

Силсилаи
“Роҳ сӯи нур”

АСОСҲОИ МАЪРИФАТИ ИСЛОМӢ

Мазҳаб-ибодат-ахлоқ

Сейфеддин Язиджы

Тарчумаи Касумов А.

Муҳаррирон: Игнатев В. , Чистиякова Д. ,
Мамедов А. , Ибрагимов А.

Тарчумаро аз нухсаи асл: Seyfettin Yazici «Temel
Bilgiler» ба анҷом расонидааст.

Сайфиддин Язидҷӣ

Асосҳои маърифати исломӣ (дин-ибодат-ахлоқ)

Тарҷума аз забони русӣ. М. Гурӯҳи нашриётии паёми “САБЗ”.
Нашри муқарарӣ - 348 саҳ. Адади нашр 3000 нухса.

ISBN 978-5-902855-46-0

Китоби “Асосҳои маърифати исломӣ” донишҳои зарурӣ ва асосии дини мубини Исломро меомӯзонад. Ин китоби дар бораи Офаридгори кулли мавҷудот, паёмбарон ва рисолати онҳо, омӯзиши яктопарастӣ ва инчунин дар бораи тартиби ба ҷо овардани чунин ҳукму фармони мазҳабӣ, монанди намоз, рӯза, закот ва ҳаҷ, хонандаро ошно месозад.

Ба ғайр аз ин дар китоби мазкур маълумоти саҳеҳ ва мукамал дар бораи ахлоқ ва қоидаҳои муносибати дурусти байниҳамдигарии одамон низ гирд оварда шудааст.

Китоб барои доираи васеи хонандагон ба назар гирифта шуда, инчунин ба сифати василаи таълим барои муаллимон ва донишҷӯёни донишқада ва донишгоҳҳои исломӣ ва толибилмони мадраса низ тавсия карда мешавад.

Тамоми ҳуқуқ таҳти ҳимоят аст.

ISBN 978-5-902855-46-0

Гурӯҳи нашриётии паёми “САБЗ”, 2010

Силсилаи “Роҳ сӯи нур”

АСОСҲОИ МАЪРИФАТИ ИСЛОМӢ

Дин - ибодат- ахлоқ

Сайфиддин Язидҷӣ

Нашри муқаррарӣ

Гурӯҳи нашриётии паёми “САБЗ”.

Москва -2010.

Зебосозй ва ороиши муқова: Одам Озедмир

ПЕШГУФТОР

Хонандагони гиромӣ! Мо ин китобро “Асосҳои маърифати исломӣ” ном гузоштаем. Мазмуну мундариҷа ва муҳтавои он аз даъват ба имон ва ибодати Парвардигор иборат аст. Дар ҳақиқат беимонӣ, ҷоҳилӣ, гумроҳӣ ва гуноҳкорӣ чун торикии даҳшатангез ва беморие мебошанд, ки раҳой ва табобати онҳо дер даст дода, ба инсон дар дарк намудани ҳақиқати дин ва воқеияти атроф ҳамеша халал мерасонанд. Мақсади ин китоб ба иштиёқмандон додани маърифатест, ки тавассути он битавонанд аз ин торикии ва маризии раҳой ҷфта, ба қуллаҳои нурбори имон бирасанд.

Одами аз дин ноогаҳу беҳабар ва ба Холиқи азалии боварӣ надошта, низ бисёр чизҳоро мебинад, ки онҳоро қабул надорад, вале намедонад, ки чӣ гуна ин чизҳоро тағйир диҳад ва бо тадриҷ ба онҳо созиш ва одат намуда, худ ба корҳои номақбул даст мезанад. Барои чунин одам майхорагӣ ва дигар одатҳои бад як рафтори муқаррарӣ гашта, бо ин муносибати безҳтиромонаи худ нисбати атрофиён, зану фарзандон кам диққат медиҳад. Барои чунин одам ранҷонидан ва ҳатто таҳқири волидайн кори мушкिल нест. Суханони қабех ва фаҳш барои ин гуна одамон “забонӣ модарӣ” гардида, сарҳади миёни некию бадӣ барояшон ҳеч вучуд надорад. Онҳо чизеро ки имрӯз мақбул ва нек медонанд, пагоҳ метавонанд, онро инкор намоянд ва ё баръакс. Ҳаёти онҳо ҳамин тавр мегузарад, худ беҳабар аз он ки дар пеш барои кирдорашон ононро ҳисоботи сангине интизор аст.

Имон ба Парвардагори халққунандаи қулли мавҷудот ба инсон дар ин ҳаёт ва ҳаёти оянда (Охират) хушбахтӣ ҳада мекунад. Инсонии боимон хуб медонад чӣ чиз неки ҳисобида мешавад ва сайъ мекунад онро ҳамеша анҷом бидиҳад. Ў инчунин медонад бадӣ чист ва кушиш мекунад, то аз он дурӣ ҷӯяд.

Дин ин назарияе нест, ки ҷои он танҳо саҳифаи китобҳо бошад. Дин амалест, ки ҷои он дар ҳаёти ҳамаи ӯза холист. Дин ба инсон изҳори муҳаббат ва парастии ба Парвардагор ва халққунандаи

ин олами зеборо меомӯзонад. Одами бозътиқоду боимонро ҳангоми назарафканӣ ба маҳсули эъҷози Худованди хеш баҳрҳо, дарёҳо, наботот, ҳайвонот, ситораҳо, сайёраҳо ҳузуру ҳаловат ва роҳати аҷоибе фаро мегирад.

“Ҳамоно Худо ба инсофу некӯкорӣ ва ато кардан ба хешовандон мефармояд ва аз беҳаёӣ ва кори нописандида ва бедодӣ манъ мекунад; шуморо панд медиҳад, то бувад, ки шумо пандпазир шавед”.

“...ва аз Худо битарсед. Ба дурустӣ, ки уқубати Худо саҳт аст”.

“Бигӯ: “Оё онон, ки медонанд ва онон, ки намедонанд, баробар мешаванд? Ҷуз ин нест, ки соҳибхирадон пандпазир мешаванд”.

“Ва панде деҳ, ҳар оина панд додан муъминонро суд мебахшад”.

“Ва мардону занони муъмин корсози якдигаранд, ба кори писандида мефармоянд ва аз кори нописандида манъ мекунанд ва намозро барпо медоранд ва закотро медиҳанд ва ба Худову расули Ӯ фармонбардорӣ мекунанд. Худо бар онҳо раҳм хоҳад кард. Ба дурустӣ ки Худо Ғолиби Дурусткор аст”.

“Ва бар некӯкорӣ ва парҳезгорӣ бо якдигар мадад кунед ва бар гуноҳу ситам бо якдигар мадад макунед...»

“Қасам ба замон, ҳар оина одамӣ дар зиён аст, магар онон, ки имон оварданд ва амалҳои шоиста карданд ва якдигарро ба (дини) ҳақ васият карданд ва якдигарро ба шикебой васият карданд”.

“Ва ин роҳи рости Ман аст, пас, онро пайравӣ кунед ва роҳҳои дигарро пайравӣ макунед, ки шуморо аз роҳи Худо ҷудо кунад! Ин аст он чӣ Худо шуморо ба он ҳукм фармудааст, то шояд, ки шумо парҳезгорӣ кунед”.

“Ҳароина, некӯӣ чизе аст, ки Худо бо он ба шумо панд медиҳад. Ба дурустӣ, ки Худо Шунавои Биност”.

Дин ба инсон дӯст доштани падару модар, зану фарзанд ва бародарони ҳамдигарро меомӯзонад. Бо иродаи Аллоҳ Таъоло ва донишҳои динӣ инсон ба кардани гуноҳ хотима дода, худ аз худ, аз души хеш ин бори гаронро дур мепартояд. Инсон баъди фарогирии маърифати динӣ, бо як шавқу завқи ғайриоддӣ дар пеши Холиқи азим зону қад намуда, ба ибодат шурӯъ мекунад. Беҳтарини ибодат намози панҷвақта буда, ба инсон ғизои маънавӣ ва нашъу намои рӯҳӣ медиҳад.

Ба мададу ёрии Рамазон инсон покию погизагии рӯҳу танро идома медиҳад.

Тавассути закот он ба бародарони ҳамдини худ ғамхорию худро изҳор менамояд. Ҳангоми ба ҷо овардани ҳаҷ ӯ ба миллион одамони ҳамаслаки худ пайваст гардида, дар як ҳолати рӯҳонӣ қарор гирифта, ба Холиқи азим- Аллоҳи Таъоло шукронаи худро ба он хотир ифода менамояд, ки Ӯ ба одамон имконияти сазовори кадр кардани мукофотҳояш; намоз, имон, рӯза, закот ва ҳаҷро додааст.

Бародарон ва хоҳарони азиз! Мо умедворем, ки шумо ин китобро хонда, мутолиа ва онро ба шиносу наздикони худ, ки шумо ҳамеша некии онҳоро мехоҳед, маслиҳат медиҳед. Мумкин аст Аллоҳ Таъоло ба василаи ин китоб ба онҳо роҳи ҳақиқиро нишон медиҳад ва онҳо аз ин китоб манфиат хоҳанд бардошт. Чӣ хеле, ки мегӯянд, шахси нишондиҳандаи роҳи некуӣ ба некукор монанд аст. Умедворем, ки шумо дар ҳаққи онҳое, ки дар кори таълиф ва омода кардани ин китоб машғул буданд, сӯи даргоҳи Аллоҳ Таъоло дасти дуо боло менамояд. Ӯ илтиҷои шуморо бечавоб наместонад, зеро ки Ӯ Бинанда ва Шунаванда аст.

Ҳамду сипос ва ситоиши беҳад Аллоҳ Таъоло – Парвардигори оламиёнро, ки мо аз Ӯ мағфирату омӯрзиш мехоҳем ва дуруду саломи Аллоҳ Таъоло бар Паёмбар Муҳаммад (с) ва хонадону ёрону пайравони ӯ бод.

БОБИЯКУМ

АҚИДА

ҚИСМИ 1

ДИНИ ИСЛОМ ВА ХУСУСИЯТҲОИ ОН

- Дин чист.
- Ислом дар миёнаи динҳои дигар.
- Мақсади дини Ислом.
- Хусусиятҳои дини Ислом.

ДИН ЧИСТ

Дин се намуд мешавад.

1. Ҳақ - дини ҳақиқӣ. Ин динест, ки аз ҷониби Худои Яккаву Ягона – Аллоҳ ба воситаи Пайёмбарон ба одамон ирсол шуда, то даврони мо бе тағйиру таҳриф омада расида аст. Ин дини Ислом мебошад.

2. Муҳарраф - дини тағйирёфта. Ин динест ки аз ҷониби Аллоҳ ба воситаи пайёмбарон ба одамон дода шуда, вале дар ниҳоят аз ҷониби одамон бо тағйиру таҳриф дучор гардидааст.

3. Ботил - дини нодуруст. Ин динест, ки ҳуди одамон фикр карда баровардаанд. Он ба дини пайёмбарон паҳннамуда ягон робитае надорад. Дини ҳақиқӣ ин қонуни Худо буда, инсонии солимақлобо бо саъю кӯшиши ҳуди ӯ ба хушбахтӣ дар ин ҳаёт ва ҳаёти оянда (ҳаёти ҷовид) хоҳад расонид.

ИСЛОМ ДАР МИЁНИ ДИНҲОИ ДИГАР

Аввалин инсон ва фиристода (расул) паёмбар – Одам (а) мебошад. Дини аввалини инсоният Ислом аст. Ислом ин ибодат ва итоат ба Худованди Яккаву Ягона аст. Ҳамаи пайёмбарон аз Одам (а) то Исо (а) танҳо Ислом дини Якаҳудоиро таблиғ ва паҳн карда, ба одамон чӣ тавр ибодат намудани Аллоҳ Таъолоро омӯхтаанд. Вале асосҳои имон ва қонунҳои динии ин Пайёмбарон бо мурури замон аз ҷониби одамон тағйир дода шуда, асолат ва воқеияти ҳудро гум карданд.

Аз ин рӯ, Аллоҳ Таъоло охири Пайёмбар – Муҳаммад (с)-ро фиристод. Тавассути Пайёмбар Муҳаммад (с) аз сари нав

дини ҳақиқӣ ва такмилёфта дини Ислом – дини тамоми Паёмбарон ба одамон фиристода шуд. Айни замон дар рӯи замин дини ҳақиқӣ Ислом мебошад. Адёни ботил назди Парвардигор ҳеҷ қадр қиммате надоранд. Ислом дини ягонаи пазируфтаи Аллоҳ Таъоло аст. Далели ин оятҳои зерин аз Қуръон Карим мебошад:

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

«Ба дурустӣ ки дин(-и мӯътабар) назди Худованд Ислом аст». (Оли Имрон-19)

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ

«Ва ҳар ки ғайри Ислом динеро талаб кунад, пас ҳаргиз аз ӯ қабул карда нахоҳад шуд ва ӯ дар Охират аз зиёнкорон аст».
(Оли Имрон-85)

МАҚСАДИ ИСЛОМ

Мақсади дини мубини Ислом хушбахт гардонидани одамон мебошад. Одамоне, ки қонунҳои Исломро риоя мекунанд, дар ин ҳаёт ва ҳаёти оянда (пас аз фавт) хушбахт мегарданд.

Дини Ислом бар се асл устувор аст.

1. Имон. Одами эътиқодманд ҳамеша ғизои рӯҳӣ ва маънавий гирифта, дили худро аз ақидаҳои ботил пок нигоҳ медорад ва онро бо эътиқоди дуруст пур намуда, ҳақиқатро дарк мекунад.

2. Амал. Ин чизест, ки инсон ба анҷом мерасонад, ё ки ба ҷо меоварад. Ҳақ бо амал алоқаманд буда, бо ду намуд тақсим мешавад:

а) ҳаққи одам дар назди Парвардагор (ибодат);

б) ҳаққи одамон дар назди якдигар;

3. Ахлоқ.

ХУСУСИЯТИ ДИНИ МУБИНИ ИСЛОМ

1. Ислом – ин дини барҳақ аст. Ин дин танҳо ибодат ва парастии Худоро меомӯзад. Баъди он дини дигаре фиристода намешавад. Қонунҳои Ислом то рӯзи Қиёмат амал мекунад. Охирин паёмбару паҳнкунандаи дини Ислом Муҳаммад (с) мебошад. Баъди ӯ дигар паёмбаре фиристонида намешавад.

2. Ислом – дин барои ҳама аст. Пайёмбар Муҳаммад (с) дини Исломо барои ҳамаи халқҳо овард. Пайғабарони пешин барои халқҳои мушаххас ва алоҳида фиристонида шуда буданд.

Ҳазрати Муҳаммад (с) дар ҳадиси муборак чунин мефармояд: *“Аз ҳама беҳтарин суҳанҳое, ки ман гуфтаам ва ҳамаи Пайёмбарони то ман омада гуфтанд, ин аст: “Нест худое ғайри Аллоҳ”.*

3. Қонуни дини Ислом ба ҳама ҳоҷатҳои одамон ҷавобгӯ аст.

4. Дини Ислом ҳамаи Пайёмбарони то Муҳаммад (с) омадаро ва китобҳои муқаддасро, ки пеш аз Қуръон нозил гардидаанд, дар шакли аввалашон ва намуди аслашон эътироф мекунад.

5. Қонунҳои тавассути ҳазрати Муҳаммад (с) расонида шуда, қонунҳои расулони пешинаро иваз менамояд, ба он хотир ки онҳо барои халқҳои мушаххас ва ба муддати кӯтоҳ фиристода шуда буданд. Қонунҳои охирин бошад, барои ҳамаи халқҳо фиристода шуда, то рӯзи Қиёмат бе тағйир мемонанд.

6. Дини Ислом дини сулҳу осоиш ва муҳаббат аст. Ислом одамонро дар рӯҳияи ахлоқи ҳамида, шафқат, муҳаббат ва эҳтиром ба якдигар тарбият менамояд. Ислом одамонро ба сулҳу осоиш ва якдигарфаҳмӣ даъват мекунад.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. То Ислом кадом динҳои барҳақ вучуд доштанд?
2. Дини барҳақ чист?
3. Маъқеи Исломро миёни динҳои дигар шарҳ диҳед?
4. Мақсади Ислом чист ва дини Ислом болои кадом рукнҳо қарор дорад?
5. Ислом чӣ гуна сифати (хусусияти) ба худ хос дорад?

ҚИСМИ II

ИМОН

- Калимаи Шаҳодат ва аҳамияти он.
- Асоси имон. Имони иҷмолӣ (умумӣ). Рукнҳои имон.
- Инсон аз нуқтаи назари имон.
- Имони ба инсон осоишу хушбахтидиҳанда.
- Робита миёни имон ва амал.
- Шароити дуруст ва мақбули имон

КАЛИМАИ ШАҲОДАТ ДАР ИСЛОМ

Калимаҳои Тавҳид ва Шаҳодати исломӣ вучуд доранд, ки бояд онҳоро донист ва ба ин калимаҳо ҳар одам бояд боварӣ намояд. Агар то ба ҳол имон наоварда бошад, бояд ҳар чӣ зудтар онро ба забон биоварад.

أشهد أن لا إله إلا الله و أشهد أن محمداً عبده و رسوله

“Ман шаҳодат медиҳам, ки ҳеҷ маъбуде ба ҷуз Худо нест ва шаҳодат медиҳам, ки Муҳаммад (с) банда ва Паёмбари Ӯст».

АСОСИ ИМОН

Маънои луғавии “Имон” “бовар намудан ба чизест”. Маънои истилоҳотияш –“Имон ба забон иқрор намудан ва ба дил тасдиқу бовар кардан аст, ки Аллоҳ Таъоло Якка ва Ягона ва Муҳаммад Мустафо (с) Паёмбари барҳақ аст”.

Имон ба ду гурӯҳ чудо карда мешавад:

а) Имони мучмал – имони умумӣ. Имони умумӣ ин имон овардан ба ҳақиқати дини Ислом буда, одам калимаи “Шаҳодат”-ро арз карда, имони худро ба Аллоҳ Таъоло ва Паёмбари Ӯ Муҳаммад (с) тасдиқ мекунад ва ба ҳама он чизе ки аз Онҳо расида аст, бовар дорад, дар ҳоле ки ҳанӯз асоси динро наметонад. Ин якумин зинаи имон мебошад. Минбаъд инсон бояд динро омӯзад ва ба ҳар рукни

имон муфассал бовар намояд. Ин “Имони тафсилӣ” ном дорад.

б) Имони тафсилӣ – ин имон овардан ба ҳар рукни имон дар ҷудоғонагӣ ва муфассал мебошад.

Рукнҳои имон.

Дар имон 6 рукн вуҷуд дорад, ки бояд ба ҳар яки он имон овард.

- Боварӣ ба Аллоҳ Таъоло
- Боварӣ ба фариштағони Ё
- Боварӣ ба китобҳои Ё
- Боварӣ ба фариғтодағони Ё
- Боварӣ ба рӯзи Қиёмат
- Боварӣ ба тақдири неқӣ ва бадӣ ва ҳар ҷӣ, ки ҳаст сохтаи Аллоҳ Таъолост

Ин рукнҳои Имон дар дуои “Оманту” оварда шудаанд, ки ме- бояд онро аз ёд донист:

أَمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرَسُولِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَ
شَرَّهُ مِنْ اللَّهِ تَعَالَى وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقًّا. أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ
أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

Оманту биллоҳи ва малоикатиҳи ва кутубиҳи ва русулиҳи ва-л-явми-л-охири ва-л-қадари хайриҳи ва шарриҳи мина-л- Лоҳи Таъоло ва-л-баъси баъда-л-мавти ҳаққун. Ашҳаду алло иллоҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва расулуҳу.

Яъне: “Имон овардам ба Худои Таъоло, ба фариштағони Вай, ба китобҳои Вай, ба Паёмбарони Вай, ба рӯзи Қиёмат ва тақдири неқӣ ва бадӣ ҳама аз Аллоҳ Таъолост ва ба зинда шу-

дан баъд аз марг”.

“Ман шаҳодат медиҳам, ки ҳеҷ маъбуде ба ҷуз Аллоҳ нест ва шаҳодат медиҳам, ки Муҳаммад (с) банда ва Паёмбари Ўст”.

ИНСОН АЗ НУҚТАИ НАЗАРИ ИМОН

Инсонҳо аз нуқтаю назари имон ба се гурӯҳ ҷудо мешаванд: мусулмонон, мунофиқон ва кофирон.

Мусалмон – ин одамест, ки дар дил бо боварӣ ва бо суҳан имони худро ба Худои Ягона - Аллоҳ ва ба Паёмбари Ў, Муҳаммад (с) тасдиқ мекунад. Мусулмон боварӣ дорад, ки ҳар чиро Паёмбар Муҳаммад (с) расонидааст, ҳақ аст.

Мунофиқ – одамест, ки худро мусулмон муаррифӣ мекунад (масалан, калимаи “Шаҳодат”-ро бо забон меоварад, вале дар дил ба Ислому боварӣ надорад, зеро ки ӯ кофир мебошад.

Кофир- одамест, ки бо дилу забон Ислому инкор мекунад.

ИМОН БА ИНСОН ОРОМИЮ ОСОИШ ВА ХУШБАХТӢ АТО МЕКУНАД

Инсон ин вучудест иборат аз тану ҷон. Тан ба ризқу рӯзӣ ва ҷон бошад ба ғизои рӯҳӣ эҳтиёҷ дорад.

Аз ҳама муҳимтарин ғизо барои рӯҳ ин эътиқоди дуруст ва ҳаққонӣ мебошад. Шахси ба Аллоҳ Таъоло имоноварда ва таввакулкунанда ба Ў ғизо ва қуввати рӯҳӣ мегирад. Дарки ин чиз муҳим ҳаст, ки калиди оромияю осоиш ва эътимод, имон ба маҷудияти Аллоҳ Таъоло ба ҳисоб меравад.

Аллоҳ Таъоло дар Қуръони карим гуфтааст:

الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

«Дилҳо бо ёди Худо ором мегиранд. » (Раъд-28).

Имон инсонро аз танҳоӣ ва сабуксарӣ наҷот мебахшад. Имон ғизои рӯҳ ва нури дили мо мебошад. Дар ҳаёт инсон ба муш-

килоти зиёде дучор мегардад. Дар чунин лаҳзаҳо одамони дар дил ба Аллоҳ Таъоло имон оварда, ба ноумедӣ намеафтанд. Онҳо бо Халққунандаи Азим ба василаи муҳаббат ва иззату иқром, беандоза назик шуда, ҳамаи мушкилиҳоро паси сар намуда, билохир хушбахт мегарданд. Одамоне, ки дар онҳо нури имон нест, ба ноумедӣ афтода, ҳамеша дар ҳолати изтироб ва биму таҳлука умр ба сар мебаранд. Ба хотири наҷоти худ ва баромадан аз ин вазъияти сангину мушкил, онҳо оромӣ осоишро дар истеъмоли машрубот ва нашъаю афюн меҷӯянд, вале ин амалашон онҳоро боз ба фалокати даҳшатангезтаре рӯ ба рӯ мегардонад. Ба ҳамин минвол, онҳо хушбахтиро ҳам дар ин Дунё ва ҳам дар Охира аз даст медиҳанд.

РАВОБИТИ МИЁНИ ИМОН ВА АМАЛ

Агар инсон дар дил имон дошта, қонунҳои Шариатро эътироф намояд, вале онҳоро риоя накунад, кофир доништа намешавад. Барои иҷро накардани фармонҳои Парвардагори олам ӯ гунаҳгор ҳисобида мешавад. Одаме ки гуноҳи азим содир намуда, бо баҳонаҳои мухталиф ба амру фармонҳои Аллоҳ Таъоло безътиной мекунад, ҳамчун шахси боимон мемонад. Вале ӯ барои амру фармони Аллоҳ Таъолоро ба ҷо наоварданаш гирифтори ҷазои сангин мегардад. Одами гунаҳгор боз имкон дорад, ки барои гуноҳҳои тавба намояд. Аллоҳ Таъоло агар хоҳад метавонад дар Охира гуноҳҳои ӯро бибахшад, барои шафоати ӯ имкон диҳад ва инчунин Аллоҳ Таъоло қодир аст, ки барои амалҳои бадаш ба ӯ ҷазои саҳт муайян кунад. Вале, билохир, аз он хотир, ки дар дили ин инсон имон аст, Худованд ӯро иҷозати дохили Биҳишт шудан медиҳад. Оятуллоҳ мавҷуданд, ки исбот месозанд, ки одамони гуноҳи азим намуда, ба ғайр ширк ва куфр, одамони бо имон доништа мешаванд.

Масалан: «Эй касоне, ки имон овардаед, дар бораи куштагон бар шумо қасос муқаррар шуд».

Дар ин оят дар бораи қотилон чун имоновардагон гуфта мешавад.

Дар ояти дигар омадааст:

«Ва агар ду гурӯҳ аз мӯминон бо якдигар ба ҷанг бархостанд, миёнашон ошти андозед» .

Чй тавре, ки мо мебинем, одамони чангкунанда чун имоноварда ном бурда мешаванд.

Дар дигар оят низ гуфта шудааст:

«Эй муъминон, ба сӯи Худо тавбаи холис кунед!».

Дар ин оят сухан дар бораи гуноҳи азими кардаи имондорон меравад, ба ҳар навъ ба онҳо чун одамони имоноварда мурочиат карда шуда, барои тавбаи гуноҳхояшон даъват карда мешаванд. Ин далели он аст, ки муъмин гуноҳи вазнин намуда, мусалмони гунаҳгор шинохта шуда, кофир доништа намешавад. Одами гуноҳи азим намуда, мусалмон ба ҳисоб рафта, баъди фавташ намози ҷанозаи ӯ хонда мешавад. Ба хотири он ки гуноҳҳои ӯ аз ҷониби Худованд бахшида шаванд, инчунин барои ӯ намозу дуо хонда, хайру садақа мекунанд. Ва чунин буд дар замони “асри хушбахтӣ” ва низ идома дорад то ин замони мо. Одами гунаҳгор сазовори ҷазои Аллоҳ Таъоло аст. Модоме, ки ӯ ба Аллоҳ Таъоло имон дорад ва амру фармони Шариатро инкор намекунад, мусалмон мемонад.

Ибодат имонро ҳифз ва қавӣ мегардонад. Ибодат шахси боимонро аз ҷазои ин дунё ва ҳам дунёи дигар (баъди фавт) ҳимоят намуда, ӯро ба ҳадяи Биҳишт наздик мегардонад. Адо накардани ибодат боиси заиф ва хомӯшгардии рӯшании имон мегардад. Ибодат монанди шиша оташро дар чароғ ҳифз ва нигоҳ медорад. Инсон намоз гузошта, рӯза дошта ва дигар намудҳои ибодатро ба ҷо оварда, имонро ҳифз ва мустаҳкам гардонида, намегузорад, ки он “хомӯш” шавад. Инсони имонгумкарда аз Ҷаннат маҳрум мегардад.

ШАРТИ ИМОНИ ҲАҚИҚӢ ОВАРДАН

1. Дар ҳолати тарсу ҳарос набошад. Агар одам бе имон буда, вақти фарорасии марг (ҳангоми дидани фариштаи аҷал) аз ҷазо тарсида, дар бораи қабули Ислом калимаҳо арза кунад, онгоҳ арзи ӯ қабул карда намешавад. Дар Қуръони Карим гуфта мешавад:

«То вақте ки ба касе аз онҳо марг биёяд, гӯяд: Эй Парвардигори ман, маро боз гардон, бувад ки дар сарое, ки онро бигзоштам, кори некӯ кунам».

2. Инсон бояд ҳамеша аз амалу кирдор ва суханоне, ки

қонунҳои Шариатро инкор мекунад, дӯрӣ чӯяд. Масалан, агар инсон ҳамаи дастурамалҳои динро қабул намуда, аммо намозро инкор бикунад, он аз имон ҷудо мегардад. Дар Ислом чунин аст; ҳама он чизҳое, ки бояд инсон ба онҳо боварӣ намояд, дар маҷмӯъ як чизи воҳид мебошанд. Агар ӯ яке аз инҳоро инкор намояд, ин маънии онро дорад, ки ҳамаашро инкор кардааст.

3. Бояд дарк ва қабул кард, ки ҳамаи қонунҳои Шариат ҳақиқию воқеъӣ ва такмилёфта мебошанд. Агар инсон танҳо яке аз қонуни Шариатро қабул накунад, ин амал чун дур шудан ва риоят накардани дини Ислом доништа мешавад.

Донишманди бузурги Ислом Имом Наваӣ дар китоби худ "Минҳоҷ" менависад: "Вақте, ки инсон аз рӯи ақида, суҳан ва амали нодурусти худ аз дин мебарояд, ин тарки мазҳаб мешавад. Ин новобаста аз он ки чӣ тавр рух медиҳад (дар намуди шуҳию ҳазл, ё ин ки аз рӯи яқравӣ, ё аз рӯи ақида) тарки мазҳаб доништа мешавад".

Пурқиматтарин чизе, ки мусалмон дорад имон аст. Ҳар инсоне, ки дорои имон аст, дар ин ҳаёт муваффақу осудаҳол буда, дар ҳаёти оянда абадан хушбахт аст. Шарти ворид гардидан ба боғи Ҷаннат, то нафаси охирин нигоҳ доштани имон мебошад. Инсон дар собиқа дорандаи имон, вале бе имон даргузашта, аз марҳамату меҳрубонии Аллоҳ Таъоло бенасиб монда, дар ҳаёти оянда абадан дар Дӯзах меафтад. Ҳар касе аз имон ҷудо гардид, ҳамаи корҳои неки ӯ барбод мешаванд.

Аз ин рӯ, мо бояд имони худро эҳтиёт намоем ва аз ҳама чизе ки метавонад моро ба ҷудой аз он оварда расонад, дурӣ чӯем. Агар ба касе чунин ҳол рух дода бошад, ӯро зарур аст, ки аз сари нав Исломро қабул намуда, аз нав калимаи "Шаҳодат"-ро ба забон оварда, аз кардаи худ пушаймон шавад ва аз Аллоҳ Таъоло омӯрзиши гуноҳ талаб намояд.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА

1. Калимаҳои Таҳвид ва Шаҳодатро беҳато талаффуз намоед ва аҳамияти онҳоро фаҳмонида диҳед.

2. Дар кадом сатҳ шартан имон ба ҳиссаҳо ҷудо мешавад?

3. Имони мучмал чӣ маънӣ дорад?

4. “Аркони имон” чӣ маъно доранд?

5. Дуои “Оманту”-ро хонед ва аҳамияти онро фаҳмонед.

6. Бигӯед, ки аз нуқтаи назри имон одамон ба кадом гурӯҳҳо ҷудо карда мешаванд.

7. Фаҳмонида диҳед, ки оромию осоиш ва хушбахтие, ки имон ба инсон медиҳад, чӣ маъно дорад?

8. Алоқаи байни имон ва ибодат чи гуна аст?, онро шарҳ диҳед.

9. Имони ҳақ ва қабулгардида чӣ гуна шартҳо дорад?

ҚИСМИ III

ИМОН БА АЛЛОҲ ТАЪОЛО

- Мавҷудияти Аллоҳи якка ва ягона.
- Сифатҳои Аллоҳ Таъоло.
- Муҳаббат ба Аллоҳ Таъоло.
- Дар бораи аҳамияти имон.

МАВҶУДИЯТИ АЛЛОҲИ ЯККА ВА ЯГОНА

Аз шаш аркони имон аввалини он имон ба Аллоҳ Таъоло мебошад. Барои ҳар инсон соҳибақли болиғ аз ҳама вазифаи муҳимтарин, бовар намудан ба мавҷудияти Худои яккаву ягона-Аллоҳ мебошад. Агар мо ба олами атрофи худ назар афканем, ба зудӣ мебинем, ки ҳеҷ чиз худ аз худ пайдо нагаштааст. Агар соат аст, пас устое низ ҳаст, ки онро сохтааст. Агар расме ҳаст, ки ҳучраи моро зеб медиҳад, пас рассоме низ ҳаст, ки онро кашидааст. Агар биное мавҷуд бошад, касе низ ҳаст, ки онро сохтааст. Мавҷудияти коинот худ дар бораи созанди он ҳарф мегӯяд. Аллоҳ қувват ва тавоноии беохирро доро мебошад. Ҳамоҳангӣ ва тартибу низоми ҳайратангез дар коинот, ягонагии Аллоҳ Таъолоро, ки моро халқ карда аст ва дили мо сӯи Ӯ шитоб дорад, исбот мекунад. Ҳамаи мавҷудот ба Ӯ ва ба меҳрубонии Ӯ эҳтиёҷ дорад, онҳо наметавонанд бидуни Эҷодкор лаҳзае арзи ҳастӣ намоянд. Парвардигори мо сифатҳои хосси боазамат дорад, ки танҳо ҳуди Ӯ ба онҳо сазовор аст. Сифатҳои Аллоҳ Таъоло абадӣ буда, онҳо ба чизе монанд нестанд. Кофирон ба Аллоҳ Таъоло нуқсу норасоиро нисбат медиҳанд. Аллоҳ Таъоло нуқсу норасой надорад. Барои он ки мо соҳиби имон ҳақиқӣ шавем, воҷиб ва зарур аст, ки сифатҳои Ӯро саҳеҳ биомӯзем ва ба онҳо бовар намоем.

СИФАТҲОИ АЛЛОҲ ТАЪОЛО

Ҳар мусалмон бояд чаҳордах сифати Аллоҳ Таъолоро донад зеро ки муътақид будан ба онҳо аз бисёр ҷиҳат имони инсонро муайян мекунад. Ин сифатҳои Аллоҳ Таъоло дар Қуръони карим айнан, ё аз рӯи маъно ёдрас карда мешаванд. Ба ин чаҳордах

сифат шаш сифати “Зотӣ” ва ҳашт сифати “Субутӣ” мансубанд.

Сифатҳои “Зотӣ”.

1. Ал-Вучуд: -Маънои мавҷуд будани Аллоҳ Таъолоро дорад. Набудани Ў ба ҳеҷ ваҷҳ мумкин нест. Мисли он ки мактуб бе мактуб-навис буда наметавонад ва манзил бидуни манзилсоз сохта наметавонад. Ҳамин тавр, мавҷудияти ин оламо наметавонад бидуни он, ки онро кӣ сохтааст, тасаввур намуд. Номии Ў – Аллоҳ Таъоло аст. Ҳар касе ки мавҷудияти Офаридгорро эътироф намекунад, мушрик аст.

2. Ал-Қидам: -Маънои беибтидо вучуд доштанро дорад. Аллоҳ Таъоло мавҷуд буд ва ҳеҷ набуд ба ғайри Ў, Ҳамаи чизе ки мавҷуд буд, ғайри Аллоҳ Таъоло (вақт, ҷой, зухурот ва ғ). ибтидо доранд, аз ин далел сохташуда ҳисобида мешаванд.

3. Ал-Бақо: -Маънои беинтиҳо мавҷуд буданро дорад. Дар вучуд доштани Аллоҳ Таъоло интиҳо нест. Ҳамаи офариниш (ба ғайри баъзе офаридаҳо) интиҳо доранд. Мавҷудияти Аллоҳ Таъоло абадӣ мебошад.

4. Ал-Ваҳдоният: Ягонагиро ифода мекунад. Ҳеҷ кас ва ҳеҷ чиз ин сифатҳоро, ки мансуби Аллоҳ Таъоло аст, доро нест. Чизе Худоро баробару монанд намебошад.

5. Ал-Муҳолифатун ли-л-ҳаводис: Маънои аз халқшудагон фарқ карданро дорад. Аллоҳ Таъоло ба ҳеҷ чизи офаридаи Худ монанд нест. Ўро дар ҳар гуна нақш тасаввур намудан, номумкин аст. Нашояд гуфт, ки Аллоҳ Таъоло “Рӯшноист”, “Хиради олист”, “Рӯҳи муқаддас”, “Қуввати фавкуллода”, “Мутлақ” ва ғайра аст. Аллоҳ Таъоло Офарандаи рӯшноӣ, хирад, рӯҳ ва қувва буда, Ў яке аз инҳо нест.

6. Ал-Қиёму би нафсиҳӣ: Маънои худ ба худ вучуд доштанро дорад. Аллоҳ Таъоло Худ мавҷуд аст ва Ў ба ҳеҷ кас ва ҳеҷ чиз эҳтиёҷ надорад. Ҳамаи чизҳои халқшуда, баръакс ба Ў эҳтиёҷ доранд. Вақт ва фазо ҳамчунин офаридаҳои Аллоҳ Таъоло ба ҳисоб мераванд. Мисли он ки Офарандагори ба офариниши худ эҳтиёҷ надорад. Ў на ба вақт ва на ба фазо зарурияти надорад.

Сифатҳои “Субутӣ”

1. Ал-Ҳаёт: Аллоҳ Таъоло абадан зинда аст. Ҳаёти Вай ба ҳаёти мо монанд нест. Мо бо тан ва рӯҳ ҳаёт ба сар мебарем. Аллоҳ Таъоло бошад ба ҳеч чӣ ва ба ҳеч касе эҳтиёҷ надорад. Ҳаёти Аллоҳ Таъоло абадист. Далели қотеонаи ба Аллоҳ Таъоло хос будани ҳаёт, мавҷудияти олам мебошад.

2. Ал-Илм: Аллоҳ Таъоло Донандаи ҳама чиз аст. Ў ҳамаро медонад, чӣ буд, чӣ ҳаст, чӣ мешавад. Ў ҳамаро медонад, чӣ махфӣ, чӣ ошкоро ва он чӣ дар дил панаҳ карда шудааст. Илми Ў абадист, вай тағйир намеёбад, каму зиёд намегардад.

3. Ас-Самиъ: Аллоҳ Таъоло ҳамаро мешунавад. Аллоҳ таъоло мутлақо ҳама чизро мешунавад. Шунавоии Аллоҳ Таъоло аз шунавоии мо аълотар аст. Барои он, ки Аллоҳ Таъоло шунавад, Ў ба узвҳои шунавоӣ эҳтиёҷ надорад. Шунавоии Аллоҳ Таъоло абадист.

4. Ал-Басир: Аллоҳ Таъоло ҳамаро мебинад. Аллоҳ Таъоло Бинанда аст, вале на чун мо. Барои дидан Аллоҳ Таъоло ба узви биной эҳтиёҷ надорад. Биноии Аллоҳ Таъоло абадист.

5. Ал-Ирода: Иродаи Аллоҳ Таъоло. Аллоҳ Таъоло ҳар коре ро кӣ хоҳад мекунад. Ҳама ба иродаи Вай мансуб мебошад. Ҳеч чиз бе иродаи Вай (тасодуф ё ки зидди иродаи Вай) рӯй намедиҳад. Чизе ки Аллоҳ Таъоло хоҳад, ҳамон мешавад. Аллоҳ Таъоло некӣ офарид, ки онро меписандад ва инчунин бадӣ офарид, ки онро худ намеписандад. Он касе, ки “некиро аз Аллоҳ Таъоло медонаду “бадӣ”-ро аз шайтон хато мекунад. Зеро ин ки ду “Офаридагир” вучуд дошта наметавонад. Аллоҳ Таъоло ба инсон хирад ато намуд ва ба вай ҳуқуқи интихобро миёни некӣ ва бадӣ дод. Барои таълими одамон дар роҳи ҳақиқат, Аллоҳ Таъоло ба сӯи онҳо Паёмбаронро фиристонида, онҳоро муаллим барои таълим ва намуна барои талқин, қарор дод.

6. Ал-Қудрат: Маъноии “Тавоно” буданро дорад. Таъвоноии Ў абадист. Аллоҳ Таъоло ба ҳама кору амал қодир аст, нест чизе ки он карда натавонад. Бе ин ё он узв ва олоғти меҳнат Ў ҳамаро халқ карда аст. Барои Аллоҳ Таъоло офа-

ридани хас ва коинот сабукию заҳмати баробар дорад. Ҳар чи ки Вай хоҳад, ҳамон мешавад ва ин амал якбора анҷом меёбад.

7. Ал-Калом: Нутқи Аллоҳ Таъоло. Аллоҳ Таъоло ба Паёмбаронаш имкони шунидани нуқташро додааст. Нутқи Ў на ба ҳарф ,на ба овоз, на ба калима,на ба исти байни калимаҳо эҳтиёҷ надорад. Нутқи Аллоҳ Таъоло абадист ва эҷод, ё халқшуда нест.

8. Ат-Таквин: Маънои “офариниш”-ро дорад. Ҳар чизе , ки дар коинот мавҷуд аст, Аллоҳ Таъоло Офарандаи он аст. Агар Ў мавҷудиятиинёончизрохоҳад, албаттахамонмешавад. Агар Ўхоҳад, ки ҳар чизи мавҷудбуда, нобуд шавад, бе чуну чаро нобуд мешавад.

Имон ба Аллоҳ Таъоло аз ин иборат аст:

Аллоҳ Таъоло вучуд дорад ва Ў Танҳо аст. Ҳастии Ўро аввалу охир нест. Аллоҳ Таъоло ба он чизе ки офарида аст, монанд нест. Аллоҳ Таъоло худ ба худ вучуд дорад. Ў на ба касе, на ба чизе эҳтиёҷ надорад, аммо ҳама ба Ў эҳтиёҷ доранд. Аллоҳ Таъоло абадудаҳр зинда аст. Ў Тавоно, Шунаво ва Биност. Аллоҳ Таъоло он чиро ки хоҳад, ҳамонро мекунад ва касе наметавонад ба Ў халал расонад. Аллоҳ Таъоло дорои қувва ва тавоноии беохир аст. Ў ҳама чизро анҷом дода метавонад. Аллоҳ Таъоло Офарандаи ҳама аст. Ў ҳар чизро, ки мехоҳад бисозад, аз ҳеч чиз месозад. Аллоҳ Таъолоро нутқи хос аст. Аллоҳ Таъоло ба Паёмбарон имкон дод, ки нутқи Ўро бишнаванд ва амру фармонҳои Ўро дарк бикунанд. Қўрьон китоби муқаддаси дини Исломи мо мебошад. Қўрьон нутқи Аллоҳ Таъоло аст. Ҳар касе, ки бо чунин сурат ба Аллоҳ Таъоло имон овардааст, дар миёни офаридаҳои Ў ҷои намоёнро мегирад. Чунин имон дили одамонро аз нияти бад пок сохта, бо фикру ният ва ахлоқи хуб зебу зиннат медиҳад.

Инсони чунин имон оварда, ҳатто дар танҳои бадахлокиро раво намебинад, барои он, ки ў боварӣ дорад, ки Аллоҳ Таъоло ҳамаро мебинад, медонад ва мешунавад. Имон ба Аллоҳ Таъоло сарчашмаи ахлоқи одоб аст.

МУҲАББАТ БА АЛЛОҲ ТАЪОЛО

Аллоҳ Таъоло ба мо чашм дода, то ки бубинем, гуш дода, то ки бишуназем, забон дода, то сухан бигӯем, даст дода, то ки корҳои мухталифро анҷом бидиҳем, пой дода, то ки аз як ҷо ба ҷои дигар ҳаракат намоем. Аллоҳ Таъоло ба мо хирад бахшид. Аллоҳ Таъоло моро аз дигар офаридаҳои авлотару беҳтар офарид.

Барои он ки мо солиму боқувват ва хушбахтона зиндагӣ кунем, Парвардигор ба Замин неъматҳои муносибро тақсим намуд: аз ҳавое, ки мо нафас мегирем, то обе ки мо менӯшем. Ҳатто агар муддати кӯтоҳ нафаси инсон боздошта шавад, он наметавонад зинда бимонад. Агар дар ҳар лаҳзае ҳаёт мо дар бораи он чӣ кӣ эҳтиёҷ ба он дорем чуқуртар фикр кунем, он гоҳ дарк хоҳем кард, ки Аллоҳ Таъоло ба мо чӣ қадар тўҳфаҳои фаровону бебаҳоеро дода аст.

Дар ин бора чӣ гуна фасеҳу зебо дар Қуръони Карим гуфта шудааст:

Ў Он [Худой] аст, ки аз осмон обро фуруд овард; барои шумо аз он оби ошомиданӣ аст; ва аз он об гиёҳ аст, ки дар он [чаҳорпоёнатонро] мечаронед.

Бо сабаби об [барои] шумо кишт ва дарахтони зайтун ва хурмову токи ангур ва ҳар гуна меваҳоро мерӯёнад. Ҳамоно дар ин барои гурӯҳе, ки ба ақл дармеёбанд, нишонаҳои ҳаст.

Ва барои шумо шабу рӯз ва офтобу моҳро мусаххар кард; ва ситорагон ба фармони Вай мусаххаранд. Ҳамоно дар ин барои гурӯҳе, ки ба ақл дармеёбанд, нишонаҳои ҳаст.

Ва (мусаххар кард) он чиро, ки дар Замин барои шумо гуногунранг офарид. Ҳамоно дар бораи гурӯҳе, ки панд мепазирад, нишонае ҳаст.

Ва Ў Он [Худой] аст, ки дарёро мусаххар сохт, то аз он гушти тоза бихӯред ва то аз он перояе берун оред, ки онро бипӯшед. Ва киштиҳоро дар дарё раванда мебинӣ.

Ва (дарёро мусаххар кард) то аз фазли Ў талаби маишат кунед ва то бувад, ки шукр кунед.

Ва дар Замин кўҳҳои устуворро афканд, то[мабодо] шуморо бичунбонад ва ҷўйҳо ва роҳҳоро (офарид) то бувад, ки роҳёб шавед.

Ва нишноаҳо (офарид); ва онҳо ба ситорагон роҳ меёбанд.

Оё Он, ки меофаринад, монанди касе аст, ки намеофаринад?! Оё панд намегиред?

Ва агар неъматӣ Худоро бишуморед, онро шумурда наметавонед. Ба дурустӣ ки Худо Омурзандаи Меҳрубон аст.

Ва он чиро, ки пинҳон медоред ва он чиро, ки ошкор мекунед, Худо медонад. (Сураи Наҳл, оятҳои 10 то 19).

Инсон аз рӯи табиати худ онеро дӯст медорад, ки ба ӯ неки карда бошад. Модоме, ки чунин аст, муҳаббати аз ҳама бештари моро танҳо Аллоҳ Таъоло сазовор аст, зеро ки меҳрубонии Аллоҳ Таъоло ба мо беандоза аст. Инсоне, ки мефаҳмад, ҳамаи чизи доштаи ӯ, аз он ҷумла ҳаёташ низ, атои Аллоҳ Таъоло мебошад, эҳсоси муҳаббат дар дил ӯ ба Парвадигораш оғоз мешавад. Муҳаббат на танҳо дар сухан ифода мешавад. Инсон ба оне, ки ӯро дӯст медорад, ҳамеша эҳтиром қоиладар буда ва он амалеро, ки ба вай мақбул нест, ҳеч гоҳ намекунад. Муҳаббат ба Аллоҳ Таъоло ин зикр, ба ёд овардани номи Худост, бо сидқи дил иҷро кардани ҳукму фармон ва дурӣ ҷустан аз амалҳои манъкардаи Ӯст. Агар мо ҳамин тарз Аллоҳ Таъолоро дӯст дорем, Ӯ низ моро дӯст медорад ва барои мо нисбати ҳаёти ин Дунё подоши боз бештареро дар ҳаёти оянда муносиб мебинад. Аллоҳ Таъолоро дӯст доштани дӯстдорӣ Ӯ будан, ин хушбахтии аз ҳама беандозае барои инсон аст.

ДАР БОРАИ МОҲИЯТИ ИМОН

Дар авҷи муҳорибаи назди Уҳуд ба хидмати Паёмбар (с) Амр ибни Собити шучоъ ҳозир гардид ва назари худро сӯи майдони ҷарб дӯхта, аз ҳазрати Паёмбар (с) савол кард: “Эй фиристодаи Аллоҳ! Дар аввал чӣ кор бояд кард: Калимаи Шаҳодат арза кард ё, ки чангид?” Паёмбар (с) ҷавоб дод: “Аввал имон биовар, сипас бичанг!” Амр ибни Собит (р) ба имон мушшараф гардида, ба чанг даромад. Баъди муҳориба ӯро Паёмбар (с) миёни шаҳидон дарёфт. Расули Худо (с) фармуд: “Камтар карду, бисёр ба даст овард!”.

САВОЛҶО БАРОИ ВАЗИФА:

1. Вазифаи аз ҳама муҳими инсон кадом аст?
2. Мусалмон бояд чанд сифати Аллоҳ Таъолоро донад?
3. Сифатҳои “Зотӣ”-ро ном баред.
4. Сифатҳои “Субутӣ”-ро ном баред.
5. Имон ба Аллоҳ дар чӣ ифода мегардад?

ҚИСМИ IV

ИМОН ОВАРДАНИ БА ФАРИШТАҶО

- Сифати фариштаҷо
- Номи фариштаҷо ва вазифаи онҷо
- Манфиати имон овардан ба малоик
- Чинҷо

СИФАТИ МАЛОИК

Рукни дуҷоми Имон, бовар намудан ба фариштаҷо мебошад. Шахси ба Аллоҳ Таъоло имоноварда бояд ба Фариштаҷои Ё низ имон биоварад.

Офаридаҷои Аллоҳ Таъоло гуногунанд. Онҷо дидашаванда ва диданашаванда мебошанд. Мавҷудоте низ ҳастанд, ки мо наме-тавонем онҷоро бубинем, барои он ки имкони назари инсон маҳдуд аст. Масалан инсон наметавонад ашъҷои хурд ва организмҷои микроскопиро бинад ва инчунин ҳаво, шамол, қувваи барқ, хирад ва рӯҳро наметавон ба чашми сар дид. Мо онҷоро намебинем, вале медонем, ки онҷо мавҷуданд. Он чунон ки мо фариштаҷоро намебинем, вале боварӣ дорем, ки онҷо мавҷуданд. Барои он бовар мекунем, ки дар Қуръони Карим ва ҳадисҷои мубораки Паёмбар Муҳаммад (с) дар бораи онҷо гуфта шудааст. Ҷама чизе ки Аллоҳ Таъоло ба Паёмбар Муҳаммад (с) хабар додааст, ҳақиқат мебошанд. Аз ин рӯ, бидуни шубҳа мо ба фариштаҷо боварӣ дорем. Фариштаҷо аз нур офарида шудаанд, онҷо чизе намехӯранд ва наменӯшанд, чинсият ҳам надоранд. Вале метавонанд дар намуди инсон (мард) бидуни аломатҷои чинсӣ, арзи вучуд намоянд.

Онон амру фармонҷои Аллоҳ Таъолоро бечуну чаро иҷро ме-кунанд ва ҳаргиз гуноҳ намекунанд. Онҷо ҳамеша машғули ибодати Аллоҳ Таъоло буда, лаҳзае аз ин амал фориф намегарданд.

Худованд ба фариштаҷо қобилияти бузургро ато карда, ба ҳар кадоми онҷо нақш, ҷой ва мақоми муайян таъин намудааст.

Фариштаҷо низ мирандаанд ва рӯзи Маҳшар зинда гардонид-да мешаванд.

НОМИ ФАРИШТАҲО ВА ВАЗИФАҲОИ ОНҲО

Фариштаҳо дар ҳама ҷо, ҳам дар Замин ва ҳам дар осмонҳо макон доранд. Миқдори онҳоро танҳо Аллоҳ Таъоло медонад. Ў ба ҳар фаришта вазифаи муайян дода аст. Фариштаҳо мисли одамон ҷону рӯҳ доранд. Иблис фаришта нест, он чин аст ва кофир мебошад.

Фариштаҳое мавҷуданд, ки вазифаи онҳо танҳо ибодати Аллоҳ Таъоло аст. Фариштаҳое ҳастанд, ки дар ин дунё вазоифи мухталифро анҷом медиҳанд. Масалан, онон амалҳои ба субот мерасонанд, ки қудрати одамон намерасад. Фариштаҳои дигар низ ҳастанд, ки одамонро дар лаҳзаҳои душвор мадад мерасонанд ва саъю кушиш мекунад, то ин ки одамон амали нек бештар анҷом бидиҳанд. Аллоҳ Таъоло фариштаҳоро офарида, тавоноии Худро ошкор гардонид.

Фариштаҳои муқаддам ва вазифаҳои онҳо

Ҷабраил (а), бузуртарини фариштаҳо мебошад. Ў робитаи миёни Аллоҳ Таъоло ва Паёмбаронро барпо мекунад. Ҷабраил (а) китобҳои Муқаддасро ба Паёмбарон мерасонад. Ҷабраил Куръонро ба Паёмбари мо Муҳаммад (с) расонида аст. Ў 600 қанот дорад. Қуввати ӯ чунин аст, ки агар Аллоҳ Таъоло ба ӯ амр намояд, ки тамоми кӯҳҳоро биларзон, ӯ ин корро ба осонӣ анҷом медиҳад. Боре дар Макка Паёмбар Муҳаммад (с) аз Аллоҳ Таъоло хоҳиши дидори Ҷабраилро дар шакли ҳақиқияш намуд. Аллоҳ Таъоло ба Паёмбар Муҳаммад (с) ин имконро дод. Ҷабраил танҳо ду қаноташро нишон дод ва бо онҳо масофаи миёни шарқу ғарбро пӯшонид.

Микоил (а), ҳодисаҳои табиӣ, ба мисли борон, шамол, барф, ҳосил ва ғайраро идора мекунад.

Исрофил (а), Сурро дамонда дар бораи фаро расидани охири Дунё хабар медиҳад. Дар охири Дунё карнаи “Ас-сур”-ро ду маротиба мекашад. Дафъаи аввал аз садои карнайаш ҳамаи ҷондорҳо фавт мегарданд. Дафъаи дуюм бошад, зинда шудани одамон барои ҷавоб гуфтан дар рӯзи Қиёмат сар мешавад.

Азроил (а), ҷони одамони мирандари қабз мекунад.

Ба ғайр аз ин фаришта боз фариштаҳои дигар низ вуҷуд до-
ранд.

Фариштаҳои бардорандагони Арш. Онҳо чаҳортоянд.
Дар рӯзи Қиёмат шумораи онҳо ҳашт нафар мегардад.

Кироман Котибин. Ин ду фариштаро номашон Рақиб ва
Атид аст. Фариштаи Рақиб дар тарафи рост, фаришта Атид бошад
дар тарафи чапи ҷойгиранд. Фариштаи дасти рост амалҳои некро,
фариштаи дасти чап амалҳои бадро менависанд. Кироман Котибин
тамоми рафторҳои одамонро дар Номаи аъмол менависанд.

Мункар ва Накир. Ин ду фаришта одамонро дар қабр
бозпурсӣ мекунад.

Ризвон – посбони Ҷаннат.

Малик – посбони Дӯзах.

МАНФИАТИ ИМОН ОВАРДАН БА ФАРИШТАҲО

Дар тамоми ҳолат ҳамеша бо одам фариштаҳои Кироман
Котибин ҳамроҳ буда, тамоми амалҳои онро менависанд. Ҳатто
ҳангоме, ки одам танҳост, ӯ ба ҳар навъ танҳо нест. Одами бо имон
вақте, ки ҳамроҳи ӯ касе нест, ҳаргиз намегӯяд, ки ӯ танҳост ва ҳеҷ
кас ӯро намебинад. Чунин инсон ҳаргиз амали бад намекунад, чунки
ӯ медонад, ки танҳо нест ҳамроҳаш ҳамеша фариштаҳо ҳастанд ва
рафтори вайро менависанд. Ҳамин тариқ имон ба малоикҳо моро аз
амалҳои бад боз медорад. Ба ғайри фариштаҳои Кироман Котибин
боз дигар фариштаҳо низ маҷуданд, ки инсонро аз роҳи бад гардо-
нида, монеи гуноҳ карданаш мегарданд. Онҳо кушиш мекунад, то
ки инсон амалу кори хубе анҷом бидиҳад. Назири некӣ – ин фариш-
та мебошад. Назири бадӣ – шайтон аст. Фариштаҳо одамро ба ама-
ли накӯ даъват мекунад, аммо шайтон бошад онҳоро ба бадқорӣ
даъват мекунад.

Масалан, агар мо одами камбағал ва гуруснаро бубинем,
ҳамон лаҳза аз даруни дили мо чунин садое баланд мешавад, ки
он моро ба мадад даъват мекунад. Боз садои дигаре низ ҳаст, ки
мегӯяд: Ин корро кардан зарурият надорад, дороият кам мешавад.
Овози аввал аз фаришта ҳаст. Овоз дуюм аз шайтон мебошад.

Аз ин вачҳ мо бояд ба одамони мўхтоҷ кумак намоем, чун ки ин овоз моро ба некӣ даъват менамояд. Ин овози дўсти мост, ки бояд мо онро гуш бидиҳем ва даъваташро бипазирем, то савобро дарёбем. Мо бояд кушиш намоем, ки ба даъвати шайтон нашитобем, чун ки ӯ ҳаракат мекунад моро аз амали накў боздорад. Ӯ мехоҳад, ки мо гуноҳ намоем. Бинобар ин, мо дарк мекунем, ки имон ба малоик инсонро аз бадкирдорӣ нигоҳ дошта, фарҳанг ва ахлоқи моро намунавӣ мегардонад.

Пайёмбари мо ҳазрати Муҳаммад (с) мефармояд:

“Ва фариштаҳо ва Шайтон ба дили инсон баъзе андешаҳоро меоваранд. Шайтон ба бадкирдорӣ ва ҷудо гардидан аз ҳақиқат даъват мекунад. Фариштаҳо бошанд ба амали некӯ ва даст кашидан аз бадӣ даъват мекунанд”. (Имом Тирмизӣ)

ЧИНҲО

“Чинн” ин номи мавҷудотест, борик, сабук ва мубҳам, ки тавассути узвҳои ҳиссиётӣ дарку қабул он ғайри имкон аст. Қуръони Карим ва ҳадисҳои сахҳ мавҷудияти чинҳоро исбот мекунанд. Одамони дорои ақлу идроки солим имконпазир ва воқеият будани вучуди ин махлуқҳоро дарк хоҳанд намуд. Чинҳоро бо чашмони сар надидани мо аз он дарак медиҳад, ки чашмони мо чунин сохта шудаанд, ки имкони дидани онҳоро надоранд. Дар Қуръони карим сураи ҷудогонае бо номи “Чинн” мавҷуд ҳаст, ки ин сура дар бо-раи чинҳо ҳикоят мекунад. Чинҳо махлуқи дорои ақлу шууранд ва онҳоро Аллоҳ Таъоло аз оташ офаридааст. Дар Қуръони карим гуфта мешавад: **«Ва чинро аз шўълаи оташ офарид».**

Онҳо пеш аз одамон офарида шуда буданд:

«Ва ба дурустӣ ки одамиро аз гили хушк, аз лои сиёҳи бўйгирифта офаридем. Ва чинро пеш аз ин аз оташи сўзони бедуд пайдо кардем».

Маънии чин “пўшида, пасипарда” аст. Чинҳо ҳам ҷону ақлу идрок дошта бо ин хусусияташон аз растанию ҳайвонот фарқ меку-нанд. Онҳо монанди одамон мехўранду менўшанд, марду зан до-ранд, никоҳ мекунанд, таваллуд мекунанд, насли худро афзун ме-гардонанд, иникишоф ёфта бузург мешаванд ва мемиранд. Фақат

давомнокии умри онҳо нисбати умри инсон беҳад дароз аст. Онҳо 1000 сол зиндагӣ мекунанд. Монанди одамон хизмат ва ибодати Аллоҳ Таъоло барояшон фарз аст, дар миёни онҳо кофару мусалмонон низ мавҷуданд, бештари онҳо худношинос мебошанд. Он чинҳое, ки мусулмон мебошанд, баробари одамони бо имони мусалмон ба Ҷаннат мераванд, чинҳои бе имон якҷоя ба одамони бе имон ба Дӯзах меафтанд. Чинҳо чунин офарида шудаанд, ки метавонанд намуд ва шаклҳои мухталиф гиранд ва инчунин корҳои сангини ҷисмониро иҷро намоянд. Вақте, ки Паёмбар Сулаймон (а) ҳукм намуд, ки тахти Белқисро аз Яман биоваранд. Онҳо фармони ӯро иҷро карданд.

Қавитарини чинҳо гуфт: *«Ман пеш аз он, ки ту аз ҷои худ бархезӣ, онро (тахт) назди ту биёрам ва ба дурустӣ ки ман бар он тавоноӣ боамонатам».*

Паёмбар Сулаймон (а) дар ин вақт аз Яман хеле дур афтада буд. Қобилияти дар як лаҳза тахтро аз дур расонидан чинҳо шаҳодат бар он медиҳад, ки онҳо соҳиби қувва ва суръати беандоза мебошанд. Магар сӯҳбати Ифрит бо Паёмбар Сулаймон (а) шаҳодат бар он намениҳад, ки чинҳо қобилияти ба чашм дидашаванда, дигаргун намудани шакл ва намудро доранд. Аллоҳи Таъоло чинҳоро дар ихтиёри Паёмбар Сулаймон (а) вогузор намудааст.

Паёмбар Сулаймон (а) маҳз онҳоро барои анҷом додани корҳои мушкилу сангин истифода менамуд. Чинҳо дар бораи ҳаёти он Дунё ҳеҷ чизро намендонанд. Лекин чинҳо вучуди рӯҳонӣ ба шумор мераванд ва доништан ва дидани бисёр чизҳо барояшон, дар муқоиса ба инсон, мушкилие надорад, албатта ба он андозае, ки Аллоҳ Таъоло ба онҳо иҷозат додааст.

Дар Қуръон гуфта мешавад, ки чинҳо дар бораи Охират беҳабаранд:

«Пас, чун маргро бар вай муқаррар кардем, девонро бар марги ӯ (чизе) далолат накард, магар чӯбхорое, ки асои Сулаймонро мехӯрд. Пас, чун биафтод, пеши девон равшан шуд, ки агар ғайбро медонистанд, дар азоби хоркунанда диранг намегардиданд».

Паёмбар Муҳаммад (с) чун Паёмбари ҳамаи одамон ва чинҳо фиристонида шудааст. (Сураи Анъом-130).

Дар Қуръони карим ба мо хабар дода мешавад, ки чинҳо

Қуръонро, ки Паёмбари Худо (с) барояшон мехонд, гўш мекарданд. Гуфтанд: **«Эй қавми мо, ҳамоно мо Китоберо шунидем, ки баъд аз Мўсо фуруд оварда шуда, тасдиққунандаи он чи аст, ки пеш аз ӯ буд, ба сўи дини рост ва ба сўи роҳи рост роҳ менамояд!».** (Сураи Аҳқоф-30).

Инчунин дар бораи чӣ тавр Паёмбари Худо (с) барои чинҳо Қуръон мехонд ва ба онҳо дин меомўхт, ҳадисҳо мавҷуданд.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА

1. Фариштаҳоро тасвир карда, дар бораи хусусияти хосси онҳо нақл намоед.
2. Барои чӣ мо фариштаҳоро дида наметавонем?
3. Ном ва вазифаҳои фариштаҳои асосиро бигўед.
4. Манфиати имон овардан ба фариштаҳоро фаҳмонед.
5. Дар бораи чинҳо ҳикоят намоед.

ҚИСМИ V.

ИМОН ОВАРДАН БА КИТОБҶО

- Моҳияти ваҳй.
- Намудҳои ваҳй.
- Навиштаҷоти муқаддас ва саҳифаҳои осмонӣ.
- Нузули Қуръони карим.
- Навиштани оёти Қуръон ва мураттаб кардани китоб.
- Хосияти Қуръони карим.
- Вазифаи мо назди Қуръони карим.
- Ҳадисҳои мубораки Паёмбар Муҳаммад (с) манфиати хондани Қуръон.

МОҲИЯТИ ВАҲӢ

Маънои луғавии «ваҳй» - “Зудтар хабари махфиеро расонидан аст”.

Моҳияти истилоҳии ин калима хабар аз ҷониби Аллоҳ Таъоло ба воситаи миёнарав ба Паёмбар (с) фиристонидани ахборест, ки он дорои дониш ва маърифат мебошад.

Наҳй бо роҳҳои гуногуни ба бандагони пазируфтаи Аллоҳ Таъоло—Паёмбарон нозил мегардад.

НАМУДҶОИ ВАҲӢ

Хобҳои рост: Аллоҳ Таъоло ато мегардонад ба Паёмбарон ба воситаи хоббинӣ, он ваҳйро, ки мехост нузул намояд. Наҳйи аввал ба Паёмбар Муҳаммад (с) ба василаи хобаш нузул гардид. Баъд аз он ҳар чиро, ки дар хоб медид, дар бедорӣ ҳатман мегузашт.

Илҳом: Аллоҳ Таъоло нузул мегардонад ҳар чиро, ки хоҳад бидуни миёнравон рост ба дили Паёмбарон.

Шунидани нутқи Аллоҳ Таъоло: Ўро нодида, бемиёнрав, бечой, бесурат, бесамту тараф. Нутқи Аллоҳ Таъоло аз ҳарфҳо ва овозҳо иборат нест.

Ба воситаи миёнравии Фариштаҳо: Наҳйи ба Паёмбарон ба воситаи фариштаҳо нузул гардида.

Фариштаҳо нутқи Аллоҳ Таъолоро расонанда, баъзан назди Па-

ёмбарон бо сурати аслии худ, баъзан дар сурати инсон меоянд. Ҳамаи дар он чо ҳозирбудагон ўро медиданду мешуниданд. Баъзан вақтҳое, ки фаришта наҳйро мерасонид, Паёмбарон ўро мешуниданд, вале намедиданд.

Бо ин намуд наҳй ба воситаи Ҷабраил (а), ки муқаррабтарин фаришта ба шумор меравад, ба Паёмбар Муҳаммад (с) Қуръони карим нозил гардида буд.

НАВИШТАҶОТИ МУҚАДДАС ВА САҲИФАҶОИ ОСМОНӢ

Рукни сеюми имон овардан имон ба навиштаҷоти муқаддас мебошад, ки Аллоҳ Таъоло ба бандагони худ тавассути Паёмбарон нозил намудааст.

Ин китобҳоро ба Паёмбарон пурра ва комилан бидуни таҳриф ва изофа оварда расониданд. Ин китобҳо дини ҳақиқӣ, ё худ Яккаҳудой, дониш дар бораи Аллоҳ Таъоло, бузургии Вай, сифот ва номҳои зебои Ў мардумро омӯзонида, инчунин дар бораи тарзи ҳаёти дуруст мувофиқи фармони Аллоҳ Таъоло, таълим медоданд. Дар ин навиштаҷоти муқаддас амру фармони Аллоҳ Таъоло нишон дода шудааст. Одамон аз ин навиштаҷот дар бораи вазифаҳои худ донише меандӯхтанд, ки дар он роҳи расидан ба хушбахтӣ дар ин ҳаёт ва ҳаёти оянда нишон дода шудааст.

Мо мусалмонон ба ҳамаи навиштаҳои муқаддаси ба Паёмбарон нозил гардида, имон дорем. Инчунин медонем, ки ҳамаи китобҳои пеш аз Қуръони карим расида, аз ҷониби одамон таҳриф шудаанд. Аз ин сабаб мо имон меоварем на ба навиштаҳои таҳриф шуда, ки имрӯз мавҷуданд, балки ба он китобҳо, ки дар шакли аввалашон ба Паёмбарон фирстонида шуда буданд.

Паёмбар Муҳаммад (с) на барои қавми хосе фирстонида шуда буд. Ў барои ҳамаи одамон ва ҷинҳо фирстонида шуда буд. Он расму оин, қоида ва қонунҳое, ки дар Қуръон карим мавҷуданд, барои тамоми инсоният барномаи корӣ мебошанд.

Қуръони барои Паёмбар Муҳаммад (с) фирстонидашуда, дар намуди аввалӣ нигоҳдорӣ шудааст. Қуръон сухани Аллоҳ Таъоло мебошад ва ягон маротиба ба он тағйирот дароварда нашудааст.

Ба баъзе Паёмбарон аз ҷониби Аллоҳ Таъоло навиштаҷоти иборат аз чанд саҳифа нозил гардидааст. Онҳо “Саҳифа” ва ё “Саҳифаҳои лулапеч” ном доранд. Инчунин чор китоби муқаддас

мавҷуд мебошад. Ҳар китоби минбаъда ҳақонияти китоби пешинаро тасдиқ намуда, ахбори иловагиеро дар бар мегирад, ки барои азхуд кардани он ҳамон халқ ё, ки ҳамаи инсоният дар ҳамон марҳилаи рушди худ, ба балоғат расида, тайёр бошад.

Саҳифаҳои лулапеч (ҳамагӣ 100 саҳифа мебошанд), ки ба Паёмбарони зерин нозил гардида буданд:

- 1) 10 саҳифа ба Паёмбар Одам (а).
- 2) 50 саҳифа ба Паёмбар Шис (а).
- 3) 30 саҳифа ба Паёмбар Идрис (а).
- 4) 10 саҳифа ба Паёмбар Иброҳим (а).

Чор китоби Муқаддас аз ҷониби Худованд нозил гардидааст:

- 1) Таврот ба Паёмбар Мусо (а).
- 2) Забур ба Паёмбар Довуд (а).
- 3) Инҷил ба Паёмбар Исо (а).
- 4) Қуръон ба Паёмбар Муҳаммад (с).

НОЗИЛ ГАРДИДАНИ ҚУРЪОНИ АЗИМУШАЪН

Паёмбар Муҳаммад (с) то замони нубуввати худ дар ғори Ҳиро, ки дар наздикии шаҳри Макка ҷойгир аст, дар танҳой иқомат менамуд. Ў он ҷо пайваста ибодат намуда, дар бораи бузургии Аллоҳ Таъоло дар танҳой таффакуру андеша менамуд.

Дар шаби душанбеи моҳи Рамазони соли 610 дар ҳазорсолаи мо вақти дар ин ғор буданаш Паёмбар Муҳаммад (с) ҳангоме, ки бо тамоми дил ба Аллоҳ Таъоло дода шуда буд, ин замон бо фармони Аллоҳ Таъоло яке аз фариштаҳои муқаддам Ҳазрати Ҷабраил (а) ҳозир гардид ва ба Ў гуфт: "Бихон" Ҳазрати Ҷабраил (а) ин суханро се маротиба такрор намуд. Паёмбари Худо Муҳаммад (с) аз Ў савол кард: "Чиро хонам?" Дар ҷавоб Ҳазрати Ҷабраил (а) ба Ў панҷ оятро тахвил дод.

Ҳамин тарз ба Паёмбар Муҳаммад (с) аввалин ваҳй расонида шуд.

Аввалин ваҳиро Паёмбар (с) дар синни мубораки 40 солагӣ гирифт. Аввалин ояте, ки ба Паёмбар Муҳаммад (с) расонида шуда, ояте аз сураи Алақ аст:

أَقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٢﴾ أَلَمْ يَكُنْ الْأَكْرَمُ ﴿٣﴾

الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾

«Бихон ба номи Парвардигори худ, ки офарид! Ода-миро аз хуни баста офарид. Бихон! Ва Парвардигори ту Бузургвор аст! Он, ки ба қалам илм омӯхт;одамиро он чи намедонист,омӯхт». (Сураи Алақ, 1-5)

Аз паёмҳои омада расида маълум мегардад, ки Муҳаммад (с) Паёмбари охирина Аллоҳ Таъоло мебошад. Қуръон дар шакли оят ва баъзан дар шакли сураҳои комил нозил гардида аст. Ҷамаи Қуръон дар муддати 23 сол нозил гардида аст.

Оятҳои Қуръон вобаста бо сабаби ин, ё он ҳодиса ва ё пайдо гардидани ин ё он савол нозил гардидаанд. Ин ҳодиса ва саволхоро “сабабу-н-нузул” мегӯянд, ки маънои сабаби нозил шуданро дорад.

Ояти охирина ба Паёмбари мо Муҳаммад (с) нозил гардида оят аз сураи Бақара мебошад:

وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا

يُظْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾

«Аз он рӯз, ки сӯи Худо бозмегардед ва ба ҳар кас подоши амалаш ба тамоми дода мешавад ва ситаме намебинад, битарсед». (Сураи Бақара, 281).

Қуръон карим 114 сураҳо дар бар мегирад. Сураҳо аз оятҳо иборат мебошанд. Сураи аз ҳама кӯтоҳтарин дорои се оят буда, сураи аз ҳама дарозтарин (сураи дуҷум “Бақара”) 286 оятро дар бар мегирад.

Ҷамағӣ дар Қуръон карим шаш ҳазору шаш сад шасту шаш (6666) оят мавҷуд мебошад. Қуръон бо сураи “**Фотиҳа**” шурӯъ мешавад. Ин сура кӯтоҳ буда, мазмуну маънии васъеро дар бар гирифта, тавсифи поя ва асоси эътиқод мебошад. Мутобиқи вақти нузул сураҳо ба Маккаи (с. 610-622, 86 сура) ва маданӣ (с. 622-632, 28 сура) чудо мешаванд, ки сураҳои маккаӣ бар замми миқдори зиёд

боз дарозтар ҳам мебошанд. Матни Қуръон карим инчунин барои истифодаи осон ба 30 ҷузъ (пора) тақсим карда шудааст.

НАВИШТАНИ ОЯҶОИ ҚУРЪОН ВА ТАЪЛИФИ КИТОБ

Баъди гирифтани ваҳй Паёмбар Муҳаммад (с) он шахсонеро, ки паёмҳоро навишта мекарданд, даъват намуда барои ҳар оят ҷойро дар сураҳо нишон медод. Саҳобаҳо тарзе менавиштанд, ки ба онон Паёмбар Муҳаммад (с) нишон медод. Бештари саҳобаҳо (Саҳоба гуфта, шахсонеро мегӯянд, ки Паёмбар Муҳаммад (с)-ро дидаанд) оятҳои хондашударо аз ёд медонистанд. Ҳамин тариқ, дар замони Паёмбар Муҳаммад (с) бо шарофати навиштан ва аз ёд намудани саҳобаҳо, Қуръон карим то замони мо бетағйир нигоҳдорӣ шудааст.

Чуноне ки дар вақти бар ҳаёт будани Паёмбар Муҳаммад (с) нузули оятҳо идома дошт, онҳо дар як китоби ягона ҷамъоварӣ нашуданд. Қуръон карим бо нузули охири ваҳй хотима ёфт.

Баъди даргузашти Паёмбар Муҳаммад (с) Абӯбакри Сиддиқ (р) халифа интихоб гардид. Вай аз ҷумлаи саҳобагони муътабарии Паёмбар (с) Шӯро таъсис дод. Ин Шӯро саҳифаҳои навишташудаи Қуръонро бо он чизе, ки ҳофизони Қуръон аз ёд мехонданд, (Ҳофиз шахси тамоми Қуръонро аз ёд медонистаро мегӯянд), муқоиса намуд, баъд дар як китоби ягона ҷамъ оварданд, ки онро “Мусҳаф” мегӯянд.

Тартиби ҷобачогузори сураҳо бо нишондоди Паёмбар Муҳаммад (с) анҷом ёфта буд. Таъмини амнияти Қуръони ҷамъовардари халифа Абӯбакр (р) дар зерин назорати худ гирифт.

Баъди паҳн гардидани Исломи дар дигар мамлакатҳо, халифаи сеюм Усмон (р) шумораи Қуръони каримро зиёдтар гардонид, ба тамоми давлатҳои исломӣ фиристонид.

Ҳамин тариқ, Қуръонро Аллоҳ Таъоло ба Паёмбар Муҳаммад (с) нозил кард, ки он бе ин ё он тағйирот нигоҳдорӣ шуда, то замони ҳақиқӣ мо омада расид ва то рӯзи Қиёмат низ нигоҳдорӣ хоҳад шуд. Қуръонеро, ки мо дар даст дорем ин ҳамон Қуръонест, дар замони Паёмбарии Муҳаммад (с) навишта ва аз ёд шуда буд. Қуръон дар шакли Мусҳаф (Китоб) дар замони халифаи аввал Абӯбакр (р) ҷамъоварӣ гардид ва дар замони халифаи Усмон (р) нухсаи он зиёд карда шуд.

Фикру мулоҳизаҳое мавҷуданд, ки гӯё Қуръони карим танҳо аз китобҳои пешин махусусан аз Таврот ва Инчил, иқтибос ва бардошта шудааст. Ин қазияи бардурӯғро бояд дар партави омилҳои ба миёномада дида баромад. Албатта мавзӯи динии Қуръон ва ин китобҳо ба дараҷаи назаррас мувофиқат мекунад. Омилҳои асосӣ ин аст, ки дар ин Китоб сухан дар бораи он пайғамбронӣ меравад, ки дар бораи онҳо дар Таврот ва Инчил низ гуфта шудааст. Вале дар асоси ин ҳукм кардан, ки Қуръон аз навиштаҳои пешин бардошта шудааст, тамоман нодуруст ва барғалат мебошад. Аввал дида мебароем чӣ гуна дар Қуръони Карим худи моҳият ва ҷавҳари асосҳои динҳо муаррифӣ гардиданд, ки он на дар Таврот ва на дар Инчил, на дар ин ё он Китоби дигар дода нашуда, танҳо наздик шудан ба он ҳақиқати наҷибона ва олиҳиматона дар Қуръони Карим, муъҷизавор зоҳир гардидааст. Боз ба хотир меоварем, ки чӣ гуна таърихи Паёмбарон дар Тавроту Инчил ҳикоят карда шудааст ва дар Қуръони Карим дар ин бора чӣ гуна гуфта шудааст? Қуръон кӯшиш мекунад, ки хатоии ин китобҳоро айнан ба монанди ҳолати ҳикмат (қоидае, ки ҳамчун ҳақиқат пазируфта мешавад) таълимоти динӣ ислоҳ намояд. Дар Тавроту Инчил бисёр Паёмбарони Парвардигори Азимушаён чун одамони оддӣ хокӣ муарифӣ гардида, бо гуноҳҳои сангину қабех муттаҳам карда карда мешаванд. Ин китобҳо чунин ҳикоят мекунад, ки чӣ гуна Иброҳим (а) дурӯғ мегӯяд ва чӣ гуна Хадича ва писари ӯро аз даргоҳи худ меронад, чӣ гуна ҳазрати Лут (а) бо духтарони худ алоқаи хуномезишӣ менамояд, чӣ тавр Ҳорун барои ибодат гусола месозад ва мардуми Исроилро барои ибодат ба назди он мебарад, то ин ки он ӯро эъҷоз намояд, чӣ гуна Довуд бо зани Ур зино мекунад, чӣ гуна Сулаймон ба бутҳо ибодат мекунад ва ғ. Қуръони карим намунае аз ин фикрҳоро қабул надорад, бо тамоми қотеият ин гуна ақидаҳоро маҳкум намуда, номи неки Паёмбаронро барқарор мегардонад, ки то хотираи онҳо аз ин тўҳмати сохтаю бофта пок гардад.

СИФАТҲОИ ҚУРЪОНИ КАРИМ

Қуръон навиштаи муқаддаси Аллоҳ Таъолост, ки ба Паёмбарии охирин ва мукаррамтарин Муҳаммад (с) нозил шуда аст. Қуръон дорои сифатҳои бисёре мебошад. Ин сифатҳо Қуръонро аз дигар Китобҳои Илоҳӣ муқаддамтар гардониданд.

Фарқи асосии Қуръон:

а) Қуръони Карим то рӯзи Қазо чи хеле, ки дар замони Паёмбар Муҳаммад (с) буд, ҳамин хел нигоҳ дошта мешавад. Баъзе аз китобҳои муқаддас тамоман аз байн рафтаанд, баъзеи дигарашон дучори тағйиру таҳриф гардида, ҳеч кадоме аз онҳо дар он намуде, ки аз ҷониби Аллоҳ Таъоло ваҳй шуда буд, нигоҳдорӣ нашудааст. Аллоҳи бузург дар ояти зерин нигоҳдории Қуръони Каримро кафолат додааст:

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٩٠﴾

«Ба дурустӣ ки Мо Қуръонро фурӯ фиристодем ва ҳамонро Мо онро то рӯзи Қазо нигоҳбон ҳастем».

(Сураи Ҳичр-9).

б) Қуръон на якбора, балки қисм-қисм дар намуди оятҳо ва сураҳо вобаста аз вақту соат ва ҳодисаҳо нозил гардида аст. Ин имконият медиҳад, ки онро осон аз ёд намуда, дар хотир хуб нигоҳ дошт.

в) Қуръон охири Китоби Илоҳӣ буда, баъди он дигар китобҳо фиристонида намешаванд. Қонуну қоида ва дастурҳои Қуръон то рӯзи Қиёмат бетағйир амал мекунад. Қонуну қоидаҳои пешина бошад, танҳо барои вақти муайян нозил гардида буданд.

г) Қуръон – китобест, ки барои тамоми вақти минбаъда барои кулли инсоният нозил гардида, ба ҳамаи масоили зарурии одамон, дар тамоми вақт, ҷавобгӯй мебошад. Он замон китобҳои дигар чунин набуданд, онҳо танҳо барои халқҳои муайян нозил гашта буданд.

д) Қуръон мӯъҷизаи аз ҳама бузург ва абадии Аллоҳи Бузург мебошад, ки ба Паёмбари мо Муҳаммад (с) фиристода шудааст. Сухани Қуръон ва ҳақиқати он мӯъҷизаи бемислу монанд мебошанд.

Қуръон дар бораи Бузургии Аллоҳ Таъоло ёд карда, далели мукаммали мантиқии ягонагии Худованд, сифот ва номҳои зебои Аллоҳ Таъолоро оварда, таърихи ҷаҳони муосир ва инсон, таърихи инсоният ва қиссаҳои дар бораи Паёмбарон баён мекунад. Инчунин дар Қуръон дар бораи осмонҳо, ҷисмҳои осмонӣ, саёраҳо, саё-

раи Замин, шакл ва сохти он, иқлим ва обу ҳаво, дар бораи олами растаниҳо ва ҳайвонот, дар бораи инсоният, таваллуд ва марги он ва дар бораи баъд аз марг ўро чӣ интизор аст ва дар бораи зинда гардонидани ҳамаи мурдагон, рӯзи Қазо, Ҷаннат, Дўзах ва бояд инсон чӣ тарз ҳаёт ба сар барад, чӣ чиз аз ҷониби Худованд барои ӯ ҳаром донист шудааст ва ба кадом вазифа масъул аст ва барои одам кадом амал хубу бад аст ва ғайра гуфта мешавад. Қуръон инсонро ба некӣ кардан даъват мекунад ва аз амали бад боз медорад. Қуръон ба инсон ибодати Худованди Таъолоро омӯзонида, чӣ тавр намоз гузоридан, рӯза доштан, иҷрои намудҳои дигари ибодатро нишон дода, чӣ гуна тичоратро беш бурдан, чӣ гуна муносибатро бо волидон, ҳамсар, фарзандон, бародарон, хоҳарон ва дигар ҳешовандон ва ба ҳамаи мусалмонон барпо намуданро, муайян мекунад. Дар Қуръон дар бораи беҳбудию хушӣ ва осоиши оилавӣ ва ҷамъиятӣ, чӣ чиз хуб аст ва чӣ чиз бад аст, низ гуфта шудааст. Ин ҷо дар бораи қатл, интиқом, тартиботи ҳуқуқии ҷомеа, ҷанг, ҷиҳод ва дар бораи бисёр чизҳои дигар, то шикор ва тартиби он сухан меравад.

Маъно ва мафҳуми бисёр оятҳои Қуръони Карим баробари рушди илмҳои гуногун возеҳу равшан мегарданд. Дар оятҳои Қуръони маҷид бисёр кашфиёти илмии даҳсолаи охир акси худро дарёфтаанд. Ин ҳолат бисёр олимони номдори дунёро ба ҳайрату ваҷд оварда, ононро ба қабул намудани дини Ислом водор месозад.

Қуръон ба монанди чашмаи хушкнашаванда ва беохирест, ки ташнагии фаҳмиши илмии инсонро ҳамеша мешиканад.

ҲАҚҚИ ҚУРЪОНИ КАРИМ ДАР НАЗДИ МО

Ҳар як мусулмонро лозим аст:

1) Зарурияти беҳато хондани Қуръонро дарк кунад ва хондани Қуръонро аз рӯи қоидаи он – таҷвид омӯзад ва фаромӯш накунад, ки Қуръон ин каломи Аллоҳ аст.

2) Қуръонро дар вақти доштани вузӯ ба даст гирад; хондани онро бо ҷумлаи “Аъзу биилоҳи мина-ш-шайтони-р-раҷим” ва “Бисми-л-Лоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим” шурӯъ намояд, аз рӯи имкони-яи рӯй сӯи Қибла гардонад, ба Қуръон эҳтироми хосса қоиладар бошад, кӯшиш кунад, ки тафсири онро омӯзад.

3) Қуръонро дар ҷойҳои пок хонад. Қуръонро дар назди онҳое, ки ба дигар кор машғуланд ва хондани ўро гӯш намекунанд,

набояд хонд.

4) Вақте, ки Қуръонро каси дигар мехонад, ба хондани он эҳтиром гузошта, ба он гӯш диҳад.

5) Қуръонро дар ҷои пок ва баланд нигоҳдорӣ намояд.

6) Амру фармонҳои Қуръонро адо намояд, аз чизи манъкардаи Қуръон дурӣ ҷӯяд, мувофиқи усули нишондодаи он зиндагӣ намояд.

ҲАДИСҲОИ МУБОРАКИ ПАЁМБАР МУҲАММАД (С) ДАР БОРАИ МАНФИАТИ ХОНДАНИ ҚУРЪОН:

“Беҳтарини шумо касест, ки худ Қуръон меомӯзад ва онро ба дигарон меомӯзонад”

“ Ҳар касе ки аз Қуръони Карим як ҳарф қироат мекунад, як савоб мегирад, дар ҳар савоб бошад, даҳ савоб, мегирад».

“Ҳар касе, ки аз Қуръони Карим як оят гӯш мекунад, савоби бисёр мегирад”

“ Қуръонро хонед, ба он хотир, ки он дар рӯзи Қазо шафоаткунандаи он касоне мегардад, ки онро хондаанд».

“Муъмине, ки Қуръонро мехонад, монанди афлесун аст, ки мазза ва бӯи хуш дорад, муъмине, ки Қуръонро намехонад монанди хурмо бӯи хуш надошта, дар лаззат ширин аст. Мунофиқе, ки Қуръон мехонад, монанди райҳон буда, бӯи хуш дошта, вале дар маззаву лаззат талх аст, аммо мунофиқие, ки Қуръон намехонад монанди ҳанзала аст, на бӯӣ дорад ва дар мазза талху турш аст”.

(Бухорӣ», Фазоил-ул- Каром»; Турмизӣ “Адаб” 79).

“Ба дурустӣ ки Аллоҳ Таъоло ба василаи ин Китоб (Қуръон) одамонро мартабаи баланд медиҳад ва баъзеи дигарро хору залил мегардонад”.

“Рӯзи Қазо дар сари падару модари он касоне, ки Қуръон мехонанд ва амру фармони онро пайравӣ мекунанд, чунон тоҷе гузошта мешавад, дурахш ва тобиши он аз офтобе, ки хонаро равшан мегардонад, пурқувватар аст”. (Биандешед, ҷӣ гуна подош насиби хонандаи Қуръон мегардидааст).

Ҳазрати Паёмбар Муҳаммад (с) ба Абӯзара гуфт: “Аз хона берун шав ва як оятеро аз Қуръон биомӯз. Ин беҳтар аз он аст, ки агар сад рақъат намози нафл гузорӣ”.

“Ҳар касе, ки Қуръонро аз ёд мехонад ва ҳар касе, ки “ҳаром чист?” ва “ҳалол чист?”-ро медонад, воридаи Ҷаннат мегардад ва даҳ нафар хешовандонашро шафоат мекунад”.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. “Ваҳй” чӣ маъно дорад?
2. “Ваҳй” чанд намуд мешавад?
3. Фаҳмонда диҳед, ки Паёмбар Муҳаммад (с) бо кадом тарз ваҳй мегирифт?
4. Бо кадом тариқа Қуръони маҷид ба Паёмбари Муҳаммад (с) фиристонида шуд?
5. Ба кадом Паёмбарҳои дигар китобҳои Иллоҳӣ нозил гардид?
6. Қуръони маҷид чи гуна нозил гардид? Кадом оятҳо аввал нозил гардиданд?
7. Бигӯед, ки Қуръон чӣ гуна тартиб дода шудааст.
8. “Мусҳаф” чист?
9. Ҳаққи Қуръони карим дар назди мо чӣ гуна аст?
10. Панҷ ҳадисеро, ки дар онҳо сухан дар бораи афзалияти хондани Қуръон меравад, аз ёд кунед.

ҶИСМИ VI

ИМОН ОВАРДАН БА ПАЁМБАРОН

- Нубувват ва зарурати ба паёмбарон.
- Рисолати паёмбарон.
- Сифот ва рисолати хосси паёмбарон.
- Номҳои паёмбарони дар Қуръон ёдшуда.
- Умумият ва моҳияти динҳое, ки паёмбарон таблиғ менамуданд.
- “Каромат” ва “Мўҷиза” чӣ маъно дорад?
- Мўҷизаҳои паёмбари мо Муҳаммад (с).
- Сифоти хосси паёмбари Муҳаммад (с).
- Паёмбар Муҳаммад (с)-охирин паёмбар.
- Суханони одамони машҳур дар бораи паёмбари охирзамон Муҳаммад (с)
- Паёмбар Муҳаммад (с) ба чӣ даъват менамуд.

НУБУВВАТ ВА ЗАРУРАТИ БА ПАЁМБАРОН

Чаҳорумин рукни имон, ба паёмбарон бовар намудан мебошад. Рисолати Нубувват чунин аст: Гирифтани дониш ва дастрас намудани он ба одамон, расонидани амру фармон ва манъкардаи Аллоҳи Таъоло ба онҳо. Барои анҷоми ин рисолат Парвардигори Мутаъол беҳтарин ва арзандатарин бандаҳои Худо интихоб намуда, аз ин рӯ бо саъю кушиши худ дар ибодати Худованд наметавон Паёмбар шуд. Паёмбарон барои нишон додани роҳи ҳақиқӣ ба одамон фиристонида шудаанд, зеро ки одамон эҳтиёҷ ба касоне доранд, то он ба онҳо роҳ нишон диҳад. Саволе ба миён меояд: Бо чӣ сабаб? Ба он сабаб, ки агар ҳатто инсон битавонад бо ақлу хиради хеш ҳасти Аллоҳ Таъолоро дарк намояд ҳам, вале наметавонад ба бузургии сифоти он сарфаҳм равад, наметавонад Аллоҳ Таъолоро ибодат намояд, наметавонад дар бораи Рӯзи Қиёмат чизеро донанд, дар бораи он ки дар ҳаёти оянда кӣ подош мегирад, кӣ ҷазо. Инчунин ӯ наметавонад, ки чӣ тавр хушбахтиро дар ин дунё ва дунёи дигар метавон ба даст овард. Ба ин сабаб, Аллоҳи Таъоло дар назди Паёмбарон вазифа гузошт, ки ҳамаи инро ба одамон омӯзонанд ва ба

онҳо роҳи хушбахтиро дар ин ҳаёт ва ҳаёти Охират нишон диҳанд.

Мусалмонон ҳамаи паёмбарон аз аввалин паёмбар – Одами Сафиаллоҳ сар карда, баъди ӯ – Нӯҳи Набиаллоҳ, Иброҳими Халилulloҳ,

Мӯсои Каломуллоҳ, Исои Рӯҳуллоҳ ва охирин паёмбар – Муҳаммад (с)-ро эътироф мекунанд ва ба онҳо имон меоваранд. Дар Қуръони Карим гуфта нашудааст, ки маҳз чанд Паёмбар фиристода шудааст. Бо вучуди ин метавон дар бораи шумораи онҳо аз рӯи баъзе ҳадисҳо маълумот ба даст овард. Вақте, ки Паёмбар Муҳаммад (с)-ро дар бораи шумораи паёмбарон савол намуданд, ба қавле ӯ рақами 124000 овардааст. (аз рӯи маълумоти дигар 224000).

Дар сураи Ғофир, ояти 78 омадааст, ки:

«Ва ба ростӣ, пеш аз ту Паёмбаронро фиристодем; аз онҳо касе ҳаст, ки қиссаашро бар ту хондаем ва аз онҳо касе ҳаст, ки қиссаашро бар ту нахондаем. Ва ҳеч Паёмбаре набувад, ки нишонае биёрад, магар бар фармони Худо».

Чӣ тавре, ки аз ин ояти карима бармеояд, шумораи аниқи расулони фиристода шударо донишмандони мо зарур нест. Аз ин хотир, беҳтар ин аст, ки шумораи онҳоро нишон надихем. Зеро ки дар сураи муайян кардани чунин рақам, метавонад, чунин ҳолат рух диҳад, ки агар дар ҳақиқат шумораи паёмбарон аз ин рақам бештар гардад, он гоҳ паёмбарони ҳақиқиро чун паёмбар қабул намекарданд. Ё ин ки баръакс, агар шумораи онҳо кам нишон дода мешуд, дар он сурат хатаре ба миён меомад, ки ба миқдори паёмбарон ашхосе ворид карда мешуданд, ки дар воқеъ паёмбар набуданд. Аз ин рӯ, чунин гуфтан дуруст аст: “Ман имон овардам ба ҳамаи Паёмбарон, фиристодагони Аллоҳ Таъоло, аз Одам сар карда то Муҳаммад (с)”.

Ҳамаи паёмбарон як дин доштанд, ки қонуни асосии он Яккаҳудой буд. Яъне танҳо итоат ва ибодати Худои якка ва ягона - Аллоҳ Таъоло. Онон ба одамон меомӯхтанд, ки сангҳо, суратҳо, ҳайвонот ва дигар одамонро “худо” дониста ибодат намудан шарт ва зарурияти надорад, зеро танҳо шоистаи ибодат Парвардигор аст.

Аз ин хотир, мусалмонон ҳеч яке аз паёмбаронро “худо” намепиндоранд. Ҳамаи онҳоро дӯст медоранд ва пайравӣ аз онҳо мекунанд. паёмбар Исо (а) ҳаргиз одамонро наомӯзониданд, ки ӯро

ва модарашро маъбуд донанд. Вай ба назди одамон омад, ба онҳо некукорӣ оварда, оини ҳамаи паёмбарон - дини итоат ва ибодати танҳо Парвардагору таблиғу ташфиқ менамуд. Дар забони арабӣ итоат ва ибодат ба Холиқи Ягона мувофиқи рамзу оини Илоҳӣ маънои Исломро дорад. Ҳар касе, ки ба ин амал пайравӣ менамояд мусалмон ном дорад.

Дин яке то буд, вале шариати он дар даври замони ҳар Паёмбар аз ҳам дигар фарқ мекард. Масалан, дар даври замони Паёмбар Одам (а) барои мусулмонон дар як рӯз як маротиба хондани намоз фармон шуда буд. Баъдтар, дар замони паёмбарони минбаъда хондани ду вақт намоз амр гардид. Барои мо бошад, хондани панҷ вақт намоз дар як рӯз фарз гардид. Ҳазрати Муҳаммад (с) мегуфт, ки чӣ сухани хубе аст, ки ӯ ва паёмбарони гузашта, гаштаю баргашта онро такрор менамуданд? Ин “Ло илоҳа илла-л-лоҳ” мебошад. Ин калимаҳо чунин маъно доранд: “Ба ҷуз Аллоҳ ҳудои дигаре нест”.

РИСОЛАТИ ПАЁМБАРОН

Паёмбарон дар бораи Аллоҳ Таъоло ба одамон ҳикоят мекарданд, ба онҳо рукнҳои имон ва ибодати Аллоҳ Таъолоро меомӯхтанд. Онҳо қоида ва қонуни дин, меъёрҳои ахлоқи онро шарҳ меоданд. Он чизеро, ки ба он одамонро даъват мекарданд, ҳудудҳои риоя ва иҷро мекарданд. Паёмбарон барои одамон ҳамеша дар ҳама амалҳо намуна буданд. Ба хотири он ки одамон ба рисолати Паёмбарии онҳо бовар намоянд, бо амри Аллоҳ Таъоло қоръаеро иҷро менамудад, ки иҷрои он қоръа барои дигарон аз имкон берун буд, яъне мӯҷизаҳо нишон меоданд. Паёмбарон ба онҳое, ки амру фармони Аллоҳ Таъолоро риоя мекарданд, бо ҳабари вориди Ҷаннат гардидашон хушнуд менамуданд ва онҳое, ки амру фармони Аллоҳ Таъолоро иҷро намекарданд, аз азоби дар пеш истодаи Ҷаҳаннам огоҳ мекарданд.

Дар Қуръони Карим, сураи “Анъом, ояти 11 гуфта шудааст:

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ أَنْظِرُوا كَيْفَ كَانَ عَنِيبَةُ الْمُكَدِّيِّينَ ﴿١١﴾

«Бигў (Эй, Муҳаммад) «Дар рўи замин бигардед ва бингаред, ки поёни кори дурўғбарорандагон чў гуна будааст».

Паёмбарон мардонии баргузидаи Аллоҳ Таъоло мебошанд,

онҳо соҳиби ахлоқи воло буда, барои дигар одамон намунаи ибрат буданд. Бояд бовар кард, ки ҳар яке аз Паёмбарон содиқу вафодор, хеле ва хеле боҳушу доно ва соҳиби ақли фавқуллодда ва соҳибкаромот буданд. Ягон нафари онон дуруғғӣ, хиёнаткор ё аблаҳ набуданд. Ҳар кадоме аз онҳо маъсум (пок) буда, аз кифру маъсият ва гуноҳҳои чӣ сағира ва чӣ кабира ва чӣ қабл аз рисолат ва баъд аз он, ори буданд.

СИФОТ ВА РИСОЛАТИ ХОССИ ПАЁМБАРОН

1. Сидқ – ҳақиқию росткорӣ. Паёмбарон бениҳоят ҳақиқӣ ва росткор буданд. Онҳо ҳеҷ гоҳ дурӯғ намегуфтанд. Ҳамаи чизе ки онҳо гуфтаанд, мешавад, ё ки аллакай шуда гузаштааст.

2. Амонат – эътимод. Ба Паёмбарон кулли амалҳоро бояд бовар кард. Онҳо он чиро, ки барояшон амонат мегузоштӣ, ҳаргиз аз они худ намекарданд.

3. Фатонат – хирад ва каромот. Паёмбарон доно, соҳибкаромот ва хирадманд буданд.

4. Исмаат – бегуноҳӣ, покӣ. Паёмбарон ҳеҷ гоҳ гуноҳи ошкор ва гуноҳи пинҳонӣ (на сағира ва на кабира) намекарданд, онҳо ҳеҷ гоҳ, то Паёмбарӣ ва на баъди расидани рисолат мушрик набуданд. Вале ҳамчун одамай хато содир менамуданд ва зуд то он, ки ба онҳо пайравӣ намоянд, тавба мекарданд.

5. Таблиғ – боҳабар ва огоҳкунии мардум. Паёмбарон ба одамон қоида ва қонуни Аллоҳро дар кадом шакле қабул намуда буданд, ҳамон тавр, бидуни тағйир, ба одамон мерасониданд.

НОМИ ПАЁМБАРОНЕ, КИ ДАР ҚУРЪОН ОВАРДА ШУДААНД.

Аввалин паёмбар Одам (а) буд ва паёмбар Муҳаммад (с) охиринаи онҳо мебошад. Дар ин миён паёмбарони бисёре гузаштаанд. Номи 25 паёмбар дар Қуръони маҷид оварда шудааст. Дар асл шумораи онҳо хеле зиёд аст. Мо ба ҳамаи паёмбароне, ки шумораи аниқӣ онҳоро Аллоҳ Таъоло доништа, миёни онон фарқе нагузоштааст, имон овардаем.

Номҳои паёмбароне, ки дар Қуръон ёд шудаанд:

1. Одам	5. Солиҳ	9. Исҳоқ	13. Ҳорун
2. Идрис	6. Лут	10. Яъқуб	14. Мӯсо
3. Нӯҳ	7. Иброҳим	11. Юсуф	15. Довуд
4. Ҳуд	8. Исмоил	12. Шуайб	16. Сулаймон

17. Аюб	22. Закариё
18. Зулкифл	23. Яҳё
19. Юнус	24. Исо
20. Илёс	25. Муҳаммад
21. Алясаъ	

УМУМИЯТ ВА МОҲИЯТИ ДИНҲОЕ, КИ ПАЁМБАРОН ТАБЛИҒ МЕНАМУДАНД.

Як дини ҳақиқие, ки Парвардигори Бузургвор ато кардааст, ин дини Ислом мебошад. Дар дини ҳақиқӣ таҳкурсие (асос) мавҷуд мебошад, ки иваз намешавад. Ин имон, ибодат, ахлоқ мебошад. Воқеан, бо мурури вақт ниёзҳои одамонро ба эътибор гирифта, баъзе қонуну қоида ва риояти онҳо дигаргун гаштаанд. Бо паёмбарии худ Муҳаммад (с) ба такмил ва ташаккули дин хотима бахшид.

“МУЪЧИЗА” ВА “КАРОМОТ” ЧӢ МАӢНО ДОРАД?

Мӯъчиза. Ин зуҳури фавқулодда, ё фавқуътабии буда, ҳақиқат ва ростии Паёмбариро исбот мекунад. Одамони муқаррарӣ қудрати нишон додани мӯъчизаро надоранд, ин сифат танҳо ба Паёмбарон дода шудааст. Мӯъчиза бо иродат ва тавоноии Аллоҳ Таъоло рӯй медиҳад. Ҳар як Паёмбар барои исботи Паёмбарии худ мӯъчиза нишон медиҳад.

Каромат. Ин зуҳури фавқулоддаест, ки бо иродаи Аллоҳ Таъоло рӯй дода, қудрати нишон додани онро дӯстони Худо доранд.

Вилоят. Ин дараҷаи наздику қарин шудан ба Аллоҳ Таъоло аст, ки шахси ба он расида валӣ, ё худ (ҷамъаш авлиё) мегардад. Ба ақидаи олимони Ислом валӣ ин шахсест, ки фармонҳои Қуръон ва Суннатро иҷро намуда, аз гуноҳ бениҳоят эҳтиёт мекунад.

Дар ин бора дар Қуръони Карим гуфта шудааст:

“Огоҳ бош, ба дурустӣ ки бар дӯстони Худо ҳеҷ тарс нест ва онҳо андӯҳгин намешаванд, онон ки имон оварданд, парҳезгорӣ мекарданд. Барои онҳо дар зиндагии Дунё мужда ва дар Охират мужда аст. Суханони Худоро ҳеҷ табдиле нест. Ин (мужда) ҳамон пирӯзии бузург аст”.

(Сураи Юнус, 62-64).

“Худо корсози касонест, ки имон овардаанд, онҳоро аз

ториқиҳо ба сӯи равшанӣ берун меорад. Ва онон, ки кофранд, корсозонашон бутонанд, онҳоро аз равшанӣ ба сӯи ториқиҳо берун меоранд, онҳо бошандагони Дӯзаханд, худ дар он ҷо ҷовидонанд”. (Сураи Бақара, 257).

Паёмбар Муҳаммад (с) гуфтааст: “Онҳо чунин одамонеанд, ки баробари дидани онон, Аллоҳро ёд мекунед”.

Аз назари беназирӣ байни мӯъҷиза ва каромат фарқе нест. Фарқ танҳо дар ин ҷост, ки мӯъҷизаро паёмбарон рӯирост барои тасдиқи паёмбарии худ ба одамон нишон медиҳанд. Каромат бошад, аз тарафи дӯстони Худо рӯй медиҳад. Дар ин бора дар Қуръони карим гуфта шудааст:

“Ҳар гоҳе, ки Закариё дар масҷид бар Марям дохил мешуд, назди ӯ рӯзиро меёфт, мегуфт:”Эй Марям, ин (рӯзӣ) туро аз кучо аст?” Ӯ мегуфт:” [Ин] аз назди Худо аст. Ба дурустӣ, ки Худо ҳар киро хоҳад, бешумор рӯзӣ медиҳад”.

(Сураи Оли Имрон, 37).

Каромоти асҳоби Қаҳф

Дар ин бора дар Қуръон омадааст:

“Оё надонист, ки Асҳоби Қаҳф ва Рақим аз ҷумлаи нишонаҳои Мо шигифтовар буданд? Ба ёд ор, ки чун ҷавононе чанд ба сӯи ғор паноҳ бурданд, пас, гуфтанд: “Эй Парвардигори мо! Бахшише аз назди Худ ба мо бидеҳ ва дар кори мо роҳёбиро барои мо омода соз!” Пас, солиёне чанд дар он ғор бар гӯши онҳо парда гузоштем. Сипас, онҳоро барангехтем. То бидонем, кадом як аз ду гурӯҳ миқдори муддатеро, ки дигранг карданд, ёд доштааст”. (Сураи Қаҳф, 12).

Каромоти Валӣ-Осиф ибни Бухайра

Осиф ибни Бухайра одами худотарс буд. Ӯ дар дарбори ҳазрати Сулаймон (а) вазир шуда кор мекард. Осиф тахти равони шохдӯхтар Билқисро дар они воҳид овард. Дар ин бора дар Қуръон гуфта шудааст:

«Сулаймон (а) гуфт: «Эй пешвоён! Кадом яке аз шумо пеш аз он, ки фармонбардор шуда, назди ман биёянд, тахти ӯро пеши ман меорад?»

Қавитарине аз чинҳо гуфт: «Ман пеш аз он, ки ту аз ҷои худ бархезӣ, онро назди ту биёрам ва ба дурустӣ ки ман бар он тавоноӣ боамонатам».

Касе, ки назди ӯ аз Китоби Илоҳӣ илм буд, гуфт: «Ман пеш аз як мижа заданат онро дар назди ту биёрам». Пас, чун онро дар назди хеш қароргирифта дид, гуфт: «Ин аз фазли Парвардигори ман аст, то маро имтиҳон кунад: оё шукргузорӣ мекунам, ё носипосӣ менамоям. Ва ҳар ки шукргузорӣ кунад, ҷуз ин нест, ки барои нафъи хеш шукргузорӣ мекунад; ва ҳар ки носипосӣ кунад, пас, Парвардигори ман Бениёзи Бокарам аст». (Сураи Намл, 40).

Каромоти саҳобагони паёмбар Муҳаммад (с)

Бисёр ҳадисҳое ҳастанд, ки далел бар мавҷуд будани каромоти валиҳо мебошанд. Ҳар касе ки дар ин бора маълумоти бештаре ро гирифтаан мехоҳад ба “Риёзу-с-солиҳин” қисми 253 нигарад.

МЎЪЌИЗАИ ПАЁМБАРИ МО МУҲАММАД (С)

Паёмбар Муҳаммад (с), ба хотири исботи рисолати аз Аллоҳ Таъоло гирифтааш, бисёр мўъҷизаҳо нишон додааст. Масалан, баъзе аз онҳо:

а) Боре вақти намози аср мерасид. Ҳазрати Муҳаммад (с) барои таҳорат об наёфтанд. Дар ҳамин асно ба наздашон офтобаеро гузоштанд, ки каме об дошт. Паёмбари Худо Муҳаммад (с) дасташонро дохили об намуданд ва он дар миёни панҷаҳояшон ҷорӣ шудан гирифт, об то вақте, ки 300 нафар ҳамроҳонашон таҳоратро ба итмом нарасониданд, ҳамон миёни панҷаҳояшон ҷорӣ буд.

б) Дар оғози рисолати паёмбарии худ, замоне, ки миқдори мусалмонан на чандон зиёд буд, паёмбар Муҳаммад (с) хутбаҳои худро ба болои танаи дарахт баромада, қироат мекарданд. Баъди он ки шумораи мусалмонан бешар гардид, Паёмбар Муҳаммад (с) амр намуданд, ки минбаре омода намоянд, ки се зина дошта бошад. Дар як намози ҷумъа вақте, ки Паёмбар (с) дар болои минбар истода хутба мехонданд, дар масҷид садои нолише баланд гардид. Ин нолиши ҳамон дарахте буд, ки як вақтҳо барои Паёмбар (с) чун минбар хизмат мекард. Ин нолишро шунида Паёмбар (с) ба назди кунда омаданд ва дасташонро болои он монда, соиш доданд. Баъди он,

ҳамоно нолиш қатъ гардид.

в) Ин ҳодиса се сол пештар аз муҳочирати Паёмбар Муҳаммад (с) аз Макка ба Мадина рух дода буд. Боре ҳангоми шаб, савори Буроқ бо ҳамоҳади Ҷабраил (а) Паёмбар Муҳаммад (с) аз масҷиди “Ал-Ҳарам”-и шаҳри Макка ба шаҳри Ал-Қудс (Дорулссаломии имрӯза) ба масҷиди “Ал-Ақсо”, ки аз он ҷо мебоист ба осмон сафар мекарданд, омада расиданд. Ин мўъҷизаи Паёмбар Муҳаммад (с) беназир буд. Ин сафар дар муддати хеле ва хеле кӯтоҳ анҷом ёфт. Ин ҳодиса далели қудрат ва тавоноии беохири Аллоҳ Таъоло мебошад.

г) Мўъҷизаи бузург ва беҳамто ин худи Қуръон аст. Хондани Қуръон гӯшро навозиш дода, рӯҳу ҷонро осоиш медиҳад. Қуръон сарчашмаи беҳадду ҳисоби некию шафқат аст. Таълимоти олие, ки Қуръон дарбар гирифтааст, метавонанд инсонро хушбахт гардонанд. Қуръон мўъҷизаи беҳамто аст. Аз аср то аср кашфиётҳои илмӣ ҳақиқати устувори онро тасдиқ мекунанд.

СИФАТИ ПАЁМБАРИ МО - МУҲАММАД (С)

Аллоҳ Таъоло дар Қуръони маҷид фармудааст:

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

«Мо туро нафиристодем, магар барои ҳамаи мардум муждадиҳанда ва тарсонанда, валекин аксари мардум намендонанд» . (Сураи Сабо, 28).

قُلْ يَتَّيِّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا

«Бигў: Эй мардум! Ба дурустӣ ки ман Паёмбари Худо ба сўи ҳамаи шумо ҳастам» . (Сураи Аъроф, 158)

Мо мусалмонон ба ҳамаи паёмбарон имон дорем ва миёни ҳеҷ кадоме аз онҳо фарқ намегузорем. Паёмбар Муҳаммад (с) миёни онон мақоми хосро ишғол мекунад:

1. Паёмбар Муҳаммад (с) банди дўстдоштаи Аллоҳ Таъоло аст, беҳтарин ва бузургтарин офаридаи Ў мебошад.

2. Ў (с) охири паёмбар буда, баъди Муҳаммад (с) дигар па-

ёмбаре ба дунё намеояд.

3. Ў (с) паёмбари кулли башар аст. Паёмбарони то ў (с) фиристодашуда, барои қавм ва халқҳои ҷудогона буданд.

4. Рисолати паёмбарии ў (с) то рӯзи Қиёмат амал мекунад. Рисолати паёмбарони дигар бошад вақти мушаххасеро дар бар мегирифт.

5. Шариате, ки Паёмбар Муҳаммад (с) қорӣ намуд то рӯзи Қиёмат барҳақ мебошад.

ПАЁМБАР МУҲАММАД (С) ХОТАМУЛАНБИЁ

Аллоҳ дар Қуръони Карим мефармояд:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ

النَّبِيِّينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

«Муҳаммад падари ҳеҷ кас аз мардони шумо нест; валекин паёмбари Худо ва охирини паёмбарон аст. Ва Худо ба ҳар чиз Доно аст». (Сураи Аҳзоб, 40).

Бузургтарин Паёмбар Муҳаммад (с) мебошад. Қуръон - Кито-би охирини фиристодаи Аллоҳ Таъоло ба одамон аст. Баъди Паёмбар Муҳаммад (с) фиристодани Паёмбарон ба сӯи одамон ба охир расид. Паёмбар Муҳаммад (с)- Паёмбари ҳамаи қавму миллатҳои рӯи замин мебошад. Ин ҳақиқат дар Қуръон Карим инъикос гардидааст. Паёмбарони мутақаддимин барои ақвоми ҷудогона аз тарафи Аллоҳ маъъус шуданд. Онон мисли чароғе будаанд, ки танҳо як хонаро равшанӣ мебахшиданд. Паёмбари мо - Муҳаммад (с) чун пешвои ҳамаи инсоният нузул гардид ва чун офтоби ҷаҳонро нурпошӣ намуд. Замоне, ки офтоб тулӯъ мекунад, эҳтиёче ба чароғ наменонад.

ФИКРУ АНДЕШАҶОИ ШАХСИЯТҶОИ САРШИНОС РОҶЕЪ БА ҲАЗРАТИ ПАЁМБАР МУҲАММАД (С)

Паёмбар Муҳаммад (с) дар таърихи башарият шахсияти бузург ба шумор меравад. Муҳаққиқи амрикоӣ Майкал Харт дар

тахқиқоти таърихии хеш “Сад шахсияти барҷастаи таърихи инсоният” номи сад шахсияти бузургро вориди ин асар сохтааст. Дар ин миён ӯ қайд намудааст, ки аз ҳама барҷастатарин шахсият Муҳаммад (с) ба ҳисоб меравад. Соли 1978 китоби Харт нашр гардида, ҳаводорони зиёде пайдо намуд. Доктор Майкал Харт дар ин тадқиқоти худ бо далелу бурҳони зиёд исбот месозад, ки Муҳаммад (с) муқаддамтарин шахсият мебошад. Баъзеҳо шубҳа мекарданд, ки чӣ гуна Муҳаммад (с) дар байни шахсиятҳои бузург ҷои аввалро ишғол намудааст. Ба ин суол танҳо як ҷавоб аст: Муҳаммад (салаллоҳу алайҳи ва саллам) дар тури рисолати худ дар ҳама корҳо муваффақ будааст, зеро баргузидаи Худованди Мутаъол аст. Чӣ тавре ки дар ҳадиси муборақ гуфта мешавад: “Ӯ беҳтарин фарзанди Одам аст”.

Яке аз сиёсатмадорони Олмон, шоҳзода Бисмарк ба Муҳаммад (с) аҷри зиёде гузошта мегӯяд: “Ё, Муҳаммад! Ман афсус меҳӯрам, ки ҳамасри ту набудам. Бо ифтихори баланд дар назди ту сари таъзим фуруд меорам”.

Файласуфи фаронсавӣ Аликсей Ливозон чунин гуфтааст: “Китоби Қуръон, ки барои Паёмбар Муҳаммад (с) нозил шудааст, муъҷизаи комил буда, роҳи рост ва ҳақро ба инсоният нишон медиҳад. Бешубҳа Паёмбар Муҳаммад (с), расули барҳақи Аллоҳ аст».

Нависандаи бузурги рус Лев Николаевич Толстой гуфтааст: “Паёмбар Муҳаммад фармонфармои бузург ба шумор меравад. Ӯ қавмҳоро дар партави ҳақиқат муттафиқ намуд. Ҳамин кифоят аст барои муҳтарамӣ ва эъҷозу иқром. Ӯ мардумонро аз хунрезӣ наҷот дода ва ба сулҳ муваффақ гардид. Ӯ ба инсоният роҳи иртифоӣ рӯхониро боз намуд. Чунин инсон эҳтироми умумро арзанда аст.

ҲАЗРАТИ ПАЁМБАР МУҲАММАД (С) МАРДУМОНРО БА ЧӢ ДАЪВАТ МЕКАРД?

Хутбаи аввал (ваъз).

Эй, мардум! Пеш аз он ки марги шумо фаро бирасад, тав-

ба кунед. Ҳоло ки имконият доред, амалҳои некро анҷом бидиҳед. Зикрро ба ҷо оваред, то ки шуморо бо Аллоҳ наздик бигардонад. Чунон амал кунед, ки Ў ба шумо ризқу мадад диҳад, Аллоҳ он чиро ки шумо аз даст додаед, ҳамаашро бар мегардонад.

Медонед, ки дар ин сол, дар ин моҳ ва дар ин ҷой Аллоҳ намози ҷумъаро то рӯзи Қазо фарз гардонид. Агар касе намози ҷумъаро тарк кунад, ў фармонфармои одил аст, ё на, фарқ надорад, бигзор қорҳои ў ҳеч гоҳ барор нагиранд. (Давлати исломӣ дар назар дошта шудааст). Дигар намозҳои чунин одамон ҳаргиз пурра нагарданд, ба ғайри аз онҳое ки тавба мекунанд. (Ибни Моча, Иқома, 78)

Эй, мардум! Вақти дар ҳаёт буданатон ба рӯзи Қазо омодагӣ бинед. Ҳар яке аз шумо мемиранд ва рамаи худро бе шубон мегузорад. Ва Аллоҳ бидуни миёнарав ва тарҷумон мегӯяд: Оё, ба назди шумо фиристодаи ман наомада буд ва фармонҳои маро нарасонида буд? Ман ба ту сарват додам ва дигар лутфу марҳамат намудам, пас ту имрӯз барои худат чӣ овардаӣ?”. Баъди ин ҳар пурсидашуда ба тарафи рости чап менигарад ва дар он ҷой чизеро намебинад. Ба пеш менигаранд ва дар он ҷой Дӯзахро мебинанд. Аз ин хотир, худро аз Оташ наҷот диҳед. Чашм бикушоед, амалҳои некро анҷом бидиҳед, агарчи ҳатто ин амал ба касе додани ними хурмо бошад. Агар касе аз шумоён ними хурморо ҳам дастрас карда натавонад, бигзор суханони нек амали неки ў гарданд, зеро ки барои як амали нек 1 то 700 савоб дода мешавад. Осоишу ризоият ва меҳрубонӣ Аллоҳ насиби шумо бод! (Ибни Ҳишом, Ҷилди 1, 277-287)

Хутбаи дуввум

Паноҳ металабам аз нафси бади худ ва амалҳои бад аз Аллоҳ. Ҳар касеро ки Аллоҳ ба роҳи рост ҳидоят кунад, касе наметавонад ўро аз ин роҳ боздорад. Ҳар он касеро ки Аллоҳ бо роҳи рост раҳнамоӣ накунад, ҳеч кас наметавонад онро раҳнамоӣ кунад. Шаҳодат бар он медиҳам, ки нест худованде ба ғайр аз Аллоҳ. Ў яққаву ягона аст, нест Ўро шарике. Аз ҳама суханон зеботар ин китоби Аллоҳ аст. Ҳар касе ки дили ўро Аллоҳ бо Қуръон зебо гардонид, касеро Аллоҳ имон дода аст ва касе ки аз байни ҳамаи суханҳо сухани Аллоҳро интихоб кардааст, наҷот меёбад. Ба дурустӣ ки каломи Аллоҳ беҳад фаҳмо ва зебост. Дӯст доред (онеро) ки Аллоҳ ўро дӯст медорад. Аз зикр боз наистед ва суханони Аллоҳро тақрор

кунед. Бигзор аз каломи Аллоҳ дар дили шумо тарсу ноумедӣ пайдо нагардад, зеро ки онҳо ҳамаи амалҳоро шарҳу баён медиҳанд, амалҳои хубро мефаҳмонанд, дар бораи одамони баргузида (Паёмбарон) қиссаҳои хеле марғубу зеборо баён мекунанд, дар бораи ҷи ҳалол асту, ҷи ҳаром мегӯянд.

Танҳо Худои Якка ва Ягонро ибодат кунед ва ширк наоваред. Ба амру фармонҳои Ӯ бечуну чаро итоат кунед. Бигзор амалҳои неки шумо ҳар он чизеро ки забони шумо мегӯяд, тасдиқ кунанд. Бо василаи Қуръон ҳамдигарро дӯст доред! Ба дурустӣ ки риоят накунандани фармони Ӯ ба чазо гирифта мешаванд. Барои Аллоҳ писандида нест, вақте ки фармонҳои Ӯро ба ҷо намеоваранд. Меҳрубонию марҳамати Аллоҳ ба шумо бод! (Қасасу-л-анбиё, Ҷилди аввал, 125).

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. Паёмбарон кистанд, барои ҷи мардумон ба онҳо эҳтиёҷ доранд?
2. Рисолати паёмбарон аз ҷи иборат аст?
3. Сифот ва рисолати хосси паёмбаронро номбар кунед.
4. Паёмбарони дар Қуръон ёдшударо номбар кунед. Паёмбарони аввалин ва охирин кӣҳоянд?
5. Умумият ва моҳияти динҳое, ки паёмбарон таблиғ менамуданд дар чист?
6. “Муъҷиза” ва “каромат” чист?
7. Дар бораи баъзе муъҷизаҳои Паёмбар Муҳаммад (с) нақл намоед.
8. Қуръон ҷи гуна муъҷиза ҳисобида мешавад?
9. Дар бораи сифатҳои Паёмбар Муҳаммад (с) нақл кунед.
10. Барои ҷи Паёмбар Муҳаммад (с) охирин Паёмбар шинохта шудааст?
11. Паёмбар Муҳаммад (с) дар хутбаҳои мардумонро ба ҷи даъват менамуд?

ҚИСМИ VII

БОВАРӢ БА РӢЗИ ҚАЗО

- БоварӢ ба рӢзи Қазо чӢ маъно дорад?
- БоварӢ ба рӢзи Охират чӢ медиҳад?
- Марг.
- Қабр.
- Қиёмат, ба охиррасии Дунё.
- Зинда гардонидан баъд аз марг.
- Аҷру подош ва ҷазо, Ҷаннат ва Дӯзах.
-

БОВАРӢ БА РӢЗИ ҚАЗО ЧӢ МАЪНО ДОРАД?

Панҷумин рукни имон, боварӢ ба рӢзи Қазо мебошад. Инсонҳои имоноварда ба Аллоҳ Таъоло ва расули Ӣ Муҳаммад (с) низ ба фарорасии Қиёмат ва рӢзи Қазо бояд боварӢ дошта бошанд. Зеро, ки дар ин бора Аллоҳ Таъоло дар Қуръони карим мегӯяд ва инро ба мо Расули Ӣ - Муҳаммад (с) хабар медиҳад, чӢ тавре, ки маълум аст, аз ин манбаъҳои мӯътабар ҳаргиз ягон ҳарфи бардурӯғ ва нодуруст гуфта намешавад.

Ин Дунё бо ҳамаи одамон ва махлуқоте, ки дар он зиндагонӣ мекунад мирандаанд. Аз рӯи таъиноти пешакии Аллоҳ Таъоло вақте ки рӢзи муайян намудаи Ӣ фаро мерасад, фаришта Исрофил (с) “Сур”-ро дамонад, дар бораи охири Дунё хабар медиҳад. Ин овоз ниҳоят даҳшатнок мебошад, ки баробари шунидани он ҳамаи соҳибони рӯҳ мемиранд. Шакли замин ва осмон вайрон мегардад. Сайёра намуди дигарро мегирад. Баъд аз охири Дунё якчанд вақт мегузарад ва бо иродаи Аллоҳ Таъоло Исрофил (а) боз дубора “Сур”-ро медамонад. Ҳамаи одамон аз сари нав зинда мегарданд ва дар “Маҳшар” (ҷои ҷамъ омадани одамон дар рӢзи Қазо) ҷамъ мешаванд. Дар ин ҷо ҳар кас дар назди Аллоҳ Таъоло аз амалҳои кардаи худ дар Дунё (дунёе, ки мо дар он зиндагӣ дорем) ҳисобот медиҳад. Фариштаҳои Кироман Котибин номаи аъмодро, ки дар он ҳамаи амалҳои неку бади одамон сабт гардидаанд, ба дасти эшон медиҳанд. Ҳар инсон метавонад кирдору амалҳои дар ин ҳаёт кар-

даашро аз он бихонад. Гуноҳхони ошкор ва пӯшидаи ҳар кас собит гардида, дар тарозуи хеле дақиқ ва ҳаққонии адл ва инсоф гузошта мешавад. Дар як паҳлӯи тарозу амалҳои хуб, дар паҳлӯи дигар амалҳои бади мусалмон гузошта мешаванд. Агар амалҳои нақў бештар вазн дошта бошанд, бо иродаи Аллоҳ Таъоло ин инсон ба Ҷаннат ворид мешавад. Агар амалҳои бад бештар вазнин бошанд, Аллоҳ Таъоло метавонад аз рӯи меҳрубонӣ ўро бибахшад, метавонад аз рӯи адл ва инсоф ўро ҷазо дода, дар Дўзах ҷойгир гардонад. Танҳо дар як паҳлӯи тарозу кирдорҳои бади мушрикони гузошта мешавад, дар паҳлӯи дигар чизе гузошта нахоҳад шуд, зеро ки шартҳои қабули амалҳои нақў имони росту дуруст доштан дар дил мебошад. Ҳамаи мушрикони дар Дўзах меафтанд. Ба одамон мувофиқи амалҳои кардаашон дар ин Дунё тақдир карда мешавад. Ҳар кӣ дар ин Дунё чизе кишт кунад, дар Охират ҳамонро хоҳад даравид ва ҳуқуқи ҳеҷ кас зоеъ нахоҳад шуд .

Паёмбар Муҳаммад (с) мегӯяд: “ Дар рўзи Қазо то вақте ки инсон ба ин чор савол: Ҳаётро чӣ тавр гузаронидӣ? Тани худро чӣ гуна истифода кардӣ? Чӣ хел молу сарвати худро ба даст овардаӣ ва онҳоро чӣ гуна истифода кардаӣ? Донишҳои динии худро чӣ тавр истифода намудӣ?” ҷавоб нагӯяд, аз пурсишгоҳ намеравад. (Ат-тарғибу ва-т- тарҳиб, ҷилди 1, саҳ. 125)

Вақте, ки пас аз мурдан зинда гардонидан шурўъ мешавад ва беохир идома меёбад, Охират ном дорад. Яке аз рӯкнҳои имон – ин боварӣ бар он аст, ки ҳамаи одамон мемиранд ва баъд зинда гардонидани шуда, то абад ҳаёт ба сар мебаранд.

БОВАРӢ БА РӢЗИ ОХИРАТ ЧӢ МЕДИҲАД?

(Рӯзи Охират - рӯзи Қазо)

Боварӣ ба рӯзи Охират ҳисси масъулиятшиносиро дар муносибат бо одамон ва рафтору амали худӣ шахс ба вучуд меоварад. Боварӣ ба рӯзи Охират ин, яъне бовар намудан ба зинда гардонидани пас аз марг ва ба ҳисоботи дар пеш истода дар назди Аллоҳ Таъоло барои қору амали кардаи худ дар ин дунё мебошад. Боварӣ намудан бо он чӣ, ки касе амали нек мекунад, тақдир карда мешавад ва касе ки амали бад кардааст, ҷазо хоҳад гирифт. Боварӣ кардан ба рӯзи Охират ба мо ин чизҳоро медиҳад:

1. Ин имон ва эътиқод инсонро аз рафтору амали бад

муҳофиза намуда, ба қору амали нек роҳнамоӣ карда, ахлоқи ҳамидаи онро таҳким мебахшад. Аъзои ҷомеаи аз чунин одамони соҳибимон таъсис гардида, ҳеҷ гоҳе ба касе бадро раво намебинанд. Ҳар қадоме аз онҳо нисбати яқдигар боадабона муносибат мекунад ва аз ҳамаи ин имконот истифода бурда, саъй мекунад, ки қори некоро анҷом бидиҳанд. Муносибат дар миёни одамони боимон бо ҳамдигарфаҳмӣ ва муҳаббат фарқ мекунад. Одами ба рӯзи Қазо имон оварда, соҳиби ахлоқи ҳамида гашта, барои таҳкими сулҳ ва ризоият дар ҷомеа мувофиқат мекунад.

2. Ҳар касе, ки ба рӯзи Охират имон овардааст, худро ба ҳаёти абадӣ омода месозад. Ҳар вақте, ки мо ба сафари роҳи дур омодагӣ мегирем, пешакӣ ғизо ва дигар ҷиҳози заруриро захира мекунем, то ки мабодо дар роҳ барои мо зарур шуда намонанд. Агар мо ин қорҳоро накунем, шояд он боиси бебарор анҷом ёфтани сафари мо гардад ва мо ба мақсади дар пеш гузоштаи худ расида натавонем. Монанди ин мо бояд ба сафари рӯзи Охират ба дунёи фанонашаванда омодагии пешакии худро бинем. Ва барои он, ки ба ин рӯз омодагӣ бигирем, бояд эътиқод, сабури тамкин ва риояи амри Ҳақро дошта бошем. Шахсе, ки ба рӯзи Охират омодагӣ мегирад, дар зиндагии пас аз марги хеш соҳиби мартаба мегардад ва шахсе, ки ба он рӯз омодагӣ намегирад, хатогии хешро дар лаҳзаи марг дармеёбад, Ў меҳақад аз нав ба ин ҷаҳон баргардад, то ки ин хатоҳои худро ислоҳ кунад, аммо аллақай дер мешавад ва Худованд хоҳиши ӯро наметавонад. Дар Қуръони қарим чунин гуфта шудааст:

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ﴿١٠١﴾ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ

كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا ۖ وَمِن وَرَائِهِم بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٠٢﴾

«То вақте ки ба касе аз онҳо марг биёяд, гӯяд: Эй Парвардигори ман, маро бозгардон, бувад ки дар сарое, ки онро бигузаштам, қори некӯ қунам!». (Сураи Мўминун, 99-100)

3. Боварӣ ба рӯзи Қазо гузаштани ҳаётро саҳлу осон гардонид, дар мусибат ба инсон тасаллият мебахшад. Дар зиндагӣ чунин иттифоқ меафтад, ки фарде ба нафъи каси дигар қори хайреро анҷом медиҳад ва неқиро аз ин шахс дарнаёфта, аз ин ҷаҳон дар-

мегузарад. Чунин ҳам мешавад, ки шахсе дар тули умри хеш на-
метавонад, ҳуқуқҳои худро барқарор кунад. Ҳамин тавр ҳам меша-
вад, ки золиме мемирад ва шахди ситами хешро начашида, ҷаҳони
фониро падруд мегӯяд. Ҳар касе, ки дар ин ҷаҳон аз рӯи адолат
ҷавоби амалҳои худро нагирифта бошад, пас онро ҷатман дар Охи-
рат хоҳад гирифт. Шахсе, ки аъмоли нек дорад, мукофоти амали
хешро хоҳад гирифт ва шахси ситамгор итоб мешавад ва ҳақ ба
ҳақдор хоҳад расид.

МАРГ

Аллоҳ Таъоло инсонро офарид ва ба ӯ ҳаёт бахшид ва
мӯҳлати будубоши ӯро дар ин Дорулфано пешакӣ муайян наму-
да аст. Ӯ тақдири ҳар касро муайян кардааст; кай ба Дунё меояд
ва чӣ қадар зиндагонӣ мекунад, кай, чӣ гуна ва дар кучо мемирад.
Сабабҳои марг метавонанд мухталиф бошанд, аммо марг ногузир
аст. Инсон аз ҷону тан иборат буда, муқаддамтарин офаридаи Пар-
вардигор аст. Бо ҷон тани мо умр ва қобилияти ҳаракат мегирад.
Вақте, ки лаҳзаи муайянкардаи Аллоҳ Таъоло мерасад, ҷон аз тан
чудо мегардад, ки ин марг аст. Марг барои ҳар инсон муқаррар кар-
да шудааст, аз он роҳи халосӣ нест. Дар Қуръони Карим гуфта шу-
дааст:

«Ҳар нафсе чашандаи марг аст». (Сураи Оли Имрон, 185).

**«Ҳар ҷо, ки бошад, марг шуморо дармеёбад, агарчи дар
коҳҳои баланд бошад». (Сураи Нисо, 78).**

Марг – ин комилан нобудӣ набуда, аз ҳаёти фаношаванда
расидан ба ҳаёти ҷовидона мебошад. Барои ҳар касоне, ки аз рӯи
сидқ ба Аллоҳ Таъоло имоноварда, адои қарзу анҷоми амру фармо-
ни Ӯро ба ҷо овардаанд, ин гузаштан ба макони зебо ва ҷовидона
мебошад.

ГҶР

Давраи пас аз марг то зинда гардонидани инсон дар гӯр мегу-
зарад. Ҷисми инсон пас аз фавтидан пӯсида ба хок яксон мегардад
ва рӯҳ, ки намиранда аст, аз тан ҷудо мешавад. Шахсоне ҳастанд, ки

ҷисми онҳо наменпӯсад, чун паёмбарон ва авлиё.

Пас аз гӯр кардани майит ду фаришта - Мункар ва Накир ба гӯри ӯ ҳозир мешаванд ва аъмоли ӯро мепурсанд. Барои ононе, ки ба саволи эшон посухи саҳеҳ медиҳанд, гӯр ҷои роҳаташон мегардад ва барои ононе, ки ҷавоби дуруст намедиҳанд, гӯр то рӯзи Қиёмат ҷои азобашон мешавад. Ҳазрати Муҳаммад (с) барои мо гӯрро чунин тасвир мекунад: “Гӯр – ин яке аз боғҳои Биҳишт аст, ё яке аз табақаҳои Дӯзах”. (Ачулунӣ, “Кашфу-л-хафо”, ҷилди дуввум, саҳ. 90).

Гӯр барои онҳое, ки имони дурусту комил дошта, вазифаи бандагии худро назди Аллоҳи Таъоло адо намуда, дар муомилаю муносибат бо дигарон меҳрубон буданд, макони роҳат ва яке аз боғони Биҳишт мегардад. Аммо ононе, ки бе имон даргузашта, дар ҳаёт ҳеҷ як амру фармони Парвардигорро иҷро накарданд, гӯр барояшон ба яке аз табақаҳои Дӯзах табдил хоҳад гашт.

ҚИЁМАТ – ОХИРИ ДУНЁ

Чӣ тавре, ки пештар гуфта шуд, аз рӯи таъйиноти Аллоҳ Таъоло ва дар вақти муқаррар намудаи Ӯ, яке аз миёни ҷаҳор фариштаи муқарраб, ки Исрофил (а) ном дорад “Сур”-ро медамонад. Овози бадҳайбат ба ҳама ҷой паҳн мегардад, ки баробари шунидани он ҳамаи махлуқот аз тарс ҷон медиҳанд. Коинот тағйир меёбад. Осмонҳо ба қисм-қисм ҷудо мегарданд. Равшании офтоб тираву торик мегардад. Моҳтоб хира шуда, бо офтоб якҷоя мешавад. Ситораҳои дурахшанда хомӯш гардида, гӯё мисли жола реза-реза шуда ба осмон пош мехӯранд. Сайёро заминҷунбии даҳшатнок фаро мегирад, баҳрҳо мечӯшанд, кӯҳҳо аз замин канда шуда, мисли пар мепаранд. Баъди ин Коинот ва Замин шакли навро мегиранд. Ин ҳодисаро Қиёмат ё Охири дунё ном мекунанд. Кай ин ҳодиса рух медиҳад, танҳо Аллоҳ медонад.

Дар Қуръони Карим омадааст:

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ

أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ﴿١٠١﴾

«Ва дар Сур дамида шавад, пас, ҳар ки дар осмонҳо ва ҳар ки дар замин аст, бимирад, магар он, ки Худо хоста бошад. Сипас, бори дигар Сур дамида шавад, пас, ногаҳон [бибинӣ, ки] онҳо истодаанд [ва] менигаранд». (Сураи Зумар, 68).

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنسُلُونَ ﴿٦٨﴾ قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا

مِن مَّرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ﴿٦٩﴾

... ва дар Сур дамида шавад, пас, ҳар ки дар осмонҳо ва ҳар ки дар замин аст, бимирад, магар он, ки Худо хоста бошад. Сипас, бори дигар Сур дамида шавад, пас, ногаҳон [бибинӣ, ки] онҳо истодаанд [ва] менигаранд. (Сураи Зумар, 68-69).

сӯи Парвардигорашон бишитобанд. Гӯянд: «Эй вой бар мо! Кӣ моро аз хобгоҳамон барангехт?» [Дар ҷавоб гуфта шавад:] «Ин ҳамон аст, ки [Худои] Раҳмон ваъда карда буд ва паёмбарон рост гуфта буданд». (Сураи Ёсин, 51-52).

ЗИНДА ГАРДОНИДАН

Баъди Қиёмат вақте, ки фаришта Исрофил (а) аз нав Сурро медамонад, одамон зинда шуда, дар Маҳшаргоҳ ҳозир мегарданд. Барои Холиқи ягона зинда гардонидани одамон ягон заҳмат ва муш-килиро ҳаргиз пеш намеоварад:

وَيَقُولُ الْإِنْسَنُ أَءِذَا مَاتُ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا ﴿٦٦﴾ أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَنُ أَنَا خَلَقْنَاهُ

مِن قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا ﴿٦٧﴾

«Ва одамӣ мегӯяд: Оё чун бимирам, зинда берун оварда хоҳам шуд? Оё одамӣ ёд намекунад, ки Мо пеш аз ин ўро офаридем ва ў ҳеч чиз набуд?». (Сураи Марям, 66-67).

أَحْسَبُ الْإِنْسَنُ أَنَّنَا نَجْمَعُ عِظَامَهُ ﴿٦٨﴾ بَلَىٰ قَدَرِينَا عَلَىٰ أَنْ نَسْوِيَّ بَنَانَهُ ﴿٦٩﴾

«Оё одамӣ мепиндорад, ки устухонҳои ўро ҷамъ намекунем? Бале (ҷамъ мекунем); Тавонем бар он ки [ҳатто] сарангуштҳои ўро рост кунем». (Сураи Қиёмат, 3-4).

أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴿٧٧﴾ وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا
 وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظْمَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿٧٨﴾ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ
 وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿٧٩﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنتُم مِّنْهُ
 تُوقَدُونَ ﴿٨٠﴾ أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَدِيرٍ عَلَىٰ أَن يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ ۚ بَلَىٰ
 وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨١﴾ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَن يَقُولَ لَهُ كُن فَيَكُونُ ﴿٨٢﴾
 فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

«Оё одамӣ надидаст, ки Мо ўро аз нутфа офаридем ва [акнун] ў ногаҳон хусуматкунандаи ошкоро шудааст? Ва ў офариниши худро фаромўш кардааст, ки барои мо масале падид меоварад ва мегўяд: Ин устухонҳоро, ки пўсида бошанд, кӣ зинда мекунад?»

Бигў: «Ҷамон [Зоте] зинда мекунад, ки онро бори аввал офарид ва Ў бар ҳар офариниш Доно аст. Ҷамоне, ки аз да-рахти сабз бароятон оташ пайдо кард ва акнун шумо аз он оташ меафрўсед. Оё он Худое, ки осмонҳо ва заминро офарид, бар он Тавоно нест, ки монанди онҳо офарад? Бале [таво-нист]. Ва Ў Ҷамон Офаринандаи Доност. Чун чизеро бихоҳад офаридан, фармони Ў чуз ин нест, ки ба ў мегўянд: “Шав!” Пас мешавад. Пас, пок аст он Худое, ки подшоҳии ҳар чиз ба да-сти Ўст ва ба сўи Ў баргардонида мешавад».

(Сураи Ёсин, 77-83).

تُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ وَيُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَٰلِكَ

تُخْرِجُونَ ﴿٨٤﴾

берун меорад ва заминро баъди мурдани он зинда месозад ва

ҳамчунин берун оварда хоҳед шуд». (Сураи Рум, 19).

يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاهُ مِن تُرَابٍ ثُمَّ مِّن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِّنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِّنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ^ج وَنُقَرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ^ط وَمِنْكُمْ مَّن يُّتَوَفَّىٰ وَمِنْكُمْ مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا^ع وَتَرَىٰ الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَّتْ وَأُنبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ﴿١٩﴾

«Эй мардум, агар дар бораи Растохез дар шак ҳастед, пас [бидонед], ба дурустӣ ки Мо шуморо аз хок, сипас, аз нутфа, сипас, аз хуни баста, сипас, аз гӯштпораи суратдода ва ғайри суратдода офаридем, то [инро] барои шумо равшан созем ва чизеро, ки хоҳем, то вақти муайян, дар раҳмҳо қарор медиҳем, сипас, шуморо, ки кӯдаке шудаед, берун мерорем сипас, (тарбият мекунем) то ба ниҳояти ҷавонии худ бирасед ва аз шумо касе бувад, ки миронда шавад ва аз шумо касе бувад, ки ба бадтарин [марҳила]-и умр боз гардонида шавад, то баъд аз он, ки медонист, чизеро надонад. Ва заминро хушкшуда мебинӣ пас, вақте ки бар он обро фурӯ фиристем, ҷунбиш кунаду биафзояд ва аз ҳар навъ [набототи] равнақдор бирӯёнад».

(Сураи Ҳаҷ, 5).

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ^ج لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ^ح وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ

حَدِيثًا ﴿٢٠﴾

«Худо, ки ба ҷуз Ӯ ҳеҷ маъбуд нест, албатта, шуморо ба рӯзи Қиёмат, ки дар он ҳеҷ шак нест, ба ҳам орад. Ва кист, ки дар суҳан аз Худо ростгӯитар бошад?». (Сураи Нисо, 87).

يَسْتَلُّ أَيَّانَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ① فَإِذَا بَرِقَ الْبَصْرُ ② وَحَسَفَ الْقَمَرُ ③ وَجُمِعَ الشَّمْسُ

وَالْقَمَرُ ④ يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفْرُ ⑤ كَلَّا لَا وَزَرَ ⑥ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ

الْمُسْتَفْر ⑦ يُنَبِّئُوا الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ⑧

«Мепурсад: «Рӯзи Қиёмат кай хоҳад буд? «Вақте ки чашм хира шавад ва моҳ тира гардад ва офтобу моҳ якҷо чамъ карда шавад, он рӯз одамӣ бигӯяд: «Гурезгоҳ кучост?». Не, не, ҳеч паноҳ нест. Он рӯз қароргоҳ ба сӯи Парвардигорат аст. Он рӯз одамиро аз (ҳақиқати ҳоли)он чи хабар дода шавад, ки пеш фиристода ва пас гузошта буд».

(Сураи Қиёмат, 6-13).

Вақти дақиқи фарорасии рӯзи Қазо на дар Қуръон ва на дар ҳадисҳо гуфта нашудааст. Танҳо нишонаҳои кўчак ва бузурги он маълум мебошанд.

Нишонаҳои кўчак:

1. Нодонию ҷоҳилий ривоҷ ёфта таълимоти динӣ аз байн меравад. Одамон ошкоро машруботи беҳушкунанда менӯшанд ва инчунин зино мекунанд.
2. Ҳаёти инсон беқадр гардида, қатлу куштор амали муқаррарӣ мегардад.
3. Адлу адолат ва ҳуқуқ наместонад, мафҳуми “ҳалол” ва “ҳаром” фаромӯш мегардад.
4. Ба ҳарфи падарону модарон кам гӯш медиҳанд ва бештар ба занон итоат мекунанд.
5. Ҳангоми баркашидан дар тарозу ва чен кардан фиребу найранг ривоҷ меёбад. Ҳама дар ин бора шикоят мекунанд.
6. Иззату эҳтиром ба инсон то ҳадди охири кам мегардад. Касе насиҳат ва маслиҳатро гӯш намекунад.
7. Дар шаҳрҳо шумораи муҳочирон ва гурезаҳо авҷ мегирад. Хонаҳо баланд бардошта мешаванд. Одамони аблаҳ соҳибикром гашта, онҳо соҳиби ҳокимият ва сухан мегарданд.
8. Қиморбозӣ ва фолкушой беҳад ривочу равнақ мегирад. Баракати вақт бардошта шуда, гузашти он ноаён мегардад.

9. Судхӯри хеле зиёд мегардад. Иззату эҳтиром ба подош ва неъматҳои дунявӣ бештар мегардад.

Нишонаҳои бузург

1. Дуде пайдо шуда, чил рӯз ҳама ҷоро фаро мегирад.
2. Хари Дачҷол пайдо мешавад.
3. Ҳайвоне бо номи “Доббату-л-арз” пайдо мешавад.
4. Офтоб аз мағриб мебарояд.
5. Яъҷучу Маъҷуч дар рӯи Замин паҳн мегарданд.
6. Ба замин паёмбар Исо (а) мефарояд.
7. Аз ҷониби Ҳичоз оташи азиме пайдо мегардад.
8. Дар се ҷой: дар ғарб, шарқ ва Нимҷазираи араб сатҳи замин фуру меравад.

МУКОФОТ, ҶАЗО, БИҲИШТ ВА ДҶЗАХ

Барои амалҳои нек подош ва барои кирдори бад ҷазо дода мешавад.

Ин ҳаёт санҷиши инсон аст. Ҳар он касе, ки ба одамон меҳрубон буда, амру фармони Аллоҳ Таъолоро иҷро карда, аз он ҷӣ, ки ӯ манъ кардааст, худдорӣ мекунад, бо ҳиммати баланд сазовори подош хоҳад гашт. Дар Охират ба ҳар касе, ки дар ин ҳаёт ҷӣ амале кардааст пурра подошаш расонида мешавад. Аллоҳ Таъоло мефармояд:

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ

مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَسِيبًا ﴿٤٧﴾

«Ва тарозуҳои адлро рӯзи Қиёмат дар миён ниҳем, пас, бар ҳеч кас дар ҳеч чиз ситам карда нашавад ва агар (амал) ҳамсанги донаи сипандон бошад, онро ҳозир кунем. Ва Мо Ҳисобкунанда басем». (Сураи Анбиё, 47).

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ ﴿٤٨﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا

«Пас, ҳар ки ҳамсанги як зарра амали нек карда бошад, онро бибинад; ва ҳар ки ҳамсанги як зарра амали бад карда бошад, онро бибинад». (Сураи Зилзол, 7-8).

Ҷаннат ҷои подошу қадр кардани мусалмонон аст. Дар Ҷаннат чунин ҳадяхое мавҷуданд, ки дар ин Дунё нестанд, баъзеи онҳоро ҳатто тассавур намудан ғайри имкон аст. Дар Ҷаннат ҳар инсон метавонад ҳама чизро хоҳад бигирад ва вай барои гирифтани чизе ҳеч гоҳ интизорӣ намекашад. Дар Ҷаннат тарсу ҳарос, ғаму ғусса ва дарду ранҷ вучуд надоранд. Дар Ҷаннат марг нест, касе пир намегардад, ҳар кас ҷовидона ҷавон мемонад. Одами дохили Ҷаннат гардида ҳеч гоҳ аз он ҷо берун намеравад. Дар он ҷо ӯ ҳамаи чизро, ки барояш лозим аст, пайдо карда метавонад ва ҳамеша хурсандию комронӣ мекунад. Дар Қуръони карим гуфта шудааст:

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨٢﴾

«Ва касоне, ки имон оварданд ва корҳои шоиста карданд, пас онон бошандагони Биҳиштанд, онҳо дар онҷо ҷовиданд». (Сураи Бақара, 82).

هُم مَّا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ﴿٣٥﴾

«Дар Биҳишт ҳар чи хоҳанд, барои онҳо ҳаст. Ва назди Мо аз он зиёда аст». (Сураи Қоф-35).

Хабар дода мешавад, ки Саҳл бини Саъд (р) гуфтааст. Боре ман дар маҷлиси Паёмбар (с) ҳузур доштам, ки Ў Ҷаннатро (ба ҳозирин) тасвир мекард ва дар хотимаи суханаш гуфт: "Дар Ҷаннат чизҳое ҳастанд, ки чашм надидааст, дар бораи онҳо гӯш нашунида аст ва онҳоро ҳатто инсон ба худ дар дил тасаввур карда наметавонад", - (баъди ин) оятро хонд, ки (дар он гуфта мешавад): ". . . Онҳое ҳастанд, ки паҳлуҳои худро аз дурӯғ ниғаҳ дошта, бо тарсу умед ба Худованди худ паноҳ мебаранд ва аз он чӣ барояшон рӯзӣ кардем, инфоқ (тақсим) мекунанд. Ва намедонад (ҳеч) инсон, ки чӣ шодие

дар подоши ин кораш ниҳон аст”. (Муслим “Ҷаннат”, 5)

Одамоне, ки ба дигарон зарар ва бадӣ намуда, аз амру фармони Аллоҳ Таъоло сарпечӣ намуда ва манъкардаи Ӯро риоя накардаанд, дар Дӯзах гирифтори ҷазо мегарданд

Ҳар касе, ки дар ин Дунё беимон дар гузарад, дар Дӯзах ҷовидона хоҳад монд. Он шахсони имоновардаи амру фармонҳои Аллоҳ Таъолоро ба ҷо наоварда, агар Аллоҳ Таъоло онҳоро набахшад, чанд муддат дар Дӯзах монда, баъд ба Ҷаннат ворид мешаванд. Ашхоси мушрик, аз он ҷумла мунофиқон дар Дӯзах абадан мемонанд.

Оятҳои мазкур далели ин гуфтаҳо мебошанд:

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾

«Ва касоне, ки нагаравиданд ва оятҳои Моро дурӯғ доштанд, онҳо бошандагони Дӯзаханд, онҳо дар он ҷо ҷовиданд». (Сураи Бақара, 39).

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ يَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا﴾

«Ҳамоно мунофиқон дар табқаи зертарини Оташанд ва барои онҳо ҳеҷ ёридиҳандае наёбӣ». (Сураи Нисо, 145).

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. Рӯзи Қазо чӣ маъно дорад?
2. Дар бораи манфиати имон дар Рӯзи Қазо ҳикоят кунед.
3. Марг чист?
4. Инсонро дар гӯр чӣ интизор аст?
5. Қиёмат ва зинда гардонидан чист?
6. Моҳият ва мазмуни калимаҳои “подош ва ҷазо”-ро кушода диҳед.
7. Ҷаннат ва Дӯзах чист? Кӣ ба Ҷаннат меравад ва кӣ ба Дӯзах меафтад?

ҚИСМИ VIII

БОВАРӢ ДОШТАН БА ҚАЗОВУ ҚАДАР ВА ТАҚДИР

- Қазову қадар ва тақдир
- Масъулияти инсон
- Боварӣ ба қазову қадар чӣ медиҳад
- Аз сирру асрор танҳо Аллоҳ Таъоло оғаҳ аст.
- Ризқ
- Аҷал
- Чӣ тавр шогирд ба муаллими худ исбот кард, ки ин олам Халлоқи худро дорад.
- Таваккул ва меҳнат
- Моҳияти меҳнатдӯстӣ дар дини Ислом.

ҚАЗОВУ ҚАДАР ВА ТАҚДИР

Рукни шашуми имон боварӣ ба қазову қадар ва тақдир ва инчунин боварӣ доштан бар он ки некию бадӣ аз Аллоҳ Таъолост. Мо бояд донем, ки ҳамаи чизе, ки дар Дунё мавҷуд аст; неки ва бадӣ, солимӣ ва беморӣ, дорой ва нодорӣ ва ғайра, ҳамаи он бо иродаи Аллоҳ Таъоло аст. Паёмбар Муҳаммад (с) меӯяд: “Ҳар чиро ки Аллоҳ хост, ҳамон шуд, ҳар чӣ ки нахост, нашуд”. (Абӯдовуд).

Чунин набояд фикр намуд; неки ба иродаи Аллоҳ Таъоло ва бадӣ акси иродаи Ӯст. Касе, ки чунин андеша меронад, ба Аллоҳ Таъоло сифати манфии оқизиро илова мекунад, ки ин, наъзу биллоҳ, ширк аст. Аз ҷониби Парвардигор ба инсон зулм намерасад. Аллоҳ Таъоло бо илму қудрати абадии Худ пешакӣ муқаррар намудааст, ки ба сари офаридаи Ӯ ҳар чизе ки ояд он сабру тоқат мекунад. Қазову қадар аз ҷониби Аллоҳ Таъолост, интихобу амал бошад, дар ихтиёри одамон аст. Ин ду раванд аз якдигар ҷудо нашаванда мебошанд, вагарна рисолати паёмбарон - тарбияи одамон дар роҳи ҳақ ва нузули китобҳо беҳуда мебуд.

Мазмуни истилоҳии калимаҳои “Қадар” ва “Қазо”:

Қадар. Аллоҳ Таъоло ҳамаи он чизе, ки дар Коинот рух медиҳад, пешаки муайян кардааст. Кулли ҳодисаҳо, вақти рӯй додани онҳо, ҷойгоҳ ва ҳолати онҳоро Аллоҳ Таъоло аз рӯи илми ҷовидонаи Худ пешаки муайян кардааст.

Қазо. Дар вақти қатъиян муайян ба амал омадани он чӣ, ки Аллоҳ Таъоло пешаки муқаррар кардааст.

Агар “қадар”-ро ба барнома ташбеҳ диҳем, дар ин сурат метавон “қазо”-ро ба амали гардонидани ин барнома монанд кард. Ҳама чӣ, ки дар Коинот рух медиҳад, аз рӯи илми ҷовидона ва иродати Аллоҳ Таъоло офарида шудааст. Дигар офаридагоре ба ҷуз Ӯ нест.

Боварӣ доштан ба қазову қадар маънии онро дорад, ки некию бадӣ, хубу бад ҳама аз ҷониби Парвардагор пешаки муайян карда шудааст. Ва инчунин вақти амали гардидани он чӣ, ки Аллоҳ Таъоло ба нақша гирифта аст, пешаки муайян мебошад.

МАСЪУЛИЯТИ ИНСОН

Амали инсон ба ду намуд чудо мешавад:

1) Рӯйдодҳое, ки дар ҳаёти инсон новобаста ба иродаи ӯ ба амал меоянд: Ин он чизҳое мебошанд, ки дар ҳаёти инсон ба ирода ва интиҳоби ӯ алоқамандӣ надоранд. Масалан, таппиши дил, ларзиши дастҳо, қади баланд, ё қади пасти одам ва ғ. Ба иродаи ӯ вобаста нестанд. Рӯйдодҳои новобаста ба иродаи инсон аз ҷониби Аллоҳ Таъоло офарида шуда, дар амали гардидани ин рӯйдодҳо иродаи инсон ҳузур надорад ва барои онҳо ҷавобгӯй нест.

2) Амалҳое ки ба иродаи инсон вобаста мебошанд: Ин он амалҳои одамон мебошад, ки аз ирода ва интиҳоби худи онҳо вобаста мебошанд. Масалан, нишастан, ё аз ҷой бархестан, роҳ гаштан, ё ин ё он амалро анҷом додан ва ғ. Амалҳои ба иродаи инсон вобаста буда, ба монанди рӯйдодҳои новобаста ба иродаи ӯ аз ҷониби Аллоҳ офарида шудаанд, аммо онҳо ба интиҳоби инсон алоқаманданд. Ҳамаро Аллоҳ Таъоло пешаки муайян мекунад ва ба вучуд меоварад. Вобаста бо ин, Аллоҳ Таъоло ба инсон озодии интиҳоб ва ирода додааст, ки ин ё он амалро анҷом бидиҳад ё на. Агар инсон некиро интиҳоб намуда ва барои амали гардидани он сайъю кӯшиш ба харҷ диҳад, бо иродаи Аллоҳ Таъоло неки ба анҷом расо-

нида мешавад. Агар инсон шарро интихоб намояд ва кӯшиш кунад, ки онро амалӣ гардонад, дар ин ҳол бо иродаи Аллоҳ Таъоло амали шарро анҷом медиҳад.

Дар ин ҷо маълум аст, ки хайр ва шарро Аллоҳ Таъоло офаридааст. Олимони Исломи мегӯянд: «Офариниши шар, ин шар нест, анҷом додани амали шарр, ин шар ба ҳисоб меравад».

Вале ин ҳагиз маънои онро надорад, ки шарр-ҳаққоният ва адолат мебошад. Аллоҳ Таъоло чизҳоро бо мутазодашон офаридааст, то аз ин тариқ дарки қисми ҷондор аз бечон, хуб аз бад, хайр аз шар, лаззат аз зуҳд ва ғайра осонтар шавад. Ба ғайр аз ин Аллоҳ Таъоло ба мо роҳ нишон додааст, то ин ки аз шар ва чизҳои зишт худро ҳифз намоем ва инчунин ба мо қувват ва ирода додааст, то дар муқобили шарр истодагӣ намоем. Агар дар олам шарр намебуд, моро фаҳму дарк ва қадршиносии моҳияти хайр насиб намегашт. Онгоҳ моҳияти олам ҳамчун ҷои санҷишу имтиҳон барои одамон маълум намешуд. Инсон табиатан майл ба амали хайр дорад, аммо ба амали шарр бошад майлу рағбатро баъдтар пайдо мекунад. Дар ин кор таълиму тарбия, атрофиёни одам ва инчунин расму русуми мавҷуда нақши назаррасро бозӣ мекунад. Аллоҳ Таъоло шарро ҳаргиз қабул надорад, вале бо вучуди ин барои инсон имкони имтиҳонро фароҳам мекунад. Инсон танҳо барои он кирдорҳои ҷавоб медиҳад, ки бо ирода ва интиҳоби худӣ вай амалӣ гардидаанд. Агар ӯ амали солеҳ карда бошад, барои ин мукофот хоҳад гирифт, вале дар сурати амали бад агар Аллоҳ ӯро набахшад, сазовори ҷазо хоҳад шуд.

БОВАРӢ БА ҚАЗОВУ ҚАДР ЧӢ МЕДИҲАД?

Шахси мусулмон ба тақдир боварӣ дорад ва медонад, ки ҳамаи ҳодисоти дар коинот рӯй дода, бо иродаи Аллоҳ таъоло ва аз ҷониби Ӯ офарида мешаванд. Бо ин ҳама, боз хуб медонад, ки ҳар як инсон дар ин ҳаёт интиҳоби роҳи худро дорад. Ҳар касе, ки чунин имон дорад аз мушкилиҳо наҳаросида ба тамоми нерӯ кӯшиш мекунад, ки дар ин ҳаёт муваффақ гардад. Мусулмон имони комил дорад, ки барои расидани ӯ ба мақсади нақӯяш Аллоҳ Таъоло ба вай мадад мерасонад.

Инсонии комил хуб медонад, рӯзе фаро мерасад, ки ӯ барои амалҳои ҷавоб хоҳад гуфт. Аз ин рӯ аз интиҳоби озоди хеш барои

амалҳои солеҳ истифода намуда, ӯ сайъю кушиш мекунад, ки аз амалҳои, ки ӯро сӯи ҷазо мебаранд, канорагирӣ намояд. Имон ба қазову қадар ҳисси масъулиятро хеле боло мебарад.

Инсон ба қазову қадар имон дошта, балову фалокат ва нокомиҳои ба сараш омадаро таҳаммул мекунад, зеро ӯ хуб медонад, ки ҳамаи ин ҳодисаҳо ба иродаи Ҳақ Таъоло ба вуқӯ омадаанд ва маънову моҳияти хосси худро доранд. Одами бо имон мефаҳмад, ки имконоти инсон маҳдуд мебошад ва аз ин рӯ барои анҷоми он чизе, ки тавоноияшро надорад талош нахоҳад кард. Вай таслими қазо ва қадари аз ҷониби Худованд расида мешавад ва ба Офаридгори хеш таваккул мекунад. Боварӣ ба қазову қадар ҳалли масъалаҳои мушкили ҳаётро осон гардонида, рӯҳу ҷонро оромӣ мебахшад.

АЗ СИРРУ АСРОР ТАНҲО АЛЛОҲ ТАЪОЛО ОГАҲ АСТ.

Чӣ хеле, ки дар ривояте омадааст, замоне як қабилаи араб вучуд доштааст, ки қарорҳои муҳим дар он ҷо мувофиқи дастур ва маслиҳати марди ҳақпарастии сокини ин қабила қабул мегардиданд. Боре субҳидам мардуми ин қабила ҳамаи сағони худро мурда дарёфтаанд. Ҳамон замон онҳо назди марди ҳақпараст ҳозир шуданд ва дар ин бора ба ӯ нақл карданд. Ӯ каме андеша намуд ва гуфт: "Умедворам, марги онҳо наҷоти шумост"! Шаби дигар ҳамаи хурӯсҳо мурданд. Одамон боз назди марди ҳақпараст ҳозир гаштанд, боз ҳамон ҷавобро шуниданд: "Умедворам, марги онҳо наҷоти шумост"! Баъди ҷавоби мард яке аз онҳо аз ӯ пурсид: "Мӯҳтарам, сагон по-сбонони мо, хурӯсон бошад, муаззинони мо буданд! Чӣ гуна манфиат аз марги онҳо метавонад ба мо расад?" Марди ҳақпараст ҷавоб дод: "Аз сирру асрор танҳо Аллоҳ Таъоло огаҳ аст. Бешубҳа, Ӯ дар ин воқеа хиради бузургеро ниҳон доштааст, мо алъон онро наметавонем". Рӯзи дигар касе аз мардумони ин қабила оташ даргиронидан натавонист. Онҳо чунин фикр мекарданд: "Ба сари мо чӣ фалокате расидааст?"

Ҳақиқат танҳо рӯзи дигар ошкор гардид. Маълум шуд, ки шаби гузашта дар ҷойҳои онҳо роҳзанон пайдо мешаванд. Онҳо ба деҳоти канора ҳучум намуда, ба наздикии деворҳои онҳо мерасанд, хушбахтона на аккоси сагон ва на садои хурӯсонро настунида ва афрӯхтани ягон хел оташро надида, аз паҳлӯи маконашон гузаш-

та мераванд. Ҳамин тавр одамон ва дороии онҳо наҷот меёбанд. (Силку-с-сулук).

РИЗҚ

Ҳамаи чизе, ки махлуқоти (офаридашудаҳои зиндаи) Аллоҳ Таъоло истифода мебаранд, ризқ мебошад. Ризқро ҳуди Аллоҳ Таъоло медиҳад. Парвардагор дар Қуръони карим мегӯяд:

﴿ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي

كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٦﴾

«Ва ҳеҷ чунбандае дар Замин нест, магар он ки рӯзии ӯ бар Худо аст ва ҷои мондани ӯ ва ҷои нигоҳ доштани ӯро медонад, ҳар як дар Китоби равшан аст». (Сураи Ҳуд, 6).

АҶАЛ (марг)

Дар ҳақиқат инсон ба ин Дунё ба муддати хеле кӯтоҳ меояд ва ӯ ба мусофире монанд аст, ки ба ватани худ бозмегардад. Ҳаёти вай вақти кӯтоҳест, аз таваллуд то ба марг идома меёбад. Аҷал ин вақти фарорасии марг, анҷоми ҳаёт, вақти фарорасии мӯҳлати анҷоми зиндагонии инсон дар ин Дунё мебошад.

Аллоҳ Таъоло бо илми Худ қаблан ҳаёти ҳар касро муайян кардааст; чӣ қадар ҳаёт мегузаронад, дар қучо ва чӣ гуна мемирад ва ғ. Сабаби марг чӣ гунае, ки набошад, ба ҳеҷ ваҷҳ аз он роҳи гурез нест. Инсон вақте мемирад, ки аҷали ӯ даррасад. Дар бораи ногузирии расидани марг дар вақту соати мушаххас Аллоҳ Таъоло дар

Қуръон карим гуфтааст:

﴿ وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَٰكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ

مُسَيَّئٍ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَجِرُونَ مِن سَاعَةٍ ۖ وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٦١﴾

«Пас, чун он вақти муайянашон фаро расад, на соате бозмонанд ва на [соате] пеш раванд». (Сураи Наҳл, 61).

Мо бояд саломатии худро ҳифз намоем, аз ҳар чизе, ки барои ҳаёти мо хатарнок аст, худро дур гирем. Мо набояд вақтро беҳуда гузаронем, барои ин ҳаёту зиндагонӣ чунон меҳнат кунем, гӯё ин ки мо ҳаргиз намемирим ва барои Охират чунин меҳнат кунем, гӯё, ки пагоҳ мемурад бошем. Инсон бояд ҳар қору вазифаи хешро дар вақташ анҷом бидиҳад ва онҳоро барои фардо намонад, зеро ки ӯ намедонад ҳаёташ кай ба охир мерасаду соати маргаш фаро мерасад.

ТАВАККУЛ ВА МЕҲНАТ

Таваккул ба Аллоҳ Таъоло маънии беамалу беҳаракат буданро надорад. Бояд инсон қорҳои заруриро ба охир расонида, он гоҳ ба қудрату тавоноии Худованд таъян намояд. Масалан, деҳқон меҳонад, ки ҳосили хубе аз замин бардорад, пеш аз он ки гандум қорад, заминро бояд чуфт кунад, сипас ба он пору резад. Баъдтар киштзори худро об менамояд, майсаҳоро аз зараррасонҳо ҳифз менамояд. Барои он ки аз замин ҳосил рӯёнад, ҳамаи қорҳои заруриро ва ва имконпазирро анҷом медиҳад. Он чӣ, ки ба сабзиши тухмӣ ва рушду нумӯъи майсаҳо марбут аст, дар ин қор кишоварз очиз буда, ба қудрати Аллоҳ Таъоло таъян мекунад. Ин аст таваккули ҳақиқӣ ба Аллоҳ Таъоло. Агар касе, ки интизор бошад, ки қорҳои ӯ худ аз худ пеш мераванд ва барои пешрафти онҳо қидду чаҳд накарда бар болои ин боз умед аз Аллоҳ дорад, ин таваккули ҳақиқӣ нест. Чунин “таваккул” ҳосси мусалмон намебошад.

Боре Паёмбар Муҳаммад (с) ба марде, ки бо умеди Аллоҳ Таъоло шуда шутурашро раҳо карда буд, чунин гуфт: “Аввал шутуратро бибанд ва сипас таваккул ба Аллоҳ намо”. (Аҷулунӣ, “Кашфул-хафо”, ҷилди 1, саҳ. 144).

Яъне, таваккул замоне бояд қард, ки инсон ҳама қорҳои лозимро анҷом дода бошад. Таваккул бояд ҳамроҳ бо рафти амал бошад.

Сайёю кушиш барои ризқу рӯзии худ вазифа буда, ҳамчун ибодат, монанди намоз ва рӯза қадр қард мешавад.

Аллоҳ Таъоло дар Қуръони қарим мефармояд:

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِن فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ

كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠١﴾

«Ва чун намоз тамоm карда шавад, дар замин пароканда шавед ва фазли Худоро бичӯед ва Худоро бисёр ёд кунед, то бошад ки растагор шавед!» (Сураи Ҷумъа, 10).

Паёмбари дӯстдоштаи мо Муҳаммад (с) гуфтааст, ки ҷустуҷӯи музди ҳалол фарз ҳисобида мешавад.

Халифа Умар (р) гуфтааст: Набояд ҳеҷ касе аз шумоён ҷустуҷӯи ризқро як тараф монда бигӯяд: “Эй Аллоҳ ба ман ризқ бидеҳ”.

Шумо хуб медонед, ки аз осмон тилло ва нуқра намерезад». Дини Ислом ҳукм бар қору меҳнат мекунад. Меҳнат вазифаи ҳар мусалмон аст. Барои он, ки ҳамеша дар ҳама ҷо муваффақ бошем, аввал мебояд, тамоми сайъю кушишро ба он қор равона созем, сипас умед ба Аллоҳ Таъоло намоем.

АҲАМИЯТИ МЕҲНАТДӢСТӢ ДАР ИСЛОМ

Мақсади дини Ислом хушбахт намудани инсон мебошад. Ислом ба мардум роҳи муваффақ шудан ба хушбахтиро дар ин ҳаёт ва баъди Охират нишон медиҳад. Дини мубини Ислом мефармояд, то мо барои ҳар ду ҷаҳон меҳнат намоем. Аллоҳ Таъоло дар Қуръони қарим мефармояд:

وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى ﴿١٠٠﴾ وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى ﴿١٠١﴾

«Ва аз он ки одамиро ҷуз он чи амал кардааст, [чизе] нарасад ва аз он ки саъйи ӯ дида хоҳад шуд». (Сураи Наҷм, 39-40).

Паёмбар Муҳаммад (с) гуфтааст: Беҳтарини ғизо барои инсон он ғизоест, ки онро бо меҳнати худ ба даст меоварад. Яке аз паёмбарони Аллоҳ ҳазрати Довуд (а) ризқу рӯзии худро низ аз музди меҳнати ҳеш ба даст меовард. (Бухорӣ).

Боре Паёмбар Муҳаммад (с) ва саҳобагони Ӯ марди пурқувват ва қавиеро, ки аз наздашон мегузашт, дида ва ҳамагон гуфтанд: Эй Паёмбар! Агар ин мард ба номи Аллоҳ таъоло қор мекард!” Ва Паёмбар (с) ба онон чунин гуфт: “Агар ин мард аз хона ба хотири ба даст овардани музде барои ғизои фарзандонаш баромада бошад, ин маънои онро дорад, ки ӯ дар роҳи Аллоҳ аст. Агар ӯ барои ба

даст овардани чизе ки падару модари пири ў ба он муҳтоҷанд, аз хона баромада бошад, вай низ дар роҳи ҳақ аст. Агар ў ҳатто барои ба даст овардани нон барои худ баромада бошад, ҳам дар ин ҳолат ҳам низ ў дар роҳи нишондодаи Аллоҳ мебошад. Аммо агар барои худситой баромада бошад, он гоҳ ў ба шайтон хизмат мекунад”. (Ат-тарғиб ва-т-тарҳиб, ҷ.2, саҳ. 524).

Аз панҷ рукни Исломи дутои он (закоат ва ҳаҷ) фарз барои ҳар мусалмонони сарватманд мебошанд. Сарват ва дороиро бо василаи меҳнат ба даст меоваранд. Беҳтарини одамон он касонеанд, ки қору меҳнат мекунанд. Инсонии меҳнаткаш ҳам барои худ ва ҳам барои оилаи хеш ва ҳам барои халқи худ нафърасон аст.

Паёмбар Муҳаммад (с) гуфтааст: “Беҳтарини одамон он касест, ки ба одамон нафъ мерасонад”. (Муслим).

Паёмбар Муҳаммад (с) ҳамеша моро даъват мекунад, ки меҳнат кунем. Паёмбар (с) чунин гуфтааст: Он кас, ки ду рӯзаш ба ҳам монанд аст, ў дар зарар қарор дорад”. (Аҷулунӣ 96, “Кашфу-л-хафо”, ҷилди дуввум, саҳ. 233). Яъне, мусалмон ҳар рӯз бояд кӯшишу ҳаракати пешравиро дошта бошад.

Боре ба назди Паёмбар Муҳаммад (с) як мусалмони камбағали мадинӣ омад ва аз ў кӯмак хост. Паёмбар Муҳаммад (с) аз ў суол кард: “Дар хонаат чизе дорӣ?”

Ў дар ҷавоб гуфт:

- Дар хонаам як кӯза ва як қома дорам, ки дар болои ними он меҳобам, бо ними дигараш тани худамро мепӯшонам.

- Бирав онҳоро барои ман биёр.

Мард чизҳоро ба Паёмбар Муҳаммад (с) овард. Паёмбар Муҳаммад (с) пурсид:

-Кӣ ин чизҳоро аз ман меҳарад?

Яке аз мусалмонон ҷавоб дод:

- Эй Паёмбар, ман ин чизҳоро дар як дирҳам меҳарам.

Паёмбар Муҳаммад (с) гуфт:

-Касе ҳаст, ки бештар диҳад?

Мусалмони дигар гуфт:

-Барои ин чизҳо ман ду дирҳам медиҳам.

Паёмбар (с) он чизҳоро ба ин мард дод ва пулҳоро гирифта ба камбағали мадинагӣ дода, чунин гуфт:

Дар як дирҳам ғизо ва дар дирҳами дигар табар гир ва онро

назди ман биёр.

Вақте, ки марди камбағал табарро овард, ҳазрати Муҳаммад (с) бо дастони мубораки хеш онро даста гузошт.

-Ба ҷангал рав, ҳезум бурида биёр ва онҳоро фурӯш ва понздаҳ рӯз бояд, ки ман туро набинам.

Баъди понздаҳ рӯз ин мард даҳ дирҳам кор кард. Як қисми музди хешро ғизо гирифт ва як қисми дигарашро барои либос харч намуда, ба назди Паёмбар (с) ҳозир шуд. Паёмбар (с) гуфт: *“Беҳтар он аст, ки кор кунӣ, на ин ки садақа талабӣ, барои он ки гадоён рӯзи Қазо дар рӯяшон доғи сияҳ доранд.* (Ат-тарғиб ва-т-тарҳиб, ҷилди дуввум, сах. 523).

Паёмбари мо (с) гуфтааст: *Беҳтарини шумо он касонеанд, ки ба хотири Охират аз ин ҳаёт намегузаранд ва барои ин ҳаёт низ аз баҳри Охират намегузаранд ва барои ҳарду дунё меҳнат мекунанд ва касоне мебошанд, ки барои мардум бори гарон нестанд.* (Муҳтару-л-ҳадис)

“Агар мусалмон дарахте шинонад ва ё чизеро кишту кор кунад ва агар аз ҳосили онҳо инсон, ҳайвонот ва паррандаҳо баҳравар гарданд, ин ҳамчун садақа дар номаи аъмолаш дарҷ хоҳад шуд».

Боре халифа Умар (р) чанд тан одамонеро дид, ки бекор нишастаанд. Халифа аз ин одамон пурсид, ки шумо кистед?

-“Мо аз касоне ҳастем, ки ҳамаи корҳои худро ба Аллоҳ Таъоло бовар карда, ба Ў таваккул мекунем” - ҷавоб доданд онҳо.

-Дар ҳақиқат шумо роҳгумкардаед, эътироз намуд Умар. Шумо танҳо ноқораед ва аз ҳисоби дигарон зиндагӣ доред. Ҳар касе, ки ҳақиқатан ба Аллоҳ Таъоло таваккул мекунад, аввал дар замин гандум кишт мекунад, сипас ба Парвардигоре, ки ба ӯ ризқ медиҳад, умед мебандад.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. “Қазо” ва “Қадар” чӣ маъно дорад?
2. Амалҳои инсон ба чанд намуд тақсим мешаванд?
3. Барои чӣ инсон масъули амали хеш аст?
4. Фаҳмонида диҳед, ки бовари ба “Қазо” ва “Қадар” ба инсон чӣ медиҳад?
5. Ризқ ва Аҷал чист?.
6. Маънии мафҳуми “таваккул” ва “меҳнат”-ро кушода диҳед.
7. Дар бораи аҳамияти меҳнат дар Ислом нақл кунед.

БОБИ ДУҶОМ

ИБОДАТ

(мутобиқи мазҳаби Имом Абӯҳанифа)

ҚИСМИ I

- Ибодат чист?
- Намудҳои ибодат.
- Дараҷаи ибодат.
- Манфиати ибодат.
- Мазҳаб дар Ислом.

ИБОДАТ ЧИСТ?

Ибодати Аллоҳ ин бузург дониستاني Ў ва изҳори сипосу шукргузорӣ намудан ба Ў дар баробари ҳамаи неъматҳои атокардааш мебошад.

Аллоҳ он Зоте аст, ки моро аз ҳеҷ офарид, ба мо биной, шунавоӣ ва нутқато намуд. Бо меҳрубонию марҳамати Аллоҳ Таъоло мо соҳиби ақлу хирад гардидаем ва дар қиёси дигар офаридаҳояш, Ў моро сазовори ҷой ва мавқеъи имтиёзнок донист. Аз ҳавое, ки мо аз он нафас мекашем сар карда, то обе, ки мо онро менӯшем, ҳама неъматҳои бебаҳои Аллоҳ Таъоло мебошанд, ки барои мо ато кардааст.

Аллоҳ Таъоло моро беҳимояву танҳо нагузоштааст. Барои мо паёмбарон ва китобҳои муқаддасро нозил намуда ва роҳи ба хушбахтӣ расиданро дар ин Дунё ва Охират нишон дод. Аллоҳ ба мо мефармояд, ки мо Ўро шокиру сипосгузор бошем, илму маърифатро дар бораи Ў омӯзем ва Ўро ибодат кунем.

Агар ин ё он шахс ба мо муҳаббату ғамхорӣ изҳор намуда, неъматҳои бисёрро бибахшад, албатта мо аз ӯ миннатдор гардида, бо камоли хурсандӣ ҳамаи хоҳиш ва супоришҳои ӯро иҷро мекунем. Ҳамин тавр, ки бошад, пас мо чӣ гуна метавонем бо Парвардигори худ, ки ба мо ҳаёт ва дигар неъматҳои бисёреро додааст, носипос ва ношукр бошем? Мақсади ҳаёти мо бояд эътиқод ва ибодати Парвардагори бузург бошад. Тавассути ин амали хеш мо метавонем сазовори ворид гардидан дар сафи бандагони дӯстдоштаи Ў бошем ва бо хушбахтии беинтиҳои Ҷаннат пайваст гардем.

НАМУДҲОИ ИБОДАТ

Ибодат аз се намуд иборат аст.

1. Ибодате, ки худи эътиқодмандон ба ҷо меоваранд (ибода-

ти танӣ). Масалан, ба чо овардани намоз ва доштани рӯза. Ҳар як мусалмон муваззаф аст, ки ин ибодатҳоро худаш ба анҷом расонад. Ў ин ибодатҳоро ба каси дигар вогузор карда наметавонад.

2. Ибодате, ки ба моликият вобаста аст (ибодати молӣ). Ба ин намуди ибодат пардохти закот ва қурбонӣ намудан дохил мешавад. Дар ин тарзи ибодат кафолату замонат иҷозат дода мешавад.

3. Ибодате, ки худи мӯъминон адо мекунад ва он низ ба молу дорой алоқаманд аст (ибодати танӣ ва молӣ). Ба монанди зиёрати хонаи Худо. Одамони кӯҳансол, беморон ва ё маъҷубоне, ки пул доранд, вале имкони адои Ҳаҷро надоранд, метавонанд мусалмони дигарро вогузор намоянд, ки аз номи онҳо ин ибодатро ба чо оварад.

ДАРАҶАИ ИБОДАТ

Чӣ тавре ки маъмул аст, инсон ибодатро аз рӯи яке аз ин мақсадҳо ба чо меоварад:

1. Ибодати Аллоҳ ё ин ки Худованди яккаву ягона, танҳо Ўст лоиқу сазовори парастии ва ибодат. Ин дараҷаи аълои ибодат ба ҳисоб меравад. Шахси мӯъмин ҳукму фармони Аллоҳ Таъолоро аз барои ризояти Ў иҷро мекунад.

2. Ибодат ба умеди Ҷаннат ва тарс аз Дӯзах. Инсон бо чунин мақсад ибодаткунанда, ҳукму фармони Аллоҳ Таъолоро риоят мекунад, аммо беҳтар он аст, ки ин амалро ба хоҳири Аллоҳ ба анҷом расонад.

3. Ибодат бо мақсади ҳарчӣ зудтар ба даст овардани манфиат ва барои намоиш дар чашми мардум, худро ба зоҳир ҳақпарасту обид нишон додан. Ин дараҷаи аз ҳама пасти ибодат мебошад. Бар болои ин, ҳатто ибодат ҳам ҳисобида намешавад, зеро ин ки ин ибодат аз барои Офаридагор карда нашудааст. Чунин ибодат дар назди Аллоҳ Таъоло ҳеҷ қиммату қадр ва аҷр надорад.

МАНФИАТИ ИБОДАТ

Рӯҳу чони мо монанди тан ба ғизо зҳтиёҷ дорад. Ғизои рӯҳу чон ғизои маънавӣ буда, ин имон ба Офаридагор ва ибодати Ў мебошад. Ибодат моро рӯҳбаланд гардонида, аз кардани гуноҳ бозмедорад ва аз ҳама чизи қиматтарини мо яъне, имонамонро муҳофизат

мекунад.

Инсон дар ҳаёти хеш ба мушкилот ва ҳолати ноумедӣ дучор мегардад. Ў худро аз яъсу ноумедӣ ва хорию зорӣ танҳо бо василаи ибодат наҷот дода метавонад. Бо шарофатии ибодат, инсон ба Аллоҳ Таъоло наздик гардида, дар паногоҳи марҳамати Ў қойи гирифта, барои худ оромию осоиш пайдо мекунад. Ибодат на танҳо ба рӯҳу қони мӯъмин, балки ба тани ӯ низ фоида меоварад. Барои гузоштани намоз доштани таҳорат шарт ва зарур мебошад. Намози панҷвақта барои ҳамеша поку тоза нигоҳ доштани тани мусалмон ва ҳифзи саломатии он мусоидат мекунад. Ҳангоми хондани намоз ҳаракатҳои муайян ба анҷом расонида мешаванд, ки онҳо барои фаъолияти ҷисмонӣ хеле манфиатдоранд. Рӯзадорӣ кори узвҳои ҳозимаро хуб мегардонад, закот барои ҷомеа манфиатовар буда, масъалаҳои молии мусалмонони камбизоатро бартараф мекунад.

МАЗОҲИБИ ИСЛОМӢ ТАФОВУТИ АФКОР МЕҲРУБОНИИ ПАРВАРДИГОР

Чӣ тавре, ки аз мазоҳиби Исломи бар меояд, аз замони Паёмбар Одам (а) сар карда, инсоният ба монанди шахсе, ки ба балоғат расида, камол меёбад, ҳамаҷониба иникишоф ёфт. Аз ин хотир қонунҳои Илоҳии (шариатҳо) ба воситаи Паёмбарон барои инсонҳо нозил гардида, вобаста ба вазъи қавмҳо ва халқҳои мушаххас байни ҳамдигар фарқ мекарданд. Бо мурури замон, вақте, ки инсоният гӯё аз синни бачагӣ ба “балоғат” расид, дар сатҳи баробар қобилияти гирифтани дониши якхеларо аз як муаллим низ соҳиб гардид. Ё худ, воқеан талабот ба шариатҳои мухталиф намонд ва Аллоҳ Таъоло Паёмбарии охиринаи худ, Муҳаммад (с)-ро фиристод ва ба ин восита Шариати ягонаро барои тамоми инсоният дастрас намуд. Воқеан, аз сабаби ин ки шароит ва макони зист, хусусият, қобилияти ақлонӣ ва ҷисмонӣ, доираи машғулияти одамон байни ҳам фарқ мекунанд, аз ин рӯ зарурияти қойи додани фарқияти андаке дар ҷаҳдҳои шариат ба миён омад. Маҳз чунин фасоҳат дар ҳалли масъалаҳои ғайриумда, дини моро хусусияти фарогир медиҳад. Ин хусусият ба он имкон медиҳад, ки ҳамеша арзи вучуд намояд ва дар шароити гуногун рушду тараққи кунад ва барои ҳар инсон дар рӯи замин дастрас бошад.

Паёмбар Муҳаммад (с), дар вақтҳои гуногун маросимҳои

ба ҳам монанди диниро бо каме тағйир ба чо меовард, оиди масъалаҳои ба ҳам монанд маслиҳатҳои гуногун меод ва дар шароити якранг одамонро рафтори гуногун меомӯхт. Вале, ҳамаи он чӣ ки ба масъалаҳои асосӣ ва муҳим марбут буданд, ягона ва бетағйир мемонданд, аз ин рӯ ҳамаи суннатҳои Паёмбар Муҳаммад (с), маслиҳатҳо ва пандҳои ӯ дар ҳамаи ҳолату замони дуруст ва рост мондаанд.

Олимони Ислом бо қидду ҷаҳд ва бо диққат Қуръон ва суннатҳои Паёмбар Муҳаммад (с) омӯхта, монандӣ ва фарқияти онҳоро ба инобат гирифта, дониши гирифтаи худро дар мактаби калом ва фикҳ - мазҳаб мураттаб намуданд. Дар асри аввали густариши Ислом 10 мазҳаб мавҷуд буд. Оқибат бисёре аз онҳо бо сабаби набудани шахсиятҳои қобили рушд додани ин мазҳабҳо, бархе аз онҳо фаъолияти худро қатъ намудаанд. Аз ин рӯ, дар замони муосир бо таъсири сабабҳои воқеӣ, ҷаҳор мазҳаби расман эътироф гардида, боқӣ мондааст. Ҳар мазҳаб номи поягузори худро дорад: Абӯҳанифа, Шофеъӣ, Молик ва Ҳанбал.

Аз эҳтимол дур нест, ки касе савол кунад: Ҳақиқат танҳо яқтост. Чӣ тавр метавонад, ки хулоса ва ҳали дурусти масъала ва қарор чорто бошад?" Олим Бадеъуззамон Сайид Нурсӣ ба ин савол ин тавр ҷавоб гуфтааст: "Мисли об барои панҷ намуди беморӣ. Дар ин ҳолат панҷ намуди қарор қабул карда мешавад: барои якумин одам, аз рӯи хусусияти бемориаш, об давост, аз ин рӯ аз нуқтаи назари тиб об барои ӯ воҷиб мебошад. Барои дигаре аз рӯи бемории ӯ, об чун заҳр барояш зарарнок мебошад, аз рӯи илми тиб барои вай об ҳаром аст. Барои сеюмин об каме зарар дорад, дар он сурат об барои ӯ аз нуқтаи назари тиб макрӯҳ мебошад. Барои одами чорумин об фоида дорад ва ба ӯ зараре намеоварад, аз рӯи тиб об барои ин шахс суннат мебошад. Барои панҷумин бошад, об на нафъ дорад ва на зарар, бигзор ҳар қадар, ки хоҳад бинӯшад, об барои ӯ мӯбоҳ мебошад. Инак, ҳақиқат тақсим гардид. Ҳамаи панҷ хулоса дорои ҳақиқат мебошанд. Оё ту метавонӣ бигӯӣ, ки об танҳо дору аст, танҳо воҷиб аст, дигар хел шуда наметавонад, ҳукмҳои дигараш нодуруст аст?! Ҳамин тавр қонунҳои (ҳукмҳои) Аллоҳ Таъоло аз рӯи мазҳабҳо вобаста аз одамони ба онҳо тобеъият дошта тағйир меёбанд, зимнан дуруст ҳам мебошанд. Ва ҳар қонун ҳаққонӣ ва судманд низ мегардад.

Ҳамаи асосгузори мазҳабҳо аз ҳамон як сарчашмаи муҳимтарин ва асосии шариат, ки Қуръон ва Суннат ба шумор меравад, истифода намудаанд.

Ҳар кадоми онҳо аз сарчашмаҳои дуюмдараҷа ба монанди иҷмоъ, қиёс, исихҷоъ, урф ва дигар бо назардошти худ ва мувофиқи мантиқи хеш ва аз тарзу усули ба худ хосси таҳқиқ истифода намуда, баҳрабардорӣ кардаанд. Асли таълимоти динӣ дар ҳамаи мазҳабҳо ягона буда, фарқият танҳо масъалаҳои ҷузъиро дар бар мегирад. Афкори олимоне, ки ин мазҳабҳоро кор карда баромадаанд, фарогирандаи ҳамаи тарафҳои ҳаёти ҷомеаи мусалмонон буда, онҳо маъно ва мӯҳтавои Қуръон ва Суннат ва ҳукму хулосаҳои аз мундариҷаи онҳо баромадаро дар шакли фаҳмо дастраси мардум гардониданд. Мусалмонон ба ҳукми яке аз ин мазҳабҳо пайравӣ намуда, се мазҳаби дигарро ҳақиқӣ ва барҳақ меҳисобанд. Дар байни мазҳабҳо равобити хеле қавӣ, чӣ дар сатҳи олимони фақеҳ ва чӣ дар сатҳи мусалмонони оддӣ мавҷуд мебошад. Баъзе фарқият ва тарзи ибодат ҳаргиз ва ҳеҷ гоҳ муҳаббати ба ҳамдигар доштаи пайравони ин мазҳабҳоро коста намегардонад, ё худ инҳо маҳз ҳамон фарқияте ҳастанд, ки Паёмбар Муҳаммад (с) онҳоро меҳрубонии Аллоҳ Таъоло ба одамон медонист.

ОЛИМОН ВОРИСОНИ ПАЁМБАРОНАНД

Оё, ҳар як мусалмон ҳақ дорад, ки оид ба масоили муҳими фикҳӣ мустақилона ҳукм барорад? Пеш аз он ки ба ин савол ҷавоб гӯем, дида мебароем, ки дар Ислом дониш ва одами донишманд чӣ қойро ишғол мекунанд. Аз худ намудани донишҳои динӣ ин неъматии Илоҳист, ки он ақлҳо ва дилҳоро бо иродати Ў ҳусн мебахшад.

Ва дар ин бора Аллоҳ Таъоло дар Қуръони карим фармудааст:

«...то Худо ононро, ки аз миёни шумо имон овардаанд ва ононро, ки ба онҳо илм ато карда шудааст, ба мартабаҳо баланд кунад. Ва Худо аз он чӣ мекунед, Хабардор аст». (Сураи Муҷодала, 11).

«Ва ин масъалҳоро барои мардум баён мекунем ва онро ба ҷуз доноён касе ба ақл дарнамеёбад». (Сураи Анкабут, 43).

Чуз ин нест, ки аз бандагони Худо фақат олимон аз Ў метарсанд». (Сураи Фотир, 28).

«Худо гувоҳӣ дод, ки ҳеч худое магар Ў нест ва фариштагон ва соҳибони дониш (гувоҳӣ доданд) дар он (ҳол), ки (Худо) ба адл тадбиркунанда (-и олам) аст. Ҳеч худое нест, ба чуз Ў - Ғолиби Устуворкор». (Сураи Оли Имрон-18).

Ҳазрати Муҳаммад (с) дар ин маврид чунин гуфтааст: “Ба ҳар касе Аллоҳ Таъоло меҳрубонӣ кардан меҳақад, ба ӯ фаҳмиши дин медиҳад. Аллоҳ бимдиҳанда аст, ман танҳо тақсимгарам”. (Бухорӣ) Абӯумамаи Баҳилӣ (р) нақл мекунад, ки Паёмбари Худо Муҳаммад (с) дар бораи ду одам ёд мекард, ки яке аз онҳо ибодатгари омӣ буд, дигаре олим. Расулulloҳ (с) мегуфт: Афзалияти олим аз ибодатгари омӣ, мисли афзалияти ман аст, ба нисбати аз ҳама охирини шумо. Дар ҳақиқат, Аллоҳ Таъоло ва фариштаҳои Ў ва ҳама офаридаҳои замин, осмон ва ҳатто мурчаҳо дар лонаҳои худ ва моҳиён дар об шахси ба одамоне неки омӯзандаро ҳамду сано мегӯянд. (Тирмизӣ)

Дар дигар Ҳадиси муборак гуфта шудааст: “Ҳар касе, ки роҳи андӯхтани донишро пеш мегирад, Аллоҳ Таъоло ӯро ба яке аз роҳҳои сӯи Ҷаннат мебарад. Фариштаҳо аз хушнудӣ болҳои худро зерӣ поӣ мекушоянд. Барои олим ҳамаи халқгардидаҳои замин ва осмон, ҳатто моҳиён дар об омӯрзиши гуноҳ металабанд. Дар ҳақиқат, афзалияти олимон аз омӣ монанди афзалияти моҳи пурра аз ҳамаи ситорагон мебошад. Ба дурустӣ ки олимон ворисони паёмбарон мебошанд. Ва ҳақиқатан, паёмбарон динор ё ин ки дирҳам ба мерос нагузштаанд. Онҳо танҳо донишу маърифат мерос мегуздоранд ва касе, ки ин чизҳоро мегирад, насибаи бузургро соҳиб мегардад». (Абӯдовуд).

Аз ин сабаб, ҳамаи олимон яқдилона ҷонибдори онанд, ки оиди масъалаҳои асосии фикҳ танҳо олими муҷтаҳид мустақиллона ҳукм бароварда метавонад. Муҷтаҳид бояд;

- 1) Ақидаи мувофиқи иҷмоъро (ҷамоат, шӯро) оиди масъалаҳои асосии фикҳ бо намунаҳои дар дигар мазҳаб роиҷбударо низ донад;
- 2) Усули фикҳро аз худ карда бошад;
- 3) Забони арабиро пурра ва мукамал донад;
- 4) Қуръонро аз ёд ҳифз карда бошад ва тафсириро донад;

- 5) На камтар аз се ҳазор Ҳадисро бо шарҳаш донад;
- 6) Ниҳоят шахси порсо ва тақводор бошад.

Дар миёни аҳли суннат ва ҷамоат охири мучтаҳидони воломақом асосгузори мазҳабҳо эътироф шудаанд.

Ба хотири он ки мучтаҳидон Қуръони карим ва ҳадисхоро дуруст фаҳманд, Аллоҳ Таъоло ба онҳо хирад, заковат ва зеҳни тез, иродаи қавӣ ва бисёр фазилати дигарро ато намудааст, ки пешоҳанги ҳама ин афзалият худотарсӣ, тақводорию порсоии сидқӣ ва илҳоми илоҳӣ дар дилҳояшон мебошад. Маълумоти мухтасарро дар бораи ин инсонҳои фавқуллода меоварем.

Асосгузори мазҳаби аввал Абӯҳанифа ибни Нуъмони Собит, Имоми Аъзам ба ҳисоб меравад. Солҳои ҳаёт (699-767). Дар ҷавонӣ ӯ маълумоти бисёр хуби умумӣ ва фикҳии хуб гирифта аст. Ӯ марди тақводор саховатпеша ва ботамкину хомӯш буд. Ин мард инсон буд, ҳамеша ғарқи фикру андеша. Ин шахси бузург аз дидори чанде аз саҳобагони Паёмбар Муҳаммад (с) бонасиб гаштааст. Тамоми шабро имоми бузург бо хондани намоз мегузаронд. Ҳар шаб дар як намоз тамоми Қуръони каримро мехонд. Дар муддати 40 сол бо таҳорати шаб намози бомудодро адо мекард. Мазҳаби Ҳанафӣ дар Ҳиндустон, Покистон, Бангладеш, Урдун, Ливия, қисмате аз Чин, Туркия, Руссия, Осиёи Марказӣ, Миср, Афғонистон ва дигар мамлакатҳо (аз се як ҳиссаи ҷаҳони Исломи) паҳн гардидааст.

Поягузори мазҳаби дуюм Молик ибни Анас ал-Асбоҳӣ (713-795) мебошад. Дар ҷавонӣ дар назди 100 олим дарс омӯхтааст. Китобҳои бисёре таълиф намудааст, ки дар байни онҳо “Ал-Мифтоҳ”, “Ал-Муватта” яке аз аввалин мунтахаби ҳадисҳо мебошанд. Ӯ ҳадисхоро хеле дӯст медошт ва ҳеҷ гоҳ бетаҳорат онҳоро намехонд. Ӯ марди ниҳоят ростқавл буд. Вақте, ки чизеро намедонист, аз гуфтани ибораи “ман намедонам” ҳаргиз нороҳат намегардид. Гарчанде миёни толибилмони ин шахси бузург подшоҳон низ буданд, вале ӯ миёни онҳо ҳеҷ фарқе намегузошт. Мазҳаби Имом Молик дар Алҷазоир, Тунис, Марокаш, Судон, қисми Миср ва дигар қисмҳои Африқо паҳн гардидааст.

Поягузори мазҳаби сеюм Шофай, Абӯабдуллоҳ Муҳаммад ибни Идрис (767-820), шогирди Молик ибни Анас мебошад. Ӯ тавонистааст, ки дар ҷавонӣ соҳиби маълумоти хуб гардад. Ӯро ҳама ба-

рои хоксорӣ, одилӣ, хайрхоҳӣ ва ростқавлияш эҳтиром мекарданд. Ин шахси бузург соҳиби хотираи бениҳоят хуб буд ва дар синни 9 солагиаш Қуръони каримро ҳифз кардааст. Имом аввалин шахсест, ки китоби таълимии “Усули фикҳ”-ро навиштааст. Ин китоб асосҳои илми фикҳро дарбар мегирад. Дар моҳи шарифи Рамазон дар намозҳои худ 60 маротиба тамоми Қуръон Каримро мехонд. Вай шабҳои худро ба се қисм ҷудо карда буд. Ҳиссаи аввалашро дар намоз, ҳиссаи дигарро дар омӯзиш гузаронида, ҳиссаи сеюмро барои хоб истифода мекард. Ин мазҳаб дар зерҳои таъсири мазҳабҳои ҳанафӣ ва шофеӣ таъсис ёфта ва хусусиятҳои асосии онҳоро дарбар гирифтааст. Мазҳаби Шофеӣ дар Индонезия, Малайзия, Тайланд, қисми Ҳиндустон ва Шириланка, Арабия, Фаластин, Уганда, Кения, қисми Миср, Сурия, ҶАҶ ва дигар мамлакатҳо паҳн гардидааст.

Мазҳаби чорумро Аҳмад ибни Ҳанбал, Абӯабдуллоҳ (780-855) поя гузоштааст. Ӯ аз бисёр олимони машҳур дониш гирифта, сипас ба ҷамъ овардани ҳадисҳои Паёмбар Муҳаммад (с) машғул мегардад. Китоби ӯ “Муснад” бештар аз 40 ҳазор ҳадисро дарбар мегирад. Аҳмад ибни Ҳанбал беҳтарин шогирди имом Шофеӣ мебошад. Ҳазрати Имом дар бораи шогирди худ мегӯяд: “Ҳангоме, ки ман Бағдодро тарк мекардам, дар ин шаҳр шахсе монанди Аҳмад ибни Ҳанбал олими забардаст, хоксор, ростқавл ва равшанфикр набуд”. Имом Аҳмад ҳамарӯза 300 рақъат намози нафл мегузошт. Дар маросими дафни ӯ зиёда аз 800 ҳазор мард ва 60 ҳазор зан иштирок карда буданд. Мазҳаби ҳанбалӣ дар Арабистони Саудӣ ва дигар мамлакатҳои нимҷазираи Форс ва Ироқу Сурия паҳн гардидааст.

Ба таълимоти Паёмбар Муҳаммад (с), ки: “Ба одамон бо роҳи осон динро омӯзонед ва ҳаргиз кори онҳоро дар омӯзиш мушкил нагиред”, ин олимони бузург пайравӣ намуда, сохт ва тартиботи ҳаёти ҳамарӯзаӣ ҳар як мусалмонро мувофиқи талаботи Шариат хеле сабук гардониданд. Фаъолияти илмии онҳо чунин саҳми сазоворест барои дини мо, агар мадади Аллоҳ Таъоло намебуд, он ғайри имкон мегардид. Зеро ки ин кор болотар аз қудрату қуввати инсонӣ меистад. Аз ин рӯ, қарзи ҳар як мусалмони ҳақиқӣ ин аст, ки ба ҳар шахси ҳаёти худро барои омӯзиши пурраи Қуръон ва суннатҳо ва омӯзонидани дигарон бахшидааст, миннатдорӣ ва сипоси самимонаӣ худро ҳамеша иброн намояд. Паёмбар Муҳаммад (с) гуфтааст:

“Ҳар он касе, ки пиронсолони моро эҳиром накунад, ба хурдсолони мо бераҳму номехрубон аст ва олимони моро ҳурмату эҳтиром намегузорад, аз уммати ман нест». (Аҳмад ибни Ҳанбал “Муснад”, Табаронӣ)

БИГЗОР НАМЕДОНИСТАГИҶО АЗ МЕДОНИСТАГИҶО БИПУРСАНД.

Инак, мучтаҳид шахсест, ки барои он ки сарчашма ва манбаъҳои Шариатро фаҳмад ва тафсиру шарҳ диҳад, бояд соҳиби дониш зиёд бошад ва барои ӯ шомил будан ба ин ё он мазҳаб ғайри имкон мебошад. Мусалмони оддӣ бошад, бояд чӣ тавр рафтор кунад?

Барои мо дар хурдсолӣ ин тартиботи оддӣ ва маъмулӣ маълум мебошад. Шахсони толибилм солҳои зиёде дар назди одамони босавод шогирд истода аз онҳо илму дониш меомӯхтанд. Таҳти роҳбарии ин гуна одамон таҷриба андӯхта, дар фаъолияти минбаъди худ қору амали онҳоро пайравӣ менамуданд. Чунин толибилмонро “муқаллид” (пайрав) низ мегӯянд. Ин амал дар тамоми риштаи илм ба мушоҳида мерасид. Он чӣ, ки ба Ислом таълуқ дорад, Аллоҳ Таъоло дар Қуръони карим чунин муайян кардааст:

«Агар шумо намедонед, пас, аз аҳли Китоб бипурсед!».
(Сураи Анбиё-7).

«Пас, чаро чанд касе аз ҳар гурӯҳи онҳо берун наоянд [ва дигарон боқӣ бимонанд], то дар дин донишманд шаванд ва чун ба сӯи қавми худ бозоянд, онҳоро бим кунанд? Бувад ки онҳо битарсанд». (Сураи Тавба -122)

Дар Ҳадисҳо оварда шудааст:

“Бодикқат бишунав! Тамоми Дунё ва ҳар чӣ, ки дар он мавҷуд мебошад, аз меҳрубони Аллоҳ дуранд, ба ғайр аз се чиз: зикри Аллоҳ ва ҳама чие ки ба Ӯ наздик мекунанд, олим ва толибилми донишҳои динӣ”. (Тирмизӣ).

“Қуръонро биомӯзед ва онро ба дигарон омӯзонед, дониш гиред ва онро ба одамон диҳед, фарзро омӯзед ва онро ба одмон биомӯзонед” (Тавба-112).

“Шахси мӯъмин ҳеҷ гоҳ аз хайр (дониш) сер намешавад. Ӯ то ба Ҷаннат нарасад аз шунидан боз наместонад». (Байҳақӣ).

“Дар ҳақиқат олимони мисли ситораҳо дар осмон мебошанд, аз рӯи онҳо дар ториқӣ, дар хушкӣ ва баҳр роҳҳои дурустро муайян мекунанд. Агар онҳо рӯшноии худро гум кунанд, равандагон метавонанд роҳи худро гум кунанд». (Аҳмад ибни Ҳанбал “Муснад”).

Аллоҳ Таъоло Расули худро барои он ки Қуръони каримро таблиғ намояд ва онро омӯзонад ба замин фиристод. Саҳобагони олиҳиммат донишро аз Паёмбар (с) гирифтанд, дар навбати худ аз онҳо олимони динӣ таълим гирифтаанд. Ҳамаи мусалмонони дигар бошад, тартиботи муайянкардаи Аллоҳ Таъолоро пайравӣ карда, бояд донишро аз олимони ва китобҳои онҳо гиранд. Ҳамин тариқ, мувофиқи фикри яқдилонаи олимони, агар ҳуди шахси олим набошад, он гоҳ ӯ вазифадор аст, ки шогирд, яъне муқаллид бошад ва фикру ақидаи яке аз мучтаҳидонро, ки ба Қуръони карим ва Суннат мувофиқат мекунанд, пайравӣ намояд. Шахси мусалмон дар интиҳоби мазҳаб мутлақо озод буда, метавонад аз рӯи салоҳидиди хеш пайрави ҳар кадоме аз онҳо бошад.

Олимони аҳли Исломи ҳама яқдилона дар ин фикр мебошанд, ки аз пайравии олимони даст кашидан, роҳи гум кардан мебошад. Зеро, ки Паёмбар (с) гуфтааст: *“Аллоҳ Таъоло донишро намегирад, ки бандагони Ӯ худро аз он маҳрум созад. Ӯ донандагонро ба назди Ӯ намегирад. Бинобар ин, ҳар вақте, ки ягон олим намемонад, мардум барои Ӯ пешво ва роҳбари нодон интиҳоб мекунанд. Аз онҳо мепурсанд, вале онҳо бошанд, масъалаҳоро надониста, ҷавоб мегӯянд. Онҳо худ роҳгумкардаанд ва дигаронро низ ба раҳгумӣ мерасонанд».* (Бухорӣ).

“Олим бишав, ё толибилм, ё шунавандаи илм, ё дӯстдори олимони ва илм. Панҷум нашав, вагарна ҳалок мегардӣ. Панҷумин ин шахсест, ки илм ва олимониро бад мебинад. (Баззор, Табаронӣ “Маҷмаъу-з-заъовид”).

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА\

1. Чиро “ибодат” мегӯянд?
2. Барои чӣ мо ибодат мекунем?
3. Намудҳои ибодатро номбар кунед?
4. Дар бораи дараҷаҳои ибодат нақл кунед.
5. Аз ибодат чӣ манфиат аст?

ҚИСМИ II ИСЛОМ

- Ислом чӣ маъно дорад?
- Рукнҳои Ислом.
- Мукаллаф кист?
- Вазифаҳои мукаллаф.

ИСЛОМ ЧӢ МАӢНО ДОРАД

Ислом - ин мувофиқи шариати нозилкардаи Холиқи яккаву ягона Аллоҳ Таъоло, фармонбардорӣ ва итоат намудан ба худӣ ӯ мебошад. Итоат ва фармонбардорию Аллоҳ Таъоло худ ба худ ва бешаку шубҳа тасдиқи ҳамаи он чӣ ки Паёмбар Муҳаммад (с) гуфтааст ва ба ҷо овардани даъватҳои ӯ мебошад.

РУКНҲОИ ИСЛОМ

Ислом аз панҷ рукн иборат мебошад.

1. Калимаи Шаҳодат арза намудан.
2. Панҷ вақт намоз гузоштан.
3. Рӯза. Ҳар сол дар моҳи шарифи Рамазон рӯза доштан.
4. Адои закот намудан. Хайр намудани одами доро ва сарватманд қисме аз дороию худро ба мусалмонони эҳтиёчманд.
5. Ҳаҷ. Барои шахсоне, ки қудрат ва тавоноии молӣ доранд. Ҳаҷ набошад як маротиба.

МУКАЛЛАФ КИСТ

Мукаллаф -ин шахси боақл ва ба балоғат расида мебошад. Мукаллаф вазифадор аст ҳар он чиро, ки Шариат ҳукм мекунад ба ҷо овард ва аз ҳар чизе, ки он манъ кардааст, аз он дурӣ ҷӯяд.

Инсон дар ҳолати мавҷуд будани ду шароит метавонад мукаллаф бошад:

1. Соҳиби ақл бошад ва аз ҷиҳати рӯҳӣ солим бошад, яъне девона набошад.
2. Ба балоғат расида бошад.

Ба балоғатрасӣ, маънои балоғати ҷинсиро дорад. Балоғатрасӣ ба рушди ҷисмонӣ вобаста буда, ба он дараҷаи таъси-

ри муҳит камтар нест.

Писарон дар синни 12-15 солагӣ, духтарон бошад дар синни 6-15 солагӣ ба балоғат мерасанд.

Агар дар муддати 15 соли қамарӣ (тахминан 14,5 сол баробар ба соли шамсӣ) дар ҷисми инсон нишонаҳои балоғат пайдо нагардида бошанд ҳам, дар он сурат ӯ мукаллаф ҳисобида мешавад.

Шаҳси бо имони мукаллафгардида бояд ҳукму фармонҳои динро риоя намояд ва аз ҳар чизе, ки Шариат манъ кардааст, дурӣ ҷӯяд.

ВАЗИФАҲОИ МУКАЛЛАФ

Ин амалҳо ба ҳашт намуд тақсим мешаванд, ки онҳоро “Афъоли мукаллифин” мегӯянд. (Яъне, амалҳое, ки бояд мукаллаф онҳоро ба ҷо оварад)

1. Фарз. Он чизе, ки собит шудааст бо далели қатъӣ ва шубҳае дар ҳамон далел нест. Адои фарз ҳатмӣ мебошад. Масалан, намози панҷвақта, рӯзаи моҳи шарифи Рамазон, закот ва ғайра.

Ҳар касе, ки фарзро иҷро мекунад, соҳиби подош мегардад. Ҳар он шахсоне, ки бесабаб фарзро адо намекунад, агар Аллоҳ Таъоло гуноҳи ононро набахшад, ҷазо мегирад. Одаме, ки иҷрои фарзро инкор мекунад, бедин мегардад.

Фарз ба ду намуд чудо мешавад:

а) Фарзи айн. Ин вазифаи ҳар як мусалмон дар алоҳидагӣ мебошад. Масалан, барпо сохтани намози панҷвақта.

б) Фарзи кифоя. Иҷрои ин фарз барои ҳама ҳатмӣ нест. Ба-сандааст, ки як нафаре аз қавм онро адо намояд. Масалан, намози ҷаноза. Агар шахсе онро ба анҷом расонида бошад, дар ин ҳолат қарзи адои ин фарз аз гاردани ҳамаи аҳли он ҷамоат соқит мегардад.

2. Вочиб. Иҷрои ин амал шарт ва зарур аст. Ва он собит шудааст ба далели гумоне, ки ҳаст шубҳае дар ҳамон далел. Ҳукми вочиб савоб аст, бо сабаби кардан аз рӯи фарз ва иқоб аст ба сабаби тарк кардан ва адами (набудани) куфр аст, бо сабаби инкор (рад) кардан. Амали вочиб ба мисли намози витр, дуои Қунут, намозҳои ид, садақаи фитр, қурбонӣ кардан.

Ҳар касе, ки амали вочибро иҷро мекунад, соҳиби подош ме-

гардад. Ҳар он шахсоне, ки бесабаб онро тарк мекунад, агар Аллоҳ Таъоло гуноҳи ўро набахшад, ҷазо мегирад.

3. Суннат. Қавл, амал ва иқрори Паёмбар (с) аст ва он чизест, ки пайваста давом доданд ва дар ҳаёти худ, як ё ду маротиба онро тарк карданд. Ба ҷо оварандаи суннат савоб ва шафоати Паёмбар (с)-ро дар рӯзи Қазо дарёфт мекунад. Дидаву доништа тарк кардани суннат сарзаниш карда мешаванд.

Суннат ба ду қисм ҷудо мешавад:

а) Суннати муаккада. Он чизест, ки Паёмбар (с) тарк накардааст. Мисли суннатҳои намози бомдод, пешин ва шом ва хуфтан.

б) Суннати ғайримуаккада. Он чизест, ки Паёмбар (с) дар ҳаёти худ як ё ду маротиба карда аст. Мисли суннати намози аср ва ҷаҳор рақъати намози пеш аз хуфтан.

4. Мустаҳаб. Он чизест, ки Паёмбар (с) дар ҳаёти худ онро як ду маротиба кардааст ва ё дӯст доштаанд аҳли салаф. Ҳукми мустаҳаб савоб аст, ба сабаби кардан ва адами (набудан) иқоб аст, ба сабаби тарк накардан.

5. Мўбоҳ. Он чизест, ки ихтиёр дода шудааст бандаро байни кардан ва нокардани амал. Амали мўбоҳ мисли зиёда хўрдан барои зарурият ва ё зиёда хоб кардан. Инсон дар иҷрои ин амалҳо озод аст. Агар ин амалҳои иҷоза додашударо ба умеди аҷри Аллоҳ Таъоло ба ҷо оварда бошад, ҳаргиз аз он бенасиб наместонад. Чунончи, барои хондани намозҳои нафли шабона барвақт хобида бошад ва ё ба мақсади барвақттар барои адои намозҳои бомдод аз хоб бедор гардидан. Дар ин сурат хоб низ чун ибодат ҳисоб гардида, чун амали нек пазируфта мешавад ва албатта инсон аҷри Аллоҳ Таъолоро мегирад.

6. Ҳаром. Он чизест, ки дар дини мо бо далели қатъӣ манъ карда шудааст. Масалан беҳукм қатл кардан, дуздӣ кардан, чизҳои маскунанда нўшидан, қиморбозӣ кардан, гўшти ҳук хўрдан, дар ҷисму тан нақшу нигор куфтан, зино кардан, худро овехтан, фол кушодан, фолбинӣ намудан, падару модарро норозӣ кардан ва ғ. (ба боби сеюм, мавзӯи “Баъзе амалҳои манъгардида” нигаред).

Ҳар касе, ки амали ҳаром мекунад, гирифтори азоб ва ҷазо мегардад. Ҳар касе, ки ҳаромро инкор мекунад (масалан меғўяд, ки Шариат нўшидани нўшокиҳои спиртиро манъ накардааст) кофир ме-

гардад.

7. Макрӯҳ. Он чизест, ки кардани он қабех шуморида шудааст. Ҳукми макрӯҳ савоб аст бо сабаби тарк кардан ва итоб аст ба сабаби кардан.

Макрӯҳ ба ду қисм ҷудо карда мешавад:

а) Макрӯҳи таҳримӣ. Ин макрӯҳ ба ҳаром наздик аст. Масалан, накардани амри вочиб. Ҳар касе, ки аз амали макрӯҳи таҳрима худдорӣ мекунад савоб мегирад. Ба ҷо оварандаи чунин макрӯҳ, агар Аллоҳ Таъоло ӯро набахшад, ҷазо дода мешавад.

б) Макрӯҳи танзиҳӣ. Ин макрӯҳ наздик ба ҳалол аст. Масалан адо накардани баъзе суннатҳо. Ҳар касе, ки аз амали танзиҳан макрӯҳ дурӣ меҷӯяд, савоб мегирад ва касе, ки онҳоро мекунад, ба ҷазо гирифта намешавад.

8. Муфсид. Он чизест, ки бо сабаби кардани он амал фосид мешавад. Амали муфсид мисли дар намоз сухани дунёи задан, дидаву доништа дар ҳолати рӯзадорӣ хӯрдану ошомидан. Ба шахсони бесабаб фосидкунандаи ибодат ҷазо дода мешавад.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА

1. Ислом чист?
2. Рукнҳои Ислои чандто мебошанд? Онҳоро номбар кунед.
3. Мукаллаф кист?
4. Ба балоғат расидан чӣ маъно дорад?
5. Дар бораи вазифаҳои шахси мукаллаф нақл кунед.

ҚИСМИ III

ПОКИЗАГӢ

ПокизагӢ. Ислом ба ин чиз чӣ гуна аҳамият медиҳад?

- Намудҳои об.
- Истинҷо.
- Истибро.
- Тарзи дурусти қазои ҳоҷат.
- Нафъи таҳорат.
- Фарзҳои таҳорат.
- Суннатҳои таҳорат.
- Чӣ тавр таҳоратро анҷом медиҳанд.
- Макрӯҳот дар таҳорат.
- Ҳолати шикастани таҳорат.
- Бе вузӯ чӣ амалро наметавон анҷом дод?
- Масҳ.
- Бо бандина тоза кардан.
- Ғусл.
- Ҳолати узр.
- Начосат.
- Хусусияти хосси ҷисмонии занон.
- Таяммум.
- Дастор.
- Дар бораи аҳамияти ҳиҷоб.
- Авратро чӣ тавр пӯшонидан лозим аст.

ПОКИЗАГӢ.

ИСЛОМ БА ПОКИЗАГӢ ЧӢ ГУНА АҲАМИЯТ МЕДИҲАД?

Шубҳае нест, ки покизагӢ яке аз василаи пешгирӣ ва паҳн нашудани бемориҳо дар ҷомеа мебошад. Бинобар ин, Ислом ба тозагии бадан ва либос диққати зиёде дода, мардумро водор месозад, ки ҳамеша покизагии муҳити атрофро нигоҳ доранд. Аллоҳ Таъоло дар Қуръони карим мефармояд:

«Ба дурустӣ, ки Аллоҳ тавбакунандагонро дӯст медорад ва покшавандагонро дӯст медорад». (Сураи Бақара, 222).

Барои он ки дар қатори дӯстдоштагони Аллоҳ таъоло бошем, бояд, ки хуб пок бошем. Паёмбар Худо (с) гуфтааст: *“Покизагӣ-ними имон аст”*. (Муслим, *“Таҳорат”*, 1; Аҳмад ибни Ҳанбал).

“Калиди намоз таҳорат аст”.

(Абӯдовуд, *“Салот”*, 73; Тирмизӣ, *“Таҳорат”*, 3).

Бо ин суханҳо Паёмбар Муҳаммад (с) қайд мекунад, ки дини мубини мо ба покию тозагӣ аҳамияти хосса медиҳад.

Ҳар вақте, ки мусалмон дар намоз рост меистад, ӯ дар назди Аллоҳ Таъоло ҳозир мешавад. Аз ин рӯ, бояд, ки тану либос ва ҷои намози вай ҳатман покиза бошанд. Инчунин дини мубини Ислому ба покизагии ботин аҳамияти бештар медиҳад. Аз ин сабаб, мусалмон на танҳо зоҳиран, балки ботинан низ бояд покиза бошад.

Расулulloҳ (с) гуфтааст: *“Дар ҳақиқат Аллоҳ Таъоло ба зоҳири шумо ва сарвати шумо назар намекунад, ӯ ба дили шумо назар меафканад»*.

“Медонед, ки дар ҷисми инсон пораи гӯште мавҷуд аст. Агар он сиҳат бошад, тамоми ҷисм сиҳат мегардад. Агар он бемор бошад, тамоми ҷинс бемор мегардад. Ба дурустӣ ки ин дил мебошад”. (Бухорӣ, *“Имон”*, 39).

“Ҳар вақте, ки мӯъмин гуноҳ мекунад, дар дили ӯ доғи сиёҳ пайдо мешавад. Агар ӯ ин чизро ба зӯди дарк намуда, тавба кунад ва дигар ба қардани гуноҳ барнагардад, дили ӯ покизагии аввала-ашро меёбад. Зеро, ки доғи сиёҳ бо тавба шуста мешаванд. Агар ин қорро накарда гуноҳ қарданро идома диҳад, доғи сиёҳ тамоми дили ӯро мепӯшонанд”. (Тирмизӣ, *Тафсири; Ибни Моҷа, “Зухд”*, 29).

Олими бузурги Ислому Имом Ғаззолий гуфтааст: *“Дарди дилро танҳо бо василаи илму риоя намудани Шариату метавон табобат кард”*.

НАМУДИ ОБҲО

Аз нуқтаи назари фикҳ об ду намуд мешавад:

1. Мутлақ - Обҳои табиӣ. Ин оби борон, барф, кӯл, рӯд, баҳр, оби чашма ва оби чоҳ, ки бо чизе омехта нашудааст.

2. Муқайяд - Оби пок, вале поккунанда нест. Инҳо мисли, шарбати тарбуз ва ангур. Чунин обро оби “лиайниҳӣ” низ мегӯянд. Оби бо ин, ё он чиз омехта пок аст. Масалан, бо шир, чой, қаҳва, ки обҳои “лиғайриайниҳӣ” ном доранд. Бо обҳои муқайяд ғусл (шӯстани тамоми бадан) ва вузӯ (шустани як қисми бадан) ҷоиз нест.

Обҳои мутлақ метавонанд панҷ намуд бошанд:

1) Оби пок ва поккунанда. Инҳо обҳои мебошанд, ки ранг, маза ва таъми худро дигар накардаанд ва пештар барои покшавӣ истифода нагардидаанд. Чунин обҳо барои намудҳои гуногуни таҳорат ба кор меоянд; барои ғусл, вузӯ, инчунин барои ошомидан, барои тайёр кардани ғизо ва ғ.

2) Оби пок ва поккунанда, вале истифодаи он номатлуб мебошад. Ин оби масоҳати кучак мебошад, ки аз вай ҳайвоноти хонагӣ, паррандаҳо, масалан, гурба, мурғ, ё ин ки паррандаҳои ваҳшӣ, масалан, шохин, уқоб менӯшанд. Агар дигар оби тоза бошад, истифода намудани чунин обҳо барои ғусл ва вузӯ макрӯҳ ҳисобида мешавад. Дар ҳолати набудани дигар об истифодабарии чунин обҳо макрӯҳ ҳисобида намешавад.

3) Оби ки худ ба худ пок аст, вале поккунанда нест. Ин обҳои мебошанд, ки пештар барои таҳорат, ғусл ва вузӯ истифода гардидаанд. Бо чунин об ғуслу вузӯ ҷоиз нест.

4) Оби нопок. Ин оби дар масоҳати кӯчак истода, ки даруни он нопоки афтадааст. Агар масоҳати чунин об аз даҳ дар даҳи шарбӣ камтар аст ва дар он наҷосат афтад ва ё оби ҷорие, ки асари наҷосат рангу бӯй ва мазаи онро тағйир диҳад, оби нопок аст ва барои вузӯ раво нест. Аммо ҳар гоҳ, ки дар оби ҷорӣ наҷосат афтад ва ранг, ё бӯй ва ё мазаи он тағйир наёбад, дар ин ҳолат ин об пок ва даркорӣ барои поксозӣ ҳисобида мешавад.

5) Оби шубҳанок. Ин обест, ки аз он ҳар ё ҳачир нӯшидааст. Чунин об барои пок гардидан аз нопокиҳо дар кор мешавад, вале агар дигар об бошад, ба он ғусл ва вузӯ намекунад. Агар дигар оби пок набошад, бо ин об мумкин аст, ки таҳорат кард. Аммо баъдан

бояд таяммум намуд, барои он ки покии ин об шубҳаангез мебошад.

ИСТИНҶО

Маънои луғавии калимаи “истинҷо” озод гардидан аз ин, ё он чизеро дорад. Дар илми фикҳ ин истилоҳ маънии аз ду махраҷ хориҷ гардидани хун, манӣ ва бавлу наҷосатро дорад.

Аз дидгоҳи мазҳаби Абӯҳанифа:

-агар наҷосати ҷудогардида танҳо махраҷро нопок гардонида бошад, он гоҳ касе, беичро намудани истинҷо намоз гузорад, амал-кардаи ӯ равост (аз назари мазҳаби Шафей ба чунин амал иҷозат дода намешавад), вале макрӯҳ мебошад.

-агар наҷосат баробари дирҳами шаръӣ бошад, дар ин ҳол истинҷо бо об вочиб мегардад.

-агар ҳаҷми наҷосат аз як дирҳам бештар бошад, онгоҳ истинҷо бо об фарз мегардад.

Ғайр аз ин, барои занон тоза кардани нопокии аз узви занонаш хориҷшуда, новобаста аз ҳаҷми он фарз мебошад.

ҚОИДАИ БА ҶО ОВАРДАНИ ИСТИНҶО

1. Истинҷо ба василаи об ба ҷо оварда мешавад, вале дар набудани об бо василаи ашёи сахт (қоғази ташноб, латтаву хок, баргҳо, кулӯх санг ва ғайра) низ анҷом дода мешавад. Барои ин истифодаи устухон, оҳақ ангишт, таппак, порчаи матоъ, пахта ва қоғази тоза барои навиштан, макрӯҳ мебошад.

2. Истифодаи чунин ашё монанди баргҳои хушк, кулӯх барои истинҷо Суннат мебошад. Бо вучуди ин истифодаи об бештар мақбул аст (аз диди тиб бештар фоида дорад). Дар як вақт истифодаи ҳам об ва ҳам ашёи сахт, беҳтарин васила мебошад, яъне дар аввал боқимондаи наҷосатро бо қоғази ташноб тоза намуда, баъд он ҷойро бо об шустан дуруст аст.

3. Пеш аз таҳорат, барои бештар ва пурратар ҷудо гардидани наҷосат, ҳангоми дар ташноб будан, зур зада наҷосатро аз тан дур сохтан беҳтар аст. Баъд махраҷро то тоза гардиданаш пок кардан ва шустан зарур мебошад.

4. Баъди бо об шустани он қисми бадан, он ҷойро бо қоғази хушк ва ё сачоқ хушк намудан суннат аст.

5. Бо дасти рост об рехта, бо дасти чап истинҷоро анҷом медиҳанд.

ИСТИБРО

Истилоҳи “истибро” низ аз чизе озод гардидан аст. Барои иҷрои он мардонро мебояд, то тамоман ҷудошавии бавл интизор бошанд. Иҷрои мунтазами истибро аз хусусияти ҷисмии мард вобаста аст. Барои анҷом додани истибро метавон ин амалҳоро анҷом дод: аз ҷой бархестан, сулфа намудан, сари зону чанд маротиба нишаста хестан, то чил қадам роҳ рафтан, ҷафидани бавл аз роҳи бавлгузарон ва ғ. Бе боварии қатъӣ ба анҷоми ҷоришавии бавл гирифтани вузӯ иҷозат дода намешавад. Агар андозаи “нақш”-и бавл дар либоси таҳпӯш аз чуқурии кафи даст калонтар бошад, ин либос нопок доништа мешавад.

Ибни Аббос (р) хабар медиҳад: Боре Расулulloҳ (с) дар назди ду қабр мегузашт ва дар бораи онон мегӯфт: *“Онҳо ҳоло азоби бузургро барои гуноҳҳои кардашон аз сар мегузаронанд, яке аз онҳо барои ғайбат кардан, дигаре бошад, чӣ тавре ки дигарон худро пок месохтанд, худро аз бавл пок намекард».*

Баъди ин ӯ шохи тару тозаи нахл дархост намуд ва онро ба ду қисм тақсим намуд ва ба теппаи сари гӯрҳо сик кард ва афзуд: *Инҳо то он дами хушкшавӣ азоби онҳоро сабук мегардонанд*. (Муслим, “Таҳорат”).

ТАРЗИ ДУРУСТИ ҚАЗОИ ҲОҶАТ

1. Ҳангоми вориди ташноб гардидан, набояд ҳамроҳи худ навиштаҳои оят ва намозро дошта бошед.

2. Пеш аз даромадан ба ташноб қисмати поёнии шалворро барзадан ва ҷуробҳоро кашидан зарур аст, то ки қатраи нопокӣ ба ин чизҳо нарасад.

3. Дар ташноб сухан гуфтан бо овози баланд (бе зарурият), Қуръон хондан, хӯрдан, нӯшидан, туф кардан, деворҳоро сурат кашидан мумкин нест. Агар салом диҳанд набояд ҷавоб дод.

4. Ба ташноб, ба пои чап даромада, ба пои рост мебароянд. То ворид гардидан ба он бояд ин дуоро хонд:

«Аллоҳума, инни аъзузубика мина-л-хубси ва-л-хабоис».

Яъне, **“Эй Аллоҳ, аз ту начот меҳоҳам аз ҳама гуна нопокиҳо”.**

5. Рост истода мезидан макрӯҳ мебошад. Ба пои чап бештар таъя намуда нишастан зарур мебошад, ин барои ҳар чӣ бо тарзи

муқаррарӣ сабук гардидани хичак мусоидат мекунад.

6. Бо аврати кушода рӯй ва ё пушт ҷониби Қибла намудан, чӣ дар ҷои пӯшида ва чӣ дар ҷои кушода, макрӯҳи таҳримӣ мебошад.

7. Қазои ҳоҷат намудан дар манбаи об (хоҳ ҷоришаванда ва хоҳ ҷоринашаванда), дар ҷои соя (ки мардум дам мегиранд), дар суроҳии замин (маъмулан дар сӯроҳиҳои замин ҳашароти майда зиндагӣ мекунанд), дар роҳ ва дар зери дарахтони мевадиханда, макрӯҳ мебошад.

8. Аз ташноб бо пойи рост баромада, баъд ин дуоро бояд хонд:

«Аллҳамду лиллоҳи-л-лазӣ азҳаба аннӣ азо ва офонӣ».

Яъне, **“Сано ва ситоиш шоистаи Аллоҳ аст, ки чизи азиятдиҳандаро аз ман дур намуд ва маро офият бахшид”.**

9. Баъд ҳатман дастҳоро бо собун ё чизи онро ивазкунанда шуста, аз нав вузӯъ гирифта зарур аст.

ФОИДАИ ТАҲОРАТ

Вузӯ (таҳорат), ин шустан ва молида тоза кардани қисми муайяни тан мебошад. Дар бораи манфиати таҳорат Паёмбар Муҳаммад (с) гуфта аст: *“Вақте, ки инсон ҳангоми таҳорат дастанаширо мешӯяд, гуноҳҳои бо дастҳо кардаашро мебахшанд, вақте ки рӯяширо мешӯяд, гуноҳҳои бо чашмонаш кардари мебахшанд, вақте ки сарашро молида тоза мекунад, гуноҳҳои гӯшҳояш кардари мебахшанд, вақте ки пойҳояширо мешӯяд, он гуноҳҳое, ки ҳангоми роҳгардӣ пойҳояш кардаанд, бахшида мешаванд».*

(Муслим, “Мусофирун”, 294; Тирмизӣ, “Таҳорат”, 2).

Хабар медиҳанд, ки Абӯхурайра (р) мегӯяд: “Ман шунидаам, ки чӣ хел дӯсти азизтарини ман Паёмбар Муҳаммад (с) гуфт: *“(Дар Ҷаннат) ороиши мӯъминон (мепӯшонанд) он ҷойҳоро, ки ӯ шӯста буд”.*

(Муслим, “Таҳорат”).

Абӯхурайра (р) хабар медиҳад, ки боре Расули Аллоҳ (с) ба ғӯристон омад ва гуфт: “Ассалому алайкум, дора қавмин мӯъминина ва инно иншоаллоҳу бикум лоҳиқун” “Салом бар шумо эй расидагони макони имомовардагон, агар Аллоҳ Таъоло хостгор бошад мо ҳам ба шумо мепайвандем. Ва ман мехоҳам, то ки шумо бародарони моро бубинед!” Асҳоб пурсиданд:

“Оё магар мо бародарони ту нестем, эй Расулуллоҳ (с)?

Дар ҷавоб Паёмбар (с) гуфт:

“Шумо саҳобагони манед, бародарони ман бошанд онҳое мебошанд, ки то ҳанӯз ба (ин) ҷаҳон наомадаанд”. Онон боз пурсиданд:

“Мо чӣ тавр умматҳои то ба ҳол ба ин олам наомадаи туро мешиносем, эй Расулulloҳ?” Паёмбар (с) гуфт:

“Бигӯед, магар инсон аспҳои дар пешониҳояшон ситораи сафед ва дар пойҳоиашон ҳалқаҳои сафедоштаи худро дар мобайни галлаи аспҳои ранги сияҳдоштаи ба онҳо якҷоя гардида шинохта наметавонад?” Онҳо гуфтанд:

“Албатта, мешиносад, эй Расулulloҳ!” Ҳамоно Паёмбар (с) гуфт:

“Дар ҳақиқат, ба шарофати таҳорат, бо дурахши ситораи сафед дар пешони ва ҳалқаҳои сафед дар дасту пой, онҳо меоянд ва ман ононро дар назди ҳавзи Кавсар интизор мешавам”.

(Муслим, “Таҳорат”, 39; Ибни Моҷа, “Зухд”, 36).

ФАРОИЗИ ТАҲОРАТ

Дар вузӯ ҷаҳор фарз аст:

1. Як бор аз мӯи пешони то зери занаҳдон ва аз нарми як гӯш то нарми гӯши дигар шустани рӯй.
 2. Як бор ҳар ду дастро то ҳар ду оринҷ шустан.
 3. Як бор масҳ кашидани чоряки сар.
 4. Як бор шустани ҳар ду пой то бучулак.
- Аз ин аъзои вузӯ агар ба қадри сари мӯй хушк бимонад, вузӯ ҷоиз нахоҳад шуд.

СУННАТҲОИ ТАҲОРАТ

1. Нияти ба ҷо овардани таҳорат
2. Ҳангоми вузӯ гирифтани “**Аъзузу биллоҳи мина-ш-шайтони-р-раҷим**” ва “**Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим**” бигӯяд.
3. Аввалан ҳар ду дастро то банди даст бишӯяд.
4. Об дар даҳон гирад, дандонҳоро бо сивок (чубча аз шохи дарахти арақ, ки дар Арабистони Саудӣ истеҳсол карда мешавад, ниг. ба қисми “Ҳаққи мо бар худи мо”(3)), шотка ё ин ки ангушт тоза намояд.
5. Таҳоратро беист идома диҳад, то ҳангоми таҳорат як қисми

тан хушк нагардад.

6. Ҳангоми шустани қисме аз узвҳо онҳоро бо дастон соиш диҳад.

7. Даҳонро се маротиба бо об ҷақонад, яъне мазмаза кунад.

8. Рӯзадорон даҳонро бояд бодикқат ҷақонанд.

9. Биниро се маротиба об гирад; бо дасти рост ба бинӣ об гирад ва бо дасти чап афшонанд.

10. Тартибро риоят кунад.

11. Ҳар узви танро се маротиба шўяд.

12. Таҳоратро аз тарафи рост шурўё кунад.

13. Шустанро аз панҷаҳои даст ва по сар кунад.

14. Байни ангиштони дасту пой ва ришро хилол кунад.

15. Агар ангуштарӣ дошта бошад, ҷойи онро бояд бишўяд.

16. Гўшҳоро масҳ кашад.

17. Гарданро масҳ кунад.

18. Тамоми сарро масҳ кашад.

19. Байни ангуштонро бо панҷаҳо бишўяд.

ТАРТИБИ ТАҲОРАТ КАРДАН

Аввал остинҳоро бар зананд. Агар имконият бошад, рӯй сӯи Қибла оваранд. Ният кунад ва бо худ гӯяд таҳоратро ба ҷо меоварам аз барои Аллоҳ ва гӯяд: **“Аъзу биллоҳи мина-ш-шайтони-р-раҷим”, “Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим”**.

Сипас, ҳарду дастонашро то банди даст се бор бишўяд. Агар дар даст ангуштарӣ дошта бошад, онро чархонида пасу пеш кунад, то об ба ҷои он расад. Обро ба дасти рост гирифта, се маротиба даҳонро ҷақонад, се маротиба ба бинӣ бо дасти рост об гирифта онро бо дасти чап афшонанд, се маротиба рӯйро бишўяд, се маротиба аввал дасти рост ва баъд басти чапро то ба оринҷ бишўяд, дастҳоро тар намуда бо онҳо сарро масҳ кунад, як маротиба бо ангушти хурд қисми даруни гўшро тоза кунад ва бо ангушти калон пушти ҳар ду гўшро молиш диҳад, як маротиба бо пушти ангиштони ҳар ду даст гарданро масҳ кашад, аз ангушти хурд сар карда, се маротиба пой рост ва баъд аз он пой чапро то бичилак бишўяд. Ҳангоми ин бояд диққат дод, ки то об байни панҷаҳо ҷорӣ гардад. Пеш аз анҷоми таҳорат бояд рӯйро сӯи қибла гардонад ва калимаи шаҳодатро қироат намояд. Ҳамин тавр таҳорат ба итмом мерасад.

Дуоҳои махсусе мавҷуданд, ки ҳангоми ба ҷо овардани таҳорат хонда мешаванд ва хондани ин хуб аст, вале агар ин дуоҳо хонда нашаванд ҳам, таҳорат пурра ҳисобида мешавад.

Дуои баъди таҳорат:

Аллоҳуммаҷъални мина-т-таввобина ваҷъални мина-л-мутатаҳҳирин.

Яъне, «Эй Аллоҳ, маро дар сафи тавбакардагон дохил намо ва дар шумори покизагон ҷой бидеҳ».

МАКРҶҲОТИ ТАҲОРАТ

1. Аз ҳад зиёд истифода кардани об.
2. Бе ӯзр шустани аъзои вузӯъ беш аз се бор.
3. Обро бо қудрат ва сахтӣ дар рӯй ва дигар узвҳо задан.
4. Дар ҳолати таҳорат безарурият ҳарф задан.
5. Дар ҷои нопок таҳорат намудан.
6. Бо дасти рост бинӣ афшонидан.
7. Безарурият манзили касеро истифода намудан.

Шаҳси таҳорат барпоқунанда бояд кӯшиши дӯрӣ аз ҳамаи ин амалҳои номатлуб намояд.

ҲОЛАТИ ШИКАНАНДАИ ТАҲОРАТ

Шиканандаҳои таҳорат:

1. Он чизе, ки аз пасу пеш мебарояд, агар чанде ҷорӣ ҳам набошад.
2. Он хун, риму фасод, ё дигар моеъ, ки аз ҷароҳат баромада ҷорӣ мегардад.
3. Қайи ғайри хуни тунук, агар даҳонро пур кунад.
4. Қай кардани хуни тунук, агар ба он оби даҳон сурх шавад.
5. Заҳронокшавии муқаррарӣ (аз он ҷумла аз газ ва ғ.).
6. Мадҳушӣ (бо таъсири алкул ва ғ.), беҳушӣ, ё ин ки аз ҳуш рафтани.
7. Хандаи қаҳқаҳа дар намоз
8. Хоби такязада.
9. Девонагӣ.

ИН АМАЛҲОРО НАМЕТАВОН БЕ ВУЗӢ АНҶОМ ДОД.

- а) Намоз барпо намудан.
- б) Даст ба Қуръон расонидан.
- в) Сачдаи тиловат намудан (ниг. ба қисми “Сачдаи тиловат”).
- г) Тавофи Каъба намудан.

МАСҲ

Маҳси (хуф) ин пойафзоли маҳсуси аз пӯст сохта шуда мебошад. Баъди ба анҷом расонидани таҳорат одами маҳсипӯш, ҳангоми таҳорати дубора онҳоро аз пой накашида, фақат ба рӯи он масҳ мекашад. Ин яке аз сабукиҳои дини мо мебошад. Хуф бояд ба шароити зерин мувофиқ бошад:

1.Набояд аз сатҳи бичилаки пой поён бошад.

2.Бояд имкони тай намудани шаш киллометр роҳро дошта бошад.

3.Бояд дар он ба андозаи се ангушти хурди пой сӯроҳӣ ва ҷои дарида вучуд надошта бошад.

4.Бояд маҳси қавӣ ва мустаҳкам бошад, ки бебанд дар пой истад.

5.Маҳси бояд обро ба худ накашад (ҳангоми муваққатан дар об ғунонидани онҳо).

Маҳсиро дар ҳолати вузӯ доштан мепӯшанд. Мӯҳлати пӯшидани маҳси:

– барои онҳое, ки дар сафар намебошанд, як шабонарӯз аз лаҳзаи бори аввал шикастани таҳорат баъд аз пӯшидани маҳси;

- барои онҳое, ки дар сафар мебошанд се шабонарӯз аз лаҳзаи бори аввал шикастани таҳорат.

Бо гузаштани ин мӯҳлат зарур аст, ки таҳоратро бо шустани пойҳо анҷом диҳанд.

МАСҲ ҶӢ ТАВР КАРДА МЕШАВАД

Таҳорат бо тартиби муқаррарӣ сохта мешавад. Ҳамин ки навбати шустани пойҳо фаро расид, дасти ростро ба об тар намуда, бо се ангушти ҷудо шуда, қисми болоии маҳсиро аз охири панҷаҳо шуруъ карда, ҳамчунон то сатҳи бучулаки пой масҳ мекашанд. Сипас, чунин масҳро дар пой чап анҷом медиҳанд. Пошнаи маҳсиро масҳ намекашанд.

Агар қисми панҷаи ҳарду пой бурида шуда бошад, кашидани масҳ фақат дар он сурат иҷозат дода мешавад, ки дарозии қисми боқимонда на камтар аз се ангушти даст бошад.

Агар қисми панҷаҳо чунин бурида шуда бошанд, ки қисми боқимонда аз се ангушт камтар монда бошад, онгоҳ масҳ карда намешавад ва шустанӣ пойҳо талаб карда мешавад. Аммо, агар як пой сиҳат бошаду қисми зиёди пой дигар бурида шуда бошад, он гоҳ ҳар ду пой шуста мешаванд, дар як пой сиҳат масҳ карда намешавад.

МАСҲРО ЧӢ МЕШИКАНАД.

1. Ҳар он чизе, ки таҳоратро мешиканад. Ҳангоми сохтани таҳорати нав, пойҳоро намешӯянд, фақат ба маҳсӣ масҳ мекашанд.

2. Кашидани маҳсӣ (дидаву дониста, ё нохост). Агар одам дар ҳолати доштани таҳорат бошаду як ё ин ки ҳар ду маҳсияш кашада шаванд, он гоҳ таҳорати ӯ намешиканад. Дар ин ҳолат фақат шустанӣ ҳар ду пой талаб карда мешавад.

3. Агар одам дар ҳолати “чунуб” (ниг. қисми “Ғусл”- таҳорати акбар) бошад, ӯро зарур аст, ки масҳҳои худро кашада, ғусл намояд.

4. Агар вақти масҳ гузашта бошад.

МАСҲИ БАНДИНА

1. Агар дар тан ҷароҳати бо бандина басташуда мавҷуд бошад, дар ҳолати вузӯ ва ғусл кардан ин бандина кушода гирифта мешавад, то ки об ба зерӣ он бирасад.

2. Агар бандинаро кушодан ғайри имкон бошад, ё ин ки шустанӣ ҷароҳат ба саломатии зарар дошта бошад, он гоҳ метавонанд як маротиба бо дасти тар болои бандина масҳ кашанд.

3. Агар ҷароҳат дору молида шуда бошад, вале онро набастанд ва ё расидани об зарар намерасонад, он гоҳ ин ҷой шуста мешавад. Вале агар об ба саломатӣ зарар расонад, дар ин ҳолат танҳо болои ҷароҳат масҳ кашада мешавад. Агар масҳ ҳам зарар расонад, он гоҳ ин ҷой ҷароҳат масҳ намешавад.

ҒУСЛ - ТАҲОРАТИ АКБАР

Ғусл – ин шустушӯи тамоми тан мебошад, ки ҳангоми анҷоми он дар бадани инсон ягон ҷои хушк намонад.

Ҳолатҳое, ки дар мавриди он ғусл кардан зарур аст:

1. Ҳолати ҷунуб, ки сабабҳои зерин боиси он мегарданд:

- Робитаи ҷинсӣ,

- Ҷудо гардидани манӣ, ҳатто агар дар ҳолати алоқаи ҷинсӣ ҳам набошад. (чӣ дар ҳолати бедорӣ ва чӣ дар ҳолати хоб).

2. Баъди тамоми шудани муддати ҳайз (барои занон).

3. Баъди покшавӣ пас аз зоймон (нифос, барои занон).

Дар Қуръони карим гуфта шудааст: «Ва агар бо ҷанобат бошед, пас ғусл кунед». (Сураи Моид, 6).

Шоистаи таҳсин он аст, ки ҳар чӣ зудтар баъди гузашти ин ҳолат таҳорати акбар ба анҷом бирасонед.

ИН АМАЛҲОРО НАМЕТАВОН БЕ ҒУСЛ АНҶОМ ДОД.

1) Намоз хондан.

2) Қуръон хондан.

3) Ба Қуръон даст расонидан.

4) Тавофи Каъба намудан.

5) Безарурият ба масҷид даромадан.

Агар барои ғусли фарз ҳоҷат набошад, дар он ҳолат гирифтани ғусли суннат барои чунин мавридҳо ба мисли намози ҷумъа ва намозҳои идайн ба мақсад мувофиқ мебошад.

Фарзҳои ғусл:

Амалҳое, ки бе иҷрои онҳо ғусл комил ҳисобида намешавад:

1) Мазмаза кардан (об дар даҳон кардан).

2) Об дар бинӣ кардан.

3) Обро як бор бар тамоми бадан равон сохтан (дар тан ҷои хушк гузоштан ҷои нест).

Суннатҳои ғусл:

Ният кунад ва бо худ гӯяд, ки ғуслро ба ҷо меоварам аз барои Аллоҳ ва гӯяд: “Аъзу биллоҳи мина-ш-шайтони-р-раҷим”, “Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим”.

Ҳар ду дастҳоро то банди даст шуста, баъд узвҳои поёниро

шўяд. Дар ин ҳолат аврати худро пинҳон дорад.

Бо дасти рост об гирифта, ба даҳон гирад ва бодикқат се маротиба онро дар гулўяш ғарғара кунад. Агар шахс дар ҳолати рўзадорӣ бошад, кўшиш кунад, то ин ки обро фурў набарад.

Дар бинӣ бо дасти рост се маротиба об гирифта, бо дасти чап афшонад.

Вузў барпо созад.

Сарашро се маротиба шўяд.

Аввал тарафи рости баданро, пас тарафи чапи онро се маротиба шўяд. Кўшиш намояд, ки қисми шусташудаи танро бо дастонаш бимолад, то об ба тамоми бадан ба хубӣ бирасад ва ҷои хушк дар тан, ҳатто ба монанди сўрохии сўзан, намонад.

Ҳангоми ғул ба чӣ бояд диққат дод:

Бояд ноф, гўшҳо, байни дандонҳо, беҳи мўйҳо, абрувон, муйлаб, риш ва сурохиҳои барои гушворовезиро бо диққати тамошуст. Ҳангом ғул дуо хонда намешавад.

Агар авраташ (аз зери ноф то зону) пўшонида набошад, саъй намуданаш зарур аст, ки ба тарафи Қибла нагардад ва безарурият ҳарф назанад.

Агар одамеро, ки ғул ҳоҷат шуда бошад, даҳону биниашро шўяд, сипас ба об дарояд (ҳавзи шиноварӣ, кўл, баҳр ва ғ). Ҳамаи баданашро бишўяд ва он гоҳ ў ғулро ба ҷо оварда ҳисобида мешавад.

УЗР

Агар шахс бо сабаби беморӣ ва дигар нотавонӣ дар вазъияте бошад, ки гирифтани вузў барояш ғайриимкон бошад, ин ҳолати ўро узр меноманд. Қоидаҳои таҳорат кардан дар ин ҳолат яке аз сабуқиҳои дини мо ба ҳисоб мераванд.

Агар аз бинӣ, ё аз дигар ҷароҳати бадан хун, ё фасод ояд, ё ин ки ғайри ихтиёр пешоб ҷудо гардида ояд, дар ин сурат вақти қатъгардии хун, фасод ва пешобро мебояд интизор гадида, баъд аз он таҳорат сохта, намоз хонд. Вале бо вучуди ин ҳама, чунин ҷудошавӣ дар муддати ҳамаи вақти намоз идома ёфта, қатъ нагардад ва ҳатто ҳангоми таҳорат низ давом ёбад, ин ҳолат узр доништа мешавад. Ҳангоми дар чунин ҳолат қарор доштан, баъди расидани

вақти намоз, мебояд таҳорат кард ва намоз гузошт. Агар дар муддати вақти намоз, дигар ҳолати ботилкунандаи таҳорат ба ғайри он ҳолате, ки узр доништа мешаванд, рух надода бошанд, на танҳо хондани намозҳои фарз, балки барпо доштани намозҳои дигар, мисли намози қазогардида ва ё нафл низ иҷозат дода мешавад.

Таҳорати ҳолати узр баробари хотимаи вақти намоз ботил мегардад. Аз ин рӯ, барои барпо доштани намоз дар ҳолати узр зарурияти барои ҳар намоз таҳорат сохтан пеш меояд.

НАҶОСАТ

Наҷосат ин чизи нопокест, ки тани инсон, либос ва ҷои намози ўро мурдор ва касиф мекунад. Наҷосат ба ду гурӯҳ тақсим карда мешавад:

1. Сабук. Ба он мансуб мебошанд: пасомадаи паррандагони барои истеъмол дар ғизо манъ гардида (масалан, заған ва зоғ)

- пешоби ҳайвоноти барои истеъмол дар ғизо иҷозат додашуда (асп, гов, гусфанд ва ғ).

2. Вазнин. Ба он мансуб мебошанд: пасомад, пешоб ва ҳар он чизе ки аз узвҳои чинсии одам чудо мегардад;

-пасомади ҳайвоноти барои истеъмол дар ғизо иҷозат додашуда;

-пасомад, пешоб, оби даҳон, гўшт ва пўсти ҳайвоноти барои истеъмол дар ғизо манъ гардида (сағ, гург ва ғ) .

-гўшт, устухон, пўсти ҷудонагардидаи ҳайвони ҳароммурда;

-хук (дар тамоми ҳолат)

-пасомади паррандаҳои барои истеъмол дар ғизо иҷозат додашуда (ғоз, мурғ ва ғ) .

-лоша ва ҷасад;

-хун, фасод, хилми аз чашми гирифтори беморӣ ҷудогардида;

-маводи мадхўшкунанда;

-қай.

Наҷосат ҳисобида намешаванд:

- пасомади кафтар ва гунчишк;

- хуни моҳӣ ва кайк;

- моеи аз гўшти ҳалол ҷудогардида;

- хун ва рағани ҳайвоноти обӣ;

- ашк,оби даҳон ва арақи одам;
- пашм, устухони хушк, моеи бинии ҳайвонот (ба ғайр аз хук);
- гўшт ва пўсти чудо нагардидаи ҳайвоноти ҳалоли сарбурида;
- чизҳои махмуркунандаи ба сирко мубаддал гардида;
- атриёти дорои спирти сабукбухоршаванда.

Миқдори наҷосати роиҷ

Миқдори муайяни наҷосат дар тан, либос, ё ин ки дар ҷои намоз ба андозаи зерин иҷозат дода мешавад:

- наҷосати вазнин ва саҳт баробари донаи тарбуз;
- наҷосати вазнини моеъ баробари андозаи чуқурии кафи даст;
- наҷосати сабуки дар як чоруми қисми либос.

Чунин миқдори наҷосат роиҷ буда, ҳондани намозро ҳалалдор намекунад.

Бо вучуди ин, ба хотири эҳтиромона ва содиқона ибодат намудан, ин наҷосатҳоро пешакӣ пурра тоза кардан зарур аст.

Покшавӣ аз наҷосат

1. Аввалан ҳуди наҷосатро бояд дур кард.
2. Се маротиба паиҳам бо оби ҷорӣ бояд ҷои наҷосатро шуст ва агар либос бошад, онро ҷафидан лозим аст.
3. Агар тоза намудани чизҳое, ки имкони ҷафидани онҳо аз имкон берун аст (гилем, рӯйпуш, пўстин) пеш ояд, он гоҳ мебояд ин чизҳоро се маротиба шуст. Баъди об рехтан, то тамоман ҷорӣ гардидани он таҳаммул кардан шарт аст.
4. Агар наҷосат чудо гардида бошад, вале баъди се мартаба шустан аз ранг ва ё бӯи он ҳалос гардидан ғайри имкон бошад, дар ин ҳол наҷосат дур кардашуда ҳисобида мешавад.
5. Ашёҳои ҳамвор (қорд, шиша ва ғ). бо пораи матои тоза пок карда мешаванд, боз беҳтар он аст, ки бо об шуста шаванд.
6. Агар наҷосат хушк шуда бошад, онро зудудан (тарошидан) кифоят аст. Агар он тар бошад, онро се маротиба шустан ҳатмист.
7. Агар одам надонад, ки наҷосат дар кучо афтодааст, дар он ҳолат мебояд ҷои тахмин кардашударо се маротиба шўяд. Ин дур намудани наҷосат ба ҳисоб меравад.

ХУСУСИЯТҲОИ ҚИСМОНИИ ЗАНОН

Занон се хусусияти хосси қисмонӣ доранд:

1. Ҳайз.

Занон баробари ба балоғат расиданашон, ҳайз мебинанд. Ин ҳолат ҳар моҳ дар рӯзҳои муайян такрор мегардад. Одатан ҳайз то синни 55 солағӣ давом мекунад, вале барои баъзе занон муддати он барвақтар тамом мегардад.

Давраи ҳайз барои занон гуногун мешавад. Мувофиқи Шариат давраи ками он се рӯз, даври миёна панҷ рӯз, даври дарозтарин бошад, даҳ рӯзро дарбар мегирад. Ҳатмӣ нест, ки дар ин рӯзҳо ҷудошавӣ бетанаффус бошанд, ба ҳар навъ ин рӯзҳо, рӯзи ҳайз ҳисобида мешаванд. Агар ҷоришавии хуни занон чаҳор рӯз идома ёбад, баъди он понздаҳ рӯз қатъ гардад, вале баъд аз нав чаҳор рӯз идома ёбад, он гоҳ чаҳор рӯзи аввал давраи моҳона, понздаҳ рӯзи минбаъда давраи покизагии ҷудокунандаи моҳонаи пешина аз минбаъда, аммо чаҳор рӯзи дуюм - давраи нави моҳона ҳисобида мешавад. Дар ин ҳолат, вақте ки ҷоришавии хун як рӯз давом мекунад, баъди он ду рӯз қатъ мегардад, аммо баъд боз барои як рӯз аз нав шурӯъ мешавад, ин ҳамаи чаҳор рӯзи дигар моҳона ба ҳисоб меравад, агарчӣ он рӯзҳоро давраи пурраи покизағӣ пеш гузашта буд. Агар ҷоришавии хун ду рӯз идома ёбад, баъди он зан дар муддати панҷ рӯз покиза монд, аммо баъд ҷоришавии хун барои як рӯз аз нав шурӯъ гардад, аз ин рӯз мӯҳлати моҳона ҳамаи ин ҳашт рӯзро дарбар мегирад.

Баъзе амалҳо барои занон дар ин рӯзҳо манъ гардидаанд. Бинобар ин, диққат додан зарур аст, ки кадом вақт ҳайз шурӯъ мегардад ва кадом вақт тамом мешавад.

Дар давом ҳайз манъ карда мешавад:

1) Намоз гузоштан; (Бо вучуди ин, ҳамон тавре, ки Албурқавӣ дар номаи худ нишон медиҳад, беҳтар он аст, ки занон вузӯ сохта ва дар он ҷои хона, ки одатан намоз мегузоштанд, ҳамон қадар вақте, ки дар муддати он намоз мехонданд зикри Аллоҳ Таъоло намуда биншинанд. Ибни Обиддин қайд мекунад, ки барои чунин занҳо ҳамон қадар подоше дода мешавад, ки барои намози беҳтарин дода мешавад).

2) Рӯза доштан;

3) Қуръон хондан; хондани оятҳои калимаҳои дуодошта иҷозат дода мешавад, зан агар бо эҳтиёче ба Аллоҳ Таъоло муроҷиат кунад.

4) Дар болои даст Қуръонро бардорад.

5) Тавоф кардан.

6) Бе зарурат ба масҷид ворид гаштан.

7) Робитаи ҷинсӣ намудан.

Баъди тамоми шудани муддати ҳайз ғусл намудан фарз мебошад. Намозҳои дар ин муддат нахонда, чун қарз адо карда намешаванд. Барои он ки Аллоҳ Таъоло онҳоро бахшидааст. Вале рӯзҳои нағрифтаи рӯза дар ин муддат рӯз дар баробари рӯз, чун қарз, адо карда мешаванд.

2. Покшавии баъд аз зоймон – нифос

Покшавии баъд аз таваллуд кардани занонро “нифос” мегӯянд. Давраи нифос аз лаҳзаҳои таваллуди кӯдак оғоз гардида, то чиҳил рӯз давом мекунад. Он метавонад аз чиҳил рӯз камтар давом ёбад; мӯҳлати ҳадди ақали он маҳдуд намебошад. Баъди анҷоми покшавӣ пас аз таваллуд, зан мӯҳлати чиҳил рӯзро нигоҳ накарда, ғусл намуда, ба ибодат шурӯъ менамояд. Дар мӯҳлати чиҳил рӯз баъди таваллуд рӯзҳои низ мешаванд, ки ҷудошавӣ қатъ гашта, сипас аз нав боз шӯруъ мешаванд, ин рӯзҳо низ нифос ҳисобида мешаванд. Баъди анҷоми ҳайз, ғусл намудан фарз мебошад. Намозҳои дар ин муддат нахонда, чун қарз адо карда намешаванд, аммо рӯзҳои қазо гардидаи моҳи Рамазон чун қарз адо карда мешаванд.

3. Истиҳоза - ҷудошавии хун аз рӯи беморӣ

Агар ҷудошавии моҳонаи хуни занон аз се рӯз камтар давом кунад, ин ба ҷудошавии аз рӯи беморӣ мансуб доништа шуда, дар ин сурат бахшида мешавад. Дар ин вазъият ба инобат гирифтани қоидаҳои ҳолати узр зарур мебошад. (ниг. боби “Ҳолати узр”) Зан бояд ба ҷо овардани амру дастури ибодатро идома диҳад; намоз гузорад, рӯза гирад ва ғайра. Агар хун аз се рӯз камтар қорӣ шавад, вале зан дар интизори ҷудошавии дурудароз ба ҷо овардани амри ибодатро қатъ карда бошад, ўро дар ин ҳолат зарур аст, ки ибодатҳои таркқардари чун қарз адо намояд.

Баъди анчоми ҷудошавии хун ғул кардан амри фарз набуда, мустаҳаб ҳисобида мешавад.

Агар ҳайз бештар аз даҳ рӯз идома ёбад, ё ин ки нифос бештар аз чиҳил рӯз давом кунад, он гоҳ аз рӯи анчоми мӯҳлати нишондодашудаи ҳадди аксар (ҳатто агар ҷудошавии хун анҷом наёфта бошад) зан, бояд ғул карда, ба хондани намоз оғоз кунад. Ҷудошавии баъди муҳлати ниҳоят дароз идомаёфта, таҳоратро монанди хунравӣ аз бинӣ ё дигар қисми бадан қатъ мегардонад. Агар ҷудошавӣ доимӣ бошад, он гоҳ он чун урз доништа мешавад.

ТАЯММУМ

Таяммум - навъи покизашавиест, ки бе истифодаи об анҷом меёбад. Он дар ҳолати муайян ҷойгузини вузӯ ва ғул мебошад. Таяммум тӯҳфаи Аллоҳ Таъоло ба Паёмбар Муҳаммад (с) ва умматони Ӯ мебошад, ки то ибодаташон сабуктар гардад.

Фарзҳои таяммум:

1. Нияти таяммум.
2. Кафи дастонро ба рег ва ё хоки пок (ё чанг, агар хоку рег набошад) зада, онҳоро ба рӯй молидан, сипас такроран онҳоро зада, бо онҳо дастонро то оринҷ молидан.

Суннатҳои таяммум:

1. Бо суханони “Аъзуз биллоҳи мина-ш-шайтони-р-раҷим” ва “Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим” оғоз кардан.
2. Паиҳам анҷом додани амалро риоя намудан.
3. Таяммумро бе фосила ба анҷом расонидан.
4. Кафи дастонро дар хок, рег ё ки гард нахуст ба пеш аз худ, сипас ба оқиб такон диҳад.
5. Панҷаи дастонро бо ангуштҳои кушода ба хок, рег ва гард ниҳодан.
6. Баъди анчоми таяммум дастонро бо ҳам зада боқимондаи рег, хок, ё гардро афсонад.
7. Таяммумро баъди фаро расидани вақти намоз намояд.

Ҳолатҳои фосидкунандаи таяммум:

1. Ҳамаи он чизе, ки таҳоратро фосид мегардонад, фосидкунандаи таяммум низ мебошанд.

2. Дарёфт намудани об, ё ин ки имконияти истифода намудани об.

3. Бартараф гардидани он сабабҳое, ки одам таяммум мекунад. (масалан, сиҳат шудани чароҳат).

Дар кадом ҳолат таяммум мекунад:

1. Агар миқдори зарурии оби тоза дар ҳудуди ду киллометр барои анҷоми таҳорат ва ғусл мавҷуд набошад.

2. Агар об бошаду вале имконияти истифодаи он набошад.

3. Агар чароҳате, ё беморие мавҷуд бошад ва истифодаи об боиси зарари онҳо гардад.

Сатр

Сатр ин пӯшонидани аврат мебошад. Аврат- ин он қисми тани мард ва зан мебошад, ки дар назди дигар одамон бараҳна будани он манъ аст. Дар Қуръони карим, ҳадисҳои муборак ва дар ривоятҳо дар бораи саҳобагони Паёмбар (с) оид ба масъалаи сатр ҷой ҷудо карда шудааст.

Дар Қуръони Карим гуфта мешавад:

يٰۤاٰدَمُ قَدْ اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ لِبَاسًا يُوَارِي سَوْءَ اَتْنٰكُمۡ وَرِيشًا ۗ وَلِبَاسٍ لِّلنَّفْسِ

ذٰلِكَ خَيْرٌۭ ذٰلِكَ مِّنۡ اٰيٰتِ اللّٰهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ﴿٢٦﴾

«Эй фарзандони Одам! Ба дурустӣ ки бар шумо либосеро фуруд овардем, ки шармгоҳи шуморо бипӯшад ва низ ҷомаҳои зинатро. Ва либоси парҳезгорӣ аз ҷама бехтар аст. Ин аз нишонаҳои Худо аст, то онҳо пандпазир шаванд. Эй фарзандони Одам! Шайтон шуморо гумроҳ накунад, чунон ки падару модари шуморо аз Биҳишт берун овард, ҷомаҳояшонро аз онҳо бикашид, то ба онҳо шармгоҳашонро бинамояд. Ҷамона Шайтон ва қавми ӯ шуморо аз он ҷое, ки шумо онҳоро намебинед, мебинанд. Мо шайтонҳоро коргузори касоне сохтем, ки имон надоранд». (Сураи Аъроф, 26).

Сатр кардан, ин баданро аз назари шахси бегона пинҳон намуда, аз майлу хоҳиши манъгардида нигоҳ медорад. Пинҳон наму-

дани аврат шахсро боҳаё ва боадаб мегардонад. Мақсади асосии аҳли имон аз пинҳон доштани аврат, ичро намудани ҳукми Аллоҳ мебошад.

Агар ба олами офаридаи Аллоҳ назар андозем ба осонӣ дарк менамоем, ки ҳар як офарида дорои рӯйпуши худ мебошад. Рӯйпӯши замин осмон аст, аз дарахтон бошад пӯстлох мебошад, ҳайвонот ва мевачот ҳар кадоме низ пӯсти худро доранд. Агар ин чиз онҳоро муҳофизат намекард, онгоҳ нобуд мегаштанд. Барои инсон ҳамчун парда ва ҷилд пӯшок хизмат мекунад. Ва дар ин зухурот хиради бузурги Парвардигор ниҳон мебошад.

Дар он иқлиме, ки ҳайвонот ҳаёт ба сар мебаранд, одамон низ зиндагӣ мекунад. Аввалин маротиба Аллоҳ Таъоло рӯйпӯшро дар намуди тайёр ато кардааст. Инсон бошад, дар қиёс нисбати ҳайвон, бояд худ илму хирадро истифода намуда, на танҳо тани худ, инчунин шарафу номуси худро низ муҳофизат кунад. Либос одамро аз таъсири муҳити беруна муҳофизат намуда, дар навбати худ зебу зиннати вай низ мебошад.

Дар дини мубини Ислом меъёрҳои пӯшонидан ва пинҳон нигоҳ доштани аврат мавҷуд мебошад ва инчунин раво ва ҷоиш будани нигоҳ ба ин ё он қисми бадан пешакӣ муайян карда шудааст.

Худованди меҳрубон дар Қуръон мефармояд:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ

إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾

«Ба мардуми мўмин бигў, ки чашми худро бипўшанд ва шармгоҳи худро нигоҳ доранд ин барои онҳоро сазовортар аст. Ба дурустї ки Худо аз он чї мекунад, хабардор аст.»

(Сураи Нур-30).

Дар ояти баъдӣ омалааст:

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا

مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ خُمُرَهُنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ

«Ва ба занони мўъмин бигў, ки чашми худро бипўшанд ва шармгоҳи худро нигоҳ доранд ва ороиши худро ошкор наку- нанд, магар он чӣ аз он (мавзеҳо) ошкор аст». (Сураи Нур-31).

Оиша (р), зани Паёмбари Ислому (с) меғўяд, ки боре Асмо, духтари Абўбакр дар либоси тунук ба назди Паёмбар Муҳаммад (с) омад. Ҳазрати Муҳаммад (с) баробари дидани ӯ рўи мубораки худро ба дигар тараф гардонид ва гуфт: “Эй Асмо! Зане, ки ба балоғат расидааст, набояд ба ғайр ин ҷо, дигар ҷойро кушояд”, ба вай рўи ва панҷаҳои дастҳоро нишон дод”. (Абўдовуд “Либос”, 31).

Оиша (р) гуфтааст: “Аллоҳ намози он заноне, ки аврати худро пинҳон намекунад, қабул намекунад”. (Ибни Моҷа “Таҳорат”, 132; Тирмизӣ “Салот”, 160).

Бояд зан ҳамаи баданашро ғайр аз рўи, панҷаи дастҳо ва панҷаи пойҳояшро пинҳон намояд. Инчунин мўйҳояшро низ пинҳон кунад. Агар ӯ аз ангешиши фитна (низоъу нифоқ) натарсад, он гоҳ барои вай зарурияти пўшонидани рўи ва панҷаи дастҳо намононад.

Паёмбар Муҳаммад (с) гуфтааст: “Дар Дўзах ду гурўҳи одамон мешаванд, ки ман онҳоро то ҳанўз надидаам. (яъне онҳо баъд аз Паёмбар Муҳаммад (с) пайдо мешаванд. Қисме аз онҳо дар даст тозиёнае монанди думи гов доранд, ки бо он одамонро тозиёна мезананд. Дигаронашон бошад либос пўшидаанд ва дар як вақт бараҳнаанд ва боз дигаронро маҷбур мекунад, ки мисли худи онҳо либос пўшанд. Сари ин занон ба пўшти шутур монанд аст. Ин занон дохили Ҷаннат намегарданд ва ҳатто бўяшро аз дур ҳис намеку- нанд”. (Муслим, “Ҷаннат”, 52).

Либоси чӣ занон ва чӣ мардон набояд ба танашон часпида истад. Либоси часпида дар тан нисбати ҳарир бештар шаҳватангез мебошад. Пўшидани чунин либос макрўҳ мебошад, бо вучуди ин бо чунин либос намоз гузоштан манъ карда нашудааст. Пўшидани либоси кушоду озод аз нуқтаи назари илми тиб барои саломатӣ фо- иданок мебошад. Он либосҳое, ки танро пахшу фишор медиҳад, бо- иси хунгардии бад дар ҷисм мегарданд.

Либос набояд то дараҷае ҳарир бошад, ки ранги пўстро му- айян карда шавад. Дар либоси ҳарир намоз гузоштан мумкин нест, барои он ки он авратро пўшида намедорад.

Ба зан иҷозат дода шудааст, ки ҳангоми дар хона ва ё дар

байни занони дигар буданаш аз атр истифода барад. Ҳангоми аз хона баромадан, ё дар масҷид, ё ки дар миёни мардон буданаш ба зан истифода аз хушбӯйҳо ҷоиз нест. Паёмбар Муҳаммад (с) мегӯяд: “Ҳар зане, ки атрҳои хушбӯйро бар худ зада, ба мақсади он, ки бӯи ёро бифаҳманд, берун баромада, аз назди мардум бигзарад, пас ин зан дар ҳукми зинокор аст ва ҳар чашме, ки ба ӯ бингарад, он чашм низ дар ҳукми зинокор аст”. (Муслим).

Ба занон ҷоиз нест, ки либосҳои пӯшанд, ба либосҳои мардона монанд бошанд ва ба мардҳо низ пӯшидани либоси занона чунин аст.

Паёмбар Муҳаммад (с) гуфтааст: “Аллоҳ лаънат мекунад занеро, ки ба мардон монанд шудан мехоҳад ва инчунин мардеро, ки худро шабеҳи занон мекунад». (Бухорӣ).

Аллоҳ Таъоло марду занро аз як дигар ҳам аз ҷиҳати ҷисмонӣ ва ҳам аз ҷиҳати маънавӣ гуногун офаридааст. Ислом қонидаро нисбати муносибати мард ва зан барҷо гузошт ва фарқи байни онҳоро дар либос низ муайян сохт.

ДАР БОРАИ МОҲИЯТИ ҲИҶОБ

Моҳияти ҳиҷоб (сару танро пӯшонидан) дар дини Ислом ҳимояи номуси занон аз нияти бад, таъаддӣ ва таъарруз мебошад. Бидуни шубҳа, зебоӣ ва малоҳати зан неъматӣ илоҳист, ки дидаи мардро шод мегардонад. Пойгоҳи хушбахтии оилавӣ ҳамеша арзишҳои маънавӣ ва рӯҳии инсон мебошанд. Ба ҳар тарзе, ки аврати занона урён бошад ҳам, ин чиз ҳеҷ гоҳ зебоии ахлоқиро иваз карда наметавонанд, ба шарти он, ки мабодо инсон ба дараҷаи ҳайвон нарасида бошад.

Бараҳнагӣ аломати зоҳирии намояндагони қабилаҳои ақибмонда мебошад. Оё ин аз рӯи хирад аст, ки урэнгардии одамонро нишонаи фарҳанг ҳисобид? Баръакс, мо метавонем раванди бараҳнаسازی танро пеш аз ҳама нишонаи гум шудани фарҳанг ва маънавиёт ва таназзули ҷомеа ном барем.

Агар зан хоҳад, ки ёро эҳтиром қоиладар бошанд, набояд вай коре кунад, ки шаҳвати марди бегонаро бедор кунад. Бинобар ин, ӯ муваззаф мебошад, ки он либоси махсуси зани мусалмон - ҳиҷобро дар тан гирад, то тани ёро аз чашми номаҳрам пинҳон гардонад.

Вақте ки ҳамаи намуди зоҳирии вай дар бораи хоксорӣ, покдоманӣ

ва шаъну эътибор дарак медиҳад, зан дар ҳиҷоб василаи шаҳвати мард шуда наметавонад. Рӯй зан дар ҳиҷоб нури ботинӣ пайдо мекунад.

Дар Ҳадиси мубораки худ Паёмбар Муҳаммад (с) чунин маслиҳат медиҳад: “Зан барои худопарастиаш, мақомаш, молаш ва ё зебоиаш никоҳ қарда мешавад. Пас, ту занро ба хотири худопарастиаш интиҳоб кун, ки дасти туро дароз ва оқибататро ба роҳат гардонад”. (Бухорӣ , “Никоҳ”, 15; Муслим, “Раҷоъа”, 53).

Чӣ тавре, ки дастур ва ҳукми шариатро дида баромадем, бояд мардон дар кори пӯшида нигоҳ доштани тани занон кумаку мадад намуда, дар интиҳоби ҳамсар мафтунӣ танҳо зебоии зоҳирии ӯ нагардида, таълимоти Паёмбар Муҳаммад (с)-ро пайравӣ намуда, занро аз чиҳати бартарияти сифоти рӯҳонияш интиҳоб намоянд. Бар болои ин, зебоии зоҳирӣ хусусияти зудтар пажмурдаю бетароват шуданро дорад. Сарвати маънавию рӯҳӣ бошад, бо гузашти солҳо ба ҳамсарон хушбахтии бештар меоварад.

Зане, ки Исломро пайравӣ намуда, дар зери сояи файзу баракати Илоҳӣ нашъу намо ёфтааст, ҳиҷобро бо дили пур аз сабру тамкин ва дар бораи зарурияти он мутмаъин, онро чун ҳукми Аллоҳ Таъоло, бо қону дил қабул намуда, ҳиҷобро чун зулми мардон ё ин ки тағофул ва инчиқии онҳо намедонад. Занон медонанд, ки ҳиҷоб фақат ҳамин хел услуби либоспӯшӣ нест. Ҳиҷоб – ин “ҳаё” буда, шинохти ҳадди худ аст. Мавқеъгирии ҳаётии занони мусалмон аст, ки Паёмбар Муҳаммад (с) онро қисми имон медонад.

Дар баробари таъиноти асосии худ ҳиҷоб нигоҳ доштани исмати занон (дар маҷмӯъ кулли ҷомеа) боз инчунин вазифаи дигари муҳимро низ анҷом медиҳад. Вақте, ки мард мехоҳад, ки дар бораи Парвадагор ҳикояте бикунанд, ӯро то ҳадди ақал нотиқию сухандонӣ ва одамони ӯро шунаванда лозим мебошад. Занро кифоят аст, ки танҳо аз хона бо сару тани пӯшида берун шавад ва ҳар одами ӯро бинанда дар бораи Худованд ёд мекунад.

АВРАТРО ЧӢ ГУНА БОЯД ПӢШОНИД.

Пӯшонидани аврат яке аз шартӣ ба ҷо овардани намоз мебошад. Бинобар ин оиди ин масъала диққати ҷиддӣ мебояд дод.

Пӯшидани сатр барои мардон.

Мардон дар назди дигар мардҳо ва занон (ба ғайр зани худ) ва инчунин дар вақти намоз бояд қисми тани худро аз ноғ то зону пӯшонанд (зону низ аврат ҳисобида мешавад).

Пӯшидани сатр барои занон

1. Ҳамаи тан, ба ҷуз рӯй, панҷаи дастон ва кафу панҷаи пойи занони мусалмон дар назди одами бегона аврат ҳисобида мешавад.

2. Аврати занони мусалмон дар назди занони дигари мусалмон қисми тан аз ноғ то зону ва дар назди занони мушрик (мушрикофир) бошад, аврат ҳамчуноне, ки назди мардони бегона ҳисоб меравад, ҳамин ҳел доништа мешавад.

3. Зан дар назди хешовандони маҳрам, ки марданд метавонад дастҳо, мӯй, гардан, соқи пой ва ғӯшҳоро напӯшонад. Барои маҳрам дидани ин қисмҳои тан манъ карда нашудааст.

Пӯшидани сатр барои бачаҳо

Ҳеҷ қисми тани бачаҳои то синни 4-сола аврат намебошад. Аз 4-солагӣ то синни мукаллафӣ аврати бачаҳо узвҳои ҷинсӣ ҳисобида мешаванд ва онҳоро пӯшонидан зарур аст.

Пӯшидани сатр барои ҳамсарон

Мафҳуми “аврат” барои ҳамсарон вучуд надоранд. Онҳо метавонанд ба ҳар узви тани якдигар нигоҳ кунанд.

Пӯшидани сатр дар вақти табобат, ё ҳолати зарурӣ.

Бо мақсади табобат ва дар ҳолати зарурӣ зан метавонад ба марди бегона даст расонад ва баръакс. Аммо занонро зарур аст, ки ба табибони зан, мардонро ҳамчунин ҳатмист, ки ба табибони мард муроҷиа намоянд; воқеан агар чунин имконият набошад муроҷиат намудан ба табибони дорои ҷинсияти мухталиф иҷозат дода мешавад.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА

1. Фаҳмонида диҳед, ки Ислому ба тозагӣ чӣ гуна аҳамият медиҳад
2. Кадом намуди обҳо мавҷуд мебошанд?
3. Қоидаҳои қазои ҳоҷат чӣ гуна мебошанд?
4. Истинҷо чист?
5. Истибро чист?
6. Дар бораи аҳамияти вузӯ нақл кунед.
7. Фарзу суннатҳои вузӯро номбар кунед ва дар бораи тартиби вузӯ нақл кунед.
8. Чӣ тавр вузӯ мегиранд?
9. Макрӯҳоти таҳорат ва ҳолати шикастани онро номбар кунед.
10. Чӣ амалҳо бе вузӯ манъ карда шудааст.
11. Чӣ гуна масҳ мекашанд?
12. Дар кадом ҳолат бастаро масҳ мекашанд?
13. Ғусл чист? Дар кадом ҳолат ғусл зарур мешавад?
14. Бе ғусл чӣ амалҳо манъ мебошад?
15. Фарз ва суннатҳои ғуслро номбар кунед?
16. Ғуслро чӣ тавр анҷом медиҳанд?
17. Касе, ки дар ҳолати “узр” аст, чӣ гуна амал мекунад?
18. Барои занон кадом хусусияти хос мавҷуд мебошад?
19. Таяммум чист? Фарз ва суннатҳои таяммумро номбар кунед.
20. Таяммумро чӣ гуна барпо мекунад?
21. Дар кадом ҳолат таяммум мекунад?
22. Тасаттур (сатр) чист?
23. Авратро чӣ гуна пинҳон медоранд?
24. Дар бораи моҳияти ҳиҷоб нақл кунед.

ҚИСМИ IV

НАМОЗ (1)

- Аҳамияти намоз. Кӣ муваззаф аст намоз гузорад.
- Вақти намоз.
- Намудҳои намоз.
- Фарзи намоз.
- Манзуби намоз.
- Ҳолатҳои фосидкунандаи намоз.
- Ҳаракатҳои макрӯҳкунандаи намоз.
- Тартиби барпо сохтани намоз.
- Намозҳои панҷвақта.
- Намози витр.
- Баъди намоз чӣ хонда мешавад.
- Дуо ибодати Аллоҳ аст.
- Дуои баъди намоз.
- Сачдаи саҳв.
- Сачдаи тиловат.
- Сачдаи шукр
- Шарти гирифтани подош аз барои намоз.
- Сураҳои Қуръони карим.
- Зикр –ситоиши Аллоҳ Таъоло.
- Манфиат аз хондани салават.

АҲАМИЯТИ НАМОЗ ВА ЧӢ КАСЕ МУВАЗЗАФ АСТ, КИ НАМОЗ ГУЗОРАД.

Намоз яке аз панҷ рӯки Исломи мебошад, бинобар ин барои ҳамаи мусалмонон хондани он ҳукми гардидааст.

Вазифаи аввалини одамон ин имон овардан ба ягонагии Аллоҳ Таъоло ва ба барҳақи будани паёмбарии сарвару пешвои ҳамаи мусалмонон Муҳаммад (с) мебошад. Муҳимтарин маросими мазҳабӣ барои мусалмонон намоз мебошад.

Дар бораи қурбу манзалати намоз дар назди Аллоҳ Таъоло ин далел шаҳодат медиҳад, ки ҳукми адои дигар рӯкҳои Исломи ба Паёмбар Муҳаммад (с) ба воситаи фаришта Ҷабраил (а) нозил гардид, ки масалан, дастури гузоштани намоз ба Паёмбари Худо (с)

бевосита ҳангоми Меъроҷ дода шуд.

Намози панҷвақта барои одамон якуним сол пештар аз Ҳичрати Паёмбар Муҳаммад (с) аз Макка ба Мадина дар шаби Меъроҷ фарз гардонида шуд.

Намоз чунин ибодате мебошад, ки рӯхро тоза гардонида, дилро равшан мекунад ва инсонро дар назди Аллоҳ Таъоло баландмартаба мегардонад.

Паёмбар Муҳаммад (с) гуфтааст: “Намоз такягоҳи дин мебошад. Касе, ки намозро тарк мекунад, ӯ дини худро хароб мекунад”.

Намоз барои поку тоза гардонидани рӯҳ ва тан мусоидат мекунад. Мусалмон намоз гузошта, динро мустаҳкам мекунад, худро аз гуноҳ нигоҳ медорад ва бандаи поки Аллоҳ гардида, сазовори дар Биҳишт чой гирифтани мегардад. Боре Паёмбар Муҳаммад (с) аз саҳобагони худ савол кард: “Агар шумо дар рӯде, ки аз назди хонаҳоятон мегузарад, панҷ маротиба оббозӣ кунед, оё дар тани шумо чирк боқӣ мемонад?”. Онҳо ҷавоб гуфтанд: “Эй Паёмбари Худо! Ягон нопокӣ намемонад”. Баъд аз ин Паёмбар Муҳаммад (с) гуфт: “Намози панҷвақта ба монанди ин аст: Аллоҳ Таъоло ба василаи намоз гуноҳоро мешӯяд”.

Намоз тақво ва парҳезкорӣ ва муҳаббат ба Офаридагорро дар дили одамон пурқувват гардонида, онҳоро аз амали пургуноҳ муҳофизат мекунад. Дар ин бора дар Қуръони Карим гуфта шуда аст;

أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ ۖ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ

الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ ۗ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴿١١٠﴾

«Бихон, [эӣ Муҳаммад], он чиро аз Китоб, ки ба сӯи ту ваҳй фиристода шудааст ва намозро барпо дор, ба дурустӣ, ки намоз аз кори беҳаёӣ ва феъли нописандида манъ мекунад ва ба дурустӣ ки ёд кардани Худо аз ҳама бузургтар аст ва Худо он чиро, ки мекунад, медонад!». (Сураи Анкабут-45).

Дар ҳадисе гуфта шудааст, ки: “Намоз василаи ризоияти Аллоҳ Таъоло аст; намоз бандаро муҳибби фариштаҳо мегардонад; намоз - тариқати Паёмбарон аст; намоз чароғи маърифат аст; намоз

тахкурсии имон сабаби қабули дуо ва амали хайр аст; намоз ризқро фаровону пурбаракат мегардонад; он нафърасони тан аст; намоз яроқи зидди душманон аст; намоз аз шарри шайтон раҳонанда аст; намоз шафоаткунанда дар назди фариштаи марг аст; намоз нур ва бистари гӯр аст; намоз ҷавоби малоики мункиру накир аст ва ҳамроҳи меҳрубон дар гӯр то рӯзи Қазост; намоз дар рӯзи Қазо сояи сари намозгузoron аст; намоз тоҷ бар сар ва либос дар тан аст; намоз рӯшноии дар пеш раванда аст; намоз пардаи ҳаё миёни одамон аст: намоз бурҳони мӯъминон назди Парвардигор, вазн дар вақти баркашӣ дар тарозуи аъмол, гузаштани пули сирот, калиди Ҷаннат ва ҳамаи инҳо аст. Зеро ин ки намоз ин тасбеҳ, ҳамд, таъзим, қироат ва дуост. Яъне ҳамаи амалҳои нек дар намози дар вақташ барпо шуда, чамъ гардидаанд”. (Танбеҳу-л-ғофилин, 293).

Мусалмон мисли он ки худаш муваззаф аст, ки намозро ба ҷо оварад, инчунин вазифадор аст, ки ба фарзандонаш низ онро омӯзонад. Паёмбар Муҳаммад (с) ба мусалмонон таъкид намуда, маслиҳат медиҳад, ки бачагонро дар синни ҳафт солагиашон намоз биомӯзонанд, то ки дар ақли онҳо фаҳму дарки зарурияти ин рукни Ислom қавитар гардад. Паёмбар Муҳаммад (с) мегӯяд: “Чун фарзанд ба синни ҳафт расид, аз ӯ адои намозро талаб намоед. Агар дар даҳсолағӣ намоз нахонад, барои ин ўро ҷазо диҳед. Ва дар ин синну сол ҷои хоби онҳоро ҷудо кунед”. (Муслим).

Инсон, ки намоз намехонад муносибаташ бо дин шахси дар хоб бударо мемонад, агар ӯ тавба накарда, чунин кирдорашро идома диҳад, ўро ҷазо интизор буда, дар рӯзи Қазо беҳимоя хоҳад монд. Дар Қуръони карим гуфта шудааст:

إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ﴿٢١﴾ فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٢﴾ عَنِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٣﴾ مَا سَلَكَكُمْ

فِي سَعْرٍ ﴿٢٤﴾ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ ﴿٢٥﴾ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمَسْكِينِ ﴿٢٦﴾

وَكُنَّا نَحْوُضٍ مَعَ الْخَائِضِينَ ﴿٢٧﴾

«Магар аз хоби дасти рост, ки дар бӯстонҳо бошанд, суол кунанд аз гунаҳгорон: «Чӣ чиз шуморо ба Дўзах даровард?». Гўянд: «Мо аз намозгузорандагон набудем ва мискинро таом намедодем ва бо фурурафтагон (дар ботил) фуру»

мерафтем». (Сураи Муддассир, 39-45).

Муъмине, ки намоз намехонад, гунаҳгор гардида, мусалмон мемонад. Аммо агар ў гўяд, ки хондани намоз ҳатмӣ нест, дар ин сурат ў аз дин ҷудо мегардад.

Дар Ҳадиси Қудсӣ гуфта мешавад: “Намози панҷвақтаро Ман барои уммати ту вазифа намудам. Ман ба ҳар касе, ки онро дар вақташ мегузорад, Ҷаннат ваъда кардаам, аммо ба ҳар касе, ки онро ба ҷо намеоварад, Ман ҳеҷ чиз ваъда накардаам”. (Ибни Моҷа, “Иқсоту-с-салот”, 194).

Беҳтарин ва афзалтарин ибодат намози боҷамоат ба ҳисоб меравад, ки дар масҷидҳо гузаронида мешавад. Шахси дар маҷид намозгӯзор савоби бештареро дарёфт мекунад. Мардони мусалмон бояд бештар намозҳои худро дар масҷидҳо гузаронанд. Барои за-нон бошад дар хона хондани намоз авлотар аст.

НАМОЗ ХОНДАН БАРОИ КӢ ФАРЗ АСТ

Барои инсон дар ҳолти мавҷуд будани се шарт хондани намоз фарз мегардад:

- 1. Мусалмон бошад.**
- 2. Болиғ бошад**
- 3. Соҳиби ақл бошад.**

ВАҚТИ НАМОЗӢ

Панҷ вақт намози фарз мавҷуд аст. Инҳо намози фаҷр (бомдод), зуҳр (пешин), аср (баъди нисфирӯзӣ ва инро “намози дигар” ҳам мегўянд), мағриб (шом) ва њишоъ (хуфтан) мебошанд. Ҳар намоз вақти муайяни худро дорад ва дар ҳамон вақт гузошта мешавад. Дар вақташ хондани намоз яке аз шартҳои асосии фарзияти он мебошад, намозро пеш аз вақташ, ё ин ки баъд аз гузаштани вақти он хондан мумкин нест. Ин гуноҳи кабира ҳисобида мешавад.

Дар Қуръони карим Худованд фармудааст:

إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا ﴿١٢٣﴾

«Ва сурӯшти на намоз бар муъминон фарз сарфа муваққатӣ гар-дашуда аст». (Сураи Нисо, 103).

Дар бораи вақти намоз Аллоҳ Таъоло дар Қурони Карим чунин гуфтааст:

فَسُبِّحْنَ اللَّهَ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ﴿١٧﴾ وَ لَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ﴿١٨﴾

«Пас, вақте, ки ба шабонгоҳ дар меоед ба вақте, ки ба бомдод дар меоед, Худоро ба покӣ ёд кунед. Ситоиш Ўрост дар осмонҳову замин ва охири рӯз ва он гоҳ, ки бар вақти завол дар меоед, [низ чунин кунед!]. (Сураи Рум-17-18).

Вақти намози бомдод (фаҷр). Вақти ин намоз ҳангоми дар шарқ пайдо гардидани хати равшани баробархат дар уфуқ шурӯъ гардида, вақти ба охир расидани он бошад, ҳангоми дар уфуқ намоен гардидани охири давраи офтоб, ё панҷ дақиқа пеш аз тулӯи он фаро мерасад.

Вақти намози пешин (зӯҳр). Аввали вақти ин намоз аз лаҳзаи офтоб аз қиём ба тарафи ғарб мегардад ва сояи ҳар чиз ба ҷониби шарқ дароз шудан мегирад. Ва охири вақти ин намоз то даме, ки сояи ашёи дар замин буда, то баробари он бо ҷамъи дарозии сояи нисфирӯзӣ гардиданаш (ба қавли баъзе аз олимон ду баробар) давом мекунад.

Вақти намози баъд аз нисфирӯзӣ (аср). Баробари ба охирирасии намози пешин шурӯъ гардида, ва то вақти пурра нишастани офтоб ба охир мерасад.

Вақти намози шом (мағриб). Пас аз ғуруби комили офтоб хонда мешавад. Ва то ғуруби шафақ боқӣ аст.

Вақти намози хуфтан (ал-ишаъ). Вақти ин намоз пас аз ғуруби офтоб тақрибан аз якуним соат баъд шурӯъ мешавад ва то фарорасии намози бомдод давом мекунад.

Вақти намози витр (витр). Вақти хондани ин намоз шаб аст.

Намози витр пас аз намози хуфтан гузошта мешавад.

Паёмбар Муҳаммад (с) гуфта аст: “Дар намозе, ки вақти аввал гузошта мешавад, хушнуди Аллоҳ Таъоло, пас дар намозе ки охири вақт гузошта шудааст, бахшиши Аллоҳ Таъоло ниҳон аст.

(“Қомеъу-л-Фавоид”, 1, 163).

Вақти намози ҷумъа (ҷумъа). Ин намоз дар вақти намози пешини рӯзи ҷумъа барпо мегардад.

Вақти намози таровиҳ (таровиҳ). Ин намоз дар шабҳои моҳи шарифи Рамазон баъд аз адои намози хуфтан гузошта мешавад.

Вақти намози ид. Тақрибан пас аз 50 дақиқаи баромадани офтоб, рӯзҳои идайн шурӯъ гардида, то расидани офтоб ба қиём давом мекунад.

Вақтҳои, ки хондани намоз макрӯҳ аст

Дар ин се вақт хондани ҳар гуна намоз макрӯҳ аст:

- 1) ҳангоми баромадани офтоб;
- 2) ҳангоми ғуруби офтоб;
- 3) ҳангоми заволи офтоб.

Эзоҳ: Вақти намози субҳ ғайр аз суннат ва фарзи намози бомдод дигар намозҳоро намехонанд. Инчунин баъд аз хондани намози аср намозҳои нафл хонда намешаванд, фақат хондани намози қазо иҷозат мебошад.

Дар вақти заволи офтоб танҳо гузоштани намози асри ҳамон рӯз, ки хонда нашудааст, иҷозат дода мешавад.

НАМУДҲОИ НАМОЗ:

- 1. Фарз**
- 2. Воҷиб**
- 3. Суннат**

Намозҳои фарз:

Инҳо, намозҳои ҳарӯзаи фарз, намози ҷумъа ва намози ҷаноза мебошанд, ки адои онҳо ҳатмист.

1. Намози бомдод (субҳ): 2 рақъат суннат, 2 рақъат фарз.

Паёмбар Муҳаммад (с) гуфтааст: “Ду намоз мавҷуданд, намози субҳ ва намози баъди нисфирӯзӣ. Ҳар касе, ки онҳоро хонад, дохили Биҳишт мегардад”. (Бухорӣ, “Мавоқит”, 26; Муслим, “Масочид”, 215)

“Ба дурустӣ, ки барпо гузорандагони намоз то баромадани офтоб ва то заволи офтоб, ба Дӯзах намераванд”. (Муслим, “Масочид”, 213, 214; Абӯдовуд, “Салот”, 9).

“Ду рақъат намози суннати бомдод беҳтар аст, аз ин дунё ва ҳамаи мавҷудоти он”. (Муслим, “Мусофирин”, 96).

“Хурӯсро ҳақорат надихед, охир он шуморо барои хондани намоз бедор мекунад”. (Абӯдовуд “Адаб”, 115).

“Намози (бомдод) маҳз барои мунофиқон вазнин аст”. (Абӯдовуд, “Салот”, 47).

Вақте, ки Ҳазрати Муҳаммад (с)-ро хабар доданд, ки фалон кас то саҳар бедор нагардид, ӯ маҳзунона гуфт: “Шайтон рост дар гӯши ин одам мезида аст”. (Бухорӣ, “Таҳаҷҷуд”, 13).

“Ҳар гоҳе, ки аз хоб бедор намешавед, шайтон се гиреҳро дар гардани шумо мебандад. Ба ҳар як банд чанг зада, дар гӯши шумо садо зада, мегӯяд: “Бигзор ин шаб барои ту дарозтар бошад! Бо роҳат бихоб! “Кифоят аст, ки шумо аз хоб бедор шавед ва Аллоҳ таъолоро ёд кунед, ҳамон як банд кушода мегардад, агар таҳорат барпо доред, банди дуом, вақте, ки намоз мегузored, банди сеюм кушода мешавад ва оқибат мусалмон субҳро бо рӯҳи болида ва ором пешвоз мегирад. Дар ҳолати акс бошад, одам монда шуда, хо-болуд, вазнин ва дили ғашолуд аз хоб дер бедор мегардад”. (Бухорӣ, “Таҳаҷҷуд”, 12).

Намози пешин (зӯҳр): 4 рақъат суннат, 4 рақъат фарз, 2 рақъат суннат.

Паёмбар Худо (с) гуфтааст: “Касе то ва баъд аз намози нисфирӯзии фарз чаҳор рақъатӣ ҳамеша намози суннат хонад, барои вай Аллоҳ Таъоло Дӯзахро ҳаром мегардонад”. (Абӯдовуд, “Тававуъ”, 7; Тирмизӣ, “Салот”, 200).

Олимон шарҳ медиҳанд, ки суннатҳои намози пешин метавонанд аз 2-рақъат иборат бошанд, вале хондани 4 -рақъат афзалтар аст.

Аз Оиша (р) хабар мерасонанд, ки гуфт: “Агар Паёмбар (с) 4 -рақъат намози суннати пеш аз фарзи пешинро намегузошт, ӯ ҳамеша онҳоро баъди он (2 рақъати суннат) ба ҷо меовард”. (Тирмизӣ, “Салот”, 200; Ибни Моҷа, “Иқомат”, 106).

Намози баъд аз нисфирӯзӣ (аср): 4 рақъат фарз ва 4-рақъат суннати ғайри муаккада.

Ҳазрати Расулulloҳ (с) фармудааст: “Бале, Аллоҳ Таъоло ба ҳар касе, ки 4 рақъат намози (суннат)-и аср мегузорад, раҳм мекунад”, (Абӯдовуд, “Татаввуъ”, 8; Тирмизӣ, “Салот”, 201).

Хабар медиҳанд, ки Алӣ ибни Абӯтолиб (р) гуфтааст: “Пеш аз (фарз)-и намози аср, Паёмбар (с) одатан (намози иловагӣ) мегузошт ва он 4- рақъат буд”, (Тирмизӣ, “Мавоқит”, 201; Ибни Моҷа, “Иқомат”, 109).

Намози шом (мағриб): 3 рақъат фарз, 2 рақъат суннат. Ибни Умар (р) хабар медиҳад: “Ман бо ҳамроҳии Паёмбар (с) 2рақъат (суннат) баъди намози мағриб хондем”. (Бухорӣ, “Таҳачҷуд”, 25,29; Муслим, “Мусофирин”, 104).

Намози хуфтан (ишо). 4 рақъат суннати (ғайри муаккада), 4 рақъат фарз, 2 рақъат суннат.

Паёмбар (с) фармудааст: “Байни ҳар азон ва қомат намоз ҳаст. Байни ҳар азон ва қомат намоз ҳаст. Байни ҳар азон ва қомат намоз ҳаст”. Баъди маротибаи сеюм афзуд: “Барои ҳар касе, ки мехоҳад”. (Бухорӣ, “Азон”, 14,16; Муслим, “Мусофирин”, 304).

Барподорандаи намози шабонаи бо ҷамоат монанди касест, ки намозро дар нимаи шаб хондааст. Ҳар касе, ки намози шабона ва субҳро бо ҷамоат хонда бошад, монанд ба шахсе аст, ки тамоми шаб намоз гузошта аст”. (Тирмизӣ, “Салот”, 165; Абӯдовуд, “Салот”, 47).

Намозҳои, ки дар баробари намозҳои панҷвақта хонданашон фарз аст:

Намози ҷумъа: 4 рақъат суннат, 2 рақъат фарз, 4 рақъат суннат.

Ҳазрати Муҳаммад (с) гуфтааст: “Ҳар касе, ки ба Аллоҳ Таъоло ва рӯзи Қазо имон овардааст, барои ӯ намози ҷумъа фарз мебошад, ба ғайри мусофирон, ғуломон, бачаҳо, занон ва беморон”. (Абӯдовуд, “Салот”, 208, 209).

“Ҳар касе, ки рӯзи ҷумъа таҳорат сохта, ба намози ҷумъа меояд ва хомӯш нишаста, хутба ғӯш мекунад, гуноҳхояш аз ин ҷумъа ва то ҷумъаи дигар ва боз се рӯзи дигар бахшида мешаванд”. (Муслим, “Ҷумъа”, 27; Абӯдовуд, “Салот”, 203).

“Қасам меҳӯрам, ё ин ки мардумон тарки намози ҷумъаро хотима медиҳанд, ё ин ки Аллоҳ Таъоло дили ононро мӯҳр мезанад, баъди ин, онҳо ҳатман дар қатори исрофкорон дохил мешаванд”. (Муслим, “Ҷумъа”, Ибни Моҷа, “Масочид”, 177).

Намози ҷаноза: Ин фарзи кифоя мебошад. Аз 4 такбир ва як қиём иборат аст. Дар намози ҷаноза рукӯъ ва сучуд нест.

Паёмбар (с) гуфтааст: “Агар ҳар касе, ки ба савобу мағфират боварӣ дорад ва ин чизро аз Аллоҳ Таъоло интизор аст, фавтидаро то (гӯристон) ҳамроҳӣ мекунад, намози (ҷаноза) мехонад ва дар он ҷо то ўро дафн кардан мемонад, ў бо ду қирот савоб бар мегардад, ки миқдори ҳар кадоми он баробар аст бар кӯҳи Уҳуд. Касе, ки намози ҷанозаро хонда, вале дар маросими дафн иштирок накардааст, бо як қирот савоб бармегардад”. (Бухорӣ, “Имон”, 35).

Намозҳои воҷиб:

Ин намозҳои воҷиб мебошанд, ки адои онҳо ҳатмист.

1. Намози витр: 3 рақъат.

Расули Худо (с) гуфтааст: “Бигзор ҳар касе ҳарос дар дил дорад, ки наметавонад дар охири шаб аз хоб бедор шавад, намози витрро дар аввали шаб гузорад. Касе, ки мутмаин аст, дар охири шаб аз хоб бедор мегардад, бигзор намози витрро дар охири шаб хонад, зеро ки дар ҳақиқат намози дар охири шаб гузошта шуда, шоҳид (фариштаҳо) дорад. Бинобар ин, дар ин вақт хондани намози витр авлотар аст”. (Муслим, “Мусофирин”, 162, 163; Тирмизӣ, “Витр”, 3).

2. Намозҳои идайн: 2 рақъат. Аз ҳазрати Ҷобир (р) ривоят шудааст, ки: “Дар рӯзҳои ид Паёмбар (с) одатан бо он роҳе, ки ба намоз рафта буд, барнамегашт”. (Муслим).

Намозҳои нафл - Ин намозҳои иловагӣ мебошанд, ки бар замми намозҳои фарз адо карда мешаванд.

Намозҳои нафл ба чунин гурӯҳҳо тақсим мешаванд:

1. Намозҳои нафле, ки бар замми намозҳои фарз адо карда мешаванд;

Намозҳои суннате, ки пеш ва баъд аз намозҳои фарз хонда мешаванд, ба ин намозҳо мансуб мебошанд. Намози Таровеҳ низ ба ин гурӯҳи намозҳо дохил аст, ки дар моҳи шарифи Рамазон, ҳар шаб, баъди фарзи намози хуфтан хонда мешавад.

2. Намозҳои нафлие, ки новобаста аз намозҳои фарз гузошта мешаванд;

Чунин намозҳои нафлро намозҳои мустаҳаб ё ки мандуб мегӯянд. Онҳо дар вақти гуногун, ба мақсади бештар гирифтани савоб хонда мешаванд.

а) Намози зӯҳо, ки баъди баромадани офтоб, пас аз гузаштани вақти макрӯҳ барои адои намоз ва то наздик шудани офтоб ба қиём (аз 20-40 дақиқа то фаро расидани намози пешин) гузошта мешавад. Ин намоз аз 2 то 12 рақъат иборат мебошад.

Расулulloҳ (с) гуфтааст: “Касе, ки доимо 2 рақъат намози зӯҳо мехонад, ўро ҳамаи гуноҳояш бахшида мешаванд (сағира), ҳатто агар онҳо чун хубоби баҳр бисёр ҳам бошанд”. (Ибни Моҷа, “Иқома”, 187 №1382)

“Ҳар касе, ки 12-рақъат намози зӯҳо мехонад, Аллоҳ Таъоло барои ў дар Ҷаннат кушк месозад”. (Тирмизӣ, “Витр”, 15, №475-3).

“Ҳар субҳ барои банду буғум садақа додан лозим аст. Ҳар тасбеҳ (Субҳоналлоҳ)- садақа, ҳар таҳмид (Алҳамдулиллоҳ) садақа, ҳар таҳлил (Ло Илоҳа иллаллоҳ) садақа, ҳар тақбир (Аллоҳу Акбар) садақа. Нияти нек-садақа, худдорӣ аз таънаву маломат – садақа. Вале ду рақъат намози зӯҳо ҳамаи инро иваз мекунад”. (Муслим, “Салоту-л-Мусофирин”, 81).

б) Намози таҳачҷуд, ки баъди нимишабӣ гузошта мешавад аз 2 то 12 рақъат иборат мебошад;

Ҳазрати Муҳаммад (с) гуфтааст: “Беҳтарин намоз баъд аз панҷ намози фарз намози шаб мебошад”. (Муслим, “Сиём”, 202; Тирмизӣ, “Маваққит”). Дар дигар маврид Паёмбар (с) муайян кардааст: “Ҳамаи он (намозхое), ки (гузошта мешаванд) баъди намози хуфтан (Ишоъ) ба намози шаб мансуб мешаванд”. (Табаронӣ).

“Намози таҳачҷудро хонед! Ин намози маъмулии одамони ҳақпарастӣ то замони шумо буд. Ин намоз василаи наздикшавӣ бо Худованди шумост ва кафорати кирдори бад буда, муҳофизи шумо аз гуноҳ мебошад. (“Мустадрак”, Ҳоким).

“Бигзор, Аллоҳ Таъоло меҳрубон бошад ба одаме, ки шаб аз хоб бархеста, намози таҳачҷуд мегузорад ва баъд зани худро бедор мекунад, то ӯ низ намози таҳачҷудро хонад. Агар вай бедор нашавад, дар рухсорааш об пошад.

“Бигзор Аллоҳ Таъоло меҳрубон бошад ба зане, ки шаб аз хоб бархеста намози таҳачҷуд мегузорад ва баъд шавҳари худро бедор мекунад, то ӯ низ намози таҳачҷудро хонад. Агар вай бедор нашавад, дар рухсорааш об пошад”. (Абӯдовуд, “Витр”, 13).

“Рӯзона хоб шавед, то ки шабона имкони барпо доштани намози таҳачҷудро дошта бошед». (188 Ибни Моча”Сиём”)

в) Намози таҳияту-л-масҷид. Баробари ворид гардидан ба масҷид гузошта мешавад, ба шарте, ки ин вақт макрӯҳ набошад. Ин намоз аз 2 ду ракъат иборат мебошад. Агар одами вориди масҷид гардида, ҳамоно ба хондани ин, ё он намози (фарз) ё (суннат) шурӯъ намояд, дар ин сурат ин намозҳои хондаи ӯ намози таҳияи масҷидро иваз мекунанд. Агар намозгузор дар вақти намози фарзи ҷумъа ба масҷид ҳозир шуда бошад, дар ин ҳолат таҳияи масҷид хонда намешавад. Агар намозгузор ба як масҷид дар давоми як шабонарӯз чанд маротиба ояд, он гоҳ як маротиба хондани намози таҳияи масҷид кифоя мебошад.

Паёмбар (с) гуфта аст: “Дар рӯзи Маҳшар вақте, ки ягон соя маҷуд нест, он касонеро ки дар торикӣ ба масҷид мерафтанд, сояи Арш мепӯшонанд”. (Ибни Моча).

“Одаме, ки дар хона таҳорат карда, барои гузоштани намоз ба масҷид меравад, монанди он шахсест, ки дар хона эҳром пӯшида, ба ҳаҷ раҳсипор мешавад”. (Бухорӣ, “Ҳазоилу-л-аъмол”, 275).

г) Намози аввобин, ки баъди намози шом - мағриб баргузор мешавад, аз 4 ракъат иборат аст. Паёмбар (с) гуфтааст: “Касе, ки баъди намози шом 6 –ракъат намоз барпо медорад, ўро ҳамаи гуноҳхояш бахшида мешаванд. Ҳатто агар миқдори онҳо баробари хубобҳои баҳр бошанд”. (Табаронӣ, Ибни Моҷа ва Тирмизӣ). Дар ин ҳадис 6-ракъат ёдрас гардидааст, ки 2-ракъат суннати муаккада ва 4-ракъат суннати илова мебошад.

ғ) Намози таҳорат, ки якбора пас аз таҳорат гузаронида мешавад (то хушк гаштани об дар рӯи узвҳои шўсташудаи тан) ба шарте, ки ин вақт барои гузаронидани намоз макрўҳ набошад. Паёмбар (с) гуфтааст: “Касе аз шумоён бо тарзи беҳтар таҳоратро созад, баъди он ду ракъат намозро аз таҳти дил гузорад, ин шахс албатта Ҷаннатро арзанда аст”. (Муслим, “Таҳорат”, 17).

ФАРЗҲОИ НАМОЗ

Дар намоз дуvozдаҳ фарз мавҷуд аст, ки ба ҷо овардани онҳо барои дуруст хондани намоз шарт ва зарур мебошад. Аз инҳо, шаштоаш беруни намоз буда, шароити намоз ном доранд. Шаштои дигараш дар дохили намоз буда, рукнҳои намоз номида мешаванд. Барои он ки намоз дурусту саҳеҳ хонда шавад, риоя намудани ин 12- фарз ҳатмӣ мебошад.

Шарти намоз:

1. Пок гардидан аз ҳадас ба воситаи таҳорат ва ғусл.
2. Пок гардидан аз начосат. Яъне, покиза доштани тан, либос ва ҷои намоз аз нопокиҳо.
3. Пўшонидани аврат. Мардон дар вақти намоз бояд қисми тани худро аз ноғ то зону пўшонанд. (зону низ аврат ҳисобида мешавад). Ҳамаи қисми тан, ба ҷўз рўй панҷаи дастон ва панҷаи пойи занон, бояд пўшида бошад.
4. Рўй ба сўи Қибла кардан. Дар масҷиди Маккаи муъаззама иморате аст, мураббаъ бо номи Каъбаи муккарама. Ба тамоми мусалмонони олам амр шудааст, ки дар намоз рўй ба тарафи он оранд.
5. Вақт. Намозро дар вақташ хондан лозим аст. Агар намоз қабл аз дохил шудани вақти он хонда шавад, он ҳаргиз саҳеҳ нест.

Ва агар намозро пас аз хуручи вақти он бихонанд, қазо ҳисобида мешавад.

6. Ният. Ният дар асл иродаи дилро гўянд, агарчӣ итлоқи он ба воситаи забон ҳам шавад, вале муътабар иродаи дил аст, на изҳори забон.

Рукнҳои намоз:

1. Такбири таҳрима. Гуфтани такбир дар оғози намоз.

2. Қиём. Рост итода хондани намоз (барои шахсони солим).

3. Қироат. Хондани Қуръон дар ҳолати қиём.

4. Рукӯъ. Сурати саҳеҳи рукӯъ ин аст, ки ҳар ду дастро раҳо намуда ва ҳарду зонуро ба ду кафи даст бигирад ва камар ҳам таҳтавор рост ва ҳамвор бошад ва поёни сар ҳам ба камар баробар буда бошад.

5. Сучуд. Сачда иборат аз ин аст, ки ҳар ду кафи даст ва зонухоро бар замин гузошта ва пешонию биниро ба замин ниҳад.

6. Қаъдаи ахир. Дар намози се, ё чаҳор ракъата, пас аз сачдаи ракъати севвум ва ё чаҳорум ва дар намози ду ракъата, пас аз сачдаи дуввум ба қадре, ки **“Ат-таҳиёт”** хонда шавад, нишастан фарз мебошад.

Ба чо овардани рукнҳои намоз (таъдили аркон).

Таъдили аркон, ин дуруст ба чой овардани рукнҳо мебошад. Ҳангоми ба чо овардани қиём, рукӯъ ва рост истодан, баъди он дар сачда ва нишастаи байни онҳо ба ҳолати тан диққати зарурӣ дода, беҳаракат ба қадри гуфтани калимаи **“Субҳоналлоҳи-л-азим”** истодан кифоят мебошад. Дар ҳолати нафаҳмида тарк намудани воҷиб сачдаи саҳв зарур мебошад. Аммо, агар таъдили аркон риоят нагардида бошад, беҳтар он аст, ки намоз аз нав гузошта шавад.

Паёмбари Худо (с) огоҳ намудааст: **“Одамоне ҳастанд, ки аз намози онҳо ба ҷуз аз машаққат (азоб) чизе боқӣ наместонад”**. (Насой).

Дар ҳадиси дигар гуфта шуда аст: **“Дӯзди бадтарин ин касест, ки аз намози худ медӯздад”**. (Аҳмад ибни Ҳанбал, Ҳоким).

ВОҶИБОТИ НАМОЗ:

1. Дар аввали намоз дар вақти такбири таҳрима **“Ифтитоҳ”** гуфтани калимаи **“Аллоҳу Акбар”**.

2. Хондани сураи “**Фотиҳа**” дар ҳар рақъати намоз.

3. Дар ду рақъати аввалии намози фарз ва дар ҳар рақъати дигари намозҳои ғайри фарз (витр ва нафл) хондани як сура, ё се ояти кӯтоҳ ё як ояти дароз бар замми сураи “**Фотиҳа**”.

4. Пеш аз замми сура хондани сураи “**Фотиҳа**”.

5. Ҳангоми сачда пешонӣ ва биниро ба замин расонидан.

6. Ҷалса (нишастан) баъди рақъати дуввум дар намозҳои 3-4 рақъата. Ҷалсаи аввал.

7. Дар ҷалсаи аввал ва охири намоз хондани “**Ат-таҳиёт**” (ниг. “тартиби адои намоз”, қисми “суннати намози бомдод”).

8. Дар ду рақъати намози бомдод, шом, хуфтан ва идайнӯ чумъаву таровиҳ ва дар се рақъати намози витри моҳи Рамазон (дар сурати бо ҷамоат хонда шавад) имом дар қироат ҷаҳр менамояд. Дар намозҳои пешин ва аср имом хуфия қирот мекунад.

9. Хомӯш истодани муқтадиён ҳангоме, ки имом сураи “**Фотиҳа**” ва дигар сураҳоро қироат мекунад.

10. Хондани тақбири “Қунут” ва дуои “Қунут” дар намози витр (ниг. “Тартиби адои намоз” қисми “Намози Витр”).

11. Гуфтани тақбироти иловагӣ дар намози идайн.

12. Ба таври комил ба ҷо овардани рукӯҳ (таъдили аркон). Яъне, рост истодан дар вақти қиём, дар вақти рукӯъ пуштро рост доштан (занон бошад каме пуштро ҳам менамоянд). Баъди рукӯъ рост истодан. Дар байни ду сачда ҷалса (нишаст) намудан.

13. Баъди анҷоми намоз салом додан.

14. Агар дар вақти намоз саҳве шуда бошад, сачдаи саҳвро ба ҷо овардан:

- агар фарз ва вочибот бо таъхир адо гардида бошанд.

- агар аз рӯи фаромӯшӣ яке аз вочибот ба ҷо оварда нашуда бошад.

Ҳангоми ба ҷо наовардани вочибот намоз аз нав хонда мешавад.

СУННАТҲОИ НАМОЗ:

1. Гуфтани азон ва иқомат дар намозҳои панҷвақтаи фарз ва намозҳои чумъа (барои занон ин суннат намебошад). Паёмбари Ислом (с) гуфтааст: “Агар вақти намоз расида бошад, бигзор яке аз шумоён бароятон азон хонад ва муқаддамтарини шумо имом ша-

вад”. (Бухорӣ, “Азон”, 17, 18, 49, 140).

Агар мардумон медонистанд, ки чӣ қадар савоби бисёр дар хондани азон ва истодан дар сафи аввали намоз (мавҷуд аст) ва агар (онҳо) имкони пешниҳоди ин ҳуқуқро ба касе аз онҳо медоданд, танҳо ба василаи қуръа ба ин кор мерасиданд. (Бухорӣ, “Азон”, 9, 32; Муслим “Салот”, 129).

“Вақте, ки азон барои намоз гуфта мешавад аз барои он, ки шайтон онро нашунавад, ба оқиб гашта боде сар дода, мегурезад. Вақте, ки азон тамом мегардад вай бармегардад. Вақте, ки иқомат барои намоз хонда мешавад, ӯ боз ба оқиб гашта мегурезад. Чун иқомат ба охир мерасад, ӯ боз бар мегардад ва миёни нафс ва одам ҷойгир мешавад ва ба нафс мегӯяд: “Ба хотир биёр дар бораи ин ё он. . . , ба хотир биёр дар бораи дигар чиз. . . “Ў дар гӯши одам он чизҳоеро ки то намоз дар фикраш набуданд, паст- паст мегӯяд ва биллохир одам намедонад, ки ӯ чанд рақъат намоз хондааст”. (Бухорӣ, “Азон”, 4; “Амал фиссалот”, 18; Муслим, “Салот”, 19; “Масочид”, 83). Гӯш кардани азон мустаҳаб буда, пас аз муаззин такрор намудани онҳо воҷиб мебошад. Паёмбар (с) мегӯяд: “Вақте, ки овози муаззинро мешунавед, он чизеро ӯ мегӯяд такрор кунед, баъд барои ман салавот хонед. Ба шахсони барои ман салавот фиристонанда Аллоҳ Таъоло даҳ салавот мефиристад. Сипас аз Аллоҳ Таъоло барои ман василаро дархост кунед. Ба дурустӣ ки ин ҷо дар Биҳишт ҷои хоссае мебошад, ки барои як бандаи Худо аз бандагони Ӯ пешбинӣ шуда, умедворам, ки ин банда ман хоҳам буд. Касе, ки барои ман василаро талаб мекунад, аз шафоати ман бенасиб намегардад”. (Муслим, “Салот”).

Ҳар гоҳ, ки калимаи “**Ҳайя ала-с-салоҳ**” ва “**Ҳайя ала-л-фалоҳ**” гуфта мешавад, шунавандагон бояд бигӯянд: “**Ло ҳавла ва ло қуввата илло биллоҳ**”. Вақте, ки муаззин мегӯяд: “**Ас-салоту хайрун мина-н-навм**”, шунаванда дар ҷавоб мегӯяд: “**Саддақта ва боракта**”. Дар вақти такрори “**Қад қомати-с-салот**” ҳозирон такрор мекунад: “**Ақомаҳаллоҳу ва адомаҳо**”).

Азон:

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ
حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ
حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ
قَدْ قَامَةَ الصَّلَاةِ
اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Аллоҳу Акбар. (4 маротиба)

Ашҳаду алло илоҳа иллалоҳ.

(2 маротиба)

Ашҳаду анна Муҳаммада-р-
расулуллоҳ. (2 маротиба)

Ҳайя ала-с-салоҳ. (2 маротиба)

Ҳайя ала-л-фалоҳ. (2 маротиба)

Аллоҳу Акбар. (2 маротиба)

Ло иллоҳа иллалоҳ.

Ҳангоми даъвати намози бомдод, баъди гуфтани “Ҳайя ала-л-фалоҳ”, “Ас-салоту хайрун мина-н-навм” (2 маротиба) гуфта мешавад.

Яъне, “Аллоҳ аз ҳама бузург аст. Ман гувоҳӣ медиҳам, ки нест маъбуде ба ҷуз Аллоҳ. Ман гувоҳӣ медиҳам, Муҳаммад (с) Расули Аллоҳ аст. Биёед ба сӯи намоз. Биёед ба сӯи наҷот. Аллоҳ аз ҳама бузург аст. Нест маъбуде ба ҷуз Аллоҳ (Намоз аз хоб беҳтар аст)”.

Баъди азон дуои зеринро мехонанд:

Аллоҳумма рабба ҳозиҳи-д-даъвати-т-томмати ва-с-салоти-л-қоима. Оти Муҳаммадани-л-василата ва-л-фазилата ва-д-дараҷата-р-рафиъа. Вабъасху мақоман маҳмудан, аллазий ваъадтаху варзукно шафоъатаху явма-л-қиъма. Иннака ло тухлифу-л-миъод.

Яъне, “Эй Аллоҳ! Ту, ки соҳиби ин даъвати комил ва намози хонданӣ ҳастӣ, ато фармо Муҳаммад (с)-ро васила ва фазилат ва ўро бар мақоми маҳмуд мутамаккин фармо, мақоме, ки ба эшон ваъда фармудай, ҳамоно ту ваъдари вафо хоҳӣ кард”.

Ҳазрати Муҳаммад (с) гуфтааст: “Ҳар касе, ки баъди азон ин дуоро мехонад, шафоати маро дар рӯзи Қазо сазовор хоҳад гардид”. (Бухорӣ, “Азон”, 8; Абӯдовуд, “Салот”, 37; Тирмизӣ “Мавақит”, 43).

“Дуое, ки байни азон ва иқомат гуфта мешавад, рад намегардад». Муҳаммад (с) -ро пурсиданд: “Аз Худванд чӣ талаб кунем”? Муҳаммад (с) ҷавоб дод: “Аз Худованди мутаъол омӯрзиш ва некбахтиро дар ҳар ду олам талаб намоед”. (Абӯдовуд, “Салот”, 35; Тирмизӣ, “Салот”, 158).

Қомат:

Аллоҳу Акбар. (4 маротиба)

Ашҳаду алло илоҳа иллалоҳ.

(2 маротиба)

Ашҳаду анна Муҳаммада-р-расулуллоҳ.

(2 маротиба)

Ҳайя ала-с-салоҳ. (2 маротиба)

Ҳайя ала-л-фалоҳ. (2 маротиба)

Қад қомати-с-салот. (2 маротиба)

Аллоҳу Акбар. (2 маротиба)

Ло иллоҳа иллалоҳ.

Яъне, Аллоҳ аз ҳама бузург аст. Ман гувоҳӣ медиҳам, ки нест маъбуде ба ҷуз Аллоҳ. Ман гувоҳӣ медиҳам, Муҳаммад (с) Расули Аллоҳ аст. Биёед ба сӯи намоз. Биёед ба сӯи наҷот. Намоз шурӯъ шуд. Аллоҳ аз ҳама бузург аст. Нест маъбуде ба ҷуз Аллоҳ”.

2. Дастонро дар вақти такбири таҳрима (ҳангоми хондани ҳамаи намозҳо), инчунин дар вақти такбири “Қунут” дар намози витр ва дар вақти такбироти иловагии намозҳои ид боло мебардоранд. Мардон ҳангоми гуфтани **“Аллоҳу Акбар”** ҳар ду дастро то гӯшҳо ва занон бошад, то китф боло мекунанд. Бояд охири ангушти мардон ба нармии гӯш бирасад, аз занон бошад ба кифтҳо баробар шавад.

3. Хондани дуои **“Субҳонака”**.

Субҳонакаллоҳума ва биҳамдика ва таборакасмука ва таъоло чаддука ва ло Илоҳа ғайрука.

Яъне, “Зоти ту пок аст эй Худованди ман. Ва ту сазовори ҳамдӣ. Ва номи ту бобаракоту баланд ва аъло аст. Ба чуз ту ҳеҷ Худое нест. Ба ғайри ту мо дигар ҳеҷ Худоеро ибодат намекунем”.

4. Гуфтани **“Аъзу”** **“Аъзу биллоҳи мина-ш-шайтонир-рачим”**. Ва **“Бисмиллоҳ”**, **“Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим”**-ро мегӯяд. Дар рақъати аввал баъди дуои **“Субҳонака”**-ро мехонад. **“Бисмиллоҳ”**-ро дар рақъатҳои минбаъд пеш аз сураи **“Фотиҳа”** мехонад.

Аъзу биллоҳи мина-ш-шайтони-р-рачим. Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим.

Яъне, “Ман ба Аллоҳ таъоло паноҳ меорам аз шайтони мардуд ба ғарази начот аз ӯ. Шурӯъ мекунам ба номи Худои бисёр Бахшанда ва Меҳрубон”.

5. Бо овози паст дуои **“Субҳонака”** ва **“Аъзу биллоҳи мина-ш-шайтони-р-рачим. Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим”**-ро хонад.

6. Баъди хондани сураи **“Фотиҳа”** имом ва муқтадӣ (шахсе, ки аз паси сари имом намоз мегузорад) бо овози паст “Омин” мегӯянд.

7. Мардҳо дасти ростро ба болои дасти чап монда, онҳоро дар болои шикам камтар поёнтар аз ноғ медоранд. (ниг. Боби “Тартиби ба чо овардани намозҳо” қ. 4 “Қиём”).

8. Такбири интиқолот. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта аз як рукн ба рукни дигар намоз мегузаранд.

9. Ҳангоми аз рукӯъ рост шудан, **“Самиъа-л-Лоҳу лиман ҳамидах”** ва баъди рост шудан **“Раббано лака-л-ҳамд”** гуфта мешавад.

10. Дар вақти рукӯъ мегӯянд: **“Субҳона Раббия-л-ъазим”**, дар вақти сучуд: **“Субҳона Раббия-л-аъло”** мегӯянд.

11. Ҳангоми қиём (ҳолати “рост” истодан) бояд фосилаи байни панҷаи пойҳо 4 ангушт бошад

12. Дар вақти рукӯъ мардон дастҳоро дар зону гузошта, панҷаҳоро дар ҳолат кушод нигоҳ медоранд.

13. Дар вақти рукӯъ мардон пуштро бояд рост кунанд. Дастҳо

ва зонуҳо рост бошанд . Занон зону ва пӯшти худро каме хам меку-
нанд.

14. Ҳангоми сачда кардан аввал зонуҳо, сипас панҷаи дастон,
пас аз он пешонӣ ва бинӣ ба замин расонида мешавад. Ҳангоми аз
сачда бархестан аввал бояд пешонӣ, баъд дастҳо аз замин чудо
шаванд. Сипас бархоста дастонро мебандад.

15. Дар вақти ҷалса дастонро болои зонуҳо мегузorem.

16. Мардон болои пой чап менишинанд, пой рост бошад мо-
нанди ҳолати сачда қарор гирифта, бар замми ин панҷаҳои он ба
тарафи Қибла нигаронида мешаванд. Занон бар рони чап така на-
муда, менишинанд. Онҳо пойҳоро ба ҷониби рост берун меку-
нанд.

17. Дар ҷалсаи охир **“Салавотҳо”** ва дуои
“Аллоҳуммағфирлӣ”-ро мехонанд.

18. Ба тарафи рост ва чап салом медиҳанд.

19. Дар вақти салом додан ба ду ҷониб ин калимаро мегӯем:
“Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳ”.

20. То шуруъ гардидани намоз бояд дар пеши худ ягон хел
садд гузошта, ҷои намозгузорию худро маҳдуд кард.

ОДОБИ НАМОЗ

а) Дар вақти қиём ба сачдагоҳ нигоҳ кардан.

б) Дар вақти рукӯъ ба пойҳо нигаристан.

в) Дар вақти ҷалса ба қафаси сина нигаристан.

г) Дар вақти сачда ба бинӣ нигаристан.

д) Дар вақти салом додан ба китфҳо нигаристан.

ҲОЛАТИ БОТИЛКУНАНДАИ НАМОЗ

1. Дар вақти намоз суҳан гуфтан.

2. Ҷазо хӯрдан, об нӯшидан.

3. Хандаи ороми шахси намозхон намозро мешиканад. Хан-
дае, ки дигарон онро мешунаванд, намозу таҳоратро ботил мегар-
донад.

4. Ба касе салом гуфтан, ё ҷавоби саломро додан.

5. Аз тарафи қибла танро гардонидан.

6. Гиристан бо сабабҳои дунявӣ, ё ин ки аз дард (нолидан:

“оҳ, уф”) ба вучуди ин гиристан аз тарс назди Аллоҳ Таъоло ва нолиш аз дарди тоқатфарсо намозро ботил намекунад.

7. Сулфаи бесабаб (дар ҳолати дардмандӣ, ё ҳолати сулфаи нохост, намоз ботил намегардад.

8. Амалҳои ноҷо (се амали ноҷо бо як даст).

9. Бар ҷизе таъя задан.

10. Хато хондани Қуръон, ки боиси тағйири маънӣ мегардад.

11. Хондани оят аз рӯи мусҳаф (аз рӯи Қуръон).

12. Таҳорати нуқсдор.

13. Дидани шахси таяммумкарда обро ва гузаштани вақти масҳ.

14. Баромадани офтоб дар вақти хондани намози бомдод (субҳ).

15. Дар як саф истодани зан ва мард (бе садди ҷудокунанда, мисли парда, ё пардаи чорҷӯбадор).

16. Кушода шудани сатри аврат вақти адои бештар аз як рукн.

МАКРҶҲОТИ НАМОЗ

Ҳангоми намоз анҷом додани чунин ҳаракатҳо ҷоиз нестанд:

1. Бо дасту пойҳо ва сару тан ҳаракатҳои кӯчак намудан; монанди дастҳоро дар миён гузоштан;

2. Хамёза кашидан;

Паёмбар (с) мегӯяд: “Дар намоз ҳафт чиз аз шайтон аст (яъне ҷизе, ки ўро писанд аст): омадани хун аз бинӣ, пинак рафтан, васваса, хамёза, хориш додан, ба тарафҳо нигаристан, бо ҷизе бозӣ кардан. . ». (Тирмизӣ).

3. Чашмҳоро пӯшидан, ба ҳар тараф назар афкандан ва ё ба осмон, ё ба сӯи Қибла нигаристан; Анас (р) хабар медиҳад, ки Паёмбари Худо (с) гуфта аст: “Барои чӣ ҳангоми намоз одамон ба осмон нигоҳ мекунанд?” Ё ин ки онҳо ин амалро қатъ мекунанд, ё ки Аллоҳ Таъоло онро аз чашми бино маҳрум мегардонад”. (Бухорӣ, “Азон”, 93; Муслим, “Салот”, 117).

Олимони Ислом ин ҳадисро бо тарзи зайл маънидод кардаанд: Ҳар касе, ки доимо ба осмон нигоҳ мекунад, аз эҳтимол дур нест, ки дар фаҳмиши ўқидаи ботил пайдо гардад. Гўё Аллоҳдар он ҷо мебошад.

4. Бо остинҳои (кӯтоҳ) барзада дар намоз истодан, ё ки миёни бараҳна дар намоз истодан (барои мардон);

5. Чорзону ништастан;

6. Рӯ ба рӯ истода намоз гузоштан, ё ин ки дар гушаи девори кафида; (гузоштани намоз дар рӯ ба рӯи шамъ ва чароғ макрӯҳ ҳисобида намешавад);

7. Чангҳои рӯйро зада афшонидан. Росту баробар гузоштани санг дар ҷои сачда (ин амал ба шарте иҷозат дода мешавад, ки санг барои сачда намудан ҳалал расонад);

8. Ҳангоми рукӯъ ва сучуд тасбеҳ нагуфтани, ё камтар аз се маротиба гуфтани;

9. Намоз гузоштан дар дохили биное, ки дар он ҷо сурати ҷондорҳои зинда (дар пеш, рост ва чап) мавҷуд аст ва инчунин сачда намудан дар гилеми чунин суратдошта (тасвири табиат иҷозат мешавад);

10. Ҳангоми намоз ба чизе така намудан;

11. Дар вақти сачда танҳо пешониро ба замин расонидан;

12. Ҳангоми сачда ба ҷои зонуҳо аввал ба замин дастҳоро расонид, ҳангоми рост хестан, пеш аз дастҳоро аз замин кандан ба зонуҳо боло хестан (бо сабаби носолимии риоят нашудани амал иҷозат дода мешавад);

13. Намоз барпо намудан дар роҳ, ҳаммом - утоқи шустушӯй, дар ҷойҳои нопок, дар қабристон, дар паҳлӯи нопокиҳо, дар мулки бегона, бе иҷозаи соҳиби он;

14. Дар рақъати дуввум хондани ояи дароз, дар нисбати рақъати аввал;

15. Хондани як сура дар тамоми рақъатҳо, дар сурати дони-стани сураҳои дигар;

16. Дар рақъати дуввум хондани сурае, ки аз рӯи ҷойгиршавӣ дар Қуръон ба сураи “**Фотиҳа**” нисбати сураи дар рақъати аввал хондашуда наздик аст. Масалан, дар рақъати дуввум баъди сураи “**Фотиҳа**” хондани сураи “Фил” ҷои нест, ҳол он, ки дар рақъати аввал баъди сураи “**Фотиҳа**” сураи “Қурайш” хонда шуда аст;

17. Сураҳоро бо фосила хондан, масалан, дар рақъати аввал хондани сураи “Ихлос” дар рақъати дуввум хондани сураи “Нос”;

18. Хондани намоз бо палто ва яктаҳе, ки дар китфҳо пар-

тофта шуда бошад;

19. дар ҳолати наздик будан ба шикастани вузӯ;

20. Дар вақти бо ҷамоат гузоштани намоз истодан дар қатори дуввум вақте, ки дар қатори аввал ҷой мавҷуд мебошад;

21. Хондани намоз дар вақти интизории омода шудани ғизо, гарчанде одам гурусна набошад (ба истисноии гузаштани вақти намоз);

Ҳазрати Муҳаммад (с) гуфтааст: “Агар намоз ва ғазо дар як вақт рост омада бошанд, аввал ғазо хӯред ва сипас намоз гузоред”. (Бухорӣ, “Адаб”, 127; Муслим, “Зухд”, 56).

22. Хондани намоз бо либоси ифлоси хонагӣ ё корӣ, агар либоси тоза бошад;

23. Мардон бо оринҷ ба замин такя кунанд;

24. Ҳангоми гузаштан ба ҳолати сачда шалворро аз зону боло бардоштан;

25. Аз рӯи бепарвой ва ё танбалӣ сарро напӯшондани мардон.

ТАРТИБИ ХОНДАНИ НАМОЗ

Ба хотири он ки намоз мувофиқи қоида ва қонуни дини Ислам бошад, мо бояд намозҳои фарз, воҷиб, суннатро дар вақташ гузорем ва аз он ҳолатҳое, ки намозро фосид мегардонад, дурӣ ҷӯем ва инчунин аз амалҳои макрӯҳ худдорӣ намоем.

НАМОЗИ БОМДОД (СУБҲ)

Намози бомдод аз ду ракъат суннат ва аз ду ракъат фарз иборат мебошад. Аввал намози суннат ва сипас фарз гузошта мешавад.

Намози суннати бомдод.

Рақъати якум:

1. Рӯй сӯи Қибла рост истодан ва миқдори 4 –ангушт байни пойҳо фосила гузоштан.

2. Ният: Ният кардам бигзорам ду ракъат намози суннати бомдод вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, Қибла чиҳати

Каъба, холисан ли-л-Лоҳи Таъоло”.

3. Бо гуфтани калимаи **“Аллоҳу Акбар”** такбири таҳримаро шурӯъ мекунанд. Мардон дастҳоро боло бардошта, кафи панҷаҳоро ба сӯи қибла гардонида, сари нарангуштро ба нармии гӯш мерасонанд. Занон дастҳоро баробари китф бардошта, кафи онҳоро бо панҷаҳои кушода ба сӯи Қибла мегардонанд.

4. Қиём. Баъди такбир рост истодан. Дастҳоро бо ҳам пайваста, назар ба сӯи сачдагоҳи худ кунад. Мардон дасти ростро болои дасти чап мегузоранд, бо нарангушт ва ангушти хурд, банди дасти чапро медоранд. Дар чунин ҳолат дастонро дар болои шикам, каме поёнтар аз ноф мегузоранд. Занон дастони ростро болои дасти чап гузошта, онҳоро болои синаҳо мегузоранд ва дар ин ҳол ба монанди мардҳо, онҳо бо панҷаҳои дасти рост аз банди дасти чап намедоранд.

5. Қироат. Дар ҳолати қиём пай дар пай; дуои **“Субҳонака”**, **Аъзубиллоҳи. . . , Бисмиллоҳи. . .** гуфта, сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураҳо мехонанд.

6. Рукӯъ. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, рукӯъ намуда ва дар ин ҳолат се маротиба **“Субҳона Рабба-л-ъазим”** мегӯянд. Яъне, **“Ҳамду сано бод Худованди Бузурги маро”**.

Мардон дар вақти рукуъ панҷаҳоро кушода, болои зонуҳо мегузоранд, пушт ва пойҳоро рост медоранд, ки нисбати яқдигар кунҷи 90 дараҷаро таъсис медиҳанд; занҳо дар рукӯъ танашонро каме ҳам мекунанд ва панҷаҳои пайваст дар болои зонуҳои камтар ҳам гардида, қарор мегиранд.

7. Сипас **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта рост мешаванд. Яъне, **“Парвардигор, ҳар касе, ки Ӯро мадҳ мекунанд, мешунавад”**.

8. Сучуд. **“Аллоҳу Акбар”**- гуфта пай дар пай аввал зонуҳо, сипас дастҳо, баъд пешонӣ ва бинӣ ба замин поин карда мешавад, дар ин ҳол сар миёни дастҳо, пойҳо аз замин ҷудо намешаванд, чашмҳо бошанд ба бинӣ нигоҳ мекунанд. Дар ин ҳолат се маротиба **“Субҳона Рабба-ал- Аъло”** мегӯянд. Яъне, **“Пок аст Парвардигори бартари ман”**.

Дар вақти сачда оринҷҳои мардон ба замин расонида намешавад ва онҳо аз паҳлӯҳо ҷудо мебошанд. Ду пойро рост монда, кӯшиш кунанд, ки сари ангуштонаш сӯи Қибла бошанд. Занон дар

сачда оринчҳояшонро ба замин мегузоранд ва онҳоро бо бадани худ мечаспонанд, пойҳоро бошад, монанди мардон мегузоранд.

9. Сипас **“Аллоҳу Акбар”**- гуфта менишинанд. Ин нишастро “чалса” мегӯянд. Дар чалса бояд болои пои чап, ки нӯғҳояш ба та-рафи рост нигаронида шуда аст, бишинанд. Ангуштҳои пои рост ба замин зер карда шуда, ба пеш нигаронида мешаванд. Дастҳо дар болои ронҳо гузошта мешавад. Дар ҳолати “чалса” будан аз рӯи муд-дат ба вақте баробар аст, ки он барои як бор **“Аллоҳу Акбар”** гуф-тан кифоят кунад. Баъд мегӯянд: **“Субҳоналлоҳ”**. Яъне, **“Аллоҳ аз ҳамаи ҷурмҳое, ки кофирон ба Ӯ нисбат медиҳанд орист”**.

Мардон болои пои чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пои рост, ба замин зер карда шуда, ба сӯи Қибла нигаронида шуда-анд, занон бошад дар рӯи зонуи чап нишаста пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад ба сӯи Қибла нигаронида шудаанд.

10. Бо гуфтани ибори **“Аллоҳу Акбар”** ба сачдаи дув-вум мераванд ва дар сачда се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро мегӯянд.

11. Аз сачда бармехезанд. Аввал сарро, сипас дастонро аз замин бардошта дар болои зонуҳо мегузоранд ва баъд ба зону бар-мехезанд. Бо калимаи **“Аллоҳу Акбар”** барои хондани рақъати дуввум аз ҷой мехезанд ва дар ҳолати қиём дастҳоро (мардон) дар болои шикам дошта, (занон) дар болои сина гузошта, ба хондани намоз идома медиҳанд.

Бандҳои дар боло як- як овардашуда (яъне, аз 1 то 11) рақъа-ти аввалро дар мегирад.

Рақъати дуввум:

1. Қиём. Рост истода паи ҳам **“Бисмиллоҳ...»**, сураи **“Фотиҳа”** ва сураеро аз Қуръон мехонанд.

2. Монанди рақъати аввал **“Аллоҳу Акбар”** -гӯён ба рукӯъ мераванд. Дар рукӯъ се бор **“Субҳона Раббиял-ъазим”** мегӯянд.

3. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”**- гуфта аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: **“Раббано ва лакал-ҳамд”**.

4. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба сачда меравад. Ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро 3 маротиба мехонад.

5. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба чалсаи байни сачдаҳо мениши-

нанд.

6. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, сачдаи дуввумро ба чо меоваранд ва се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро мехонанд.

7. Ҷалсаи охир. **«Аллоҳу Акбар»** -гуён аз сачда фориф мегарданд ва менишинанд. Панҷаҳои даст дар болои зону гузошта мешаванд, чашмҳо ба сари зонуҳо нигаронида мешавад. Мардон болои пои чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пои рост, ба замин зер карда шуда, ба сӯи Қибла нигаронида шудаанд, занон бошад, дар рӯи зонуи чап нишаста пойҳоро ба қониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад, ба сӯи Қибла нигаронида шудаанд.

8. Нишаста, пай дар пай **“Ат-таҳиёт”**, **“Салавотҳо”** дуои **“Аллоҳуммағфирлӣ”**-ро мехонанд.

Ат-таҳиёт:

“Ат-таҳиёту ли-л-Лоҳӣ ва-с-салавоту ва-т--таййибот. Ассалому алайка айюҳа-н-набию ва раҳмату-л-Лоҳи ва баракотух. Ассалому алайно ва ало ибоди-л-Лоҳи-с-солиҳин. Ашҳаду алло илоҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва расулуҳ”.

Яъне: «Тамоми ибодоти қавлӣ ва баданӣ ва молӣ махусуси Аллоҳ таъоло аст. Салом ва раҳмати Худо бар ту бод эй набӣ (с) ва баракоти ӯ. Салом бувад бар мо ва бар бандагони некӯкори Худо. Гувоҳӣ медиҳам, ки ҷуз Аллоҳ ҳеҷ маъбуде нест. Ва ҳамоно Муҳаммад (с) бандаи Аллоҳ ва расули ӯ аст”.

Салавотҳо:

“Аллоҳумма саллӣ ало Муҳамадин ва ало оли Муҳаммад. Камо саллайта ало Иброҳима ва ало оли Иброҳим, иннака ҳамидун маҷид”.

“Аллоҳумма борик ало Муҳамадин ва ало оли Муҳаммад. Камо боракта ало Иброҳима ва ало оли Иброҳим, иннака ҳамидун маҷид”.

Яъне: “Эй Аллоҳ, нузули раҳмат фармо бар Муҳаммад (с) ва бар оли Муҳаммад (с). Чунонки нузули раҳмат фармудай бар Иброҳим (а) ва бар оли Иброҳим (а). Ҳамоно Ту сазовори ситоиш ва соҳиби маҷду бузургӣ ҳастӣ.

“Эй Аллоҳ, баракат нозил фармо бар Муҳаммад (с) ва бар оли Муҳаммад (с). Чунонки нозил фармудай бар Иброҳим

(а) ва бар оли Иброҳим (а). Ҳамоно Ту сазовори ситоиш ва соҳиби маҷду бузургӣ ҳастӣ.

Дуои “Аллоҳумма раббано отино”:

“Аллоҳумма Раббано отино фи-д-дунё ҳасанатан ва фи-л-охирати ҳасанатан ва қино азоба-н-нор”.

Яъне: **“Худоё, Парвардигоро! Ҳасана ва некии Дунё ва Охиратро ба мо иноят фармо ва моро аз азоби Дўзах наҷот бидеҳ”.**

9. Салом додан. Аввал сарро ба тарафи рост (ба китф нигариста) мегӯяд: **“Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳ”.**

Яъне: **Раҳмат ва саломи Худо бар шумо бод.**

10. Ҳамчунин сарро ба тарафи чап гардонида (ба китф нигариста) мегӯяд: **“Ас-салому алайкум ва раҳматуллоҳ”.**

То ин ҷо намози ду рақъатӣ ба охир мерасад.

Намози фарзи бомдод (СУБҲ):

Ду рақъат намози фарзи бомдод монанди намози суннати он гузошта мешавад. Фарқ танҳо дар нияти ин намоз мебошад: “Ният кардам бигзорам ду рақъат намози фарзи бомдодро вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қибла (агар ба имом иқтидо кунад, “иқтидо кардам ба имоми ҳозир истода” гӯяд) чиҳати Каъба холисан ли-л-Лоҳи таъоло” Пеш аз намоз қироати иқомат (барои мардон суннат аст) зарур мебошад.

НАМОЗИ ПЕШИН (ЗҶҲР)

Намози пешин аз 4-рақъат суннат, 4-рақъат фарз ва 2-рақъат суннат иборат мебошад.

Намози суннати пешин чунин гузошта мешавад:

Рақъати аввал:

1. Рӯй сӯи Қибла рост истода, миқдори 4 ангушт байни пойҳо фосила мегузорад.

2. Ният: “Ният кардам бигзорам чор рақъат намози суннати пешинро, вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қибла чиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”.

3. Бо гуфтани калимаи **“Аллоҳу Акбар”**, такбири таҳримаро шурӯъ мекунанд. Мардон дастҳоро боло бардошта, кафи онҳоро ба

сӯи қибла гардонида, сари нарангуштро ба нармии ғӯш мерасонанд. Занон дастҳоро баробари китф бардошта, кафи онҳоро бо панҷаҳои кушода, ба сӯи қибла мегардонанд.

4. Қиём. Баъди такбир рост истодан. Дастҳоро бо ҳам пайваста назар ба сӯи сачдагоҳи худ мекунад. Мардон дасти ростро болои дасти чап мегузоранд, бо нарангушт ва ангушти хурд, банди дасти чапро медоранд. Дар чунин ҳолат, дастонро дар болои шикам, каме поёнтар аз ноғ мегузоранд. Занон дастони ростро болои дасти чап гузошта, онҳоро болои синаҳо мегузоранд ва дар ин ҳол ба монанди мардҳо, онҳо бо панҷаҳои дасти рост аз банди дасти чап намедоранд.

5. Қироат. Дар ҳолати қиём пай дар пай; дуои **“Субҳонакаллоҳумма”**, **“Аъзузубиллоҳ... Бисмиллоҳ...”**, сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураҳо мехонанд.

6. Рукӯъ. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, рукӯъ намуда ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-азим”** (3 маротиба) мехонанд. (Мардон дар вақти рукӯъ панҷаҳои кушодаро болои зонуҳо мегузоранд ва пушт ва пойҳоро рост медоранд, ки нисбати яқдигар кунҷи 90 дараҷа таъсис медиҳанд; занҳо дар рукӯъ танашонро каме ҳам мекунад ва панҷаҳои пайваст дар болои зонуҳои камтар ҳам гардида, қарор мегиранд).

7. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: **“Раббано лака-л-ҳамд”**.

8. Суҷуд. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта пай дар пай аввал зонуҳо, сипас дастҳо, баъд пешонӣ ва бинӣ ба замин расонда мешавад, дар ин ҳол сар миёни дастҳо буда, пойҳо аз замин ҷудо намешаванд, чашмҳо бошанд, ба бинӣ нигоҳ мекунад. Дар ин ҳолат се маротиба **“Субҳона Раббия-л-аъло”** мегӯянд. Дар вақти сачда оринҷҳои мардон ба замин расонида намешавад ва онҳо аз паҳлӯҳо ҷудо мешаванд. Ду пойро рост монда, кӯшиш кунанд, ки сари ангуштони онҳо сӯи қибла бошанд. Занон дар сачда оринҷояшонро ба замин мегузоранд ва онҳоро бо бадани худ мечаспонанд, пойҳоро бошад, монанди мардон мегузоранд.

9. Сипас **“Аллоҳу Акбар”** гуфта менишинанд. Ин нишастро “чалса” мегӯянд. Дар “чалса” бояд болои пой чап, ки нӯғҳояш ба тарафи рост нигаронида шуда аст, биншинанд. Ангуштҳои пой рост ба замин зер карда шуда, ба пеш нигаронида мешаванд. Дастҳо дар

болои ронҳо гузошта мешавад. “Ҷалса” аз рӯи муддат ба вақте баробар аст, ки он барои гуфтани **“Субҳоналлоҳ”** кифоят кунад. Мардон болои пой чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пой рост ба замин зер карда шуда, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд, занон бошад дар рӯи зонуи чап нишаста пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд.

10. Бо гуфтани **“Аллоҳу Акбар”** ба сачдаи дуввум мераванд ва дар сачда се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”** мегӯянд.

11. Аз сачда бармехезанд. Аввал сарро, сипас дастонро аз замин бардошта, дар болои зонуҳо мегуздоранд ва баъд ба зону бармехезанд. Бо гуфтани **“Аллоҳу Акбар”** барои хондани рақъати дуввум аз ҷой мехезанд ва дар ҳолати қиём мардон дастҳоро дар болои шикам дошта, занон дар болои сина гузошта, ба хондани намоз идома медиҳанд.

Бандҳои дар боло овардашуда (яъне, аз 1 то 11) рақъати аввалро дарбар мегирад.

Рақъати дуввум:

1. Қиём. Рост истода паи ҳам **“Бисмиллоҳ...»**, сураи **“Фотиҳа”** ва сураеро аз Қуръон мехонанд.

2. Монанди рақъати аввал **“Аллоҳу Акбар”** гӯён ба рукӯъ мераванд. Дар рукӯъ се бор **“Субҳона Раббия-л-ъазим”** мегӯянд.

3. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: **“Раббано ва лака-л-ҳамд”**.

4. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба сачда мераванд. Ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро 3 маротиба мехонанд.

5. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба ҷалсаи байни сачдаҳо менишинанд.

6. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта сачдаи дуввумро ба ҷо меоваранд ва се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро мехонанд.

7. Ҷалсаи охир. **«Аллоҳу Акбар»** гӯён аз сачда фориф мегарданд ва менишинанд. Панҷаҳои даст дар болои зону гузошта мешаванд, чашмҳо ба сари зонуҳо нигаронида мешавад. Мардон болои пой чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пой рост ба замин зер карда шуда, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд, занон бошад, дар рӯи зонуи чап нишаста, пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд.

8. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба рақъати сеюм мехезанд.

Рақъати сеюм:

1. Қиём. Рост истода пай дар пай **“Бисмиллоҳ...”**, сураи **“Фотиҳа”** ва сураи кӯтоҳеро аз Қуръон мехонанд.

2. Монанди рақъатҳои аввал ва дуюм **“Аллоҳу Акбар”** гӯён ба рукӯъ мераванд. Дар рукӯъ се бор **“Субҳона Раббия-л-ъазим”** гуфта мешавад.

3. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта, аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: **“Раббано ва лака-л-ҳамд”**.

4. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба сачда мераванд. Ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро 3 маротиба мехонанд.

5. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба ҷалсаи байни сачдаҳо менишинанд.

6. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, сачдаи дуввумро ба ҷо меоваранд ва се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро мехонанд.

7. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба рақъати чорум мехезанд.

Рақъати чорум:

1. Қиём. Рост истода, паи ҳам **“Бисмиллоҳ...”**, сураи **“Фотиҳа”** ва сураеро аз Қуръон мехонанд.

2. Монанди рақъати аввал **“Аллоҳу Акбар”** гӯён ба рукӯъ мераванд. Дар рукӯъ се бор **“Субҳона Раббия-л-ъазим”** мегӯянд.

3. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта, аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: **“Раббано ва лака-л-ҳамд”**.

4. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба сачда меравад. Ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро 3 маротиба мехонанд.

5. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба ҷалсаи байни сачдаҳо менишинанд.

6. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, сачдаи дуввумро ба ҷо меоваранд ва се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро мехонанд.

7. Ҷалсаи охир. **«Аллоҳу Акбар»** гуён аз сачда фориғ мегарданд ва менишинанд. Панҷаҳои даст дар болои зону гузошта мешаванд, чашмҳо ба сари зонуҳо нигаронида мешавад. Мардон болои пой чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пой рост ба замин зер карда шуда, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд, занон бошанд, дар рӯи зонуи чап нишаста, пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва

панчаҳо бошад ба сӯи қибла нигаронида шудаанд.

8. Нишаста пай дар пай **“Ат-таҳиёт”**, **“Салавотҳо”** ва дуои **“Раббано отино”**-ро мехонанд.

9. Салом. Аввал сарро ба тарафи рост (ба китф нигариста) ва мегӯянд: **“Ас-салому алайкум ва раҳматуллоҳ”**.

10. Инчунин сарро ба тарафи чап гардонида (ба китф нигариста) мегӯянд: **“Ас-салому алайкум ва раҳматуллоҳ”**.

Намози фарзи пешин (зӯҳр):

Ракъати аввал:

1. Гуфтани қомат.

2. Рӯй сӯи қибла рост истода, миқдори 4 ангушт байни пойҳо фосила гузоштан.

3. Ният: “Ният кардам бигзорам чор рақъат намози фарзи пешинро вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қибла (агар ба имом иқтидо кунад”, иқтидо кардам ба имоми ҳозир истода” гӯяд) ба ҷиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи Таъоло”.

4. Бо гуфтани калимаи **“Аллоҳу Акбар”** такбири таҳримаро шурӯъ мекунанд. Мардон дастҳоро боло бардошта, кафи онҳоро ба сӯи қибла гардонида, сари нарангуштро ба нармии гуш мерасонанд. Занон дастҳоро баробари кифт бардошта, кафи онҳоро бо панчаҳои кушода ба сӯи қибла мегардонанд.

5. Қиём. Баъди такбир рост истода, дастҳоро бо ҳам пай-васта, назар ба сӯи сачдагоҳи худ мекунанд. Мардон дасти ростро болои дасти чап мегузоранд, бо нарангушт ва ангушти хурд банди дасти чапро медоранд. Дар чунин ҳолат, дастонро дар болои шикам, каме поён аз ноф мегузоранд. Занон дастони ростро болои дасти чап гузошта, онҳоро болои синаҳо мегузоранд ва дар ин ҳол ба монанди мардҳо, онҳо бо панчаҳои дасти рост аз банди дасти чап намедоранд.

6. Қироат. Дар ҳолати қиём пайдарпай **“Субҳонакаллоҳумма”**, **“Аъзузубиллоҳ...”**, **“Бисмиллоҳ...”**, сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураҳо мехонанд.

7. Рукӯъ. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, рукӯъ намуда ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-азим”** (3 маротиба) мегӯянд. (Мардон дар вақти рукӯъ панчаҳои кушодаро болои зонӯҳо мегузоранд ва пӯшт ва пойҳоро рост медоранд, ки нисбати якдигар кунҷи 90

дараҷаро таъсис медиҳанд. Занҳо дар рукӯъ танашонро каме ҳам мекунанд ва бо панҷаҳои пайваст дар болои зонӯҳои камтар ҳам гардида қарор мегиранд).

8. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: **“Раббано ва лака-л-ҳамд”**.

9. Суҷуд. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта пай дар пай аввал зонӯҳо, сипас дастҳо, баъд пешонӣ ва бинӣ ба замин расонда мешаванд. Дар ин ҳол, сар миёни дастҳо, пойҳо аз замин ҷудо намешаванд, чашмҳо бошанд ба бинӣ нигоҳ мекунанд. Дар ин ҳолат, се маротиба **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро такрор мекунанд. Дар вақти сачда оринҷҳои мардон ба замин расонида намешавад ва онҳо аз паҳлӯҳо ҷудо меистанд. Ду пойро рост монда, кӯшиш кунанд, ки сари ангуштонаш сӯи қибла бошанд. Занон дар сачда оринҷҳояшонро ба замин мегуздоранд ва онҳоро бо бадани худ мечаспонанд, пойҳоро бошад, монанди мардон мегуздоранд.

10. Сипас **“Аллоҳу Акбар”** гуфта менишинанд. Ин нишастро ҷалса мегӯянд. Дар ҷалса бояд болои пои чап, ки нӯғҳояш ба тарафи рост нигаронида шуда аст, шинанд. Ангуштҳои пои рост ба замин зер карда шуда, ба пеш нигаронида мешаванд. Дастҳо дар болои ронҳо гузошта мешавад. Дар ҳолати “ҷалса” будан аз рӯи муддат ба вақте баробар аст, ки он барои гуфтани **“Субҳоналлоҳ”** кифоят кунад. Мардон болои пои чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пои рост ба замин зер карда шуда, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд, занон бошанд, дар рӯи зонӯи чап нишаста, пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд.

11. Бо калимаи **“Аллоҳу Акбар”** ба сачдаи дуввум мераванд ва дар сачда се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро мегӯянд.

12. Аз сачда бармехезанд. Аввал сарро, сипас дастонро аз замин бардошта дар болои зонӯҳо мегуздоранд ва баъд ба такяи зонӯ бармехезанд. Бо гуфтани калимаи **“Аллоҳу Акбар”** барои хондани рақъати дуввум аз ҷой мехезанд ва дар ҳолати қиём дастҳоро мардон дар болои шикам мегуздоранд, занон бошад дар болои сина гузошта, ба хондани намоз идома медиҳанд.

Рақъати дуввум:

1. Қиём. Рост истода паи ҳам **“Бисмиллоҳ...»**, сураи

“Фотиҳа” ва сураеро аз Қуръон меҳонанд.

2. Монанди рақъати аввал **“Аллоҳу Акбар”** гӯён ба рукӯъ мераванд. Дар рукӯъ се бор **“Субҳона Раббия-л-ъазим”** мегӯяд.

3. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: **“Раббано ва лака-л-ҳамд”**.

4. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба сачда мераванд. Ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро 3 маротиба меҳонанд.

5. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба ҷалсаи байни сачдаҳо менишинанд.

6. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта сачдаи дуввумро ба ҷо меоваранд ва се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро меҳонанд.

7. Ҷалсаи охир. **«Аллоҳу Акбар»** гӯён аз сачда фориг мегарданд ва менишинанд. Панҷаҳои даст дар болои зону гузошта мешаванд, чашмҳо ба сари зонуҳо нигаронида мешавад. Мардон болои пои чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пои рост ба замин зер карда шуда, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд, занон бошанд, дар рӯи зонуи чап нишаста, пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд.

8. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба рақъати сеюм меҳезанд.

Рақъати сеюм:

1. Қиём. Рост истода пай дар пай **“Бисмиллоҳ...”**, сураи **“Фотиҳа”**-ро меҳонанд.

2. Монанди рақъатҳои аввал ва дуюм **“Аллоҳу Акбар”** гӯён ба рукӯъ мераванд. Дар рукӯъ се бор **“Субҳона Раббия-л-ъазим”** гуфта мешавад.

3. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта, аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: **“Раббано ва лака-л-ҳамд”**.

4. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба сачда мераванд. Ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро 3 маротиба меҳонанд.

5. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба ҷалсаи байни сачдаҳо менишинанд.

6. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, сачдаи дуввумро ба ҷо меоваранд ва се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро меҳонанд.

7. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба рақъати чорум меҳезанд.

Ракъати чорум:

1. Қиём. Рост истода, паи ҳам **“Бисмиллоҳ...»**, сураи **“Фотиҳа”**-ро мехонанд.

2. Монанди рақъати аввал **“Аллоҳу Акбар”** гӯён ба рукӯъ мераванд. Дар рукӯъ се бор **“Субҳона Раббия-л-ъазим”** мегӯяд.

3. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта, аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: **“Раббано ва лака-л-ҳамд”**.

4. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба сачда меравад. Ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро 3 маротиба мехонанд.

5. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба ҷалсаи байни сачдаҳо менишинанд.

6. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, сачдаи дуввумро ба ҷо меоваранд ва се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро мехонанд.

7. Ҷалсаи охир. **Аллоҳу Акбар”** гуён аз сачда фориф мегарданд ва менишинанд. Панҷаҳои даст дар болои зону гузошта мешаванд, чашмҳо ба сари зонуҳо нигаронида мешавад. Мардон болои пой чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пой рост ба замин зер карда шуда, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд, занон бошанд, дар рӯи зонуи чап нишаста, пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад ба сӯи қибла нигаронида шудаанд.

8. Нишаста пай дар пай **“Ат-таҳиёт”**, **“Салавоҷо”** ва дуои **“Раббано отино”**-ро мехонанд.

9. Салом. Аввал сарро ба тарафи рост (ба китф нигариста) ва мегӯянд: **“Ас-салому алайкум ва раҳматуллоҳ”**.

10. Инчунин сарро ба тарафи чап гардонида (ба китф нигариста), мегӯянд: **“Ас-салому алайкум ва раҳматуллоҳ”**.

Бо ҳамин намози фарзи пешин ба охир мерасад.

Баъди салом додан ба ту тараф ин дуо хонда мешавад:

“Аллоҳумма анта-с-салому ва минка-с-салому таборакта ё за-л-ҷалоли ва-л-икром” (Муслим, “Масоҷид”, 135-136; Ибни Моча, “Иқомат”, 32).

Ва баъд ду рақъат суннати намози пешин гузошта мешавад.

Намози суннати пешини баъди фарз.

Ин намоз монанди намози суннати бомдод гузошта шуда, танҳо аз он бо нияташ фарқ мекунад: “Ният кардам, бигзорам, ду ракъат намози пешинро, вақте ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қибла ҷиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”.

НАМОЗИ АСР

Намози аср аз 4-ракъат суннат (ғайри муаккада) ва 4 -ракъат фарз иборат мебошад.

Намози суннати аср ин тавр гузошта мешавд:

Рақъати аввал:

1. Рӯй сӯи Қибла рост истода, миқдори 4 ангушт байни пойҳо фосила мегузорад.

2. Ният: “Ният кардам бигзорам чор ракъат намози суннати асрро, вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қибла ҷиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”.

3. Бо гуфтани калимаи “**Аллоҳу Акбар**”, такбири таҳримаро шуруъ мекунад. Мардон дастҳоро боло бардошта, кафи онҳоро ба сӯи қибла гардонида, сари нарангуштро ба нармии гӯш мерасонанд. Занон дастҳоро баробари китф бардошта, кафи онҳоро бо панҷаҳои кушода, ба сӯи қибла мегардонанд.

4. Қиём. Баъди такбир рост истодан. Дастҳоро бо ҳам пайваста назар ба сӯи саҷдагоҳи худ мекунад. Мардон дасти ростро болои дасти чап мегузоранд, бо нарангушт ва ангушти хурд, банди дасти чапро медоранд. Дар чунин ҳолат, дастонро дар болои шикам, каме поёнтар аз ноғ мегузоранд. Занон дастони ростро болои дасти чап гузошта, онҳоро болои синаҳо мегузоранд ва дар ин ҳол ба монанди мардҳо, онҳо бо панҷаҳои дасти рост аз банди дасти чап намедоранд.

5. Қироат. Дар ҳолати қиём пай дар пай; дуои “**Субҳонакаллоҳумма**”, “**Аъзубиллоҳ... Бисмиллоҳ...**”, сураи “**Фотиҳа**” ва дигар сураро мехонанд.

6. Рукӯъ. “**Аллоҳу Акбар**” гуфта, рукӯъ намуда ва дар ин ҳолат “**Субҳона Раббия-л-азим**” (3 маротиба) мехонанд. (Мардон дар вақти рукӯъ панҷаҳои кушодаро болои зонуҳо мегузоранд ва пушт ва пойҳоро рост медоранд, ки нисбати якдигар кунҷи 90 дараҷаро таъсис медиҳанд; занҳо дар рукӯъ танашонро каме ҳам мекунад ва панҷаҳои пайваст дар болои зонуҳои камтар ҳам гар-

дида, қарор мегиранд).

7. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: “Раббано лака-л-ҳамд”.

8. Сучуд. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта пай дар пай аввал зонуҳо, сипас дастҳо, баъд пешони ва бинӣ ба замин расонда мешавад, дар ин ҳол сар миёни дастҳо буда, пойҳо аз замин ҷудо намешаванд, чашмҳо бошанд, ба бинӣ нигоҳ мекунанд. Дар ин ҳолат се маротиба **“Субҳона Раббия-л-аъло”** мегӯянд. Дар вақти сачда оринҷҳои мардон ба замин расонида намешавад ва онҳо аз паҳлӯҳо ҷудо мешаванд. Ду пойро рост монда, кӯшиш кунанд, ки сари ангуштони онҳо сӯи қибла бошанд. Занон дар сачда оринҷояшонро ба замин мегузоранд ва онҳоро бо бадани худ мечаспонанд, пойҳоро бошад, монанди мардон мегузоранд.

9. Сипас **“Аллоҳу Акбар”** гуфта менишинанд. Ин нишастро “ҷалса” мегӯянд. Дар “ҷалса” бояд болои пой чап, ки нӯғҳояш ба тарафи рост нигаронида шуда аст, биншинанд. Ангуштҳои пой рост ба замин зер карда шуда, ба пеш нигаронида мешаванд. Дастҳо дар болои ронҳо гузошта мешавад. “Ҷалса” аз рӯи муддат ба вақте баробар аст, ки он барои гуфтани **“Субҳоналлоҳ”** кифоят кунад. Мардон болои пой чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пой рост ба замин зер карда шуда, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд, занон бошад дар рӯи зонуи чап нишаста пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд.

10. Бо гуфтани **“Аллоҳу Акбар”** ба сачдаи дуввум мераванд ва дар сачда се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”** мегӯянд.

11. Аз сачда бармехезанд. Аввал сарро, сипас дастонро аз замин бардошта, дар болои зонуҳо мегузоранд ва баъд ба зону бармехезанд. Бо гуфтани **“Аллоҳу Акбар”** барои хондани рақъати дуввум аз ҷой мехезанд ва дар ҳолати қиём мардон дастҳоро дар болои шикам дошта, занон дар болои сина гузошта, ба хондани намоз идома медиҳанд.

Бандҳои дар боло як- як овардашуда (яъне, аз 1 то 11) рақъати аввалро дар бар мегиранд.

Рақъати дуввум:

1. Қиём. Рост истода паи ҳам **“Бисмиллоҳ...»**, сураи **“Фотиҳа”** ва сураеро аз Қуръон мехонанд.

2. Монанди рақъати аввал **“Аллоҳу Акбар”** гўён ба рукўъ мераванд. Дар рукўъ се бор **“Субҳона Раббия-л-ъазим”** мегўяд.

3. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта аз рукўъ рост мешаванд ва мегўянд: **“Раббано ва лака-л-ҳамд”**.

4. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба сачда мераванд. Ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро 3 маротиба мехонанд.

5. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба ҷалсаи байни сачдаҳо менишинанд.

6. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта сачдаи дуввумро ба ҷо меоваранд ва се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро мехонанд.

7. Ҷалсаи охир. **Аллоҳу Акбар”** гўён аз сачда фориғ мегарданд ва менишинанд. Панҷаҳои даст дар болои зону гузошта мешаванд, чашмҳо ба сари зонуҳо нигаронида мешавад. Мардон болои пои чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пои рост ба замин зер карда шуда, ба сўи қибла нигаронида шудаанд, занон бошанд, дар рўи зонуи чап нишаста, пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад, ба сўи қибла нигаронида шудаанд.

8. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба рақъати сеюм мехезанд.

Рақъати сеюм:

1. Қиём. Рост истода пай дар пай **“Бисмиллоҳ...”**, сураи **“Фотиҳа”** ва сураи кўтоҳеро аз Қуръон мехонанд.

2. Монанди рақъатҳои аввал ва дуҷум **“Аллоҳу Акбар”** гўён ба рукўъ мераванд. Дар рукўъ се бор **“Субҳона Раббия-л-ъазим”** гуфта мешавад.

3. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта, аз рукўъ рост мешаванд ва мегўянд: **“Раббано ва лака-л-ҳамд”**.

4. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба сачда мераванд. Ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро 3 маротиба мехонад.

5. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба ҷалсаи байни сачдаҳо менишинанд.

6. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, сачдаи дуввумро ба ҷо меоваранд ва се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро мехонанд.

7. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба рақъати чорум мехезанд.

Рақъати чорум:

1. Қиём. Рост истода, паи ҳам **“Бисмиллоҳ...»**, сураи

“**Фотиҳа**” ва сураеро аз Қуръон мехонанд.

2. Монанди рақъати аввал “**Аллоҳу Акбар**” гӯён ба рукӯъ мераванд. Дар рукӯъ се бор “**Субҳона Раббия-л-ъазим**” мегӯяд.

3. Пас аз он “**Самиъаллоҳу лиман ҳамида**” гуфта, аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: “**Раббано ва лака-л-ҳамд**”.

4. “**Аллоҳу Акбар**” гуфта, ба сачда меравад. Ва дар ин ҳолат “**Субҳона Раббия-л-аъло**”-ро 3 маротиба мехонанд.

5. “**Аллоҳу Акбар**” гуфта, ба ҷалсаи байни сачдаҳо менишинанд.

6. “**Аллоҳу Акбар**” гуфта, сачдаи дуввумро ба ҷо меоваранд ва се бор “**Субҳона Раббия-л-аъло**”-ро мехонанд.

7. Ҷалсаи охир. **Аллоҳу Акбар**” гӯён аз сачда фориг мегарданд ва менишинанд. Панҷаҳои даст дар болои зону гузошта мешаванд, чашмҳо ба сари зонуҳо нигаронида мешавад. Мардон болои пой чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пой рост ба замин зер карда шуда, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд, занон бошанд, дар рӯи зонуи чап нишаста, пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад ба сӯи қибла нигаронида шудаанд.

8. Нишаста пай дар пай “**Ат-таҳиёт**”, “**Салавотҳо**” ва дуои “**Раббано отино**”-ро мехонанд.

9. Салом. Аввал сарро ба тарафи рост (ба китф нигариста) ва мегӯянд: “**Ас-салому алайкум ва раҳматуллоҳ**”.

10. Инчунин сарро ба тарафи чап гардонида (ба китф нигариста) мегӯянд: “**Ас-салому алайкум ва раҳматуллоҳ**”.

Намози фарзи аср

Пеш аз намоз иқомат хонда мешавад. (мардон).

Намози фарзи аср монанди фарзи намози пешин гузошта мешавад. Танҳо бо нияташ аз он фарқ мекунад: “Ният кардам бигзорам чор рақъат намози асрро вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қибла (агар ба имом иқтидо кунад, “иқтидо кардам ба имоми ҳозиристода” гӯяд) ба ҷиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи Таъоло”.

НАМОЗИ ШОМ (МАҒРИБ).

Намози шом аз 3-рақъат фарз ва 2-рақъат суннат иборат мебошад.

Аввал намози фарз баъд намози суннат гузошта мешавад.

Намози фарзи шом:

Ракъати аввал:

1. Қироати иқомат (мардон).

2. Рӯй сӯи Қибла рост истода, миқдори 4 ангушт байни пойҳо фосила мегузорад.

3. Ният: “Ният кардам бигзорам се рақъат намози фарзи шомро вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қибла чиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”.

4. Бо гуфтани калимаи **“Аллоҳу Акбар”**, такбири таҳримаро шурӯъ мекунанд. Мардон дастҳоро боло бардошта, кафи онҳоро ба сӯи қибла гардонида, сари нарангуштро ба нармии гӯш мерасонанд. Занон дастҳоро баробари китф бардошта, кафи онҳоро бо панҷаҳои кушода, ба сӯи қибла мегардонанд.

5. Қиём. Баъди такбир рост истодан. Дастҳоро бо ҳам пайваста назар ба сӯи сачдагоҳи худ мекунад. Мардон дасти ростро болои дасти чап мегузоранд, бо нарангушт ва ангушти хурд, банди дасти чапро медоранд. Дар чунин ҳолат, дастонро дар болои шикам, каме поёнтар аз ноф мегузоранд. Занон дастони ростро болои дасти чап гузошта, онҳоро болои синаҳо мегузоранд ва дар ин ҳол ба монанди мардҳо, онҳо бо панҷаҳои дасти рост аз банди дасти чап намедоранд.

6. Қироат. Дар ҳолати қиём пай дар пай; дуои **“Субҳонакаллоҳумма”**, **“Аъзубиллоҳ... Бисмиллоҳ...”**, сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураҳо мехонанд.

7. Рукӯъ. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, рукӯъ намуда ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-азим”** (3 маротиба) мехонанд. (Мардон дар вақти рукӯъ панҷаҳои кушодаро болои зонуҳо мегузоранд ва пушт ва пойҳоро рост медоранд, ки нисбати якдигар кунҷи 90 дараҷаро таъсис медиҳанд; занҳо дар рукӯъ танашонро каме ҳам мекунанд ва панҷаҳои пайваст дар болои зонуҳои камтар ҳам гардида, қарор мегиранд).

8. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: “Раббано лака-л-ҳамд”.

9. Сучуд. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта пай дар пай аввал зонуҳо, сипас дастҳо, баъд пешонӣ ва бинӣ ба замин расонда мешавад, дар ин ҳол сар миёни дастҳо буда, пойҳо аз замин ҷудо намешаванд, чашмҳо бошанд, ба бинӣ нигоҳ мекунанд. Дар ин ҳолат се мароти-

ба **“Субҳона Раббия-л-аъло”** мегӯянд. Дар вақти сачда оринҷҳои мардон ба замин расонида намешавад ва онҳо аз паҳлӯҳо ҷудо мешаванд. Ду пойро рост монда, кӯшиш кунанд, ки сари ангуштони онҳо сӯи қибла бошанд. Занон дар сачда оринҷояшонро ба замин мегузоранд ва онҳоро бо бадани худ мечаспонанд, пойҳоро бошад, монанди мардон мегузоранд.

10. Сипас **“Аллоҳу Акбар”** гуфта менишинанд. Ин нишастро “чалса” мегӯянд. Дар “чалса” бояд болои пой чап, ки нӯғҳояш ба тарафи рост нигаронида шуда аст, биншинанд. Ангуштҳои пой рост ба замин зер карда шуда, ба пеш нигаронида мешаванд. Дастҳо дар болои ронҳо гузошта мешавад. “Чалса” аз рӯи муддат ба вақте баробар аст, ки он барои гуфтани **“Субҳоналлоҳ”** кифоят кунад. Мардон болои пой чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пой рост ба замин зер карда шуда, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд, занон бошад дар рӯи зонуи чап нишаста пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд.

11. Бо гуфтани **“Аллоҳу Акбар”** ба сачдаи дуввум мераванд ва дар сачда се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”** мегӯянд.

12. Аз сачда бармехезанд. Аввал сарро, сипас дастонро аз замин бардошта, дар болои зонуҳо мегузоранд ва баъд ба зону бармехезанд. Бо гуфтани **“Аллоҳу Акбар”** барои хондани рақъати дуввум аз ҷой мехезанд ва дар ҳолати қиём мардон дастҳоро дар болои шикам дошта, занон дар болои сина гузошта, ба хондани намоз идома медиҳанд.

Рақъати дуввум:

1. Қиём. Рост истода паи ҳам **“Бисмиллоҳ...»**, сураи **“Фотиҳа”** ва сураеро аз Қуръон мехонанд.

2. Монанди рақъати аввал **“Аллоҳу Акбар”** гӯён ба рукӯъ мераванд. Дар рукӯъ се бор **“Субҳона Раббия-л-ъазим”** мегӯянд.

3. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: **“Раббано ва лака-л-ҳамд”**.

4. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба сачда мераванд. Ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро 3 маротиба мехонанд.

5. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба чалсаи байни сачдаҳо менишинанд.

6. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта сачдаи дуввумро ба ҷо меоваранд

ва се бор **“Субҳона Раббиял-аъло”**-ро мехонанд.

7. Ҷалсаи охир. **Аллоҳу Акбар**” гуён аз сачда фориғ мегарданд ва менишинанд. Панҷаҳои даст дар болои зону гузошта мешаванд, чашмҳо ба сари зонуҳо нигаронида мешавад. Мардон болои пой чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пой рост ба замин зер карда шуда, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд, занон бошанд, дар рӯи зонуи чап нишаста, пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд.

8. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба рақъати сеюм мехезанд.

Рақъати сеюм:

1. Қиём. Рост истода пай дар пай **“Бисмиллоҳ...”**, сураи **“Фотиҳа”**-ро мехонанд.

2. Монанди рақъатҳои аввал ва дуюм **“Аллоҳу Акбар”** гуён ба рукӯъ мераванд. Дар рукӯъ се бор **“Субҳона Раббиял-ъазим”** гуфта мешавад.

3. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта, аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: **“Раббано ва лака-л-ҳамд”**.

4. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба сачда мераванд. Ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббиял-аъло”**-ро 3 маротиба мехонанд.

5. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба ҷалсаи байни сачдаҳо менишинанд.

6. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, сачдаи дуввумро ба ҷо меоваранд ва се бор **“Субҳона Раббиял-аъло”**-ро мехонанд.

7. Ҷалсаи охир. **Аллоҳу Акбар**” гуён аз сачда фориғ мегарданд ва менишинанд. Панҷаҳои даст дар болои зону гузошта мешаванд, чашмҳо ба сари зонуҳо нигаронида мешавад. Мардон болои пой чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пой рост ба замин зер карда шуда, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд, занон бошанд, дар рӯи зонуи чап нишаста, пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад ба сӯи қибла нигаронида шудаанд.

8. Нишаста пай дар пай **“Ат-таҳиёт”**, **“Салавотҳо”** ва дуои **“Раббано отино”**-ро мехонанд.

9. Салом. Аввал сарро ба тарафи рост (ба китф нигариста) ва мегӯянд: **“Ас-салому алайкум ва раҳматуллоҳ”**.

10. Инчунин сарро ба тарафи чап гардонида (ба китф нигариста) мегӯянд: **“Ас-салому алайкум ва раҳматуллоҳ”**.

Намози суннати шом.

Намози суннати шом монанди суннати намози бомдод гузошта мешавад. Танҳо аз он бо нияташ фарқ мекунад. “Ният кардам, бигзорам, ду ракъат намози суннати шомро, вақте ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қибла чиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи Таъоло”.

НАМОЗИ ХУФТАН (ИШО).

Намози хуфтан аз 4 ракъат суннат, 4 ракъат фарз ва 2 ракъат суннат иборат мебошад.

Намози суннати хуфтан.

Намози суннати хуфтан монанди суннати намози аср гузошта мешавад. Танҳо аз он бо нияташ фарқ мекунад: “Ният кардам, бигзорам, чор ракъат намози суннати хуфтанро, вақте ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қибла чиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи Таъоло”. Ин чор ракъат намози суннати пеш аз намози фарзи хуфтан, “суннати ғайри муаккада” мебошанд.

Намози фарзи хуфтан.

Намози фарзи хуфтан монанди фарзи намози пешин гузошта мешавад. Танҳо бо нияташ аз он фарқ мекунад: “Ният кардам, бигзорам, чор ракъат намози хуфтанро, вақте ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қибла (агар ба имом иқтидо кунад, “иқтидо кардам ба имоми ҳозиристода” гӯяд) чиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи Таъоло”.

Намози суннати хуфтан.

Намози суннати хуфтан монанди суннати намози бомдод гузошта мешавад. Танҳо аз он бо нияташ фарқ мекунад: “Ният кардам, бигзорам, ду ракъат намози суннати хуфтанро, вақте ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қибла чиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи Таъоло”.

НАМОЗИ ВИТРИ ВОҶИБ.

Намози витри воҷиб аз 3 ракъат иборат мебошад. Ин намоз-

ро баъди намози хуфтан мегузоранд. Намози витр аз дигар намозҳо бо он фарқ мекунад, ки дар ракъати сеюм баъди хондани сураи “**Фотиҳа**” ва дигар сураҳо пеш аз ба ҷо овардани рукӯъ “**Аллоҳу Акбар**” гуфта, дастонро ба монанди “Такбиру-л-ифтиҳо” (такбири таҳрима) ба боло бардошта ба нармии ғӯшҳо мерасонанд ва баъд дастонро бо ҳам мепайванданд. Сипас дуои “Қунут”ро мехонанд ва сипас “**Аллоҳу Акбар**” гуфта, ба рукӯъ мераванд.

Тартиби гузоштани намози витр.

Рақъати аввал:

1. Рӯй сӯи Қибла рост истода пойҳоро миқдори 4 ангушт фо-сила мегузорад.

2. Ният: “Ният кардам, бигзорам, се рақъат намози витри воҷибро, вақте ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қибла ҷиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи Таъоло”. (Дар моҳи шарифи Рамазон намози витрро бо ҷамоат мехонанд).

3. Бо гуфтани калимаи “**Аллоҳу Акбар**”, такбири таҳримаро шурӯъ мекунанд. Мардон дастҳоро боло бардошта, кафи онҳоро ба сӯи қибла гардонида, сари нарангуштро ба нармии ғӯш мерасонанд. Занон дастҳоро баробари китф бардошта, кафи онҳоро бо панҷаҳои кушода, ба сӯи қибла мегардонанд.

4. Қиём. Баъди такбир рост истодан. Дастҳоро бо ҳам пай-васта назар ба сӯи сачдағоҳи худ мекунад. Мардон дасти ростро болои дасти чап мегузоранд, бо нарангушт ва ангушти хурд, банди дасти чапро медоранд. Дар чунин ҳолат, дастонро дар болои шикам, каме поёнтар аз ноф мегузоранд. Занон дастони ростро болои дасти чап гузошта, онҳоро болои синаҳо мегузоранд ва дар ин ҳол ба монанди мардҳо, онҳо бо панҷаҳои дасти рост аз банди дасти чап намедоранд.

5. Қироат. Дар ҳолати қиём пай дар пай; дуои “**Субҳонакаллоҳумма**”, “**Аъзузубиллоҳ... Бисмиллоҳ...**”, сураи “**Фотиҳа**” ва дигар сураро мехонанд.

6. Рукӯъ. “**Аллоҳу Акбар**” гуфта, рукӯъ намуда ва дар ин ҳолат “**Субҳона Раббия-л-азим**” (3 маротиба) мехонанд. (Мардон дар вақти рукӯъ панҷаҳои кушодаро болои зонуҳо мегузоранд ва пушт ва пойҳоро рост медоранд, ки нисбати яқдигар кунҷи 90 дараҷаро таъсис медиҳанд; занҳо дар рукӯъ танашонро каме ҳам

мекунанд ва панҷаҳои пайваст дар болои зонуҳои камтар ҳам гардида, қарор мегиранд).

7. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта аз рукӯъ рост мешаванд ва меғянд: “Раббано лака-л-ҳамд”.

8. Сучуд. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта пай дар пай аввал зонуҳо, сипас дастҳо, баъд пешонӣ ва бинӣ ба замин расонда мешавад, дар ин ҳол сар миёни дастҳо буда, пойҳо аз замин чудо намешаванд, чашмҳо бошанд, ба бинӣ нигоҳ мекунанд. Дар ин ҳолат се маротиба **“Субҳона Раббия-л-аъло”** меғянд. Дар вақти сачда оринҷҳои мардон ба замин расонида намешавад ва онҳо аз паҳлӯҳо чудо мешаванд. Ду пойро рост монда, кӯшиш кунанд, ки сари ангуштони онҳо сӯи қибла бошанд. Занон дар сачда оринҷояшонро ба замин мегузоранд ва онҳоро бо бадани худ мечаспонанд, пойҳоро бошад, монанди мардон мегузоранд.

9. Сипас **“Аллоҳу Акбар”** гуфта менишинанд. Ин нишастро “ҷалса” меғянд. Дар “ҷалса” бояд болои пой чап, ки нӯғҳояш ба тарафи рост нигаронида шуда аст, биншинанд. Ангуштҳои пой рост ба замин зер карда шуда, ба пеш нигаронида мешаванд. Дастҳо дар болои ронҳо гузошта мешавад. “Ҷалса” аз рӯи муддат ба вақте баробар аст, ки он барои гуфтани **“Субҳоналлоҳ”** кифоят кунад. Мардон болои пой чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пой рост ба замин зер карда шуда, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд, занон бошад дар рӯи зонуи чап нишаста пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд.

10. Бо гуфтани **“Аллоҳу Акбар”** ба сачдаи дуввум мераванд ва дар сачда се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”** меғянд.

11. Аз сачда бармехезанд. Аввал сарро, сипас дастонро аз замин бардошта, дар болои зонуҳо мегузоранд ва баъд ба зону бармехезанд. Бо гуфтани **“Аллоҳу Акбар”** барои хондани рақъати дуввум аз ҷой мехезанд ва дар ҳолати қиём мардон дастҳоро дар болои шикам дошта, занон дар болои сина гузошта, ба хондани намоз идома медиҳанд.

Рақъати дуввум:

1. Қиём. Рост истода паи ҳам **“Бисмиллоҳ...»**, сураи **“Фотиҳа”** ва сураеро аз Қуръон мехонанд.

2. Монанди рақъати аввал **“Аллоҳу Акбар”** гӯён ба рукӯъ

мераванд. Дар рукӯ се бор **“Субҳона Раббия-л-ъазим”** мегӯяд.

3. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта аз рукӯ рост мешаванд ва мегӯянд: **“Раббано ва лака-л-ҳамд”**.

4. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба сачда мераванд. Ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро 3 маротиба мехонанд.

5. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба ҷалсаи байни сачдаҳо менишинанд.

6. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта сачдаи дуввумро ба ҷо меоваранд ва се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро мехонанд.

7. Ҷалсаи аввал. **Аллоҳу Акбар”** гуён аз сачда фориг мегарданд ва менишинанд. Панҷаҳои даст дар болои зону гузошта мешаванд, чашмҳо ба сари зонуҳо нигаронида мешавад. Мардон болои пои чап менишинанд, дар ин ҳолат панҷаҳои пои рост ба замин зер карда шуда, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд, занон бошанд, дар рӯи зонуи чап нишаста, пойҳоро ба ҷониби рост берун мекашанд ва панҷаҳо бошад, ба сӯи қибла нигаронида шудаанд.

8. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта ба рақъати сеюм мехезанд.

Рақъати сеюм:

1. Қиём. Рост истода пай дар пай **“Бисмиллоҳ...”**, сураи **“Фотиҳа”** ва сураи дигареро мехонанд.

2. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта (мисли такбири таҳрима) дастҳоро ба боло бардошта, ба нармии гӯшҳо расонида, сипас ба поён фуруд оварда, онҳоро бо ҳам пайваст мекунанд.

3. Дуои қунутро мехонанд:

“Аллоҳумма инно настаъинука ва настағфирука ва нуъмину бика ва натаваккалу алайка ва нусни алайка-л-хайра. Нашкурука ва ло накфурука. Ва нахлаъу ва натруку ман яфҷурука. Аллоҳумма ийёка наъбуду ва лака нусаллий ва насҷуду ва илайка насъо ва наҳфиду нарҷу раҳматака ва нахшо азобака, инна азобака би-л-куффори мулҳиқ”.

Яъне, **“Эй Аллоҳ! Аз Ту мадад металабем ва аз Ту мағфират мехоҳем ва ба Ту имон меоварем ва бар Ту эъти-мод мекунем ва Туро ситоиш мекунем, ба зикри хайр ва аз Ту сипосгузорӣ мекунем ва Туро ношукрӣ намекунем. Ва касеро, ки нофармони Ту аст, раҳо мекунем ва аз ӯ ҷудо мешавем. Эй Аллоҳ! Хос Туро ибодат мекунем ва барои Ту намоз мегузorem**

ва сачда мекунем ва ба сӯи Ту меравем ва анчоми хидмат мекунем ва аз азоби Ту метарсем. Ҳатман азоби Ту ба куффор хоҳад расид!

Барои одаме, ки дуои “Қунут”-ро намедонад ва то вақти онро аз ёд намуданаш хондани ин дуо иҷозат дода мешавад:

“Аллоҳумма Раббано отино фи-д-дунё ҳасанатан ва фи-ло-охирати ҳасанатан ва қино азоба-н-нор”.

Яъне, **“Худоё, Парвардигоро! Ҳасана ва некии Дунё ва Охиратро ба мо иноят фармо ва моро аз азоби Дӯзах наҷот бидеҳ”!** (Сураи Бақара, 201).

Агар одам ин дуоро ҳам надонад, бояд се маротиба: **“Аллоҳуммағфирлӣ!”** (Эй Аллоҳ маро мағфират намо!), ё ин ки се маротиба: **“Ё, Раббӣ!”** (Эй Офаридгори ман!) гӯяд.

4. Сипас, **“Аллоҳу Акбар”** гӯён ба рукӯъ мераванд. Дар рукӯъ се бор **“Субҳона Раббия-л-ъазим”** гуфта мешавад.

5. Пас аз он **“Самиъаллоҳу лиман ҳамида”** гуфта, аз рукӯъ рост мешаванд ва мегӯянд: **“Раббано ва лака-л-ҳамд”.**

6. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба сачда мераванд. Ва дар ин ҳолат **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро 3 маротиба мехонад.

7. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба ҷалсаи байни сачдаҳо менишинанд.

8. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, сачдаи дуввумро ба ҷо меоваранд ва се бор **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро мехонанд.

9. Ҷалсаи охир. **Аллоҳу Акбар”** гӯён аз сачда фориғ мегарданд ва менишинанд.

10. Нишаста пай дар пай **“Ат-таҳиёт”, “Салавотҳо”** ва дуои **“Раббано отино”**-ро мехонанд.

11. Салом. Аввал сарро ба тарафи рост ва баъд ба тарафи чап гардонда (ба китф нигариста) ва мегӯянд: **“Ас-салому алайкум ва раҳматуллоҳ”.**

БАЪДИ НАМОЗ ЧӢ ХОНДА МЕШАВАД?

Дар Қуръони карим омадааст:

«Ва Парвардигоратон гуфт: «Ба Ман дуо кунед, то дуои шуморо қабул кунам!» (Сураи Мӯъминун, 60).

«Парвардигори худро ба зорӣ ва пинҳон (аз мардум) бипарастед! Ҳамоно Ё аз ҳадгузарандагонро дӯст намедорад».

(Сураи Аъроф, 55).

«Ва чун бандагони Ман дар бораи Ман туро (эй Муҳаммад) бипурсанд, пас, ҳамоно Ман наздикам, дуои дуоку-нандаро, чун дуо кунад. қабул мекунам». (Сураи Бақара, 186).

Паёмбар (с) гуфтааст: “Дуо ин ибодати Аллоҳ аст”. (Абӯдовуд, “Витр”, 23; Ибни Моча, “Дуо”, 1).

Агар баъди намозҳои фарз намозҳои суннат набошанд, чунончӣ баъди намозҳои фарзи бомдод ва аср се маротиба кали-маи “Исиғфор” (Дуои тавба) хонда мешавад:

“Астағфируллоҳ”. Яъне, “Ман аз Павардагор омӯрзиш меҳоҳам”. Сипас меғӯяд: **“Аллоҳумма анта-с-салому ва минка-с-салому та-боракта ё за-л-чалोли ва-л-икром”.** (Муслим, “Масочид”, 135-136; Ибни Моча, “Дуо”, 1).

Яъне, **“Эй Аллоҳ! Ту Онӣ, ки чуну чаро надорӣ, аз Ту ба мо сулҳу осоиш мерасад. Эй Он, ки соҳиби бузургию саховатӣ!”** Аллоҳумма аъиннӣ ало зикрика ва шукрика ва ҳусни ибодати-ка. (Аҳмад ибни Ҳанбал, 247).

Яъне, **“Эй Аллоҳ! Ба ман кӯмак намо, то Туро зикр кунам, сазоворона шукр гузорам, то Туро хубтару беҳтар ибодат ку-нам”.**

Салавот ҳам баъди намозҳои фарз ва ҳам баъди намозҳои суннат гуфта мешавад:

“Аллоҳумма саллӣ ало сайидино Муҳаммадин ва ало оли Муҳаммад.

Эй Аллоҳ! Ба хоҷаи мо Муҳаммад ва ба оли ӯ бузургии беҳамто ато гардон!”

Баъди салавот меғӯем:

”Субҳоналлоҳи ва-л-ҳамдуллоҳи ва ло илоҳа иллаллоҳу валлоҳу акбар. Ло ҳавла ва ло қуввата илло биллоҳи-л-ъалиилъазим. Мо шоаллоҳу кона ва мо лам яшаъ лам якун”.

Яъне, **“Покӣ мар Худорост! Чумлаи сано ва ситоиш ба-рои Худост! Чуз Аллоҳ ҳеч аҳаде нест ва набуда сазовори ибодат. Ва Аллоҳ бузург аст. Нест тавоноӣ ва нест қудрате, магар бо кӯмаку ёрии Худованди тавоноӣ бузург, он чӣ Худованд ирода кунад, мешавад ва ҳар чӣ нахоҳад, намешавад. Ҳар он чизе, ки Аллоҳ хост, ҳамон хоҳад шуд ва ҳар он чизе ки ӯ нахост, нахоҳад шуд”.**

Баъд аз ин “Оята-л-курсӣ”-ро мехонанд. Ҳазрати Муҳаммад (с) гуфтааст: “Ҳар шахсе, ки баъди намози фарз “Оята-л-курсӣ” ва сураи “Ихлос”-ро мехонад, чизе монеаи ворид гаштани ӯ ба Ҷаннат намегардад”. (Санъонӣ, “Субулу-с-салом”, 1, 200).

“Аъзуз биллоҳи мина-ш-шайтони-р-раҷим. Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим”.

“Аллоҳу ло илоҳа илло ҳува-л-ҳайю-л-қайюм. Ло таъхузуху синату-в-ва ло навм. Лаҳу мо фи-с-самовоти ва мо фи-л-арз. Ман за-л-лазӣ яшфаъу индаҳу илло би-изниҳи. Яъ-ламу мо байна айдиҳим ва мо халфаҳум. Ва ло юҳитуна бишай-ъин мин илмиҳи илло бимо шоа. Васиъа курсиюҳу-с-самовоти ва-л-арза ва ло яудуху ҳифзуҳумо ва ҳува-л-ъалию-л-ъазим”.

Яъне, “Паноҳ металабам ба Аллоҳ Таъоло аз шарри шайтон, сифати шайтон ин аст, ки раҷим аст. Ибтидо мекунам ба номи маъбудӣ (Худоӣ) барҳақ, ки Бахшанда ва ниҳоят Меҳрубон аст”.

Маъноӣ Оята-л-курсӣ: *«Худо, ки ба чуз Вай ҳеч ҳудое нест, Зиндаи Поянда аст; Ӯро на пинаке мегирад ва на хоб, он чӣ дар осмонҳо ва он чӣ дар замин аст, аз онӣ Ӯст. Кист он, ки назди Ӯ чуз ба ҳукми Ӯ шафоат кунад? Он чиро медонад, ки пеши дастӣ онҳо аст ва он чиро, ки паси пушти онҳо аст ва мардум аз илми Ҳақ чизеро, ба чуз он чӣ Вай хостааст, фаро намегиранд, подшоҳии Ӯ осмонҳоро заминро фаро гирифта аст ва нигоҳбонии ин ҳар ду барои Ӯ гарон нест ва Ӯ Баланд-мартабаи Бузургвор аст».* (Сураи Бақара, 255).

Расули Худо (с) фармудааст: “Ҳар касе, ки баъди ҳар намоз 33 маротиба “Субҳоналлоҳ”, 33 маротиба “Алҳамду ли-л-Лоҳ”, 33 маротиба “Аллоҳу Акбар” ва маротибаи садум “Ло Илоҳа илла-л-Лоҳу ваҳдаҳу ло шарика лаҳу. Лаҳу-л-мулку ва лаҳу-л-ҳамду ва ҳува ало кулли шайъин қадийр” мегӯяд, Аллоҳ Таъоло гуноҳҳои ӯро мебахшад, гарчанде онҳо монанди ҳубоби баҳр бисёр ҳам бошанд”. (Муслим, “Масоҷид”, 144-146).

Сипас, пай дар пай зикри (Аллоҳ Таъоло ҳам бо дилу ҳам бо забон)-ро мехонанд:

33- маротиба “Субҳоналлоҳ”.

33 -маротиба “Алҳамду ли-л-Лоҳ”.

33- маротиба “Аллоҳу Акбар”.

Баъди ин мегӯяд:

“Ло иллоҳа илла-л-Лоҳу ваҳдаҳу ло шарика лаҳу. Лаҳу-л-мулку ва лаҳу-л-ҳамду. Ва ҳува ало кулли шайин қадийр”.

Яъне, нест маъбуди барҳақ ба чуз Аллоҳ, Ягона аст, нест шарике барои Ӯ, аз они Ӯст мулк ва аз они Ӯст ситоиш ва Ӯ ба ҳар чиз тавоност).

Баъд дастҳоро баробари сина бардошта ва кафи дастҳо ба сӯи боло ин дуоро, ки Паёмбар (с) мехонд, ё ин ки ҳар дуое, ки маънои баръакси таълимоти Шариатро надорад, мехонанд.

ДУО - ИБОДАТИ АЛЛОҲ АСТ

Дуо яке аз шаклҳои ибодати Аллоҳ Таъоло мебошад. Вақте, ки инсон аз рӯи эҳтиёҷ ба Парвардагор муроҷиа мекунад, бо ин амали хеш эҳтиқод ва имони худро бар он тасдиқ мекунад, ки танҳо Аллоҳ Таъоло метавонад ҳамаи ҳоҷоти муҳтоҷонро бароварда гардонад ва Он ягона муттакоест, ки метавон ба Ӯ умед намуд ва бо нумоз ба Вай арзи дил кард. Аллоҳ Таъоло шахсони бо эҳтиёҷоти мухталиф, ки Шариат иҷозат додааст, ба Ӯ зуд-зуд муроҷиаткунандаро дӯст медорад.

Дуо силоҳи атокардаи Аллоҳ барои мусалмонон мебошад. Боре Паёмбар (с) пурсид: Мехоҳед, ки ман шуморо як чизе ёд диҳам, ки бо василаи он мусибат ва фалокати ба саратон омадаро бартараф намоед? “Оре, мехоҳем” - ҷавоб доданд саҳобагон. Паёмбар (с) фармуд: “Агар дуои **“Ло иллоҳа илло анта субҳонака иннӣ кунту мина-з-золимин”** (нест маъбуде барҳақ, магар Ту, Ту покӣ ба ростӣ, ман аз ситамкорон будам)-ро хонед ва агар барои бародари мусалмон, ки дар ин вақт ҳузур надорад, дуо кунед, ин дуоҳо аз ҷониби Парвардагор қабул карда мешаванд. Дар паҳлӯи дуогуён фариштаҳо меистанд ва мегӯянд: **“Омин.** Бигзор бо ту ҳам чунин шавад”. (Муслим).

Дуо ибодат ҳисобида шуда, инъоми Аллоҳ Таъоло ба бандагон аст ва барои иҷобати он тартиби мушаххасе мавҷуд аст:

1. Аввал ва охири дуо ҳамду санои Худованди Мутаъол гуфтани ва дар вақти дуо қавлан ва амалан эҳтироми Аллоҳ Таъоло-

ро доштан аст. Дуоро бо чунин калимаи ситоиш бояд оғоз намуд: **“Алҳамдулиллоҳи Раби-л-оламин”**. Қабл аз дуо ва баъд аз он ба Муҳаммад (с) дуруд ва салом додан аст: **“Аллоҳума саллӣ ало Муҳаммадин ва оли Муҳаммадин ва саллим”**, сипас омӯрзиши гуноҳ ва тавба намуда **“Астағфируллоҳ”** гуфтан лозим аст.

Хабар дода мешавад, ки Фадал ибни Убайд (р) гуфтааст:

“Боре Паёмбари Худо (с) шунид , ки чӣ гуна як мард ҳангоми намози худ ба даргоҳи Аллоҳ дуо намуда (пеш аз он) Аллохро ситоиш накард ва барои Паёмбар (с) на дуо кард ва на дуруд фиристонид. Паёмбар (с) гуфт: “Ин (мард) шитоб кард”! Сипас ўро ба назди худ даъват кард ва ба ў, ё инки: . . . ба каси дигар гуфт:

“Вақте касе аз шумоён ба даргоҳи Аллоҳ Таъоло дуо карданӣ бошад бигузор аввал аз ҳамду санои Худованди азимушшаъни худ шурўъ кунад, баъд дурудду салому сано ба Паёмбар Муҳаммад (с) фиристад ва сипас талаби ҳоҷат намояд”. (Абӯдовуд, “Витр” 23; Тирмизӣ, “Давлат”, 65).

Халифа Умар (р) гуфтааст: “Дуоҳои мо ба қабатҳои осмон, ки “Само” ва “Арш” ном доранд, мерасанд ва дар он ҷо то замоне, ки мо ба Муҳаммад (с) салавот нафиристам, дар он ҷо қарор мегиранд ва танҳо баъди он ба боргоҳи Илоҳӣ мерасанд” (Тирмизӣ, “Витр”, 3556, Абӯдовуд, 1448).

2. Агар дуо талаби муҳимро дарбар гирад, то оғози он бояд вузў барпо сохт, агарчӣ талаби беҳад муҳимме бошад, ғусл намудан лозим аст.

3. Ҳангоми хондани дуо ба сўи қибла руй овардан зарур аст.

4. Дастонро дар вақти дуо боло намуда, кафи онҳоро кушода медоранд. Баъди анҷоми дуо дастонро ба рўй мебаранд то, ки аз дастони кушоди аз баракат пур гардида ба рўй расад. Расулulloҳ (с) гуфтааст: “Дар ҳақиқат, Худованди шумо Зинда ва Олиҳиммат аст, Ў ҳеч гоҳ бандаи худро, ки дасти эҳтиёҷ сўи Ў мебардорад, ноумед намегардонад”. (Муслим, 895, Бухорӣ, 6341).

Анас (р) хабар медиҳад, ки дар вақти дуо Паёмбар (с) дастонашро то дараҷае боло мебардошт, ки сафедии зери бағалаш намоён мегардид”. (“Соффот”, 37/180, 181).

5. Дуоро бояд ба шеваи эҳтиром ва оромона, қироат кард, то ки одамони дар атрофбуда нафаҳманд ва ҳангоми дуо набояд ба

осмон нигарист.

б. Дар охири дуо, монанди оғози он, бояд ситоиш Аллоҳ Таъолоро ба ҷо оварда ба Муҳаммад (с) дуруд фиристонид ва баъд ин оятро хонд:

“Субҳона Раббика Рабби-л-ъиззати ҷаммо ясифун ва саломун ҷала-л-мурсалин ва-л-ҳамдулиллоҳи Рабби-л-ъоламин».

Яъне, **Муназзаҳ (пок аст) аст Парвардигори ту, он Парвардигори пирӯзманд аз ҳар ҷӣ ба васфи Ӯ мегӯянд! Ва салом бар паёмбарон! Ва ҳамд аз они Парвардигори ҷаҳониён аст! (Сураи Саффот-180-182).**

АЛЛОҲ ТАЪОЛО ДАР КАДОМ ВАҚТ ПЕШ АЗ ҲАМА ДУОРО ҚАБУЛ МЕКУНАД.

Дар вақти муайян: Моҳи Рамазон, шаби Қадр, шаби 15-уми моҳи Шаъбон, ҳарду шаби ид (Иди Фитр ва иди Қурбон), шабе, ки миёни панҷшанбе ва ҷумъа воқеъ аст, дар ҳар шабонарӯз баъди нисфи шаб, ҳар рӯз вақти саҳар, аз вақти субҳидам то баромадани офтоб, аз ғуруби офтоб то ба итмоми он, миёни вақти азон ва иқомат ва саҳеҳтарин вақти он ҳангоми сар кардани имом ба хондани намози ҷумъа ва то ба охир расидани ин намоз.

Ҳолате, ки дуо қабул карда мешавад: Баъди тиловати Қуръон, ҳангоми ошомидани оби Зам-зам (Зам-зам оби чашмаи мубораки назди Каъба), дар вақти бориши борон, дар вақти сачда (бо расидани пешонӣ ва бинӣ бар замин) дар ҳолати зикр (ёди Аллоҳ Таъоло).

Дар ҷойҳои муайян: Дар макони ба ҷо овардани ҳаҷ (кӯҳи Арафот, водии Мино ва Муздалифа дар назди Каъба ва ғайра), дар назди чашмаи Зам-зам, дар паҳлӯи мақоми Паёмбар (с).

ДУОИ БАЪД АЗ НАМОЗ

Сайидул-истиғфор:

“Аллоҳума анта Раббӣ. Ло илоҳа илло анта, халақтанӣ ва ано абдука ва ано ало аҳдика ва ваъдика мастатаъту. Аъзуубика мин шарри мо санаъту абуу лака биниъматика алайя ва абуу бизанбӣ. Фағфирлӣ иннаҳу ло яғфиру-з-зунуба илло анта.

Яъне, **“Эй Аллоҳ! Ту рабби ман ҳастӣ, ғайри Ту касе сазо-**

вори ибодат нест, Ту маро офаридӣ ва ман бандаи Туям ва ман бар ҳасиби тоқати хеш бар аҳд ва ваъдаи Ту қоим ва устуворам ва аз бадии амали худ ба Ту паноҳ меоварам, ба неъматии Ту, ки бар ман инъом шуда, иқрор мекунам ва ба гуноҳии хеш ҳам эътироф дорам, пас, биомӯрз маро, зеро чузъ Ту омурзандае нест”.

Паёмбари Худо (с) мегуфт: “Ҳар касе, рӯзона, бо эътиқод ва аз таҳти дил ин дуоро гӯяд ва дар ин рӯз фавт шавад, ӯ то бегоҳ яке аз аҳли Биҳишт мегардад. Ҳар касе шабона бо эътиқоди аз таҳти дил ин дуоро гӯяд ва дар ин шаб фавт шавад, ӯ то дамидани субҳ яке аз аҳли Биҳишт мегардад”. (Бухорӣ, Даъват, 2).

“Аллоҳумма тақаббал минно салотано ва сиёмано ва қиёмано ва қироатано ва рукӯъано ва сучудано ва қуъудано ва тасбиҳано ва таҳлилно ва тахашшуъано ва тазарруъано. Аллоҳумма таммим тақсийрано ва тақаббал тамамано вастаҷиб дуоано вағфир аҳёано варҳам амвотано, ё мавлоно! Аллоҳуммаҳфазно ё файёз мин ҷамъи-л-балоёи ва-л-амроз. Аллоҳумма тақаббал минно ҳозиҳи салота-л-фарзи маъа суннати маъа ҷамийъи нуқсонотиҳо. Бифазлика ва карамика ва ло тазриб биҳо вучуҳано ё илоҳа-л-ъоламин ва ё хайра-н-носирин. Таваффано муслимийна ва алҳиқно би-с-солиҳин. Ва саллаллоҳу таъоло ало хайри халқиҳи Муҳаммадин ва ало олиҳи ва асҳобиҳи аҷмаъин”.

Яъне, “Худовандо намози моро, рӯзаи моро, қиёми моро, қироати моро, рукӯъ ва сучуди моро, қуъуди моро, тасбеҳи моро, таҳлили моро, тахашшуъ ва тазарруъи моро қабул намо! Худовандо! Бипӯшон тақсироти мо ва аз мо бипазир ва иҷобат намо дуоҳои моро, биомӯрз гуноҳҳои зиндаҳои моро ва раҳмат намо мурдаҳои моро. Худовандо! Эй соҳиби файз! Моро аз ҳама балову амроз начот деҳ!

Худовандо! Бо фазлу карами худат ин намозҳои фарзу суннати моро бо ҳама тақсиру нуқсоноташ бипазир ва ин намозҳоро ба рӯйҳои мо мазан, эй Офаридгори ду ҷаҳон! Эй беҳтарини ёридиҳандагон! Моро мусалмон бимирон ва бо солеҳонат ҳамроҳ намо! Салавот бар беҳтарини халқи Худо-

ванд Муҳаммад (с) ва ба ҳама авлод ва асҳоби ӯ”.

Дуои дигар:

“Аллоҳумма инни аъзубика мин азоби-л-қабри ва мин азоби-л-қаҳаннама ва мин фитнати-л-маҳёи ва-л мамоти ва мин шарри фитнати-л-масиҳи-д-даҷҷол!”.

Яъне, “Худоё, ман паноҳ мебарам ба Ту аз азоби қабр ва аз азоби Қаҳаннам ва аз фитнаи зиндагию марг ва аз шарри фитнаи Масеҳи Даҷҷол.

Дуои дигар:

“Аллоҳумма инни аъзуз бика мина-л-бухли ва аъзуз бика мина-л-чубни ва аъзуз бика мин ан урадда ило арзали-л-ъумури ва аъзуз бика мин фитнати-д-дунё ва аъзуз бика мин азоби-л-қабр”.

Яъне, “Худоё! Ман ба Ту аз хасисӣ паноҳ металабам ва аз тарс ба Ту паноҳ мебарам ва аз ин ки баргардам ба забунтарин марҳалаи умр паноҳ мебарам. Ва паноҳ мебарам ба Ту аз фитнаи дунё ва азоби қабр”.

“Аллоҳуммағфирли занбий куллаҳу диққаҳу ва чиллаҳу ва аввалаҳу ва охираҳу ва алониятаҳу ва сирраҳу.

Яъне, “Эй Аллоҳ! Ҳамаи гуноҳҳои кўчаку бузург, аввалу охир, аёну ноаёни маро биомурз!”

“Аллоҳумма инни аъзуз биризока мин сахатика ва бимуюфотика мин уқубатика. Ва аъзуз бика минка ло уҳси саноан алайка анта камо аснайта ало нафсика”.

Яъне, “Худоё! Ман паноҳ мебарам ба ризои Ту аз азобат ва паноҳ мебарам ба Ту аз хашмат ва мадҳи Туро наметавонам дар шумор биёварам, он чуноне ки худат хештанро мадҳ гуфтай”.

“Раббано ло тузиғ қулубано баъда из ҳадайтано ва ҳаб лано мин ладунка раҳматан. Иннака анта-л-ваҳҳоб”.

“Парвардигоро! Баъд аз оне, ки ту дилҳои моёнро ба роҳи рост ҳидоят кардай, онҳоро аз (ин роҳ) дигар берун на-

гардон! Ба мо меҳрубонӣ ато фармо, зеро, ки Ту дар ҳақиқат аз ҳама атоқунандатарӣ”.

“Раббано ло туохизно ин насийно ав ахтаъно. Раббано ва ло таҳмил алайно исран камо ҳамалтаху ала-л-лазийна мин қаблино. Раббано ва ло туҳаммилно мо ло тоқата лано биҳи. Ваъфу ўанно вағфир лано варҳамно анта мавлоно. Фансурно ала-л-қавми-л-кофирийна”.

Яъне, “Эй Парвардигори мо, агар фаромӯш кардаем ё хатое кардаем, моро бозхост макун! Эй Парвардигори мо, он гуна ки бар умматҳои пеш аз мо таклифи гарон ниҳодӣ, таклифи гарон бар мо манеҳ ва он чиро, ки тоқати он надорем, бар мо таклиф макун! Гуноҳи мо бубахш ва моро биёмурз ва бар мо раҳмат овар! Ту мавлои мо ҳастӣ. Пас моро бар гурӯҳи кофирон пирӯз гардон!”

Паёмбар (с) гуфтааст: “Ҳар касе, ки шабонгоҳ бархоста, намоз мегузорад, барои ӯ хондани ду ояти охиринаи сураи “Бақара” кифоят аст. (Бухорӣ, “Фазоилу-л- Қуръон”, 10).

САЧДАИ САҲВ

Ҳар гоҳ як воҷиб ё як чанд воҷиб аз намоз ба фаромӯши тарк шавад ва дар вақти намоз ба ёд ояд, барои ҷуброни нуқси намоз ба ҷо овардани сачдаи саҳв воҷиб мегардад. Масалан: Агар дар намози витр хондани дуои Қунут, ё ин ки агар замми сура баъди сураи “**Фотиҳа**” фаромӯш гардида бошад. Барои ҷуброни ин хатоҳо ба ҷо овардани сачдаи саҳв ҳатмист, яъне воҷиб аст.

Ба ҷо наовардаи як фарзи намоз, хоҳ саҳван ва хоҳ қасдан намозро ботил кунонида, бо сачдаи саҳв пурра карда намешавад. Дар ин ҳолат намозро аз сари нав хондан зарур мебошад. Агар дар намоз воҷиб қасдан тарк гардида бошад, бо адо намудани сачдаи саҳв ҷуброн карда намешавад. Дар ин ҳолат низ хондани намоз аз нав пеш меояд. Агар дар намоз чанд хатое содир гардида бошад, ҳам адои як сачди саҳв кифоят аст. Дар ҳолате, ки намозгузор дарки хатои худ намуд, вале дар мавриди сачди саҳв онро аз хотир баровард ва намозро ба охир расонид, агар то ин вақт рӯй ба қибла нишаста ва ҷуз дуо ва дуруд, ё зикри Аллоҳ Таъоло дигар сухан ва каломе накардааст, ё дигар чунин амале ҳам накарда, ки бо сабаби он намози вай ботил гардад, пас ҳар гоҳ ёдаш омад, фавран сачдаи

сахв кунад, агарчи пас аз салом замоне гузашта бошад ва пас аз сачда **“Ат-таҳиёт”** ва ғайраро хонда ва салом диҳад.

Дар кадом вақт ва чӣ хел сачдаи сахв ба ҷо оварда мешавад. Ҳар касе, ки аз рӯи фаромӯшхотирӣ воҷибро дар намоз тарк намуда аст, дар ҷалсаи охир танҳо **“Ат-таҳиёт”**-ро хонда ба ҳар ду тараф салом медиҳад. Сипас, **“Аллоҳу Акбар”** гуфта сачда намуда ва **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро се маротиба мехонад, баъд ба ҷалсаи байни сачда менишинад ва боз **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, сачда мекунад ва боз **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро се маротиба мехонад. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, ба ҷалса менинада ва **“Ат-таҳиёт”**, **“Салавот”** ва дуои **“Раббано отино”**-ро хонда, ба ҳар ду тараф салом медиҳад. Ҳамин тавр сачдаи сахв ба ҷо оварда мешавад.

Дар сурате, ки намоз бо ҷамоат хонад, аз фаромӯшии имом сачдаи сахв ба ӯ воҷиб мебошад, таъъан бар муқтадӣ ҳам лозим аст, ки дар пайравии имом сачдаи сахвро ба ҷо оварад.

САЧДАИ ТИЛОВАТ

Дар Қуръони карим 14 оят аст, ки бо тиловати ҳар яки он сачда воҷиб мегардад. Ин сачдаро “сачдаи тиловат” мегӯянд. Ин талабот бар онҳое, ки ӯҳоми тиловати Қуръони карим ин ояҳоро гӯш мекунанд ва оне, ки ин ояҳоро мехонад низ воҷиб аст. Сачдаи тиловат амалест, ки ба ибодати Аллоҳ Таъоло мансуб мебошад.

Сачдаи тиловат ба ҳар як фарди намозгӯзор ҳукм гардидааст. Занон бошанд дар вақти ҳайз ва нифос сачдаи тиловатро ба ҷой намеоваранд.

Тартиби ба ҷо овардани сачдаи тиловат дар намоз.

1. Агар баъди оятҳои дорои сачдаи тиловат нияти идомаи хондани Қуръонро дошта (бештар аз се оят) бошад, пас аз анҷоми ин ояҳо фавран сачдаи якқаратаи тиловат карда мешавад. Баъд намозгӯзор ба ҳолати қиём барои хондани “Қуръон” бармегардад.

2. Агар чунин оят ояти охирин ба шумор равад, ё ки баъди он се ояти дигар, ё камтар аз он хонанда шавад, дар ин сурат сачдаи тиловат накарда, намозро мисли ҳарвақта идома медиҳанд.

3. Агар ояти сачда дар намоз хонда шуда бошад ва онро касе, ки берун аз намоз бошад, шунавад, ӯ бояд сачдаи тиловат

кунад. Касе, ки ин оятро дар дохили намоз аз шахси беруни намоз шунавад, баъди итмоми намоз бояд сачдаи тиловатро анҷом диҳад.

4. Ҳар касе, ки ояти сачдари намоз мехонад, сачдаи тиловатро дар намоз ба ҷо меоварда, берун аз намоз ин сачдари на-мекунад.

5. Агар имом дар намоз оятҳои сачдари хонад, худӣ ӯ ва аз паси ӯ муқтадиён низ сачдаи тиловат мекунад.

Тартиби ба ҷо овардани сачдаи тиловат берун аз намоз.

1. Сачдаи тиловатро дар ҳолати вузӯ ба ҷо меоваранд.

2. Бо сатри аврат рӯй ба тарафи Қибла истода, нияти сачдаи тиловатро мекунад.

3. Дастхоро набардошта **“Аллоҳу Акбар”** мегӯянд ва сачда намуда, **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро се маротиба мехонанд.

4. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта рост мехезанд ва мустаҳаб аст, ки бигӯянд: **“Ғуфронака Раббано ва илайка-л-масир”**.

Яъне, **“Парвардигор омурузиши туро металабем ва ба сӯи Ту бармегардем”**.

5. Сачдаи тиловат як маротиба бе адои **“салом”** гузошта мешавад.

Оятҳои Қуръон, ки сачдаи тилловат доранд:

- 1) Сураи Аъроф, охири ояти 206
- 2) Сураи Раъд, охири ояти 45
- 3) Сураи Наҳл, охири ояти 19
- 4) Сураи Исро, охири ояти 107
- 5) Сураи Марям, охири ояти 57
- 6) Сураи Ҳач, охири ояти 18
- 7) Сураи Фурқон, охири ояти 60
- 8) Сураи Наҳл, охири ояти 25
- 9) Сураи Сачда, охири ояти 15
- 10) Сураи Сод, охири ояти 24
- 11) Сураи Фуссилат, охири ояти 37
- 12) Сураи Начм, охири ояти 62
- 13) Сураи Иншиқоқ, охири ояти 21
- 14) Сураи Алақ, охири ояти 19

САЧДАИ ШУКР

Ҳангоме, ки инсон аз фалокату бадбахтиҳо раҳой меёбад, ё ки дар ҳаёти ӯ ягон воқеаи фараҳбаш рух медиҳад, вай метавонад сачдаи шукрро ба ҷо оварад. Ин сачдаи изҳори ташаккуру сипос ба Аллоҳ Таъоло буда, монанди сачдаи тиловат анҷом дода мешавад. Абӯбакр (р) хабар медиҳад, ки Паёмбар (с) хабари хуш мешунид, сипас ӯ сачдаи шукр мекард. (Ибни Моҷа, “Иқома”). Сачдаи шукр мустаҳаб мебошад, вале онро баъди намоз анҷом додан макрӯҳ аст. Барои он ки одамоне, ки дониши нокифоя доранд, гумон мебаранд, ки он яке аз ҷузъҳои намоз аст. Ин сачда ҳама вақт ба ғайр аз вақти макрӯҳ ба ҷо оварда мешавад.

ШАРОИТИ ГИРИФТАНИ ИНЪОМ БАРОИ НАМОЗ

Ба ғайр аз шартҳои пештар баён шуда, гирифтани инъоми Аллоҳ Таъоло барои намозҳои хондашуда, боз анҷоми талаботи зерин ҳатмӣ мебошанд:

-Мусалмони намозгузор дар дил нияти холис дошта бошад ва намозро бояд танҳо аз барои Аллоҳ Таъоло гузорад. Ҳазрати Муҳаммад (с) фармуда аст: “Ба дурустӣ, ки Аллоҳ Таъоло амали тақводоронаи танҳо аз барои ӯ анҷомдодашударо меписандад”. (Бухорӣ, “Баъдул Ваҳйи”, 1; Муслим, “Имора”, 155).

-Ғизо, либоси дар тан доштаи намозгузор ва ҷои намозе, ки ӯ он ҷо намоз мехонад, бояд ҳалол бошанд.

- Дили намозгузор бояд дар ҳолати итоат ба Аллоҳ Таъоло бошад, гарчанде ин як лаҳза ҳам бошад.

Ҳатто агар яке аз ин шартҳо риоя нагардад (масалан, ҷойнамоз аз пули нӯшокиҳои спиритӣ гирифта шуда бошад), дар ин сурат иншоаллоҳ (Агар дар ин иродаи Аллоҳ бошад) намоз аз ҷониби Парвардигор қабул мегардад, вале барои он инъом дода намешавад.

ЗИКР- СИТОИШИ АЛЛОҲ ТАЪОЛО МЕБОШАД.

Аллоҳ Таъоло дар оятҳои гуногуни Қуръони карим, бештар аз 250 маротиба дар бораи зарурати ба ҷо овардани зикр ишора намудааст. Зикр меъёри хеле муҳимми имону эътиқод ва муҳаббат

аст. Дўстдор беҳаду ҳисоб ва бетанаффус ҳар рўзу шаб, ҳар соат, ҳар лаҳза дар бораи дўстдоштаи худ фикр мекунад. Ва чунин ҳолат дорад диле, ки гирифтори муҳаббат аст. Барои гуфтани зикр инсонро эҳтиёҷ ба зару зевар, дорой, молу мулк, фарзанд ва ғайра нест. Барои ӯ дил, забон, итоат ва самимият кифоят мебошад.

Дар Қуръони карим омадааст:

«Оё мўъминонро вақти он нарасидааст, ки ҳангоми ёд кардани Худо ва он чӣ аз дини ҳақ фуруд омадааст, дилҳояшон ниёиш кунад?». (Сураи Ҳадид, 16).

“Дар ҳақиқат зикри Аллоҳ аз ҳама авлотарин ибодат мебошад». (Анкабут, 45).

“Онон, ки имон оварданд ва дилҳояшон ба ёди Худо ором мегиранд». (Сураи Раъд, 28).

«Пас, Маро ёд кунед, то шуморо ёд кунам ва Маро сипос гўед ва ба Ман носипосӣ макунед». (Сураи Бақара, 152).

Паёмбар (с) гуфта аст: “Фарқи байни ба чо оварандағони зикри Аллоҳ Таъоло ва зикр накунандагон монанди фарқи байни зиндаҳо ва мурдаҳо мебошад”. (Бухорӣ, “Даъват”66).

“Нишонаи муҳаббат ба Аллоҳ ба чо оардани зикр мебошад”. (Имом Суютӣ, “Ҷомеъу-с-сағир”).

Ҳадисҳо дар бораи ба чо овардани “зикр”

Расулуллоҳ (с) фармудааст: Беҳтарин зикр: **“Ло илоҳа иллаллоҳ”** ва дуои беҳтарин: **“Алҳамдулиллоҳ”** мебошад. (Ибни Моча, “Адаб”, 55; Тирмизӣ, Насой).

“Хушнуд кунед, хушнуд кунед, онеро, ки аз таҳти дил шаҳодат медиҳад, ки нест худованде ба ҷуз Аллоҳ (**Ло илоҳа иллаллоҳ**) дохили Ҷаннат мегардад”. Дар дигар ҳадис омадааст: “Ҳар касе, ки аз таҳти дил шаҳодат медиҳад, ки нест худованде ба ҷуз Аллоҳ (**Ло илоҳа иллаллоҳ**) дохили Ҷаннат мегардад”. (“Ҷомеъу-л-фавоид”, 1, 18).

“Шахсе саҳару шаб сад маротиба **“Субҳоналлоҳи ва биҳамдиҳӣ”** мегўяд, дар рўзи Қазо касе нест аз ӯ парҳезгор ба ғайри он касоне, ки ин калимаро ҳамин миқдор ва ё бештар такрор

мекунад». (Муслим, “Зикр ва дуо”, 29).

Аз рӯи гуфтаи Абӯхурайра (р) хабар медиҳанд, ки Расулulloҳ (с) гуфтааст: **Ҳар касе, ки дар як рӯз сад маротиба бигӯяд “Ло илоҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу ло шарика лаҳу. Лаҳу-л-мулку ва лаҳу-л-ҳамду юҳйи ва юмит ва ҳува ҳайю-л-ло ямуту биядиҳи-л-хайру ва ҳува ало кулли шайин қадир”**. (Нест худое ба ғайри Аллоҳи ягона ва ўро шарике нест. Ў соҳиби мулк аст, ситоиш мар Ўрост, зинда мегардонад ва мемиронад, Ў зиндаи намиранда аст ва ҳама хайр аз ҷониби Ўст ва бар ҳар чиз Тавоност) савоби озод кардани даҳ ғулом ва анҷоми сад амали некро бар ў менависад ва аз номаи аъмоли ў берун мекунад сад амали бади ўро ва барои ў дар он рӯз то шаб сипаре мешавад дар баробари шайтон ва ҳеҷ кас беҳтар аз ў наметавонад коре анҷом диҳад, магар касе, ки бештар аз ў бикунад (яъне ин дуоро бештар бихонад)». (Бухорӣ, “Баъду-л-ҳолиқ”, 11; “Даъват”, 64-65; Муслим, “Зикр”, 28).

Расулulloҳ (с) гуфтааст: “Ҳангоми сайёҳати шабонаам ман бо Иброҳим (а) вохӯрдам, ки (маро) мегуфт: “Эй Муҳаммад ба умматони худ саломи маро бирасон ва ба онҳо бигӯй, ки замини Ҷаннат пурхайру баракат аст, об бошад ширин аст ва Ҷаннат ҳамвориеро мемонад, масоҳати байни ниҳолони он ҷо (калима) ба шумор меравад: **“Субҳоналлоҳи ва-л-ҳамдуллоҳи ва ло илоҳа иллаллоҳу ва-л-лоҳу акбар”**”.

Яъне, **Ҳамду сано Аллоҳро, нест Худое ғайри Аллоҳ, Аллоҳ Бузург аст”**. (Тирмизӣ, “Даъват”, 59).

Хабар дода мешавад, ки Абӯмӯсо (р) гуфтааст:

“(Боре) Паёмбари Худо (с) маро гуфт: “Меҳоҳӣ ба ту яке аз ҳазинаҳои Ҷаннатро нишон диҳам?”.

“Албатта, эй Расулulloҳ!”, - (онҳо) Ў гуфт: “(Ин калима:) **Ло ҳавла ва ло қуввата илло биллоҳ (“Ҳеҷ касеро нест қудрату тавоноӣ ба ғайр аз Аллоҳ” мебошад**. (Бухорӣ, “Даъват”, 50; Тирмизӣ, “Даъват”, 3).

Дар хабаре оварда мешавад, ки Саъд ибни Абуваққос (р) гуфта аст: (Боре) дар хидмати Расули Худо(с) будам ва Ў пурсид: “Касе аз шумоён ҳар рӯз метавонад ҳазор амали некро анҷом диҳад?”. Яке аз ҳамсуҳбатон пурсид: “Чӣ тавр (инсон) метавонад ҳазор кори некро дар як рӯз анҷом бидиҳад!?”, -(ва ин вақт Паёмбар (с) гуфт: “(Вай инро метавонад) Аллоҳро ситоиш намуда, калимаи

«**Субҳоналлоҳи**»-ро сад маротиба (дар як рӯз) такрор мекунад ва дар ҳамин вақт ба ӯ ҳазор амали нек менависанд, ё ин ки ҳазор гуноҳи ӯро аз номаи аъмолаш мебардоранд». (Муслим, “Зикр”, 37; Тирмизӣ, “Даъват”, 58).

Духтари Абӯтолиб Умми Ҳонӣ аз Паёмбар (с) суол кард: “Эй Расулulloҳ! Ман пиру нотавон гаштам. Қадом намуди ибодатро ба ман дар ҳолати нишаста тавсия медиҳед”. Паёмбар (с) ҷавоб гуфт: 100 маротиба “**Субҳоналлоҳ**”, 100 маротиба, “**Алҳамдулиллоҳ**”, 100 маротиба, “**Ло илоҳа иллаллоҳ**” Бигӯй. (Ибни Моҷа, “Адаб”, 56; Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад”, 6, 344).

Ояту ҳадисҳо дар бораи тавба.

Аллоҳ Таъоло дар Қуръон мефармояд:

«... ва барои гуноҳони худ ва (низ) дар ҳаққи мардон ва занони мӯъмин омӯрзиш талаб кун!» (Сураи Муҳаммад,19).

«Ва аз Худо омӯрзиш бихоҳ, ба дурустӣ ки Худо Омӯрзандаи Меҳрубон аст!». (Сураи Нисо,106).

«Пас, Парвардигори худро бо ситоиш ва ба покӣ ёд кун ва аз Вай омӯрзиш талаб кун!». (Сураи Наср-3).

Паёмбари Худо (с) гуфтааст: “Ба дурустӣ, ки ман аз Аллоҳ дар як рӯз сад маротиба омӯрзиши гуноҳ металабам”. (Муслим, “Зикр”, 414; Абӯдовуд, “Витр”, 26).

Дар дигар ахбор омадааст, ки Абӯхурайра (р) гуфтааст: “Ман шунидаам, ки Паёмбари Худо (с) ҳамегуфт: “Ба Худо қасам ба дурустӣ ки дар бораи омӯрзиши гуноҳ бо тавба бештар аз ҳафтод маротиба дар як рӯз ман ба даргоҳи Аллоҳ Таъоло дуо мекунам”. (Бухорӣ, “Даъват”, 3; Тирмизӣ, “Тафсир”, 47).

Хабар дода мешавад, ки Ибни Умар (р) гуфтааст: “Аз рӯи ҳисоби мо дар мӯҳлати як мулоқот (бо одмон) Расулulloҳ (с) ода-тан сад маротиба (ин калимаҳоро такрор)мекард: “**Раббиғфир лй ва туб алайя иннака анта-т-таввобу-р-раҳим!**” (Худованди ман! Маро биомӯрз ва тавбаи маро қабул намо! Дар ҳақиқат, Ту қабулқунандаи тавба ва меҳрубонӣ!). (258 Абӯдовуд “Витр”, Тирмизӣ”Даъват” 39)

Паёмбари Худо (с) гуфтааст: “Ҳар касе, ки ҳамеша аз Аллоҳ омӯрзиши гуноҳ металабад (Аллоҳ ўро аз ҳама гуна ҳолати мушкил раҳо мекунад) ва барои ӯ ҳамагуна ғаму андӯхро сабук мегардонад ва аз ҷое барои он ризқ ато мегардонад, ки ӯ онро ҳеҷ интизорӣ надошт”. (Абӯдовуд, “Витр”, 26; Ибни Моча, “Адаб”, 57).

“Пушаймонӣ ва афсус аз гуноҳи карда тавба мебошад”. (Суютӣ, “Ҷомеъу-с-сағир”, 2, 189).

“Ҳар касе, ки мегӯяд: **“Астағфируллоҳа-л-лазӣ ло илоҳа илло ҳува-л-ҳайю-л-қайюм ва атубу илайҳи. (Аз Аллоҳ бахишидани гуноҳро талаб дорам, ба ғайри Ӯ нест Худованди дигаре Зинда, Боқӣ (доиман мавҷуд) ва дар назди Аллоҳ омӯрзиши гуноҳ ва дар назди Ӯ тавба мекунам), гуноҳонаш омӯрзида хоҳад шуд.** (Абӯдовуд, “Витр”; Тирмизӣ, “Даъват”, 118).

Пеш аз вафот Паёмбари Худо (с) ин калимаро бештар тақрор мекард: **“Субҳоналлоҳи ва биҳамдиҳи ва-стағфируллоҳа ва атубу илайҳӣ!”** (Ҳамду сано Аллоҳро, аз Аллоҳ омӯрзиш мехоҳам ва ба Ӯ тавба мекунам). (Бухорӣ, “Азон”, 123; Муслим, “Салот”, 2, 218-220).

Аз қавли Анас (р) хабар медиҳанд, ки ӯ шунидааст, ки чӣ тавр Паёмбари Худо (с) мегуфт: **“Аллоҳ Таъоло мегӯяд: “Эй фарзанди Одам! Ба дурустӣ ки Ман туро хоҳам бахшид, сарфи назар (аз он гуноҳоне, ки ту кардаӣ) то он замоне, ки ту аз Ман имдод мехоҳӣ ва умедро барнамеканӣ. Эй фарзанди Одам! Агар (он қадар) гуноҳ намоӣ, ки то абрҳои осмон бирасанд ва баъд ту аз Ман омӯрзиш талабӣ, Ман туро мебахшам. Эй фарзанди Одам! Дар ҳақиқат агар ту ба назди Ман ҳозир шавӣ бо (ин миқдор) гуноҳҳо, ки қариб тамоми заминро фаро гиранд ва чун ҷуз Ман ҳеҷ чизро сачда накунӣ, Ман алббата ба ту омӯрзиш ато мекунам (ки тамоми гуноҳҳои туро мепӯшонанд)!”**

(Тирмизӣ, “Даъват”, 98).

МАНФИАТИ ХОНДАНИ САЛАВОТ

Аллоҳ Таъоло дар Қуръон мефармояд:

«Ҳамоно, Худо ва фариштагони Ӯ бар Паёмбар дуруд мефиристанд. Эй касоне, ки имон овардаед, бар вай дуруд бифириsted ва салом гӯед [ва таслими фармони ӯ бошед]!». (Сураи Азҳоб-56).

Расули Худо (с) мегуфт: “Ҳар касе, ки (як маротиба) салавот мефиристад, Аллоҳ ўро барои ин даҳ (маротиба) ҳамду сано мегўяд”. (Муслим, “Салот”, 70; Тирмизӣ, “Витр”, 21).

“Дар рўзи Растохез наздиктар аз ҳама (дигар) одамон наздики ман онҳое қарор мегиранд, ки нисбат аз (дигарон) бештар салавот фиристодаанд”. (Тирмизӣ, “Витр”, 21).

Ба дурустӣ, ки панҷшанбе ба шумури рўзҳои беҳтарини мо мансуб мебошад, ҳамин тавр дар ин рўз нисбатан бештар барои ман салавот фиристед, зеро дар ҳақиқат санои шумо ба ман расонида мешаванд”. (Одамон) пурсиданд: “Ё, Расулulloҳ чӣ гуна салавоти мо ба ту мерасад, замоне, ки ту аллакай пўсида хок мешавӣ?!”- (аз ин рӯ) Паёмбар(с) гуфт: “Ба дурустӣ, ки Аллоҳи қодир ва Бузург тани Паёмбаронро барои замин бегона кардаст”. (Абӯдовуд, “Витр”, 26; Ибни Моҷа, “Иқомат”, 79).

“Оре, ба сари он одаме залолат меояд, ки ҳангоме дар ҳузури ў дар бораи ман ёд мекунад, салавот намефиристад”. (Тирмизӣ, “Даъват”, 101).

Ҳар касе ин салавотро 1 маротиба дар ҳаёт, ё 1 маротиба дар моҳ, ё 1 маротиба дар ҳафта, дар рўзи чумъа ба ман мефиристад, метавонад умед бар он бандад, ки Аллоҳ Таъоло ўро вориди Ҷаннат мегардонад.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. Дар бораи аҳамияти намоз нақл кунед.
2. Кӣ барои гузоштани намоз муваззаф аст?
3. Ном ва вақти намозҳоро гўед. Кадом вақт намоз мегузоранд?
4. Намозҳо ба чанд намуд ҷудо мешаванд?
5. Дар бораи шароит ва рукнҳои намоз нақл кунед.
6. Воҷибот ва суннатҳои намозро номбар кунед.
7. Чӣ намозро фосид мекунад?
8. Ҳаракатҳои макрўҳқунандаи намозро номбар намоед.
9. Фарқи байни намози фарз ва суннат дар ҳолати якхела будани рақъатҳояшон дар чист?
10. Фарқи байни “суннати муаккада” ва “ғайри муаккада” дар чист?
11. Намози Витр аз дигар намозҳо бо чӣ фарқ мекунад?
12. Баъди анҷоми намоз чӣ хонда мешавад?
13. Шартҳои гирифтани инъом аз барои намоз чӣ гуна мебошанд?

ҚИСМИ V

НАМОЗ (II)

- Дар бораи масҷидҳо.
- Хусусиятҳои хосси меъмории масҷидҳо.
- Одоби масҷид
- Манфиати намози боҷамоат.
- Намози ҷумъа ва барпо доштани он.
- Намозҳои идайн ва тарзи барпо доштани онҳо.
- Такбири Ат-ташриқ.
- Намози таровиҳ.
- Нишаста ва бо имо ва ишора хондани намоз.
- Намози мусофир.
- Намозҳои қазогардида.
- Намози ҷаноза.

ДАР БОРАИ МАСЌИДҲО

Масҷид ин ҷоест, ки инсон якҷо бо ҳамдинҳои худ Аллоҳ Таъолоро ибодат мекунад. Масҷид дар забони арабӣ маънои ҷои ибодатро дорад. Масҷидро инчунин “хонаи Худо” мегӯянд, барои он ки дар онҷо мо Худовандро ибодат мекунем.

Масҷид ба рӯҳи инсон оромӣ осоиш меоварад. Ин ҷои фориғгардӣ аз ташвиши дунё ва фикру андеша намудан дар бораи ҳаёти абадӣ мебошад. Дар масҷид Қуръон мехонанд, дар ин ҷо дар бораи Пайғамбар (с) нақлҳо мекунанд. Дар масҷид ҷамоати мусалмонон ҷамъ мегардад. Барои шахси мусалмон ҷамоат ин оилаи ӯ буда, масҷид бошад, ҷои воҳӯрии ин оила мебошад. Ҷамаи аъзоёни оила метавонанд бидуни даъват ба ин ҷо чун ба хонаи худ ҳозир шаванд. Дар масҷид мусалмонон байни худ табодули маърифату илм ва таҷрибаи ҳаётӣ намуда, масъалаҳои муҳими шахсӣ ва ҷамъиятиро ҳал карда, ҳамдигарро кумаку дастгирӣ мекунанд.

Ба масҷид омадагон меҳмони Парвадигор мебошанд. Масҷидҳои дар рӯи замин ҷой гирифта, намояндагии Байтуллоҳ ҳастанд. Ба масҷид он шахсоне меоянд, ки аз норасоӣҳои ботинӣ пок гашта, замири попу равшан доранд, ё худ онҳое мебошанд, ки дар пайраҳаи ҷустуҷӯи рӯҳонӣ қарор дошта, соҳиби рӯҳи беқарору қобил мебошанд. Масҷид ин ҷои эҳёи рӯҳонию маънавӣ буда, ҷоест, ки одамон

дониш ва тавоной мегиранд. Масҷид як фазои хосси муносибат ва робитаро бо Худованд ба вучуд меоварад, ки ба мушоҳида, оромӣ ва тафаккур созгор аст. Ҳар як одами роҳи Шариатро гум карда, бояд донанд ва дар хотир дорад, ки дари масҷид барои вай ҳамеша кушода аст ва ӯ метавонад, дар ин ҷо барои худ паноҳгоҳи рӯҳонию ҷисмонӣ пайдо кунад. Аз масҷид мусалмонон ба сафари охарини худ мебароянд.

Дар Қуръони Карим гуфта шудааст:

«Ва ба дурустӣ ки масҷидҳо махсус барои Худо аст. Пас, бо Худо ҳеҷ якеро ибодат макунед!». (Сураи Қин-18).

«Дар хонаҳое, ки Худо иҷозат додааст, ки онҳо баланд карда шаванд ва он ҷо номи Ё ёд карда шавад. Он ҷо Худоро субҳу шом ба покӣ ёд мекунанд». (Сураи Нур-36).

Паёмбари Худо (с) гуфта аст: “Дар рӯзи Маҳшар вақте, ки ягон соя мавҷуд нест, он касонеро, ки дар торикӣ ба масҷид мерафтанд, сояи Арш мепӯшонанд”. (Ибни Моча).

“Одаме, ки дар хона таҳорат карда, барои гузоштани намоз ба масҷид меравад, монанди он шахсест, ки дар хона эҳром баста, ба ҳаҷ раҳсипор мешавад”. (Фазилату-л-амал, 275).

Ба чунин одам барои ҳар қадами дар роҳи масҷид гузошташ як савоб навишта мегардад ва ҳамаи гуноҳояш бахшида мешаванд.

“Барои шахсоне, ки субҳ ва шабона ба масҷид мераванд, Аллоҳ дар баробари ҳар ҳаракати онон дар Ҷаннат барояшон зиёфат омода месозад”. (Бухорӣ, “Азон”, 37).

Дар бораи қурбу манзалати намози дар се масҷиди муқаддас гузошта шуда, Паёмбар Муҳаммад (с) гуфтааст: “Хондани ду рақъат намоз дар Масҷидулҳаром баробари 100 ҳазор рақъат намоз дар масҷидҳои муқаррарӣ мебошад. Хондани намоз дар масҷиди ман (масҷиди Паёмбар (с) дар Мадина) баробари хондани 1 ҳазор намоз мебошад. Хондани намоз дар Байтулмуқаддас (масҷиди Ақсо) ба 500 намоз баробар мебошад”. (Асқалонӣ, Булуғу-л-Маром, 2, 574, инчунин, ниг. Ибни Моча, “Иқома”, 195).

Аз давраҳои пеш ин ҷониб мусалмонон барои сохтани ибодатгоҳҳо диққати хос медоданд, аз ин рӯ бештари ин биноҳо

шоҳкориҳои санъати меъморӣ ба ҳисоб мераванд.

СИФАТҲОИ ХОССИ МЕЪМОРИИ МАСҶИДҲО

Меҳроб – чуқурии нимдавра дар девори масҷид, ки самтро ба тарафи қибла нишон медиҳад. Ҳангоми намоз имом дар назди меҳроб ҷой мегирад.

Минбар – мувофиқи қоида минбар аз тарафи рости меҳроб меистад ва он аз чуб сохта шуда, аз чанд зинаҳо иборат мебошад. Дар намозҳои ҷумъа ва идҳо имом болои он баромада хутба мехонад.

Курсӣ – тахте мебошад, ки имом дар болои вай нишаста, вазъ мегӯяд.

Манора – ҷои баландест, ки муаззин болои он баромада, аз он мехонад.

Шарафа – айвони манора, дар шарафа муаззин истода, намозгӯзоронро ба намоз даъват мекунад. Одатан дар манора як айвон мешавад ва боз чанд айвон ҳам низ сохта мешавад.

Алам – “моҳи нав” дар болои масҷид ва манораҳо, ки ба тарзе рамзи Исломи мебошад.

ОДОБИ МАСҶИД

Масҷид, ин ҷоест, ки одамон Аллоҳ Таъолоро ибодат мекунанд. Рафтани масҷид боиси сарҷамъӣ ва ягонагии ҷомеа гардида, ба инсон ғоидаи беҳаду ҳисоби рӯҳӣ медиҳад. Масҷидро, ки Хонаи Худо низ мегӯянд, ҷои гиромидошт ва парастии Аллоҳ Таъоло аст. Вазифаи ҳар мусалмон бар ҷой овардани эҳтироми масҷид мебошад. Чанд қоидаҳои одоби масҷид ин ҷо оварда мешаванд:

1) Пеш аз ворид гардидан ба масҷид таҳорат сохтан (вузӯ, ё ғусл намудан), либоси тоза пӯшидан ҳатмӣ мебошад.

2) Ба масҷид бо пойи рост “**Салавот**” хонда даромада ва бо пойи чап баромадан зарур аст. Пеш аз ворид гардидан ба масҷид пойафзолро бодикқат тоза менамоянд.

3) Ҳангоми ба масҷид даромадан пойафзолро кашида, бо иззату иқром вориди он мегарданд.

4) Аввал намози саломии масҷид (ин намози суннат, ки “Таҳияи масҷид” ном дорад) хонда мешавад ва сипас ба ҳозирин салом дода мешавад.

5) Ҳангоми нишаст рӯй сӯи қибла бояд бошад. Дар масҷид пойҳоро кушод монда нишастан, дод задан, мағал намудан, дар мавзӯи дунё сӯҳбат намудан, манъ мебошад.

6) Дар масҷид масъалаи хариду фурӯшро муҳокима намеку-
нанд.

7) Ба ғайр аз омӯхтан ва ё омӯзонидани донишҳои исломӣ ба дигар қорҳои бегона машғул намешаванд.

8) Дар масҷид бояд қироати Қуръон ва ваъзо (ваъз –сӯҳбат, дарс) бо диққат ғӯш кунанд.

9) Шахсони дар вақташ ба масҷид наомада, дар ҷойҳои на-
здики ҳолӣ нишаста набояд ҳаракати сафҳои пеш намоянд, то ин ки
боиси нороҳат гардидани дигар намозгузoron нагарданд.

10) Амалҳое, ки боиси нороҳати атрофиён мегарданд,
мақбул доништа намешаванд, аз он ҷумла пеш аз даромадан ба
масҷид хӯрдани пиёз ва сирпиёз.

11) Дар масҷид набояд чизҳои нодаркорро партоянд ва
садақа талаб кунанд.

МАНФИАТИ НАМОЗИ БОҶАМОАТ

Дар Ислом барпо доштани намози бо ҷамоат (намози сарҷамъона) аҳамияти бузург дорад. Дар вақти хондани намози боҷамоат мусалмонон қаринии рӯҳониро дарк мекунанд. Баъди на-
моз онҳо бо ҳамазҳабони худ сӯҳбат намуда, аз онҳо ибрат мегир-
ранд, дониши худро мукамал мегардонанд ва бо мурури замон аз
одатҳои номатлуби худ даст мекашанд. Тавассути дидор ва сӯҳбати
доимӣ мусалмонон ба якдигар бародар гардида, дар лаҳзаҳои
зарурӣ ба кумаку ёрии ҳамдигар мешитобанд. Бар болои ин инъом
ва аҷри намози бо ҷамоат хондашуда, аз намози дар танҳои гузош-
ташуда, бештар мебошад. Пайғамбр Муҳаммад (с) гуфтааст: “Саво-
би намози боҷамоат аз савоби намози танҳо хондашуда 27 мароти-
ба зиёд аст”. (Бухорӣ, “Азон”, 30; Муслим, “Масочид”, 249).

“Барпо доштани намози шабонаи бо ҷамоат монанди касест,
ки намозро дар нимаи шаб хондааст. Ҳар касе, ки намози шабона
ва сӯбҳро бо ҷамоат хонда бошад, монанди шахсе, ки тамоми шаб
намоз гузошта аст”. (Муслим, “Масочид”, 260).

“Намози ду одами (бо ҳам намозгузор) аз намози як одам
беҳтар аст, намози се одам, аз намози ду одам беҳтар аст. Чӣ қадаре,

ки одамон бештар бошанд, ин ба Аллоҳ Таъоло бештар писанд аст”. (Абӯдовуд Насой, “Иқомат”, 48).

“Агар се одам дар деҳа, ё ки дар биёбон намози худро бо ҷамоат нагузоранд, пас ҳатман онҳоро шайтон ба зери тасарруфи худ дароварда аст . Ба намози боҷамоат диққати бештар диҳед. Онро якҷоя гузоред, ба дурустӣ ки барраи аз рама ҷудогадидаро ҳатман гург меҳӯрад”. (Абӯдовуд, “Салот», 46; Насой, “Иқомат”, 48).

“Қасам ба Оне, ки ҷони ман дар дасти Ўст, мехоҳам амр диҳам, ки ҳезум ҷамъ кунанд, сипас боз амр диҳам, ки (одамонро) ба намоз даъват кунанд, баъд амр диҳам, ки касе имом шавад, баъд ба назди одамоне, (ки ба намоз наомадаанд равам) ва хонаҳои ононро тамоман бисўзам! “Қасам ба Худо агар ин одамони ба масҷид наомада фаҳманд, ки дар ин ҷо пораҳои гўшти серавған, ё ки дасту пойи гўсфанд тақсим мекунанд, онҳо ҳатман ба намози хуфтан меоманданд”. (Бухорӣ, “Аҳком”, 52; “Азон”, 29; Муслим, “Масоҷид” 251-254).

Намозҳои фарзро танҳо гузоштан мумкин аст, якҷоя бо ҳам гузаронидан ин намозҳо аз ҷониби гурӯҳи мардони мусалмон суннати муаккада ба ҳисоб меравад. Намозҳои суннат ва нафл бо ҷамоат гузаронида намешаванд, ба истиснои намози Таровех, ки намози суннат буда, ҳам боҷамоат ва ҳам танҳо гузошта мешавад. Намози Витр, намози воҷиб ба шумор рафта, дар моҳи Рамазон бо ҷамоат гузошта мешавад. Намози ҷумъа ва намозҳои идайн танҳо бо ҷамоат гузаронида мешаванд.

ТАРЗИ ГУЗОШТАНИ НАМОЗИ БОҶАМОАТ

Ҳар касе, ки азми хондани намози боҷамоатро дорад, дар ният бояд ӯ муайян кунад, ки дар намоз ба имом пайравӣ хоҳад кард.

Дида мебароем, ки намози боҷамоати пешин ҷи гуна гузошта мешавад.

Амали касоне, ки аз паси имом аз рақъати аввал намоз мегузоранд:

1. Ният: “Ният кардам, бигзорам, ҷаҳор рақъат намози фарзи пешинро, вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қиблаи ман ба ҷиҳати Каъба, иқтидо кардам ба имоми ҳозир истода, холисан

лиллоҳи таъоло”.

Дар ҳар намози боҷамоат ният бо ҳамроҳ кардани калимаи “Иқтидо кардам ба имоми ҳозиристода” карда мешавад.

2. Баъди такбири таҳримаро ба ҷо овардани имом, муқтадиён пас аз ӯ онро бо овози паст мегӯянд. Баъд дастҳоро ба ҳам пайва-ста дуои **“Субҳонака”**-ро бо овози паст қироат карда, ором меи-станд. Дар давоми рақъатҳои минбаъда, дар ҳолати қиём, ҳеч кас аз муқтадиҳо дигар чизе намегӯяд.

3. Дар вақти рукӯъ ҷамоат се маротиба бо овози паст **“Субҳона Раббия-л-азим”** мегӯяд. Имом **“Самиъа-л-Лоҳу ли ман ҳамидаҳ”**- гуфта рост мешаванд ва онҳое, ки аз паси сари ӯ намоз мехонанд, боло шуда, пеши худ мегӯянд: **“Раббано лака-л-ҳамд”**. Ҷамоат ҳангоми сучуд пеши худ **“Субҳона Раббия-л-аъло”**-ро 3-маротиба мехонад.

4. Дар вақти ҷалсаи аввал имом ва муқтадиҳо бо овози паст **“Ат-таҳиёт”**-ро мехонанд, дар вақти ҷалсаи охир бошад **“Ат-таҳиёт”**, **“Салавот”** ва дуои **“Раббано отино”**-ро мехонанд ва пас аз имом ба тарафи рост ва чап салом медиҳанд.

Шахсони бо ҷамоат намозгузоранда, дар вақти такбир, рукӯъ ва ростшавии минбаъда, дар вақти сачда, ростшавии баъди сачда ва инчунин ҳангоми додани **“салом”** бояд имомро пайравӣ намо-янд ва на аз ӯ пеш гузаранд ва на аз ӯ ақиб монанд. Агар шахси ақибмонда фурсат ёфта, ният карда, такбир гуфта, рукӯъ намуд, то вақти имом баъди рукӯъ рост шудан, дар ин ҳол рақъати хондаи ӯ ба ҳисоб гирифта мешавад.

Амали касоне, ки аз паси имом аз рақъати 2-юм намоз мегузоранд:

Он шахсоне, ки рақъати аввалро дарёфт накардаанд, ният карда, такбир гуфта, аз паси имом ӯро пайравӣ мекунад. Дар ҷалсаи охир фақат **“Ат-таҳиёт”**-ро мехонанд, баъд чун имом ба тарафи рост салом дод, **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, салом надода, аз ҷалса бармехезанд, то ин ки мустақилона он як рақъати бо имом нахон-даро гузоранд. Дар қиёми ин рақъат дуои **“Субҳонака”**, **“Аъзуз, Бисмиллоҳ”**, сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураро аз Қуръон мехонанд, баъди он рукӯъ ва сучудро ба ҷо меоваранд ва дар ҷалсаи охир бо овози паст **“Ат-таҳиёт”**, **“Салавот”** ва дуои **“Раббано отино”**-

ромехонанд. Баъди ин ба ҳар ду тараф салом медиҳанд. Бо ҳамин намоз анҷом меёбад.

Амали касоне, ки аз паси имом аз ракъати 3-юм намоз мегузоранд:

Он шахсоне, ки ракъати сеюмро дарёфт накардаанд, ният карда, такбир гуфта аз паси имом ўро пайравӣ мекунанд. Дар ҷалсаи охир фақат **“Ат-таҳиёт”**-ро мехонанд, баъд чун имом ба тарафи рост салом дод, **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, салом надода, аз ҷалса бар меҳезанд, то ки мустақилона он ду ракъати бо имом нахондари гузоранд. Дар қиём дуои **“Субҳонака”**, **“Аъзу, Бисмиллоҳ”**, сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураро аз Қуръон мехонанд, баъди он рукӯъ ва сучудро ба ҷо меоваранд ва **“Аллоҳу Акбар”** гуфта бармеҳезанд ва **“Бисмиллоҳ”**, сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураро аз Қуръон мехонанд, баъд рукӯъ ва сучуд мекунанд. Дар ҷалсаи охир **“Ат-таҳиёт”**, **“Салавот”** ва дуои **“Раббано отино”**-ро мехонанд. Баъд салом медиҳанд, бо ҳамин намоз анҷом меёбад.

Агар намоз се ракъатии шом ва ё витр бошад, дар он вақт шахсони аз аввали намоз ақибмондаи сеюм ракъатро дарёфткарда, ҳамроҳи имом **“Ат-таҳиёт”**-ро мехонанд, баъд чун имом ба тарафи рост ба салом додан шурӯъ намуд, **“Аллоҳу Акбар”**- гуфта, салом надода, аз ҷалса бармеҳезанд. Дар қиёми дуои **“Субҳонака”**, **“Аъзу, Бисмиллоҳ»**, сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураро аз Қуръон мехонанд, баъди он рукӯъ ва сучудро ба ҷо меоваранд ва нишаста танҳо **“Ат-таҳиёт”**-ро мехонанд. **“Аллоҳу Акбар”** гуфта бармеҳезанд ва **“Бисмиллоҳ”**, сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураро аз Қуръон мехонанд, сипас рукӯъ ва сучуд мекунанд ва баъд дар ҷалсаи охир **“Ат-таҳиёт”**, **“Салавот”** ва дуои **“Раббано отино”**-ро мехонанд. Салом медиҳанд ва намоз анҷом меёбад.

Амали касоне, ки аз паси имом аз ракъати 4-ум намоз мегузоранд:

Бо имом якҷоя ракъати чорумро мегузоранд ва дар ҷалсаи охир танҳо **“Ат-таҳиёт”**-ро мехонанд, баъди ин чун имом ба тарафи рост ба салом додан шурӯъ намуд, **“Аллоҳу Акбар”** -гуфта, бармеҳезанд. Рост истода **“Субҳонака”**, **“Аъзу, Бисмиллоҳ”**, сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураро мехонанд, баъд рукӯъ ва сучуд намуда,

нишаста фақат “**Ат-таҳиёт**”-ро мехонанд. Сипас, “**Аллоҳу Акбар**” гуфта, бармехезанд “**Бисмиллоҳ**”, сураи “**Фотиҳа**” ва дигар сура-ро мехонанд ва рукӯъ ва сучуд мекунанд. Баъд “**Аллоҳу Акбар**” гуфта аз нав бармехезанд, “**Бисмиллоҳ**”, сураи “**Фотиҳа**”-ро мехонанд, баъд рукӯъ ва сучуд мекунанд ва баъд дар ҷалсаи охир “**Ат-таҳиёт**”, “**Салавот**” ва дуои “**Раббано отино**”-ро мехонанд. Салом медиҳанд ва намоз анҷом меёбад.

Агар шахси қафомонда баъде, ки имом аз ҳолати рукӯъи рақъати охир рост шудан ворида намоз гардида бошад, дар ин сура пас аз ба тарафи рост салом додани ӯ, аз ҷой бархоста, намозро мустақилона идома медиҳад.

Дар намози боҷамоат шахс дар он сура намозро дарёфта ҳисобида мешавад, ки агар ӯ ба намоз то вақти имом ба салом додан шурӯъ намудан, ворида намоз гардида бошад.

Шахси ақибмондаи намозро дарёфтнамуда, баробари шахсоне, ки аз аввали намоз то охири намоз аз паси имом намоз хондаанд, савобро мегирад.

НАМОЗИ ЧУМЪА

Рӯзи чумъа барои мусалмонон рӯзи саид мебошад. Дар ин рӯзи ид мардон таҳорат барпо сохта, либосҳои зебо пӯшида, ба сӯи масҷид равон мешаванд. Дар Қуръони Карим гуфта шудааст:

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا

الْبَيْعَ ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ

وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾

«Эй мӯъминон, чун дар рӯзи чумъа азон барои намоз дода шавад, пас, ба сӯи ёд кардани Худо бишитобед ва хариду фурӯшро бигузored! Агар медонед, ин барои шумо беҳтар аст. Ва чун намоз тамом карда шавад, дар замин пароканда шавед ва фазли Худоро бичӯед ва Худоро бисёр ёд кунед, то бошад ки растагор шавед!». (Сураи Чумъа, 9-10).

Инчунин Муҳаммад (с) гуфта аст: “Ҳар касе, ки ба Аллоҳ Таъоло ва рӯзи Қазо имом овардааст, барои ӯ намози ҷумъа фарз гардидааст, ба ғайр аз мусофирон, ғуломон, бачаҳо, занон ва беморон”. (Абӯдовуд, “Салот”, 208, 209).

“Агар як нафаре аз шумоён тараддуди намози ҷумъа дорад, бигзор ғусл намояд”. (Бухорӣ, “Ҷумъа”, 2, 5; Муслим, “Ҷумъа”; 1, 2,4).

Ҳар касе, ки дар рӯзи ҷумъа таҳорат намуда, ба намози ҷумъа меояд ва хомӯшона хутба ғӯш мекунад, гуноҳхояш аз як ҷумъа то ҷумъаи дигар ва боз се рӯзи дигар бахшида мешаванд”. (Муслим, “Ҷумъа”, 27; Абӯдовуд “Салот”, 203).

“Агар (одам) дар рӯзи ҷумъа вузӯ гирифта бошад, ин хуб аст. Агар касе, ки таҳорати бутун (ғусл) карда бошад ин беҳтар аст”. (Тирмизӣ, “Ҷумъа”, 5; Абӯдовуд, “Таҳорат”, 128).

Намози ҷумъа аз 4 рақъат суннат, 2 рақъат фарз ва боз 4 рақъат суннат иборат мебошад.

Абдуллоҳ ибни Аббос (р) хабар медиҳад, ки Паёмбари Худо (с) то ва баъди фарзи намози ҷумъа чор рақъат суннат мехонд (яъне, ду рақъат намехонд). (Ибни Моҷа, “Иқома”, 94).

Паёмбар (с) гуфтааст: “Байни ҳар азон ва қомат намоз ҳаст». “Байни ҳар азон ва қомат намоз ҳаст”. “Байни ҳар азон ва қомат намоз ҳаст”. Баъди маротибаи сеюм афзуд: “Барои ҳар касе, ки мехоҳад”. (Бухорӣ, “Азон”, 14, 16; Муслим, “Мусофирин”, 304).

“Қасам мехӯрам, ё ин ки мардумон тарки намози ҷумъаро хотима медиҳанд, ё ин ки Аллоҳ дили ононро муҳр мезанад, баъди ин онҳо ҳатман дар қатори исрофкорон дохил мешаванд”. (Муслим, “Ҷумъа”, 40; Ибни Моҷа, “Масоҷид”, 17).

Ин намоз дар рӯзи ҷумъа дар вақти намози пешин барпо гардида, онро иваз мекунад. Намози ҷумъа танҳо бо ҷамоат ҳақиқатан мешавад.

Намози ҷумъа барои шахсони аз нигоҳи равонӣ солим ва ба синни балоғат расида фарз мебошад. Ба ғайр аз ин боз шаш шартҳои зарурӣ ва ҳатмӣ мавҷуд аст:

1. Мард бошад (барои занон ҷумъа фарз нест).
2. Аз бандагӣ озод бошад.
3. Дар сафар набошад.
4. Солим бошад.

5. Кўр набошад.
6. Пойҳои сиҳат дошта бошад.

Агар вазъи инсон ба 6 шарти дар ин чо овардашуда, мувофиқа накунад, дар ин сурат, намози ҷумъа барои ӯ фарз шуда наметавонад. Агар ба ҳар ҳол ӯ ин намозро гузорад, намози ӯ қабулгардида ҳисобида мешавад.

Шарти дурусти ба чо овардани намози ҷумъа:

1. Дар вақти намози пешин гузошта шавад.
2. Пеш аз барпо гардидани намоз хутба хонда шавад.
3. Ҷое, ки намози ҷумъа барпо мешавад, бояд барои ҳама дастрас бошад.
4. Ба ғайр аз имом на камтар аз се нафар мард бояд ҳозир бошад.
5. Бояд, ки имом аз роҳбарияти динии мусалмонони ин маҳал иҷозати гузаронидани намози ҷумъаро дошта бошад.
6. Намози ҷумъа бояд дар маҳалли аҳолинишин гузаронида шавад.

БАРПО ДОШТАНИ НАМОЗИ ҶУМЪА

Баъди азони вақти намози пешини рӯзи ҷумъа аввал 4 ракъат намози суннат гузошта мешавад. Нияти ин намоз чунин аст: “Ният кардам бигзорам, чор ракъат намози суннати ҷумъаро вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қиблаи ман ба чиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”. Намози суннати ҷумъа монанди намози суннати пешин гузошта мешавад.

Баъди ин азони дуввум хонда мешавад. Баъд имом барои хондани хутба ба минбар мебарояд. Баъди хутба иқомат хонда шуда, намози ҷумъа шуруъ мегардад. Дар паси сари имом истода ният мекунад: “Ният кардам, бигзорам фаризаи вақтиро ба адо кардани ду ракъат фарзи намози ҷумъа, вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қиблаи ман ба чиҳати Каъба, иқтидо кардам ба имоми ҳозиристода, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”. Намози ҷумъаро монанди намози фарзи бомдод барпо медоранд.

Баъди фарз 4 ракъат намози суннати ҷумъа, чун суннати намози пешин гузошта мешавад. Нияти ин намоз: “Ният кардам, биг-

зорам чор ракъат намози суннати чумъаро вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қиблаи ман ба чиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”.

НАМОЗҲОИ ИДҲО

Ид барои ҳамаи мусалмонон рӯзи хурсандист. Хондани намози боҷамоати ид рамзи бародарӣ ва ягонагии мусалмонон мебошад. Идҳо меҳрубонию марҳамати Аллоҳ Таъоло буда, дар сулҳу салоҳ ва баҳамоии мусалмонон нақши ба назар намоёнро мебозанд.

Дар як сол ду иди мусалмонӣ мавҷуд мебошад:

1. Иди Рамазон.

2. Иди Қурбон.

Барои он касоне, ки намози чумъа фарз мебошад, намозҳои ид барояшон воҷиб аст. Намози ид аз ду ракъат иборат буда, бо ҷамоат гузаронида мешаванд. Дар ин намозҳо азон ва иқомат хонда намешавад.

Хутбаи ид суннат буда, баъди намоз хонда мешавад. (Хутбаи намози чумъа фарз буда, пеш аз фарзи чумъа хонда мешавад). Намози ид аз дигар намозҳо бо он фарқ мекунад, ки дар он шаш такбири иловагӣ, се такбир дар ракъати аввал, се такбир дар ракъати дуввум мавҷуд мебошад.

НАМОЗҲОИ ИД ЧӢ ГУНА ГУЗОШТА МЕШАВАНД.

Намози иди Рамазон.

Рақъати аввал.

1. Ҷамоати намозгузoron аз паси имом саф мегиранд ва ният мекунад: “Ният кардам, бигзорам, ду рақъат намози иди Рамазонро бо ҷумлаи такбироташ, ки воҷиби ҳамин вақт аст, рӯй овардам ба қибла, қиблаи ман чиҳати Каъба, иқтидо кардам ба имоми ҳозиристода, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”.

2. Имом дастҳоро боло бардошта меғӯяд: “**Аллоҳу Акбар**», ҷамоат пас аз имом бо овози паст низ такбири таҳримаро такрор мекунад, сипас намозгузoron дастҳоро болои ишкам мегузоранд (занон бошанд дар рӯи сина дастҳоро мегузоранд).

3. Имом бо овози баланд ва ҷамоат бошад, бо овози паст дуои **“Субҳонака”**-ро мехонанд. Баъди ин се такбири иловагиро бо тарзи зерин мехонанд:

Такбири аввал: Имом бо овози баланд (ҷамоат бо овози паст) дастхоро боло бардошта такбири **“Аллоҳу Акбар”**-ро мегӯянд. (монанди такбири таҳрима), сипас дастхоро ба қад сар медиҳанд. Такбири дувум: баъди таваққуфи кӯтоҳ имом бо тарзи дар боло ишора гардида, такбири дувумро ба ҷо оварда, сипас дастхоро ба қад сар медиҳанд. Такбири сеюм: имом каме таваққуф намуда, такбири сеюмро ба ҷо меорад, баъди он дастхоро ба ҳам пайваст мекунад. Ҷамоат тамоми амалхоро пас аз имом такрор мекунад.

4. Имом бо овози паст **“Аъзу, Бисмиллоҳ”**-ро мехонад. Баъд бо овози баланд сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураро аз Қуръон мехонад. Ҷамоат дар ин вақт хомӯш истода, фақат имомро гӯш мекунад.

5. Имом ва ҷамоат рукӯъ ва сучудро ба ҷо меоваранд, баъд аз он ба рақъати дувум бархеста, дастхоро болои ҳам гузошта, қироати имомро гӯш мекунад.

Рақъати дувум.

Имом бо овози паст **“Бисмиллоҳ”**-ро мехонад. Баъд бо овози баланд сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураро мехонанд. Баъд чун дар рақъати аввал имом бо овози баланд, се такбири **“Аллоҳу Акбар”**-ро мегӯяд ва дар вақти гуфтани такбир дар миёнаи ҳар яки он каме таваққуф мекунад. Баъди такбири сеюм дастхоро аз ҳам чудо накарда, **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, рукӯъ ва сучудро ба ҷо меоваранд, ки баъди он ба ҷалсаи охирин менишинад. Имом ва ҷамоат нишаста, пай дар пай, **“Ат-таҳиёт”**, **“Салавот”** дуои **“Раббано отино”**-ро мехонанд. Баъд **“Салом”**-ро ба ҷо меоваранд. Намозро ба охир расонида, аввал сарро ба тарафи рост ва баъд ба тарафи чап гардонида, **“Ас-салому алайкум ва раҳматуллоҳ”** мегӯянд. Баъди намоз имом хутбаро мехонад.

Намози иди Қурбон.

Ин намоз ҳамчун намози иди Рамазон хонда мешавад. Ин ду намоз аз ҳам дигар танҳо бо ният фарқ мекунад: “Ният кардам, бигзорам, ду рақъат намози иди Қурбонро бо ҷумлаи такбироташ,

ки воҷиби ҳамин вақт аст, рӯй овардам ба қибла, қиблаи ман чиҳати Каъба, иқтидо кардам ба имоми ҳозиристода, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”. Монанди намози иди Рамазон имом баъди адои намоз хутба мехонад.

ТАКБИРИ ТАШРИҚ.

Ин такбирро аз рӯзи Арафа, яъне як рӯз пеш аз иди Қурбон аз намози бомдод, ҳисоб карда, то намози асри рӯзи чоруми ид, баъди ҳар фарз мегӯянд. (Ҳамагӣ такбири “Ташриқ”-ро баъди намозҳои фарз 23-маротиба гуфта мешавад). Такбири ташриқ:

“Аллоҳу Акбар, Аллоҳу Акбар, ло илоҳа иллаллоҳу ва-ллоҳу Акбар, Аллоҳу Акбар ва лиллоҳи-л-ҳамд».

Маънояш: **“Аллоҳ бузург аст, Аллоҳ бузург аст, нест ҳудованде ба ғайри Аллоҳ, Аллоҳ бузург аст ва ҳамаи ҳамду сано Аллоҳро бод”.**

Ин такбир ҳам барои ҷамоат ва ҳам барои ҳар шахс дар алоҳидагӣ воҷиб ба ҳисоб меравад. Мардон ин такбирро бо овози баланд, занон бошад пеши худ бо овози паст мехонанд. Баъди намози Витри воҷиб такбири ташриқ хонда намешавад.

Агар дар ин рӯзҳо касе намози қазой дошта бошад ва ӯ дар рӯзҳои такбири ташриқ нияти онҳоро адо кардан дорад, пас он баъди хондани ин намозҳо бояд такбири ташриқро низ хонад. Агар ӯ ин намозҳоро баъди ин рӯзҳо адо намояд, дар ин ҳолат такбири ташриқро намегӯяд.

Амалҳое, ки анҷом додани онҳо дар рӯзҳои ид ҳатмӣ мебошад:

Субҳи зуд аз хоб бедор шуда, ғул карда, либосҳои аз ҳама зеборо бояд ба бар намуд. Мардҳо хушбӯйҳо зада, ба сӯи масҷид раво шавад. Дар роҳ мебояд кушодарӯй буда ва ба камбағалон садақа дод. Дар рӯзҳои ид бояд мусулмонҳоро табрик намуд. Дар рӯзҳо ид бояд хешовандон ва дӯстонро дидорбинӣ намуда, озору ранҷишҳоро бахшид ва бо қаҳрӣ будагон ошӣ намуд. Ба ғайр аз ин, барои хешовандони фавтида садақа дода, қабри ононро зиёрат намуда, ба арвоҳашон дуо ва Қуръон хонд. Барои бачаҳо дар рӯзҳои ид тӯҳфа ва либоси нав мехаранд.

Ин амалҳое мебошанд, ки дар рӯзҳои ид ба анҷом расонидани онҳо ҳатмист.

НАМОЗИ ТАРОВИҲ

Намози таровиҳ дар моҳи шарифи Рамазон хонда мешавад. Ин намоз аз 20-рақъат иборат мебошад. Намози таровиҳ ҳам барои мардон ва ҳам занони рӯзадор ва онҳое, ки бо сабабҳои беморӣ ва мусофират рӯза нагирифтаанд, суннати муаккада мебошад. Гузори-дани намози таровиҳ дар масҷид суннат мебошад, ки барои хонда-ни ин намоз дар ин чо савоби бисёр ваъда гардидааст.

Паёмбар (с) гуфта аст: “Ҳар шахсе, ки дар моҳи Рамазон таровиҳ мехонад ва ба моҳи муборак будани он боварӣ дошта, бо умеди гирифтани савоб фақат аз Аллоҳ рӯза медорад, ҳамаи гуноҳҳои гузаштааш бахшида мешаванд». (Бухорӣ, “Имон», 27; Муслим, “Мусофирин”, 174).

“Аллоҳ моҳи Рамазонро барои шумо фарз гардонид. Ман рост истода намоз барпо доштам ва ҳамчунин намози таровиҳ дар шаби он суннат гашт. Ҳар шахсе, ки дар моҳи Рамазон бо дили пур аз эътиқод, бо умеди гирифтани савоб дар моҳи Рамазон рӯза дошта, намози таровиҳро барпо месозад, аз гуноҳояш халос гардида, монанди тифли навзод мегардад». (Аҳмад ибни Ҳанбал, Намай).

Барпо доштани намози таровиҳ.

Намози таровиҳро танҳо баъд аз намози хуфтан мегузоранд. Намози Витр одатан дар моҳи шарифи Рамазон баъди намози таровиҳ гузошта мешавад. Дар намози 20- рақъатаи таровиҳ баъди ҳар рақъати дуввум ва ё чаҳорум “Салом” дода мешавад.

Гузаронидани намози ду рақъатаи таровиҳ.

Намози таровиҳ баъди намози фарз ва суннати хуфтан гузошта мешавад.

Нияти имом: “Ният кардам, бигзорам, ду рақъат намози суннати таровиҳро вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қиблаи чиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”. Имом “**Аллоҳу Акбар**” гуфта дастҳоро боло бурда, болои ишкам мегузорад.

Нияти чамоат: “Ният кардам бигзорам, ду рақъат намози суннати таровиҳро вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қиблаи ман ба чиҳати Каъба, иқтидо кардам ба имоми ҳозиристода, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”. Баъди такбири имом чамоат низ такбир гуфта, дастҳоро рӯи ҳам мегузорад.

Сипас имом ва ҷамоат бо овози паст дуои **“Субҳонака”**-ро мехонанд. Имом бо овози паст **“Аъзу ва Бисмиллоҳ”**-ро мехонанд. Ҷамоат бошад дар ин вақт хомӯш меистад. Баъд имом бо овози баланд сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураҳо аз Қуръон мехонанд. Имом ва ҷамоат рукӯъ ва сучудро ба ҷо меоваранд, баъд аз он барои хондани рақъати дуввум бархезанд.

Имом бо овози паст **“Бисмиллоҳ”**-ро мехонанд. Баъд бо овози баланд сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураҳо мехонанд, баъд ҳама рукӯъ ва сучуд намуда ба ҷалса менишинанд. Имом ва ҷамоат нишаста, пай дар пай, **“Ат-таҳиёт”**, **“Салавот”** дуои **“Раббано отино”**-ро мехонанд. Баъд **“Салом”** дода, рӯйро ба тарафи рост ва баъд ба тарафи чап гардонида, **“Ас-салому алайкум ва раҳматуллоҳ”** меғунд.

Амали дар боло ишорагардида 10 маротиба дар намози 2 рақъатӣ такрор гардида, 20 рақъат мешавад. Баъди ин 3-рақъат намози бо ҷамоати Витр барпо карда мешавад.

Танҳо хондани ду рақъат намози таровиҳ.

Ин намоз монанди намози суннати бомдод гузошта мешавад ва аз он танҳо бо нияташ фарқ мекунад. Нияти намози ду рақъатаи дар танҳои гузорида мешудаи таровиҳ чунин аст: “Ният кардам, бигзорам, ду рақъат намози суннати таровиҳро, вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қиблаи ман ба ҷиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”. Намози 2 рақъата 10 маротиба гузаронида мешавад. Баъди ин 3-рақъат намози Витр хонда мешавад.

Гузаронидани намози чоррақъатаи таровиҳ.

Нияти имом: “Ният кардам, бигзорам, чаҳор рақъат намози суннати таровиҳро, вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қиблаи ман ба ҷиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”. Имом **“Аллоҳу Акбар”** гуфта, дастҳоро боло бурда, онро болои ишкам мегузорад.

Нияти ҷамоати аз паси имом намозгузоранда: “Ният кардам, бигзорам, чаҳор рақъат намози суннати таровиҳро вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қиблаи ман ба ҷиҳати Каъба, иқтидо кардам ба имоми ҳозиристода, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”. Баъди тақбири имом ҷамоат низ тақбир гуфта, дастҳоро рӯи ҳам мегузорад.

Сипас имом ва ҷамоат бо овози паст дуои **“Субҳонака”**-ро мехонанд. Имом бо овози паст **“Аъзу ва Бисмиллоҳ”**-ро мехонад. Ҷамоат бошад дар ин вақт хомӯш меистад. Баъд имом бо овози баланд сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураро аз Қуръон мехонад. Имом ва ҷамоат рукӯъ ва сучудро ба ҷо меоваранд, баъд аз он барои хондани рақъати дуввум бармехезанд.

Имом бо овози паст **“Бисмиллоҳ”**-ро мехонад. Баъд бо овози баланд сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураро мехонад, баъд ҳама рукӯъ ва сучуд намуда, ба ҷалса менишинанд. Имом ва ҷамоат нишаста, пай дар пай, **“Ат-таҳиёт”**, **“Салавот”**-ро мехонанд. Имом ва ҷамоат барои хондани рақъати сеюм бархеста, бо овози паст дуои **“Субҳонака”**-ро мехонанд. Имом бо овози паст **“Аъзу ва Бисмиллоҳ”**-ро мехонад. Баъд бо овози баланд сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураро мехонад. Имом ва ҷамоат рукӯъ ва сучудро ба ҷо меоваранд ва барои хондани рақъати чаҳорум бармехезанд. Имом бо овози паст **“Бисмиллоҳ”**-ро хонда, бо овози баланд сураи **“Фотиҳа”** ва дигар сураро мехонад, баъд ҳама рукӯъ ва сучуд намуда, ба ҷалса менишинанд.

Имом ва ҷамоат нишаста пай дар пай **“Ат-таҳиёт”**, **“Салавот”** дуои **“Раббано отино”**-ро мехонанд; **“Ас-салом”**-ро ба ҷо оварда рӯйро ба тарафи рост ва баъд ба тарафи чап гардонида, **“Ас-салому алайкум ва раҳматуллоҳ”** мегӯянд.

Амали дар боло ишорагардида 5 маротиба 4 рақъатӣ такрор гардида, дар маҷмӯъ 20 рақъат мешавад.

Баъди ин 3 рақъат намози боҷамоати Витр барпо карда мешавад.

Танҳо хондани чаҳор рақъат намози таровиҳ.

Ният: “Ният кардам, бигзорам, чаҳор рақъат намози суннати таровиҳро, вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қиблаи ман ба ҷиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи Таъоло”. Ин намоз монанди намози суннати пешин гузошта мешавад ва аз он танҳо бо нияташ фарқ мекунад. Намози чаҳоррақъата панҷ маротиба такроран барпо карда мешавад. Баъди ин 3 рақъат намози Витр хонда мешавад. Мисли саҳобагони Паёмбар (с) баъди ҳар чаҳор рақъат танаффуси кӯтоҳ намудан ҷоиш буда, дар давоми он хондани ҳамду ситоиш ва ёди Парвардигор ва шунидани ваъзи кӯтоҳ, ё ки дар бораи

Парвардигор фикру андеша намудан тавсия карда мешавад. Яке аз намунаҳои ситоиши Худованд чунин аст:

“Субҳона зи-л-мулки ва-л-малакут. Субҳона зи-л-ъиззати ва-л-ъазамати ва-л-қудрати ва-л-кибриёи ва-л-ҷабарут. Субҳона-л-малики-л-ҳайи-л-лазӣ ло яному ва ло ямут. Суббухун Қуддуссун рабуно ва рабу-л-малоикати ва-р-рӯҳ.
(3 маротиба).

НИШАСТА ВА БО ИМОВУ ИШОРА ГУЗАРОНИДАНИ НАМОЗ.

Дар дини мубини Ислому мушкилие нест. Офаридгор имкону тавоноии офаридаи Худро ба эътибор гирифта, барои онҳо чунин ибодатро ҳукм намудааст, ки иҷрои он барои ҳар яки онҳо имконпазир мебошад.

Ҳар он касе, ки бо сабаби беморӣ наметавонад намозро рост истода гузорад, бояд ӯ онро дар ҳолати нишаста адо намояд. Дар ин ҳолат, он рукнҳои намоз хонда мешаванд, ки одатан онҳоро рост истода анҷом медиҳанд. Ҳангоме, ки навбати рукӯъ фаро расид, онро ба тарзи муқаррарӣ анҷом додан ғайри имкон аст, танро ба пеш ҳам намуда, онро нишаста ба ҷо меоваранд. Нисбати рукӯъи муқаррарӣ бештар танро ҳам намуда, ҳамин тарз нишаста, сачда мекунад. (Агар имконияти ба тариқи муқаррарӣ ба ҷо овардани он набошад).

Агар имкони ҳам намудани тан набошад, пас рукӯъ ва сучудро бо ҳам намудани сар анҷом медиҳанд. Чунин ба ҷо овардани рукнҳоро “имо” меноманд.

Дар намози нишаста ва дар намози имо дар сачда нисбати рукӯъ бештар ҳам шудан ҳатмӣ мебошад, вагара намоз нодуруст ҳисобида мешавад.

Агар бемор нишаста натавонад, дар ин сурат намозро ним дароз шуда, ё дароз кашида рукӯъ ва сучудро бо ҳаракати сар талқин мекунад. Агар ин ҳам ғайри имкон бошад, дар ин ҳол ҳаракати дохили намоз (рукӯъ ва сучуд)-ро бо ишораи чашм талқин мекунад. Агар ҳатто имкони ишораи чашм ҳам надошта бошад, онгоҳ намозро дар дил мегузорад ва ё онро чун қарз барои вақти минбаъда мемонад.

НАМОЗИ МУСОФИР

Шахс аз ҳудуди шаҳри таваллуд, ё иқомати худ ба мақсади сафар хориҷ гашта, на кам аз 18 соат роҳро (аз 90 км бештар) бо тариқи пиёда (қадами миёна) тай кунад, мусофир ҳисобида мешавад.

Агар шахси мусофир дар ин, ё он маҳал истиқомати одамон на бештар аз 15 рӯзро нияти зист қарор дода бошад, дар ин ҳол, ӯ чӣ дар вақти сафар ва чӣ дар вақти будубошаш дар ин маҳал мусофир ҳисобида мешавад. Агар он азми истоданро дар ин, ё он макони истиқомат ба муддати 15 рӯз ва бештар намуда бошад, танҳо хангоми сафар дар роҳ то ин макон мусофир доништа мешавад.

Агар мусофир барои гузоштани намозҳои суннат вақт дошта бошад, ӯ ин намозҳоро кӯтоҳ накарда, пурра мехонад.

Агар мусофир пушти сари имоми муқим намоз хонад, намозро пурра мехонад. Агар имом мусофир бошад, пас муқтадии мусофир ҳамроҳи имом пас аз хондани ду рақъат салом гардонад ва муқтадии муқим бидуни салом гардондан баланд шавад ва ду рақъати дигари худро танҳо бихонад. Ба ҷои намози чаҳор рақъатаи дар роҳи сафар қазогардида ду рақъатаи намози қаср гузошта мешавад. Агар намози чаҳор рақъатаи дар манзили зист қазо гардида, дар роҳ хонда шавад, он гоҳ пурра адо карда мешавад.

Дар роҳ мусофир метавонад аз маҳсӣ истифода барад. Мӯҳлати масъ дар роҳ се шабу се рӯз мебошад. (бидуни сафар мӯҳлати он як шабонарӯз аст). Дар моҳи Рамазон ба мусофир иҷозат дода шудааст, ки рӯза надорад. Дар ин ҳолат, баъди аз сафар баргаштанаш, ӯ бояд рӯзҳои рӯза надоштаашро чун қарз бо гирифтани рӯза адо намояд. Бо вучуди ин, агар доштани рӯза ба саломати мусофир таъсир нарасонад, рӯза доштани афзалтар аст. Инчунин мусофир ҳуқуқ дорад, ки намози ҷумъа ва идҳоро нахонад. Вале ба ҳар навъ, агар мусофир ин намозҳоро гузорад, иншоаллоҳ, қабул мешаванд. Дар рӯзи ҷумъа ба ҷои намози ҷумъа, мусофир бояд намози пешинро гузорад.

БАЁНИ НАМОЗҲОИ ҚАЗО

Намозе, ки дар вақташ гузошта мешавад онро намози “Адо” меноманд, аммо намозе ки баъд аз гузоштани вақташ хонда мешавад

вад, онро намози “Қазо” мегўянд. Дар вақташ беузр нахондани намоз ва ё қасдан тарки он гуноҳи азим ҳисобида мешавад. Агар чунин шуда бошад, бояд тавба кард.

Ба сифати қарз ҳамаи намозҳои фарз ва Витри воҷиби дар вақташ нахондари адо намудан ҳатмӣ мебошад. Намозҳои гузаштаи суннат чун қарз ба ғайр аз намози суннати бомдод, ки онро то фаро расидани вақти намози пешини ҳамон рӯз гузоштан мумкин аст, адо карда намешаванд. Барои барпо намудани намозҳои қазогардида вақти муайян мавҷуд нест. Онҳо дар ҳар вақт, чӣ рӯз ва чӣ шаб, ба ғайр аз вақти макрӯҳ хонда мешаванд.

Агар қарзҳои намоз бештар бошад ва намозгузор надонад, ки барои кадом рӯз қазои намозро хонад, дар ин сурат ӯ метавонад чунин ният кунад: “Ният кардам, бигзорам, ду рақъат қазои намози фарзи бомдоди (аввалро ё охиirro) вақте, ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қиблаи ман ба чиҳати Каъба, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”. Барои гузоштан қазои дигар намозҳо, масалан пешин, ё аср низ чунин ният карда мешавад.

НАМОЗИ ЧАНОЗА

Намози чаноза фарзи кифоя мебошад. Аз Аллоҳ Таъоло омӯрзиши гуноҳи шахси фавтидаро намудан вазифаи охиринаи мусалмон дар назди бародари ҳамдинӣ худ мебошад.

Ба кӣ намози намоз чаноза хонда мешавад.

Барои гузоштани намози чаноза мавҷуд будани шаш шарт ҳатмист:

- 1) Фавтшуда бояд мусалмон бошад;
- 2) Фавтшуда бояд пок бошад (ғусл дода шуда), дар кафан (кафан матои сафеди аз пахта тайёркадрашуда, ки ба он часади шахси фавтидаро мепечанд) печидашуда бошад;
- 3) Майит бояд дар назди ҷамоат ҳозир бошад;
- 4) Тани майт бояд бутун бошад, ё ки ними қадаш, аз тарафи сар мавҷуд бошад;
- 5) Намозгузoron дар намози чаноза рост истода (касе, ки рост истода наметавонад нишаста) онро мехонанд;
- 6) Тани майит набояд дар китфи одамон ва болои ҳайвон бошад;

Намози ҷаноза фарзи кифоя мебошад. Матлаби сухани мазкур ин аст, ки ин намоз ба ҳар як мусалмони аз ҷаноза хабарёфта фарз аст. Лекин агар аз ҷумлаи онҳо чанд нафар барои адои намози ҷаноза иқдом намояд, фарз аз зиммаи ҳама соқит гардад. Ҷамоат барои намози ҷаноза шарт буда наметавонад. Агар ҷанозаро як нафар ҳам гузошта бошад, пас фарз ба ҷо оварда мешавад. Ҳама он чизе, ки дигар намозхоро ботил мегардонад, намози ҷанозаро низ ботил мекунад.

Намози ҷанозаро ҳар вақт хондан мумкин аст, ба ғайр аз вақти барои хондани намоз макрӯҳ.

Рукнҳои намози ҷаноза: 4 такбир ва қиём

Салом гузоштан воҷиб аст.

Дар намози ҷаноза рукӯъ ва сучуд вучуд надорад.

Суннатҳои намози ҷаноза:

1. Имом бояд дар рости синаи майит истад;
2. Хондани дуои **“Субҳонака”** баъди такбири аввал;
3. Хондани **Салавот** баъди ракъати дуввум;
4. Хондани дуо баъди ракъати сеюм.

ТАРТИБИ ГУЗОШТАНИ НАМОЗИ ҶАНОЗА.

Майитро ғусл намуда, дар кафан печонда, дар болои тобут гузошта, онро барои хондани намози ҷаноза омода мекунанд. Тобутро бо ҷасади майит дар назди ҷамоат мемонанд ва имом рӯ ба рӯи синаи он меистад. Ҷамоат аз паси сари имоми рӯй ба сӯи қибла ниҳода саф мегирад. Дар ният муайян намудани ба кӣ ҷаноза хонда мешавад, ҳатмӣ мебошад.

Нияти имом:

“Ният кардам, бигзорам, чаҳор такбироти салоти ҷанозаро, сано мар Худоро, дуруд мар Муҳаммади Мустафоро, савобашро бахшидам бар ин майити ҳозиристода, вақте ки бар ман аст, рӯй овардам ба қибла, қибла ҷиҳати Каъба, иқтидо кардам ба имоми ҳозиристода, холисан ли-л-Лоҳи таъоло”. (Агар мутавафо мард бошад, дуо барои ин мард, агар он зан бошад дуо барои ин зан; агар ноболиғ бошад, дуо барои ин писари ноболиғ ва агар духтар бошад, дуо барои ин духтари ноболиғ хонда мешавд).

Баъди анчоми ният имом бо овози баланд, ҷамоат бошад бо садои паст **“Алоҳу Акбар”** мегӯянд ва ин такбири аввал мебошад, сипас чун дар дигар намозҳо дастҳо болои якдигар гузошта мешаванд. Имом ва ҷамоат бо овози паст дуои **“Субҳонака”**-ро мехонанд ва ин калимаро илова мекунанд.

(Субҳонака-л-лоҳумма ва биҳамдика ва таборака-смука ва таъоло ҷаддука ва ло илоҳа ғайрука).

Баъди ин дастҳоро набардошта, имом бо овози баланд, дигарон бо овози паст **“Алоҳу Акбар”** – такбири дуввумро мехонанд. Сипас имом ва ҷамоат бо овози паст **“Салавот”**-ро мехонанд. Баъд аз нав ҳамин тавр дастҳоро набардошта, такбири сеюм **“Алоҳу Акбар”** –ро мехонанд. Сипас имом ва ҷамоат бо овози паст дуои намози ҷанозаро мехонанд. Агар намозгузороне, ки ин дуоро надонанд, пас дуои **“Кунут”**-ро мехонанд. Агар инро ҳам надонанд он вақт дуои **“Раббано отино”**-ро мехонанд; Баъд дастҳоро набардошта, такбири чаҳорумро мегӯянд, ҳеҷ чиз нахонда, “салом” медиҳанд. Аввал ба тарафи рост, баъд ба тарафи чап: **“Ас-салому алайкум ва раҳматуллоҳ”** мегӯянд.

Дуое, ки баъди такбири сеюми намози ҷаноза хонда мешавад:

Аллоҳуммағфир ли ҳаййино ва маййитино ва шоҳидино ва ғоибино ва сағирино ва кабирино ва закарино ва унсоно. Аллоҳумма ман аҳйайтаху минно фааҳйихи ала-л-ислом ва ман таваффайтаху минно фатаваффоҳу ала-л-имон, бираҳматика ё арҳама-р-роҳимин.

Яъне, **“Эй Аллоҳ! Мағфират кун зинда ва мурда ва ҳозиру ғоиб ва кўчаку бузург ва марду зани моро. Эй Аллоҳ, касеро, ки аз мо зинда нигоҳ дорӣ, ўро бар ислом зинда нигоҳ дор ва касеро, ки аз мо вафт диҳӣ, пас ўро мавт бар имон насиб фармо!”**.

Баъди ин дигар дуо вобаста ба ҷинси маҳрум хонда мешавад:

Агар мутавафо мард бошад:

“Ва хусса ҳоза-л-маййита би-р-рўҳи ва-р-роҳати ва-л-мағфирати ва-р-ризвони. Аллоҳумма ин кона муҳсинан фа зид фӣ эҳсонихи ва ин кона муъсийятан фа тачоваз анҳу ва лаққиҳил-амна ва-л бушра ва-л-каромата ва зулфа. Бираҳматика ё арҳама-р-роҳимин».

Яъне, “Ва ба хусус ба рӯҳи ин майит бахшида мешавад. Ва эй Аллоҳ! раҳмату мағфират намо ўро ва дар Биҳишт ҷойгир кун ўро. Эй Аллоҳ, агар ў бандаи нек буд, ба ў бештар лутфу меҳрубонӣ намо, агар бандаи бад буд, гуноҳҳои ўро бубахш, ўро азобу ҷазо мадеҳ! Эй Аллоҳ, ин бандаро аз он ҷи ки метарсид, аз он ҳифз намо! Бо караму марҳамати худ, ўро хушнуд гардон ва мартабаи ўро баланд бардор. Эй Аллоҳ, Ту аз ҳамаи меҳрубонҳо меҳрубонтарӣ!”.

Агар мутавафо зан бошад:

“Ва хусса ҳозиҳи-л-майита би-р-рӯҳи ва-р-роҳати ва-л-мағфирати ва-р-ризвони. Аллоҳумма ин конат муҳсинан фа зид фӣ эҳсониҳо ва ин кона муъсийятан фа таҷоваз анҳо ва лаққиҳа-л-амна ва-л бушра ва-л-каромата ва зулфа. Бираҳматика ё арҳама-р-роҳимин».

Яъне, “Ва ба хусус ба рӯҳи ин майит бахшида мешавад. Ва эй Аллоҳ! раҳмату мағфират намо ўро ва дар Биҳишт ҷойгир кун ўро. Эй Аллоҳ, агар ў бандаи нек буд, ба ў бештар лутфу меҳрубонӣ намо, агар бандаи бад буд, гуноҳҳои ўро бубахш, ўро азобу ҷазо мадеҳ! Эй Аллоҳ, ин бандаро аз он ҷи ки метарсид, аз он ҳифз намо! Бо караму марҳамати худ, ўро хушнуд гардон ва мартабаи ўро баланд бардор. Эй Аллоҳ, Ту аз ҳамаи меҳрубонҳо меҳрубонтарӣ!”.

Агар фавтёфта писари ноболиғ бошад.

“Аллоҳуммаҷъалҳу лано фарратан ваҷъалҳу лано аҷран ва зухран ваҷъалҳу лано шофиъан ва мушаффиъан”.

Маънояш: “Эй Аллоҳ! Бигардон ин (бачаро) барои мо ҷойтаёркунанда ва бигардон ўро барои мо аҷру захира ва бигардон ўро чунин сифоришкунандае (шафоаткунандае), ки сифориши ў қабул гардад».

Агар фавтёфта духтари ноболиғ бошад:

“Аллоҳуммаҷъалҳо лано фарратан ваҷъалҳо лано аҷран ва зухран ваҷъалҳо лано шофиъатан ва мушаффиъатан”.

Маънояш: “Эй Аллоҳ! Бигардон ин (духтарро) барои мо ҷойтаёркунанда ва бигардон ўро барои мо аҷру захира ва бигардон ўро чунин сифоришкунандае (шафоаткунандае), ки си-

фориши ӯ қабул гардад».

Ҳар касе, ки ин дуоро надонад, бо ҷумлаи ният ин оятро аз Қуръон хонад:

“Раббано отино фи-д-дунё ҳасанатан ва фи-л-охирати ҳасанатан ва қино азоба-н-нор”.

Маънояш: **«Эй Парардигори мо! Ба мо дар Дунё неъмат ва дар Охират неъмат бидеҳ ва моро аз азоби оташ(-и Дӯзах) нигоҳ дор!».**

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА

1. Сачдаи саҳв чист ва дар кадом ҳолат бояд онро ба ҷо овард?
2. Бартарияти намози боҷамоат дар чист?
3. Дар бораи одоби масҷид нақл кунед.
4. Қисмҳои меъмории масҷидро номбар кунед.
5. Намози боҷамоатро аз паси имом чӣ гуна мехонанд?
6. Хондани намози ҷумъа ба кӣ фарз аст?
7. Намози фарзи ҷумъа аз чанд рақъат иборат аст?
8. Намозҳои ид барои кӣ воҷиб мебошанд?
9. Намозҳои ид аз дигар намозҳо бо чӣ фарқ мекунанд?
10. Дар бораи “Такбири ташриқ” нақл кунед.
11. Дар бораи вазифа ва амалҳои зарурии мусалмонон дар рӯзҳои ид нақл кунед.
12. Дар бораи бартарияти намози таровеҳ нақл кунед.
13. Намози таровиҳро чӣ хел мегузоранд?
14. Намозро нишаста ва бо имову ишора чӣ гуна мегузоранд?
15. Мусофир кист ва он чӣ гуна намоз мегузорад?
16. Адо ва Қазо чист? Намозҳои гузашта чӣ гуна адо карда мешаванд?
17. Сачдаи тиловат чист ва чӣ гуна ба ҷо оварда мешавад?
18. Барои кӣ намози ҷанозаро мегузоранд?
19. Дар намози ҷаноза чи хел ният мекунанд? Намози ҷанозаро чи тавр мехонанд?

ҚИСМИ VI

РЎЗА

- Аҳамият ва манфиати рўза.
- Рўза дар моҳи шарифи Рамазон барои кӣ фарз аст.
- Саҳар ва ифтор, дуои ифтор.
- Эътикоф.
- Кай ва чӣ гуна нияти гирифтани рўза мекунад?
- Намудҳои рўза.
- Сабабҳои, ки боиси дар дигар вақт гирифтани рўза моҳи шарифи Рамазон мегарданд.
- Фидя.
- Ҳоли онҳое, ки бесабаб рўза намедоранд.
- Амалҳои шиканандаи рўза, қазо ва каффорат.
- Амалҳое, ки боиси шикасти рўза ва қазои он мегарданд.
- Ҳолате, ки рўзаро намешикананд.
- Амалҳои макрӯҳ дар вақти рўза.
- Амалҳое, ки дар вақти рўза макрӯҳ ҳисобида намешаванд.

АҲАМИЯТИ РЎЗА

Рукни севвуми Исломи дар моҳи шарифи Рамазон доштани рўза мебошад. Рўза моҳи шарифи Рамазон дар соли дуввуми ҳиҷри барои мусалмонон фарз гардид. (Ҳиҷрати Паёмбар Муҳаммад (с) аз Макка ба Мадина дар соли 622 солшумории мелодӣ рост меояд. Мусалмонон солшумории худро аз ин соли муборак шурӯъ намуданд).

Рўза ин худдорӣ намудан аз ғизо ва нӯшокиҳо ва робитаи ҷинсӣ аз субҳ то шом, яъне то фуру рафтани офтоб мебошад.

Рўза, вобаста ба миқдори рӯзҳои моҳи Рамазон гоҳе 29 ва гоҳе 30 рӯз давом мекунад.

Худи Паёмбар Муҳаммад (с) дар давоми ҳаёти худ 9 маротиба рўза гирифтааст. Рўзаҳои гирифтаи Паёмбар (с) дар чор моҳи 29 рӯз дошта ва панҷ моҳи 30 рӯз дошта рост омадаанд.

Барои мусалмонон моҳи шарифи Рамазон моҳи муборак мебошад. Маҳз дар ҳамин моҳ барои пешвои мо мусалмонон Муҳаммад (с) рисолати Паёмбарӣ нозил гардид, он чун оғози эҳёи дини Иломи

дониста мешавад. Дар ин моҳи муборак ҳамчунин Қуръони карим нозил гардид. Дар моҳи Рамазон “Лайлату-л-қадр” рост меояд, ки ин шаб аз ҳазор моҳ бештар дониста мешавад. Дар ин моҳ мусалмонон рӯза дошта аз гуноҳ пок гашта, аз фикру андешаи бад ва рафтору кирдори номатлуб бештар канорагирӣ мекунад. Аллоҳ Таъоло ҳукм мекунад:

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن

قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

«Эй касоне, ки имон овардаед, бар шумо рӯза доштан лозим карда шуд, чунон ки бар касоне лозим карда шуд, ки пеш аз шумо буданд, то бошад ки парҳезгорӣ кунед».

(Сураи Бақара-183).

فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ

«Ва ҳар ки аз шумо он моҳро (Рамазонро) дарёбад, пас, албатта, дар он рӯза дорад». (Сураи Бақара-185).

Рӯза яке аз намудҳои муҳимми ибодат мебошад. Дар ин дунё он моро аз корҳои бад ва дар рӯзи Қазо бошад, аз оташи Дӯзах муҳофиза намуда, барои омӯрзиши гуноҳхоямон назди Аллоҳ Таъоло кафил мегардад. Паёмбар (с) мегӯяд: “Агар одамон моҳи шарифи Рамазонро аз рӯи манзалаташ қадр менамуданд, он гоҳ онҳо меҳостанд, ки он яқсоли пурра давом кунад». (Ибни Ҳузайма, “Саҳеҳ” 3,190).

“Оғози моҳи Рамазон, ин раҳмат, миёнаи он мағфират ва охираш озодгардӣ аз Дӯзах аст». (Ибни Ҳузайма, “Саҳеҳ” 3,191).

МАНФИАТИ РЎЗА

1. Рўза ахлоқро қавӣ мегардонад.

Рўза ёди Аллоҳ Таъоло дар дили мо бедор гардонида, масъулиятшиносиро бештар намуда, дилро аз ҳисоёти разилона ва қабех пок гардонида, аз муносибати бад бо одамон ва рафтори номақбул нигоҳ дошта, билохира, моро тарбият мекунад.

Рўза чашми моро аз нигоҳи манъ шуда, забони моро аз дурӯғ ва суханҳои бемаънӣ, гӯшҳои моро аз ғайбат, ишками моро аз ғизои ҳаром, дастони моро амалҳои мазамматкунанда, пойҳои моро аз рафтан ба ҷойҳои манъкардашуда, муҳофизат ва нигоҳ медорад. Ҳикмати ибодат аз ин иборат аст, ки мо аз барои Аллоҳ Таъоло ҳукму фармони Ўро ба ҷо оварем ва аз гуноҳҳо дар канор бошем.

2. Рўза меҳру шавқатро зиёд мегардонад.

Одаме, ки гуруснаги ва нодориро намедонад, ҳаргиз мушкилии одами наздиқашро дарк карда наметавонад. Шахси рўзадор, ки азоби гуруснагию машаққатро қашида, омодааст, ба одамони камбағал дастӣ ёрӣ дароз намуда, ба онҳо кумак мерасонад, то ки онҳо аз ин мушкилӣ раҳой ёбанд.

3. Рўза василаи қадр ва шукргузории неъматҳои ато кардаи Аллоҳ аст.

Инсон ба қадри чиз он вақт мерасад, ки аз он маҳрум шуда бошад. Дар ин вақт рўзадорон да бисёр неъматҳои ато кардаи Парвардигор дар канор мемонанд, ба қадри онҳо мерасанд, боз бештар эҳтиёт кардани онҳоро ёд мегиранд ва боз бештар шукри Аллоҳ Таъолоро барои ин неъматҳои ато намудааш мекунанд.

4. Рўза одамро солим мегардонад.

Расулulloҳ (с) гуфта аст: “Рўза гиред, сихатӣ меёбед”. (“Кашфу-л-хафо”, ҷилди 2, саҳ. 33).

Бо шарофати рўза узвҳои ҳозимаи 11- моҳ бетанаффус кор карда омада, як моҳ “дам гирифта», баъди ин корашон беҳтар мегардад.

Олимони исбот кардаанд, ки рўза барои ҷисми инсон фоида дорад. Мувофиқи нуқтаву назари олимони франсуз, барандаи ҷоизаи Нобелӣ, доктор Алексис Карреля дар вақти рўза аз ҷисм маҳсули

тақзияи чамъгардида хориҷ гардида, боиси таҷдиди ҷисм мегардад.

5. Рӯза ба инсон сабру таҳаммул меомӯзад.

Ҳар касе, ки худро дар вақти муайян ба нахӯрдану нанӯшидан одат кунонидааст, ӯ қобилияти пурраи паси сар намудани мушкилоти зиндагиро дошта, азобу уқбат ва дарду аламро бо сабру тоқат ва таҳаммул карда метавонад. Чунин шахс дар ҳолати зарурӣ дар муқобили душман ҳамеша истодагарӣ карда метавонад. Ҳазрати Муҳаммад (с) мегӯяд: “Рӯза ними тоқат аст”. (Тирмизӣ, “Даъват”, 86).

6. Рӯза сабабгори омӯрзиши гуноҳи мусалмонон мебошад.

Дар Қуръони карим омадааст:

«Ва мардони рӯзадоранда ва занони рӯзадоранда ва мардони муҳофизаткунандаи шармгоҳи худ ва мардону занони Худоро бисёр ёдкунанда-омӯрзиш ва музди бузург муҳаё кадааст». (Сураи Аҳзоб-35).

Паёмбар (с) гуфта аст: “Ҳар кӣ Рамазонро аз рӯи имону ихлос бигирад, ҳамаи гуноҳҳои дар собиқ кардааш бахшида мешаванд”. (Бухорӣ, “Имом”, 28; Савм, 6; Муслим, “Сиём”, 203).

7. Рӯза сабабгори ба Ҷаннат ворид гардидани мусалмонон мегардад.

Паёмбар (с) фармудааст: “Ба ростӣ, дар Ҷаннат даре ҳаст, онро ки Райён (серобӣ) гӯянд, аз он дар рӯзи Қиёмат рӯзадорон ворид мешаванд ва аз он ғайри онҳо касе надарояд”. Гӯянд: “Рӯзадорон кучоянд? Онҳо (барои даромадан) бармехезанд, ба ғайри онҳо касе аз он надарояд. Ва чун онҳо ворид шаванд, (он дар) баста гардад ва аз он касе надарояд». (Бухорӣ, “Савм”, 4; Муслим, “Сиём”, 166).

8. Рӯза шафоаткунандаи Рӯзи Қазо мегардад.

Паёмбар Муҳаммад (с) мегӯяд: “Рӯза ва Қуръон, дар рӯзи Қазо бандагони Аллоҳ Таъолоро шафоат мекунанд. Рӯза мегӯяд: “Эй Худованди ман, ўро хӯрдан нагузоштам ва пеши роҳи нафси ўро гирифтаам. Шафоати маро қабул фармо”. Қуръон мегӯяд: “Ман монеи хоби шабонаи ӯ гардидам. Шафоати маро қабул фармо” Ҳар ду шафоати (ин бандаро) мекунанд”.

(Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад”, 2, 174).

9. Аллоҳ Таъоло дуои рӯзадоронро мустачоб мегардонад.

Мусалмони рӯзадор имконияти бештари аз Аллоҳ Таъоло талаби начот ва хушбахтиро дар ин Дунё ва Охират дорад. Илова бар ин, бояд ӯ дар ҳаққи Ислом ва мусалмонон дуои хайр кунад. Паёмбари Худо Муҳаммад (с) чунин мегӯяд: “Дуои се нафар рад карда намешавад: ҳокими одил, рӯзадор то рӯза кушоданаш ва мазлум». (Ибни Моча, 1, сах. 557, № 1752).

“Рӯзадорро ҳеч гоҳ дуояш ҳангоми рӯзакушой рад карда намешавад». (Ибни Моча, 1, сах. 557, № 1753).

Дуои рӯзакушой ҳангоми ифтор:

“Аллоҳумма лака сумту ва бика оманту ва алайка таваккалту ва ало ризқика афтарту. Бираҳматика ё арҳама-роҳимин».

Маънояш: “Парвардигоро, барои ризогии Ту рӯза доштам ва ба Ту имон овардам ва ба Ту таъя дорам ва ба ризқи додаи Ту ифтор кардам».

РҶЗА ДАР МОҲИ РАМАЗОН БА КӢ ФАРЗ АСТ.

Фарзҳои дохили рӯза:

1. Мусалмон бошад;
2. Боақл бошад;
3. Ба балоғат расида бошад (ниг. “Муккалаф кист?”).

Ба ҳар як мусалмони мард ва зани ба синни балоғатрасида гирифтани рӯза дар моҳи Рамазон фарз аст. Ин ҳукми қатъии Аллоҳ мебошад.

Ба бачае, ки ба балоғат нарасидааст, рӯза доштани ҳатмӣ нест. Беҳтараш он аст, ки ӯро дар хурдсолӣ ба доштани рӯза одат кунонанд ва ин корро тавре бояд анҷом дод, ки он монетаи ташаккули ҳамаҷонибаи бача нагардад.

Занон дар рӯзҳои ҳайз ва нифосашон рӯза намегиранд ва пас аз анҷоми онҳо рӯзҳои қазой мегаранд.

САҲАРӢ ВА ИФТОР

Ифтор- ин рӯзакушоии баъди шом мебошад. Саҳарӣ ин ғизои то субҳи рӯзадор мебошад. Хӯрдани ғизои саҳарӣ мустаҳаб мебошад.

Дар Қуръони Карим омадааст:

«Ва бихӯреду бишомед, то он, ки барои шумо риштаи сафед аз риштаи сиёҳ равшан шавад аз (мурод аз риштаи сафед субҳ аст) фаҷр. Пас аз он рӯзаро то шаб тамоm кунед...».
(Сураи Бақара-187).

Беҳтар он аст, ки “саҳариро” на ҳангоми шаб, балки маҳз дар арафаи нишонаҳои аввалини субҳидам гузаронанд. Ин кор хуб буда, боиси бештар дарёфтани савоб мегардад. Паёмбари Худо (с) гуфтааст: “Саҳариро барпо созед ва ҳамин тариқ худро барои доштани рӯза қавитар гардонед. Рӯзона хоб равед, ин ба шумо шабона барои бархестану гузоштани намози таҳачҷуд кумак мекунад», (Ибни Моча, “Сиём”, 22).

“То дамидани субҳ ғизо хӯред, чунки дар ин баракат аст”. (Бухорӣ, “Савм”, 20; Муслим, “Сиём”, 45).

Дар шарҳи саҳеҳи Бухорӣ ва ибни Моча омилҳои зерини баракати саҳариро овардааст:

- 1) Саҳар амали суннат мебошад.
 - 2) Дар амали саҳар мо аз аҳли китоб фарқ мекунем. Мо бояд чунин рафторе намоем, ки ҳамеша аз онҳо фарқкунанда бошем.
 - 3) Саҳар ба мо қуввати ибодатро медиҳад.
 - 4) Саҳар самимияти моро нисбат ба ибодат бештар мегардонад. Ба туфайли барвақтар истеъмол намудани ғизо, мо на он қадар гуруснагӣ ва сустиро дар худ эҳсос мекунем, ки он моро аз ибодат дур созад.
 - 5) Саҳар ба мо имконият медиҳад, ки феълуро рафтори худро дар зери назорат гирем, зеро ки дар бештар маврид гуруснагӣ хасму ғазабро ба вуҷуд меоварад.
 - 6) Саҳар вақти хосси мақбули дуо мебошад.
 - 7) Саҳар мо аз раҳти хоб боло шуда, имконияти бештари хондани намози таҳачҷуд ва зикро пайдо мекунем.
- Олимони бузурги Исломи мефармоянд: “Қасе, ки дар Рамазон, дар вақти иҷозаи хӯрдану ошомидан нисбатан гурусна мешавад, ӯ аз

макри шайтон дар мӯддати кулли сол то Рамазони дигар эмин ме-монад».

Ифтор ба мусалмонон дар рӯзи Қазо хурсандӣ ва инъоми беҳамторо насиб мегардонад, зеро ки ӯ тамоми рӯз рӯза дошта, ибодатро ба ҷо оварда аст. Паёмбар (с) мегӯяд: «Барои шахси рӯзадор ду хурсандӣ мавҷуд аст: Яктои он ҳангоми баргузор намудани ифтор, дигараш вақте, ки он дар назди Аллоҳ Таъоло ҳозир мегардад». (Бухорӣ, «Савм», 9; Муслим, «Сиём», 163).

«Ҳар касе ба рӯзадор ғизо медиҳад, савоби ӯро кам нагардонида, ба монанди савоби рӯзадор савоб мегирад». (Тирмизӣ, «Савм», 81).

«Агар кадоме аз шумоён рӯза мекушоед, бошад, ки бо хурмо рӯзаи худро кушоед, зеро ки дар он баракат ҳаст, агар хурмо наёфтед, бо об рӯза кушоед, барои он, ки он пок аст». (Тирмизӣ, «Закот», 26; Абӯдовуд «Савм», 21).

ЭЪТИКОФ

Эътикоф маънои ба мақсади ибодати Паравардигор дар ҷое буданро дорад. Дар мазҳаби Абӯҳанифа 3 намуди эътикоф мавҷуд аст:

1) Эътикофи воҷиб. Мисол: Вақте, ки шахс қасам мехӯрад, ки агар ин ё он мақсади муайянашро Аллоҳ Таъоло амалӣ гардонад, рӯзҳои муайянеро дар эътикоф хоҳад гузаронид. Ва дар ин вақт дар лаҳзаҳои аввали ба мақсад расиданаш эътикоф барои ӯ воҷиб мегардад. Ё ки ҳамин хел шахс аз пеши худ бе ягон шарт қасам мехӯрад, ки ба миқдори мушаххаси рӯзҳо эътикоф менишинад.

2) Эътикофи суннат. Дар даҳаи охирини Рамазон ба ҷо оварда мешавад.

3) Эътикофи нафл. Барои чунин эътикоф рӯз ва шаби муайян ҷудо карда нашудааст. Худи шахс нияти рӯзҳои эътикоф нишастанро муайян мекунад. Ҳатто ӯ метавонад тамоми умр нияти эътикоф кунад.

Аз рӯи мазҳаби имом Абӯҳанифа идомаи эътикоф нақамтар аз як рӯз бояд бошад. Савоби эътикоф ҷунун бузург аст, ки ҳатто ситоиши манфиати онро ҳисоб намудан ғайри имкон мебошад. Беҳтарин ҷой барои гузаронидани эътикоф «Масҷидулҳаром» дар Макка, сипас «Масҷидунабӣ» дар Мадина ва баъд «Масҷидулақсо»

дар Доруссалом (Байтулмуқаддас) мебошад.

Аз рӯи моҳият барои эътикоф баъд аз ин масҷидҳо, масҷиди ҷомеи шаҳр дар шаҳри худ ва билохира масҷиди наздиктарин ба хона меистад. Ҳамаи чизҳои дар боло номбагардида ба мардон мансуб мебошанд. Мувофиқи нишондоди баъзе олимони ҷойи мувофиқ барои эътикофи занон хонаҳои худашон мебошад. Барои онҳо боз беҳтар аст, ки эътикофро дар ҷои махуси барояшон дар хона (дар вақти эътикоф) ҷудо кардашуда гузаронанд. Ҳамин тавр, ин як сабукии барои занон мебошад.

Агар воқеан моро дарки ин неъматҳои Аллоҳ Таъоло даст меод, мо албатта ҳамаи саъю кушиши худро барои бача овардани ин кори пурбаракат, аз он ҷумла эътикоф равона мекардем. Ҳеҷ кас намедонад, ки боз моро чанд Рамазони дигар дар пеш аст. Шояд ин Рамазон барои мо охири бодад. Дар пеш моро ҳисоботи тамоми амалҳои дар ҳаёт карда интизор аст!

Паёмбар (с) мегӯяд: “Шаби Қадрро дар яке аз шабҳои тоқи даҳаи охири Рамазон бичӯед”. (Бухорӣ, “Лайлату-л-қадр” 3).

“Ҳар вақте, ки моҳи Рамазон мерасад, дарҳои осмонӣ кушода мегарданд, дари Дӯзах бошад, баста мешавад ва шайтон занҷирбанд карда мешавад». (Бухорӣ “Савм, 5; Муслим, “Сиём”, 1, 2, 4, 5).

ДАР КАДОМ ВАҚТ ВА ЧӢ ГУНА НИЯТИ ГИРИФТАНИ РӢЗА КАРДА МЕШАВАД.

Шарти асосии рӯза нияти он мебошад. Рӯзаи беният қабул карда намешавад.

Нияти рӯза дар тамоми вақт аз шаб то субҳ карда мешавад.

Беҳтарин вақт барои нияти рӯза баъди саҳарӣ мебошад. Аммо шахси рӯзагир саҳарӣ аз хоб бедор шуда натавонист, метавонад нияташро баъди вақти имсоқ (имсоқ – вақти ба охир расидани мӯҳлати ғизои саҳарӣ) намояд, агарчи офтоб аллакай баромада бошад, фақат то нисфирӯзӣ дер набояд кард. Аз ҳама муҳиммаш он аст, ки аз амалҳои шиканандаи рӯза баъди расидани вақти имсоқ, даст бояд кашид.

Ҳар шахсе азми саҳархезӣ надорад, нияти гирифтани рӯзаашро аз сари шаб кунад.

Агар рӯзаи моҳи шарифи Рамазон дар гардани шахс қарз афтад, бояд дар моҳҳои дигар ин рӯзаро чун қарз адо намояд. Дар ин

ҳолат ниятро пеш аз ғуруби офтоб, яъне аз сари шаб кардан беҳтар аст. Ниятро то дамидани субҳ намудан ҳатмӣ мебошад. Барои рӯзаи қазой ва рӯзаи каффорат дар ният ақиб мондан манъ карда шуда, онро баъди имсоқ кардан мумкин нест.

Нияти рӯза дар дил карда мешавад. Ин маънои онро дорад, ки одами бо дил нияти рӯзаро карда, дар воқеъ нияткарда ҳисобида мешавад. Инчунин одаме, ки бо мақсади хӯрдани ғизои саҳарӣ барои гирифтани рӯзаи рӯзи минбаъда аз хоб бармехезад, низ нияткарда ҳисобида мешавад. Шахси рӯзагиранда нияташро чӣ бо овози паст ва чӣ баланд карда метавонад: “Ният кардам рӯза дорам рӯза моҳи шарифи Рамазонро аз субҳи содиқ то фуруъ рафтани офтоб”.

НАМУДҲОИ РӯЗА

Шаш намуди рӯза мавҷуд аст.

1. Рӯзаи фарз. Ин рӯзаи моҳи мубораки Рамазон мебошад. Рӯзаи дар ин моҳ нагирифтаре дар дигар моҳ чун рӯзаи қазогардида, гирифта мешавад ва ё барои надоштани он каффорат дода мешавад.

2. Рӯзаи воҷиб. Ба он рӯзаи назр ва рӯзаи қазо барои шикастани рӯзаи нафл мансуб мебошад.

3. Рӯзаи суннат. Масалан, рӯзаи рӯзҳои нуҳум ва даҳуми моҳи Муҳаррам, ё ин ки рӯзҳои даҳум ва ёздаҳуми ҳамин моҳ.

4. Рӯзаи мустаҳаб. Паёмбар (с) мегӯяд: “Аз ҳама шоистатарин рӯзаро Паёмбар Довуд (а) доштааст. Довуд (а) як рӯз рӯза медошт, рӯзи дигар рӯза намедошт. Абдуллоҳ ибни Умар мегӯяд: “Ман метавонам боз бештар дорам” Паёмбар (с) ҷавоб дод: “Аз ин болотар нест” (Муслим, “Сиём”, 192,203; Ибни Моҷа, “Сиём”, 43). Рӯзаҳое, ки 13, 14, 15-уми ҳар моҳи тақвими қамарӣ, душанбе ва панҷшанбеи ҳар ҳафта ва инчунин рӯзаи баъди моҳи Рамазон шаш рӯзи моҳи шаввол, даҳ рӯзи моҳи Зулҳиҷа ва рӯза дар моҳи Шаъбон гирифта мешаванд.

5. Рӯзаи танзиҳан макрӯҳ. Масалан, фақат танҳо як рӯз рӯза доштан-рӯзи нӯҳуми моҳи Муҳаррам, рӯза доштан танҳо дар рӯзи чумъа, ё ин ки дар рӯзи шанбе, ё якшанбе (панҷшанбе ва чумъа ё, чумъа ва шанбе, ё ки шанбе ва якшанбе).

6. Рӯзаи таҳриман макрӯҳ. Дар рӯзи иди Рамазон ва дар чор рӯзи иди Қурбон ва 2-3 рӯз беифтор рӯза доштан.

САБАБҲОЕ, КИ БОИСИ ДАР ДИГАР ВАҚТ ГИРИФТАНИ РЎЗА МЕГАРДАНД.

Бесабаб надоштани рӯзаи моҳи шарифи Рамазон, гуноҳи азим буда, (агар Аллоҳ Таъоло ин гуноҳро набахшад) қазои вазни-неро дар пеш дорад.

Нагирифтани рӯза ва ё қазо намудани он бо сабабҳои зерин иҷозат дода мешавад:

1. Беморӣ. Агар шахси бемор бо сабаби доштани рӯза ба саломатияш хатаре эҳсос кунад, ки он боиси дуру дароз гаштани муҳлати табобат, ё мураккаб гардидани вазъи саломатияш мегардад, ба ӯ иҷозат дода мешавад, ки рӯзаи худро қатъ кунад. Баъди сиҳатӣ ёфтан ӯ бояд, рӯзҳои надоштаи худро бо гирифтани рӯзаи қазо адо намояд.

2. Мусофират. Ҳар касе дар моҳи Рамазон ба сафари дур баромада (аз макони зисти худ на камтар аз 90 км дуртар равад) бошад, ба ӯ иҷозат дода мешавад, ки рӯза нагирад. Баъди сафар, он бояд рӯзаи ҳангоми сафар нагирифтаашро бо гирифтани рӯзаи қазой адо намояд.

Ба вучуди ин, агар дар мусофират барои гирифтани рӯза ба мушкилие дучор нагардад, доштани авлотар аст.

3. Зулм. Агар рӯзадорро марг ва ё маъубӣ таҳдид навода, аз ӯ талаб карда шавад, ки рӯза надорад, ӯ метавонад рӯзаи худро шиканад. Баъд он, бояд рӯзаи шикастаашро бо гирифтани рӯзаи қазой ба ҷо оварад.

4. Ҳомиладорӣ ва ё доштани тифли ширхор. Агар дар вақти ҳомиладорӣ, ё ин ки шир додани тифл зан эҳсос кунад, ки даст боздоштан аз ғизо ба саломатии вай ва тифлаш зиён мерасонад, он гоҳ ӯ метавонад, ба ӯ иҷоза дода мешавад, ки рӯзаашро шиканад, ё ки рӯза нагирад. Баъди ҳомиладорӣ ва анҷоми давраи синамаконияш ӯ бояд рӯзаи қазокардаашро бо гирифтани рӯзаи қазой ҷуброн кунад.

5. Гуруснагӣ ва ташнагии тоқатфарсо. Агар рӯзадорро гуруснагӣ, ё ки ташнагӣ то дараҷае таъсир расонанд, ки ӯро хавфи беҳушӣ ё ин ки зиён воқеъӣ ба ҷону танаш таҳдид кунанд, ӯ метавонад рӯзаи худро шиканад ва онро ба сифати қарз ҷуброн намояд. Дар Қуръони карим гуфта мешавад:

«Ва дар роҳи Худо харҷ кунед ва ҳештанро бо дастҳои худ ба (вартаи) ҳалокат маафканед ва некӯкорӣ кунед! Ҳамонро Худо некӯкоронро дӯст медорад». (Сураи Бақара-195).

“Ва хештанро макушед. Ба дурустӣ ки Худо ба шумо Меҳрубон аст». (Сураи Нисо-29).

6. Пиронсолӣ. Агар одамони хеле кӯҳансол дигар рӯзадоштан натавонанд, ба онҳо иҷозат дода мешавад, ки рӯза нагиранд. Бо сабаби надоштани имкони адои рӯзаи қазой, бояд барои ҳар рӯзи рӯза надоштаниаш фидя диҳанд.

ФИДЯ

Одамони бемории доимӣ дошта, пиронсолоне, ки қуввату дармони рӯзадорӣ надоранд, барои ҳар рӯзи рӯза надоштаниашон фидя медиҳанд.

Фидя монанди садакаи “фитр” супорида мешавад. Ин намууди каффоратро метавонанд, дар оғоз дар миёна ва охири моҳи Рамазон диҳанд. Мувофиқи салоҳдиди худ фидяро ба як кас, ё як чанд каси камбизоат месупоранд.

Агар мусалмон имкони тақсими фидяро надошта бошад, бояд, ки аз Аллоҳ Таъоло барои рӯзаи нагирифтааш омӯрзиши гуноҳ талаб кунад.

Агар одамони бемор шифо ёбанд, ё одамони пиронсол қуввату тавоноӣ барои доштани рӯза пайдо намоянд, онҳо бояд рӯзаи нагирифтаашонро, бо гирифтани рӯзаи қазой, ҷуброн намо-янд.

Дар ин ҳолат тақсими фидя чун садақа ҳисобида мешавад.

ВАЗЪИЯТИ ОНҶОЕ, КИ БЕСАБАБ ДАР МОҶИ РАМАЗОН РӯЗА НАГИРИФТААНД.

Доштани рӯзаи моҳи шарифи Рамазон ҳукми дини Исломи мебошад. Ҷамаи мусалмонон муваззаф ҳастанд, ки онро ба ҷо оваранд.

Агар мусалмон рӯзаи моҳи Рамазонро бесабаб тарк карда бошад, вай бояд рӯзҳои тарк намудаашро бо гирифтани рӯзаи қазой ҷуброн намо-янд.

Агар шахси мусалмон бесабаб аввали рӯзаро тарк карда бошад, он вазифадор аст, ки на танҳо рӯзаи қарзиро ба ҷо оварад, боз инчунин каффоратро низ месупорад.

Ҳар касе, ки дар моҳи шарифи Рамазон бесабаб рӯза надоштааст, гунаҳгор ҳисобида шуда, дар назди Аллоҳ Таъоло барои ин гуноҳаш бо тамоми масъулият ҷавоб мегӯяд. Шахсони тарки рӯза намуда, бояд дар назди Аллоҳ Таъоло тавба намуда, авфи гуноҳ талабанд. Шахсони гунаҳгор бояд Аллоҳ Таъолоро барои бахшидани гуноҳҳояшон ибодат намуда, вақтро аз даст надода, рӯзаи қазой доранд ва агар зарур бошад, тақсими каффорат ба ҷой оваранд. Ҳазрати Муҳаммад (с) мегӯяд: “Агар касе, ки рӯзаро дар Рамазон шиканад, ба ғайри онҳое, ки Аллоҳ Таъоло ба онҳо иҷозат додааст (мусофир, ҳомиладор, бемор ва ғ). , пас ӯ ҳеҷ гоҳ наметавонад ин рӯзро пурра намояд (чунин савобро дарёфт кунад), агар ҳатто тамоми умр ҳам рӯза дорад”. (Бухорӣ, Абӯдовуд, “Ат-Тоҷ”, 2, саҳ. 68).

АМАЛҲОЕ, КИ РӯЗАРО МЕШИКАНАНД ВА БА ҶО ОВАРДАНИ ҚАЗО ВА КАФФОРАТРО ТАЛАБ МЕКУНАНД.

Агар шахси рӯзадор дар Рамазон дидаву доништа ва бесабаб яке аз амалҳои зеро ба анҷом расонад:

- нӯшид, хӯрд, ё ин ки дору хӯрд;
- робитаи чинсӣ намуд;
- сигор кашид.

Дар ин ҳолат, ўро зарур аст, ки бо гирифтани рӯзаи қазои ҳаррӯза ва додани каффорат, ки дар ин дунё чун қазо барои дидаву доништа хӯрдани рӯза муқаррар шудааст, рӯзаи қазоиаширо ҷуброн кунад. Каффорат барои қазои рӯзаи қазогардида ва дигар рӯзаҳо дода намешавад.

Каффорати рӯзаи қазогардида бетанаффус ва ба муддати 60 рӯз доштани рӯза ба ҳисоб меравад. Агар дар ин байн каффорат қатъ карда шавад, бояд ба муддати 60 рӯз аз сари нав рӯза дошта шавад. Занон ҳангоми рӯзҳои ҳайз рӯзаи каффоратро қатъ намуда, баъд аз як рӯзи анҷоми он, рӯзаро давом медиҳанд.

Онҳое, ки узр дошта имконияти 60 рӯз гирифтани рӯзаро надоранд, бояд 60 мусалмони камбағалро (беҳтараш худотарсро) шому саҳар ғизо диҳанд. Каффорат ба касони беимон дода намешавад. Ғизо бояд ба миқдори расо бошад. Мумкин аст як камбағалро 120 маротиба саҳар, ё 120 маротиба ғизои шом дод, ё ин ки 60 нафарро дар як вақт ғизои саҳар 60 дигарро ғизои шом дод.

Инчунин бо додани арзиши ғизо, яъне бо пул метавон каф-

форатро чуброн намуд. Ҳамарӯза ба муддати 60 рӯз як камбағалро, ё ки дар як рӯз 60 камбағалро барои адои каффорат пул дод. Агар ҳамаи пулро як маротиба, ба як нафар дод, ин чун каффорат барои як рӯз ҳисобида мешавад.

Агар дар муддати як Рамазон шахс дидаву доништа рӯзаро якчанд маротиба шикаст, (ё ин ки дидаву доништа рӯзаро дар чанд Рамазон шикаст) барои ҳамаи ин гуноҳхояш як каффорат басанда мебошад.

Абӯхурайра (р) хабар медиҳад: “(Боре), вақте, ки мо ҳамроҳи Паёмбар (с) менишастем, ба назди ӯ шахсе омад ва гуфт:

“Эй Расулulloҳ! Ман ба ҳалокат расидам!” - Паёмбар (с) пурсид:

-Туро чӣ шуд? -Ӯ ҷавоб дод:

- Ман дар вақти рӯза ба занам расидам.

- Расулulloҳ (с) пурсид:

- Ту ғулом дорӣ, ки онро озод намоӣ? Ӯ ҷавоб дод: Не.

- Расулulloҳ (с) пурсид:

- Оё метавонӣ, ки ду моҳ пайи ҳам рӯза гирӣ? Ӯ гуфт: Не.

- Расулulloҳ (с) пурсид:

- Оё метавонӣ шаст камбағалро ғизо бидиҳӣ?

- Ӯ ҷавоб дод: Не.

Абӯхурайра (р) мегӯяд:

- Баъди ин Паёмбар (с) чанд муддат хомӯш монд ва мо низ дар чунин ҳолат будем, ки барои Паёмбар (с) як сабад пур аз хурмо ва барги нахл оварданд. Ӯ пурсид:

- Шахси саволдода кучо шуд? Ӯ садо дод: “Ман инҷоям”.

Ҳамоно Паёмбар (с) фармуд:

- Бигир инҳоро ва чун садақа тақсим намо. Ин одам гуфт:

- Ман бояд инҳоро ба одамоне тақсим кунам, ки аз ман камбағалтаранд, эй Расулulloҳ?

Қасам ба Худо дар атрофи Мадина касе камбағалтар аз ман нест. Дар ин асно Паёмбар (с) чунон табассум намуд, ки дандонҳои муборакаш намудор гардиданд ва гуфт:

- Бардор инҳоро ва бо аҳли хонаат бихӯр”. (Бухорӣ, “Савм”,

30; Муслим, “Сиём”, 81).

ҲОЛАТҲОИ ШИКАНАНДА ВА ТАЛАБКУНАНДАИ ҚАЗОИ РЎЗА

1. Фурӯ бурдани ашӯҳои ғайри ғизой (қоғаз, хок, пахта, ва ғ).
2. Чаконидани дору дар бинӣ.
3. Чаконидани дору дар гӯш.
4. Ҳангоми ғарғара намудани даҳон бо об ва гирифтани об дар бинӣ, ки ба нохост об ба даруни одам меравад.
5. Қурт додани оби ҷамъгардидаи даҳон, ки ғашу омехтаҳои ҷархела доранд.
6. Маҷбуран шикастани рӯза.
7. Об рехтан ба гулӯи шахси хоброфта.
8. Ангуштҳоро ба даҳон ворид намуда, қай намудан.
9. Пеш аз мӯҳлат, надониста, ифтор кардан (гумон мекунанд, ки гӯё вақти намози шом расидааст).
10. Хӯрдани ғизо баъди итмом расидани вақти саҳар (гумон мекунанд, ки вақти саҳарӣ ба охир нарасидааст).

ҲОЛАТҲОЕ, КИ РЎЗАРО НАМЕШИКАНАНД.

1. Аз рӯи фаромӯшхотирӣ нӯшидан ва хӯрдан ва ҷимоъ намудан. Агар шахс баъди ин ба хотир оварад, ки рӯзадор аст, ҳамон хӯрдан ва нӯшиданро қатъ намуда, ғизои дар даҳонаш бударо пас гирад, рӯзаи ӯ намешиканад. Агар баъд аз ба хотир омаданаш, луқмаро фурӯ барад, дар ин ҳол рӯзаи ӯ мешиканад.
2. Ба гӯш даромадани об.
3. Чаконидани дору ба чашм.
4. Қай кардан (ғайри иҷборӣ)
5. Эҳтилом. (ҷудогардии манӣ дар хоб)
6. Супурдани хун.
7. Нохост ба гулу даромадани чанг ва дуд.
8. Фурӯ бурдани оби даҳон.

АМАЛҲОИ МАКРҲҶ ДАР ВАҚТИ РЎЗАДОРӢ

1. Чашидани маззаи чизе (фурӯ набурда).
2. Фурӯ бурдани оби ҷамъшудаи даҳон.
3. Бисёр супурдани хун, ки боиси заифшавии ҷисм мегардад.
4. Кори пурмашаққат.

АМАЛҲОЕ, КИ ҲАНГОМИ РЎЗАДОРӢ МАКРӢҲ ҲИСОБИДА НА- МЕШАВАНД:

1. Атрро бӯй кардан ва истифода намудан.
2. Дандонхоро тоза кардан, мисвок ё шоткаи дандоншӯиро истифода намудан.
3. Даҳонро бо об ғарғара намудан.
4. Биниро об гирифта афшонидан.
5. Шустушӯй намудан.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. Рӯза чист?
2. Дар бораи фоидаи рӯза нақл кунед.
3. Рӯза ба кӣ фарз аст?
4. Дуои ифторро аз ёд кунед.
5. Кай ва чӣ гуна нияти рӯзадоштанро ба ҷо меоваранд?
6. Чанд намуди рӯза мавҷуд мебошад?
7. Дар кадом ҳолат рӯзаи моҳи Рамазонро ба дигар вақт мегуздоранд?
8. Фида чист?
9. Фаҳмонда диҳед, ки қазо ва каффорат чист?
10. Рӯзаро чӣ мешиканад ва дар кадом ҳолат қазо ва каффорат зарур мегарданд?
11. Дар кадом ҳолат барои рӯза надоштан, рӯзаи қазой мегиранд?
12. Ҳолати шиканандаи рӯзаро номбар намоед?
13. Дар ҳолати рӯза чӣ мақбул нест?
14. Эътикоф чист?

ҚИСМИ VII

ЗАКОТ

- Закоат чист. Манфиати закоат.
- Кй бояд закоатро пардохт намояд.
- Нисоб.
- Закоатро ба кй медиҳанд.
- Моликияти, ки закоати он дода намешавад.
- Моликияти, ки закоати он пардохт карда мешавад.
- Ҷазо барои пардохт накардани закоат.
- Садақи фитр.

ЗАКОТ ЧИСТ ВА МАНФИАТИ ЗАКОТ ДАР ЧИСТ?

Рукни чаҳоруми Ислом закоат мебошад. Пардохти он ба мусалмонон аз соли дуҷуми ҳиҷрӣ, ки ҳанӯз рӯзаи моҳи Рамазон фарз нашуда буд, фарз гардид. Закоат ин ибодати Параврдигор бо василаи дорой мебошад.

Закоат ин ҳарсола пардохт намудани мусалмони сарватманд (аз чиҳил як ҳисса) қисми дороии худро ба манфиати камбағалон мебошад.

Закоат дар якҷоягӣ бо намоз дар Қуръон 27 маротиба ёд мешавад. Ин далел нақши муҳими закоатро дар Ислом собит месозад. Закоат ибодатест, ки хасисиро аз дил берун намуда, молро пок месозад ва дар дили одамон меҳру шавқатро бедор мекунад. Ба шарофати закоат, ҳасаду бахилӣ дили камбағалону нодоронро тарк карда, дар ҷомеа ягонагиро мустаҳкам мегардонад.

Закоат на танҳо рӯҳи инсонро пок месозад, балки онро аз дилбастагии таҳқиромезонаи сарвату дорой ва тобеъияти фармони онҳо озод гардонида, инчунин барои аз мусибати ғулмонаи пулу сарват раҳой ёфтан, мусоидат мекунад. Ислом талош бар он мекунад, ки мусалмонон фақат бандаи Аллоҳ Таъоло буда, аз тобеъияти дигарон озод гардида, хоҷагони ҳамаи мавҷудоти олам бошанд.

Закоат дороии одамони бо имонро афзун намуда, ба онҳо ба-

ракат мебахшад. Моле, ки закоти он дода шудааст, онро Аллоҳ Таъоло ҳифзу эҳтиёт мекунад. Паёмбари Худо (с) мегӯяд: “Бо пардохти ҳаққи закот молҳои худро ҳифз кунед”. (“Ат-тағриб ва-т-тарҳиб, боби 1, саҳ. 520).

Закот ченаки самимияти шахси боимон мебошад. Инсон закотро дода, худро ба ихтиёри Аллоҳ Таъоло супорида, Ёро барои неъматҳои атокардааш ва марҳаматаш сипосгузор мебошад. Инсони адои закот карда ба ҷомеа нафъ расонида, меҳру муҳаббати атрофиёно касб мекунад.

Бо шарофати гирифтани закот, одами камбизоат имкони гузаронидани ҳаёти комилро пайдо карда, вазифаи худро, ки он бевосита изҳори бандагӣ ба Аллоҳ Таъоло аст, бо дили пур аз муҳаббат анҷом медиҳад. Ба шарофати он одами камбағал худро узви фаъоли ҷамъият эҳсос намуда, ҳаргиз гумон намекунад, ки ӯ монанди як чизи аз даст афтодаест, ки дигар касе ба ӯ аҳамият намедиҳад. Ва ӯ ҳис мекунад, ки дар ҷомеаи шоистаи инсонӣ мебошад, ёро фаромӯш намекунад, дар ҳаққи вай ғамхорӣ намуда, дасти мадад дароз намуда, ҳаргиз ёро миннату сарзаниш ва озор намедиҳанд. И н шахс кӯмакро аз дасти одами сарватманд қабул карда, худро одами таҳқиршуда намеҳисобад. Шахси закотгиранда сари худро боло дошта ва ҳисси шаъну эътибори худро аз даст надода, он ҳиссаеро қабул мекунад, ки дар ҳақиқат ҳаққи қонунии худ ӯст.

КӢ БОЯД ЗАКОТ СУПОРАД.

Пардохти закот бар чунин нафарон фарз аст:

1. Мусалмон бошанд;
2. Боақл бошанд;
3. Ба балоғат расида бошанд;
4. Озод бошанд;
5. Сарватманд бошанд (он бояд мол, ё пули ба андозаи нисоб расида дошта бошад, ба ғайр аз тарҳ кардани пардохти қарз ва ашъи зарурии рӯзгор).

Шароити мол ё пуле, ки аз онҳо закот супорида мешавад:

- а) Расидан ба миқдори нисоб, яъне тахминан 80 грамм тилло, ё 561 грамм нуқра;

б) Ин миқдор, ё дороии аз он бештар бояд як соли қамарӣ дар ихтиёри шахси закотдиҳанда бошад.

в) Дорой бояд сифати зиёдшавӣ дошта бошад.

НИСОБ.

Нисоб ин андозаи дороиест, ки дини мубини Ислом муқаррар намудааст. Мувофиқи қонуни динӣ – Шариат, шахси сарватманд он касе ҳисобида мешавад, ки ба ғайр аз баровардани ҳисоби пардохти қарз ва арзиши ашёи зарурии рӯзгор, соҳиби мол ва ё пуле ҳаст, ки ба миқдори нисоб расида бошад.

Барои додани садақаи “Фитр”, ё ин ки қурбонӣ кардан, инчунин доштани баробарии миқдори ниҳоят ками нисоб мол ва ё пул ҳатмӣ мебошад. Барои ин тамоми сол соҳиби мол будан ва афзоиши он талаб карда намешавад.

ЗАКОТРО БА КӢ МЕДИҲАНД

Дар Қуръон карим гуфта шудааст:

﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمَلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبِهِمْ وَفِي الرِّقَابِ
وَالْغُرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾

«Ҷуз ин нест, ки садақаҳо барои фақирон ва мискинон ва омилонаи садақот ва онон, ки дилҳояшон улфат дода мешавад ва барои харҷ кардан дар озодии бардаҳо ва барои қарздорон ва барои харҷ кардан дар роҳи Худо ва барои мусофирон аст [ва он] ҳукми собитшуда аз назди Худо аст. Ва Худо Донои Дурусткор аст». (Сураи Тавба-60).

Ба афроди зер закот додан ҷоиз аст:

1) Ба фақирон, ба онҳое, ки аз нуқтаи назари дин камбағал ҳисобида шуда, амволашон аз ҳадди нисоб камтар аст, ҳатто онҳо худашон қобилияти корӣ дошта бошанд ҳам, бо вучуди ин ба онҳо додани закот мумкин аст;

- 2) Ба мискинон, онҳое, ки ҳеч чиз надоранд;
- 3) Ба омилони закот, онҳое ки маъсули ҷамъоварӣ ва тақсими кардани закот мебошанд;
- 4) Ба шахсоне, ки Исломо нав қабул намудаанд, барои зиёдагар гардидани муҳаббати онҳо ба дини Аллоҳ Таъоло;
- 5) Ба бандагон барои харида гирифтани ҳуқуқи худ аз бандагӣ (дар замони мо ин гурӯҳи одамон мавҷуд нестанд);
- 6) Ба қарздороне, ки маблағи қарзи онҳо аз дороияшон бештар мебошад;
- 7) Ба шахсони дар роҳи Аллоҳ Таъоло буда (ҷиҳодкунандагон). Ба фикри баъзе аз фақеҳон закотро метавон ба он камбағалоне, ки нияти зиёрати ҳаҷро (фарз) доранд ва ба онҳое, ки дар роҳи ба даст овардани илму дониш машғул мебошанд, дод;
- 8) Мусофироне, ки дар роҳ бепулу мол монда, барои баргаштан ба мамлакати худ имконият надоранд, ҳатто агар дар ватанашон моли аз нисоб бештаре доранд. Барои он ба онҳо закот дода мешавад, ки ба хонаҳояшон баргашта тавонанд.

Пардохти закот бо чунин тартиб сурат мегирад:

- 1) Бародарон ва хоҳарони ҳамтан, баъд фарзандони онҳо;
 - 2) Амак, амма, тағо ва хола;
 - 3) Ҷешовандони дигар;
 - 4) Ҷамсояҳо;
 - 5) Камбағалони ноҳияи худ;
 - 6) Камбағалони шаҳри худ;
- Талаш бояд намуд, то ки маблағи закот ба ҳоҷатмандон дастрас гашта, боиси гуноҳ ва исрофкорӣ нагардад.

Закот ба шахсони зерин дода намешавад:

- 1) Ба падар ва модар ва бобо ва бибӣ;
- 2) Ба писар, духтар ва ҳамаи наслҳои онон;
- 3) Ба сарватмандон;
- 4) Ба ғайри мусалмон;
- 5) Ба шавҳар ва зан;
- 6) Ба хонаводаи Паёмбар (с) ва оли ӯ;
- 7) Ба бачаҳои аз 7 сола хурд ва беморони рӯҳӣ.

АМВОЛЕ, КИ АЗ ОНҲО ЗАКОТ ДОДА НАМЕШАВАД.

Инҳо мол ва ашѐи мавриди ниѐзи аввалия. Масалан, баъзе аз онҳо: хонаҳое дар онҳо зиндагӣ мекунанд, ашѐи хона, либос ва пойафзол, воситаи ҳаракат, китобҳои барои фуруш пешбинӣ нашуда, асбобу анҷоми косиб, ғизои зарурӣ, орошот аз алмос ва зумурад ва ғайра (ғайр аз нуқра ва тилло), ки барои фуруш пешбинӣ нашудаанд.

МОЛИКИЯТЕ, КИ БАРОИ ОН ЗАКОТ ДОДА МЕШАВАД ВА МИҚДОРИ ЗАКОТ

- 1.Тилло: 80 г ва бештар $\frac{1}{40}$ (аз чиҳил як ҳисса);
- 2.Нуқра: 561 г ва бештар $\frac{1}{40}$ (аз чиҳил як ҳисса);
- 3.Пул: миқдори нисоб, ӛ ин ки бештар $\frac{1}{40}$ (аз чиҳил як ҳисса); (нисоби пул ба нисоби тилло баробар ҳисоб карда мешавад, яъне маблағи пул бояд ҳамаарзиши 80 г тилло бошад).
- 4.Ашѐҳои тиҷоратӣ: пули андозаи нисоб ва бештар. Аз арзиши ҳамагуна мол $\frac{1}{40}$ (аз чиҳил як ҳисса) пардохта мешавад;
- 5.Нисоби буз ва гӯсфанд; 40 сар. Закоат як буз, ӛ як гӯсфанд;
- 6.Нисоби гов ва говмеш: 30 сар. Закоат як гӯсолаи яқсола;
- 7.Нисоби шутур: 5 сар. Закоат як гӯсфанд, ӛ як буз.

Баробари афзоиш ӛфтани саршумори ҳайвонот тарзи пардохти закот тағйир меѐбад. Пардохти закоти молҳои дар боло номбаргардидаро ҳам бо худӣ мол ва ҳам бо пул метавон анҷом дод.

Шарти дурусти пардохти закот нияти он ба ҳисоб меравад, ки закотдиҳанда бояд пеш аз пардохти закот ният намояд. Бо овози баланд талаффуз кардани он ҳатмӣ нест.

ҶАЗО БАРОИ НАДОДАНИ ЗАКОТ.

Барои онҳое, ки закот намедиханд, дар ин Дунѐ ва Охираат ҷазо пешакӣ тайѐр карда шудааст.

Дар Қуръони карим Худованд фармудааст:

«Ва ононро, ки зару нуқраро захира мекунанд ва онро дар роҳи Худо харҷ наменамоянд, аз азоби дарднок хабар деҳ. Ба рӯзе, ки бар он (мол) оташи Дӯзах гарм карда шавад, пас, пешонию паҳлӯ ва пӯшти онҳо бо он доғ карда шавад; (гуфта шавад:) ин аст он чӣ, ки барои худ захира ниҳодед! Пас, он

чиро, ки захира мекардед, бичашед!». (Сураи Тавба, 34-35).

«Ва вой бар он мушриконе, ки закот намедиханд ва онҳо ба Охират ҳамоно бовар надоранд!». (Сураи Фуссилат, 6-7).

Дар рӯзи Қазо бошандағони Ҷаннат аз гунаҳкорон мепурсанд:

«Чӣ чиз шуморо ба Дӯзах даровард? Гӯянд: «Мо аз намазгузорандагон набудем ва мискинро таом намедодем». (Сураи Муддассир-42-44).

Ҳамчунин Паёмбар (с) гуфт: “Худо ба ҳар кас мол ато кунаду он кас закоташро надиҳад, он мол рӯзи Қиёмат ба шакли море меда-рояд, ки пашми сараш рехта ва (бар болои ду чашмаш) ду доғи сиёҳ дорад. Ин мор рӯзи Қиёмат ба гардани соҳиби мол тавқвор печида, бо ҳар ду тарафи лиҳзимаи худ, яъне бо ҳар ду кунчи даҳони худ, ўро газида хоҳад гуфт: Ман моли туам, ман ганчи туам”. (Бухорӣ, “Закот”, 3; Ибни Моча “Закот”, 2).

Баъди ин Паёмбар Муҳаммад (с) аз Қуръони карим тиловат намуд: **«Ва касоне, ки ба он чӣ Худо аз фазли Худ ба онҳо ато кардааст, бухл мекунанд, бояд гумон накунанд, ки ин бухл барояшон бад аст; наздик аст, ки рӯзи Қиёмат он чӣ дар он бухл кардаанд, тавқи гарданашон карда шавад. Ва мероси (аҳли) осмонҳову замин аз они Худост. Ва Худо аз он чӣ мекунад, бохабар аст». (Сураи Оли Имрон-180).**

Одамоне, ки бо ин ё он сабаб, масалан, аз хасисӣ, ё ин ки аз рӯи нодонӣ ҳаққи закотро адо намекунанд, кофир нашуда, гунаҳгори азим мегарданд.

САДАҚАИ ФИТР

Пардохт намудани закоти “Фитр” барои мусалмоне, ки қарздор набуда ва дар рӯзи ид соҳиби нисоб мебошад, воҷиб аст. Барои додани садақаи “Фитр” ҳатмӣ нест, ки тамоми сол соҳиби мол бошӣ ва шарт нест, ки мол афзоишёбанда бошад.

Садақаи “Фитр” дар моҳи Рамазон дода мешавад. Вақти беҳтарини пардохти “Фитр” рӯзи Иди Рамазон то барпо гаштани намази ид мебошад. Онро дар давоми рӯзи ид пардохтан низ мумкин аст. Барои мусалмони сарватманд додани закот аз барои худ ва аз

барои фарзандони ба балоғат нарасидаи худ вочиб мебошад. Одатан ба сифати закоти “Фитр” миқдори муайяни яке аз ғизоҳои зерин дода мешавад:

- 1.Гандум-1460 г;
- 2.Чав-2920 г;
- 3.Мавиз-2920 г;
- 4.Хурмо-2920 г.

Закоти “Фитр”-ро метавон дар шакли ғизо, ё арзиши ҳамгунаи он пул пардохт намуд. Он чиз беҳтар аст, ки ба шахси муҳтоҷ бештар нафъ расонад. Закоти “Фитр” тақсим карда намешавад, онро танҳо ба як кас медиҳанд. Ба як одами камбағал додани бештар аз як “Фитр” мумкин мебошад. Пеш аз додани “Фитр” ният карда мешавад, ки ин закоти “Фитр” мебошад, вале дар ин бора ба овози баланд камбағалро гуфтан лозим нест. Садакаи “Фитр”-ро ба он касоне, ки закотро ба онҳо медиҳанд, низ дода мешавад.

Он касоне, ки баробари миқдори нисоб мол ва пул доранд ва рӯзаро дар моҳи Рамазон нагирифтаанд, низ бояд “Фитр” пардохт намоянд.

Садакаи “Фитр”-ро дар рӯзи ид мусалмонони сарватманд ба камбағалон дода, онҳоро хурсанд мекунанд. Пардохти садакаи “Фитр” боиси қабули рӯзаи мусалмонон гардида, онҳоро аз марги пуразоб ва ҷазои қабр наҷот медиҳад.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. Дар бораи манфиати закот нақл намоед.
2. Додани закот ба кӣ фарз аст?
3. Закот ба кӣ дода мешаваду ба кӣ дода намешавад?
4. Аз кадом моликият закот пардохт карда намешавад?
5. Аз чӣ гуна мол, ба чӣ миқдор закот супурда мешавад?
6. Нисоб чист?
7. Закоти “Фитр” чист?

ҚИСМИ VIII

ҲАЧ

- Аҳамияти ҳаҷ.
- Ҳаҷ барои кӣ фарз аст.
- Намудҳои ҳаҷ.
- Эҳром. Талбия. Тавоф. Саъй. Вақифа.
- Чӣ хел маросими ҳаҷро ба ҷо меоваранд.
- Умра.

АҲАМИЯТИ ҲАЧ

Ҳаҷ панҷумин рукни Исломи аст. Дар вақти ҳаҷ, ки дар аввалҳои моҳи Зулҳиҷжа рост меояд, мусалмонон бо мақсади ибодати Аллоҳ Таъоло ба ҷойҳои муборак-шаҳрҳои Макка ва Мадина ва канораҳои онҳо меоянд.

Дар Қуръони карим гуфта мешавад:

«Ба дурустӣ, аввалин хонае, ки [барои ибодати] мардум муқаррар карда шуд, ҳамон аст, ки дар Макка бувад, муборак ва барои оламиён ҳидоят аст. Дар он хона нишонаҳои равшан, (аз он ҷумла) мақоми Иброҳим аст; ҳар ки он ҷо дарояд, эмин бувад. ҳаҷи хона (-и Каъба) барои Худо бар мардум, бар касе воҷиб аст, ки тавоноии рафтани ба сӯи онро дорад. Ва ҳар ки кофир шавад, пас, Худо аз ҳамаи оламиён бениёз аст».
(Сураи Оли Имрон, 96-97).

Дар бораи эътибор ва қадру қимати намоз дар се масҷиди бузургу муборак Паёмбар (с) гуфтааст: “Хондани намоз дар Масҷидулҳаром монанди хондани 100 ҳазор намоз дар масҷиди муқаррарӣ мебошад. Хондани намоз дар масҷиди ман (масҷиди Паёмбар дар Мадина) баробар аст ба 1 ҳазор намоз. Хондани намоз дар Байтулмуқаддас (масҷиди Ақсо) баробар аст ба 500 намоз”. (Асқалонӣ, “Булуғу-л-маром”, 11; Ибни Моча, “Иқома”, 1406).

Ба ҷо овардан маросими ҳаҷ дар соли нӯҳуми ҳиҷрӣ барои мусалмонон фарз доништа шуд. Ҳаҷ ибодатест, ки ба василаи тан ва мол ба ҷо оварда мешавад. Дар сурати мавҷуд будани ҳамаи шароит ақаллан, як маротиба ба ҷо овардани ҳаҷ ҳатмӣ мебошад.

Бар тан пӯшидани эҳром доро ва камбағалро баробар ме-

гардонад. Гирд омадани шумораи бузурги мусалмонон дар зами-ни мубораки Макка рӯзи Маҳшарро ба хотир меоварад, ки бо амру қудрати Аллоҳ Таъоло одамон аз нав зинда шуда, барои гуфтани ҷавоби кирдорҳои кардашон дар назди Ў чамъ мегарданд. Сафари ҳаҷ маърифати инсонро бештар намуда, ҷаҳонбинии ўро васеъ мегардонад. Инсон ин ҷо дар муқобили мушкилиҳо тобу тоқат карданро ёд мегирад, мутеъияти худро аз моддиёт кам эҳсос мекунад, дар дилаш ҳисси муҳаббату шавқат ва дилсузӣ ба камбағалону нодорон қавӣ мегардад. Ҳаҷ маросимест, ки дар он ягонагӣ ва бародарии исломӣ мустаҳкамтар мегардад. Зиёрати маконе, ки ҳазрати Муҳаммад (с) таваллуд гардидааст ва аз ин ҷо паҳншавии дини мубини Ислом шурӯъ гардид, дар дил изтиробии рӯҳиро бедор сохта, ҳиссиёти диниро қавитар мегардонад. Дар ҳаҷ шахс хоксору шикастанафс ва парҳезгор гардида, барои ҳар як ибодати худ аҷри пурқадру қимматро соҳиб мегардад. Ҳар касе, ки аз барои Аллоҳ Таъоло маросими ҳаҷро ба ҷо меоварад, аз озори мардум даст бозмедорад. Аллоҳ Таъоло ҳамаи гуноҳҳои ўро мебахшад, ба ҷуз гуноҳи маҳдуд кардани ҳуқуқи дигаронро.

Паёмбар (с) гуфтааст: “Ҳар касе ҳаҷ кунад, бе он ки тан ба фиқс олуида кунад ва забон ба беҳудаву ношоиста машғул дорад, аз ҳама гуноҳон берун ояд, ҳамчунон ки он рӯз аз модар бизода бошад”. (Бухорӣ, “Ҳаҷ”, 4; Муслим, “Ҳаҷ”, 438).

БАРОИ КӢ ВА КАӢ ҲАҶ ФАРЗ АСТ.

Шароите, ки ҳаҷ фарз мегардад.

Инсон бояд:

1) Мусалмон бошад;

2) Ба балоғат расида бошад;

3) Боақл бошад;

4) Аз ғуломӣ озод бошад;

5) Донад, ки ба ҷо овардани ҳаҷ фарз мебошад (ин шарт барои онҳоест, ки Исломо қабул намуда ва дар мамолики ғайриисломӣ зиндагӣ мекунанд. Надонистани фарз барои мусалмононе, ки дар мамлакати исломӣ зиндагонӣ мекунанд, сабаб шуда наметавонад);

6) Ба қадри кифоят мол ва пуле дошта бошад, ки то баргаштанаш аҳли хонаводааш харчи рӯзгор намоянд;

7) Барои роҳи рафту омади ҳаҷ пул дошта бошад;

8) Вақтро ба инобат гирад (дар вақти муайян шуда ба ҳаҷ ҳозир шавад);

Ба ғайр аз шартҳои дар боло номбар карда шуда, боз дигар шартҳои низ мавҷуданд, ки онҳоро шартҳои ба ҷо овардани ҳаҷ меноманд.

Шартҳои ба ҷо овардани ҳаҷ:

1) Сиҳату саломат бошад (кӯр, пир ва барои ба ҷо овардани ҳаҷ тавоноии баданӣ дошта бошад);

2) Барои рафтани ҳаҷ монеа вучуд надошта бошад (масалан, инсон набояд дар маҳбас бошад);

3) Роҳ бояд бехатар бошад;

4) Зан бояд бо ҳамроҳии шавҳар, ё дигар маҳрам (шахсоне, ки ба онҳо ба шавҳар баромада наметавонад);

Аз рӯи мазҳаби Ҳанафӣ агар шавҳар, ё дигар маҳрам надошта бошад, метавонад ҳаҷро дар якҷоягии гурӯҳи занон бо ҳамроҳии на камтар аз ду зани бозътимод анҷом бидиҳад.

5) Зани талоқгардида метавонад маросими ҳаҷро баъди идда (се давраи бемории моҳонаи занона) ба ҷо оварад.

Дар ҳолати мавҷуд будани шартҳои дар боло оварда шуда, ҳаҷ дар мавсими аввала фарз мегардад.

Фарзҳои ҳаҷ:

1) Эҳром бастан;

2) Истодан дар водии Арафот;

3) Тавоф (маросими давр гаштани гирди ҳарामी Каъба).

Воҷиботи ҳаҷ:

1) Эҳром бастан дар Миқот;

2) Дасти кашидан аз амалҳои, ки ҳангоми дар эҳром будан манъ карда шудаанд;

3) Бо таҳорат ва аврати пӯшида тавоф намудан;

4) Гардиширо аз ҷониби санги сиёҳ шурӯъ намуда, тавофро ба ҷо меоваранд. Каъбаро дар тарафи чап гузошта, пиёда онро давр зада мегузаранд;

5) Баъди ҳар тавоф ду ракъат намоз мегузоранд. (яъне баъ-

ди 7 маротиба давр задан);

6) Тавоф берун аз маконе, бо номи “Ҳатим” ба ҷо оварда мешавад;

7) Саъй намудан миёни Сафо ва Марва;

8) Саъйро аз Сафо шурӯ мекунад, онро пиёда анҷом медиҳанд (ҳар касе метавонад);

9) То баромадани офтоб ба Арафот расидан;

10) Баробари дамидани субҳ ва баромадани офтоби рӯзи ид дар Муздалифа бошанд;

11) Дар Мино “**Бисмиллоҳ**” ва “**Аллоҳу Акбар**” гуфта, ба сӯи шайтон санг мепартояд;

12) Онҳое, ки ҳаҷи Қирон, ё ҳаҷи Таматтӯро ба ҷо оварданд, қурбонӣ мекунад;

13) Баъди анҷом ёфтани сангпартоӣ дар Мино, дар муддати се рӯзи аввали ид муйҳои сарро метарошанд;

14) Тавофи даври Каъбаро ба ҳафт расонад;

15) Дар рӯзҳои иди Қурбон тавофи “Ифода” (зиёрат) кунад;

16) Дар анҷоми зиёрат, тавофи “Видоъ”-ро ба ҷо оварад.

НАМУДҲОИ ҲАҶ

Аллоҳ Таъоло дар Қуръони карим мегӯяд:

«Пас ба сӯи некӣ шитоб кунед, ҳар ҷо, ки бошед Худо шуморо ҷамъ меорад». (Сураи Бақара, 148).

Расулulloҳ (с) гуфтааст: “Барои ба ҷо овардани ҳаҷ чадал кунед, барои он ки касе аз шумоён наредонад, кай марг ба назди вай меояд”. (Абӯдовуд, “Маносик”, 5; Ибни Моҷа, “Маносик”, 1).

“Ба ҷо оварандагони ҳаҷ ва умра дар меҳмони Аллоҳ Таъоло мебошанд”. “Чӣ чизе ки онҳо талаб кунанд, Ў ба онҳо медиҳад. Агар омӯрзиши гуноҳ хоҳанд, Ў гуноҳҳои ононро мебахшад». (Ибни Моҷа, “Маносик”, 5).

Се намуди ҳаҷ мавҷуд мебошад:

1. Ҳаҷи Ифрод. Ин ба ҷо овардани ҳаҷи беумра мебошад. Шахсони ҳаҷро ба ҷо оваранда, баъди эҳромро дар бар кардан нијтро танҳо барои ҳаҷ мекунад ва фарзҳои ҳаҷро фақат ба ҷо меоварад. Барои онҳое, ки ҳаҷи ифродро ба ҷо меоваранд, қурбонӣ кардан вочиб намебошад.

2. Ҳаҷи Таматтўъ. Ин ба ҷо овардани умра ва ҳаҷ мебошад, ки барои ҳар яке ҷудогона эҳромро дар бар мекунад. Шахси ҳаҷро ба ҷо оваранда, барои умра эҳром мебандад ва онро ба ҷо оварда, аз эҳром мебарояд ва баробари расидани вақти ҳаҷ боз аз сари нав барои ба ҷо овардани ҳаҷ эҳром мебандад. Барои ба ҷо оварандагони ҳаҷи Таматтўъ қурбонӣ кардан вочиб мебошад.

3. Ҳаҷи Қирон. Ин ба ҷо овардани ҳаҷ ва умра дар як эҳром мебошад. Пеш аз эҳром бастан зиёраткунанда ҳам барои ҳаҷ ва ҳам барои умра ният мекунад. Аввал зоир умраро ба ҷо оварда, сипас аз эҳром набаромада, ба адои ҳаҷ шуруъ мекунад. Барои ба ҷо оварандаи ҳаҷи қирон қурбонӣ низ вочиб мебошад.

Ҳар касе, ки азми ба ҷо овардани ҳаҷро дорад, мувофиқи назардошти худ, ба ҳар кадоме аз ин се намуди ҳаҷ ният мекунад. Ҳангоми риояи тамоми шартҳо ҳар кадоми онҳо дуруст мегарданд.

ЭҲРОМ, ТАЛБИЯ, ТАВОҒ, САЪЙ, ВУҚУФ.

Эҳром. Ин муваққатан барои зоирон манъ гардидани баъзе амалҳо мебошад. Шахси нияти ҳаҷ карда ва талбияро ба забон оварда ба эҳром дохилшуда ҳисобида мешавад.

Барои шахси дар эҳром буда манъ аст:

1. Пўшидани либоси дўхташуда (ба ғайри занон);
2. Муқаддамоти мубошират, ба монанди мисос кардан ё бўсидани зан, чимоъ кардан;
3. Бўи хуш ба қор набарад;
4. Сайд накунад, ё ба сайёдон кумак накунад;
5. Шохҳои сабзро набурад, нашиканад, алафҳоро наканад;
6. Ришу мўи сар натарошад.

Талбия. Дар ҳолати “эҳром” мардон бо овози баланд ин дуоро мехонанд. (занон пасттар мехонанд):

“Лаббайкаллоҳумма лаббайка. Лаббайка ло шарика лака, лаббайка. Инна-л-ҳамда ва-н-ниъмата лака ва-л-мулк. Ло шарика лака”.

Тавоғ. Ин маросими давр задан дар атрофи Каъба мебошад. Ҳафт маротиба дар атрофи Каъба ба муқобили ақрабаки соат ҳаракат карда, давр мезананд. Маросимро дар ҷои муқобили санги

сиёҳ шурӯъ мекунад.

Саъй. Ин ҳаракати тез миёи ду пӯшта - Сафо ва Марва мебошад, ки дар наздикии Каъба дар Масҷидулҳаром ҷой гирифтаанд. Аз Сафо сар када, бояд 7 маротиба рафт. Аз Сафо то Марва 4 маротиба ва аз Марва то Сафо 3 маротиба.

Вуқуф. Ин маънии вақти муайян истодан дар Арафот ва водии Муздалифаро дорад. Дар Арафот истодан фарз мебошад. Дар водии Муздалифа будан вочиба аст.

ҲАҶРО ЧӢ ГУНА БА ҶО МЕОРАНД.

Ҳаҷро бо маблағе, ки Шариат раво мебинад, бояд анҷом дод. Яъне ин ки маблағ бояд ҳалол бошад. Зоир пеш аз он ки ба сафари ҳаҷ барояд, агар қаздор бошад, бояд онро пардохт кунад ва агар касеро ранҷонида бошад, аз ӯ урзхоҳӣ намояд. Ӯ тавба (омӯрзиши гуноҳ хостан) намуда, аз рӯи имкон бахшидани гуноҳашро барои ибодатҳои қазокардааш аз Аллоҳ Таъоло илтиҷо мекунад. Пеш аз сафар ду рақъат намози нафл мегузорад. Аз аҳли хонадон, хешу ақрабо ва ёру дӯст урзхоҳӣ намуда, бо онҳо видоъ карда, аз хона мебарояд. Дар рафти зиёрат бояд, зоир аз суханони қабех ва зишт худдорӣ намуда, ба ҳамсафарон ва дигар одамон хушмуомила бошад. Дар Миқот (маконе, ки зоирон ба эҳром медароянд) зоир эҳром мепӯшад. Барои ин нохунҳояшро мегирад, мӯи лабашро кӯтоҳ мекунад, аз мӯйҳои зери каш ва ноф худро тоза намуда, ғусл мекунад. Агар имкони ғусл набошад, вузӯ барпо медорад. Сипас, марди зоир бо эҳром, ки аз ду пораи матоъ иборат аст; як пораашро изор ва дигарашо ридо мегӯянд, ворид мегардад. Дар ҳолати “эҳром” сар бояд бараҳна бошад (барои мардон). Барои занон иҷозат аст, ки бо либосҳои ҳаррӯзашон вориди эҳром гарданд. Баъд дар Миқот ду рақъат намози суннатро ба муносибати вориди эҳром гардидан, мехонанд, нияти ба ҷо овардани намуди ҳаҷро карда, дуои “Талбия”-ро мехонанд. Ҳамин тариқ зоир вориди ҳолати эҳром мегардад.

Баробари ба Макка расидан ғусл ё вузӯ мекунад. Баъд ба Масҷидулҳаром мераванд, дар атрофи Каъба тавофи Қудумро ба ҷо меоваранд, баъди тавоф ду рақъат намози нафл мехонанд. Сипас саъйро ба ҷо меоваранд. (бо қадами тез ба водии Сафо ва Марва мераванд). Дар рӯзҳои минбаъда аз эҳром набаромада, дар Макка меистанд. Аз рӯи имкон намозҳоро дар Масҷидулҳаром барпо ме-

кунанд. Дар рӯзи Таврия (8-уми Зулҳиҷча) ба Мино рафта, дар рӯзи Арафа (9-ум Зулҳиҷча) баъди намози бомдод ба сӯи водии Арафот равон мегарданд ва то баромадани офтоб дар он ҷо меистанд. Дар ин ҷо вақтро бо дуо ва ибодат мегузaronанд. Ин рӯз дар вақти намози пешин намозҳои пешин ва асрро якҷоя мегузоранд. Баъди фуруди офтоб роҳ сӯи водии Муздалифа пеш мегиранд ва дар ин ҷо намози шом ва хуфтанро якҷоя мегузоранд. Шабро рӯз карда, баъди субҳидам ба Мино бармегарданд.

Амали рӯзи аввали ид:

1)Партофтани ҳафт санг ба сӯи Ҷамараи (шайтони) бузург;

2)Тарошидани мӯи сар ва баромадан аз эҳром;

Барои шахсоне, ки нияти ҳаҷи ифродро ба ҷо овардаанд, ҷи тавре маълум аст қурбонӣ воҷиб нест ва ҳамоно мӯи сар гирифта аз эҳром мебароянд. Шахсоне, ки нияти ҳаҷи таматтӯъ, ё ин ки ҳаҷи қирон кардаанд, санг партофта, қурбонӣ намуда, мӯи сар тарошида, сипас аз эҳром мебароянд;

3) Тавофи Ифодаро ба ҷо овардан.

Амали рӯзи дуввуми ид:

Дар ҷамараи хурд, миёна, калон 7 сангӣ мепартоянд. Касе, ки дар рӯзи аввал тавофи видоъ накарда бошад, онро дар рӯзи дуввум ва сеюми ид ба ҷо меоварад.

Амали рӯзи сеюми ид:

Дар Ҷамараи хурд, миёна, калон 7 сангӣ мепартоянд. Баъд ҳамон рӯз ба Макка бармегарданд. Пеш аз баромадан аз Макка ҳаҷи видоъро ба ҷо меоваранд.

Дар боло тартиби ҳаҷи ифрод шарҳ дода шуд. Тартиби ҳаҷи Таматтӯъ ва ҳаҷи Қирон як қадар фарқ мекунанд.

Ҳаҷи Таматтӯъ:

Зоир дар Миқот бар ҳолати “эҳром” ворид мешавад. Ба Макка расида, умраро ба ҷо меоварад, баъд мӯйҳои сарашро метарошад ва аз “эҳром” мебарояд. То рӯзи Таврия, яъне пеш аз рӯзи Арафа, дар Макка меистад. Дар ин рӯз нияти ҳаҷ намуда, боз ба “эҳром” ворид мегардад. Минбаъд тартиби ҳаҷ монанди тартиби дар боло

овардашуда идома меёбад. Миёни ҳаҷҳои дар боло овардашуда ва ҳаҷи ифрод ду фарқ мавҷуд мебошад:

1. Дар рӯзҳои ид пас аз сангпартоӣ дар “Ҷамрат-л-ақбо” қурбониро мекунад, мӯи сарро метарошанд ва аз эҳром мебароянд;

2. Баъди тавофи Ифода саъйро ба ҷо меоваранд.

Ҳаҷи Қирон:

Ҳар касе, ки мехоҳад ҳаҷи Қиронро ба ҷо биёрад, дар бораи ба ҷо овардани ҳаҷ ва умра як бора ният карда дохили эҳром мешавад. Ба Макка омада, аввал умраро ба ҷо меоварад, баъд аз анҷоми умра тавофи қудумро ба ҷо оварда, пас саъйро ба ҷо меоварад. Аз “эҳром” набаромада, рӯзи “Таврия”-ро интизор мешаванд. Ба водии Арафот меоянд ва мисли он ки дар боло гуфтем, ҳаҷро ҳамин минвол давом медиҳанд. Баракси ҳаҷи Ифрод, дар рӯзҳои ид, баъди партофтани санг қурбонӣ карда, сипас мӯи сарро гирифта ва аз эҳром берун мешаванд.

УМРА

Умра вақти муайян надорад. Эҳром баста тавоф карда, саъйро ба ҷо оварда, баъд мӯи сарро мегиранд. Умра суннатест, ки дар ҳар вақти сол ба ғайр аз рӯзи “Арафа” ва рӯзҳои “Ташриқ” ба ҷо оварда мешавад. Паёмбари Худо (с) гуфтааст: “Умра то умра (-и дигар) каффорати он (гуноҳоне) аст, ки дар байни ин ду (содир) мешавад. Ва подоши ҳаҷи мабрур (мақбул) ҷуз Ҷаннат нест». (Бухорӣ, “Умра”, 1; Муслим, “Ҳаҷ”, 437).

УМРАРО ҶИ ГУНА АНҶОМ МЕДИҲАНД.

Баъди покшавии зарурӣ дар “Миқот” ҳар касе, ки умраро ба ҷо оварданӣ мешавад, аввал ният мекунад, баъд дуои “Талбия”-ро хонда, эҳром мебандад. Ба Макка омада, тавофи умраро ба ҷо меоварад, ду рақъат намози тавофро мехонад, баъд саъйи умраро анҷом дода, мӯи сар мегирад ва аз “эҳром” мебарояд.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. Ҳаҷ чист?
2. Дар бораи аҳамияти ҳаҷ нақл кунед.
3. Ба ҷо овардани маросими ҳаҷ барои кӣ фарз аст?
4. Чанд намуди ҳаҷ мавҷуд аст?
5. Дар кадом намуди ҳаҷ қурбонӣ кардан воҷиб шуморида намешавад?
6. Бигӯед, ки ҳолати “эҳром”, дуои “талбия”, тавоф, саъй, вуқуф чӣ маъно доранд?
7. Умра чист ва чӣ гуна онро анҷом медиҳанд?

ҚИСМИ ІХ ҚҮРБОНӢ

- Аҳамияти қурбонӣ .
- Барои чӣ касе қурбонӣ кардан ҳатмӣ мебошад.
- Қай ва чӣ гуна қурбонӣ ба ҷо оварда мешавад.
- Гӯшт ва пӯсти ҳайвони қурбониро чӣ кор мекунанд.
- Назри қурбонӣ.
- Ҳайвоноте, ки қурбонӣ кардани он ҷоиз аст. Ҳайвоноте , ки қурбонӣ кардани онҳо манъ аст.
- Гӯштҳои ҳалол ва ҳаром.
- Маросимҳо дар вақти таваллуди фарзанд.
- Намудҳои қасам ва ба ҷо овардани онҳо.

Қурбонӣ кардан дар рӯзҳои иди Қурбон ин ибодатест, ки бо василаи мол анҷом ёфта, амри воҷиб ҳисобида мешавад. Дар соли дуҷуми ҳиҷрӣ дар бораи ба ҷо овардани чунин намуди ибодат ваҳй нозил гардид. Қурбониро ба номи Аллоҳ Таъоло чун нишонаи шукру сипосгузорӣ барои неъматҳо ва наздик шудан ба раҳмату марҳамати Ӯ ба ҷо меоваранд. Дар яке аз ҳадисҳои мубораки Паёмбар (с) гуфта шудааст: “Аз ҳама бадтарини одамони ҳасис – онҳоеанд, ки қурбониро ба ҷо намеоранд, гарчанде бояд инро анҷом медоданд”. Паёмбар (с) дар рӯзи иди Қурбон ду ҳайвонро қурбонӣ мекард. Якero аз барои худ, дигарero аз барои уммат. Мусалмонони сарват ва дороии зиёддошта бо мақсади боз бештар соҳиб шудани марҳамати Парвардигор шудан доранд, ҳамчунин ду ва ё зиёда ҳайвонро қурбонӣ мекунанд.

Маросими қурбонӣ масъалаҳои иҷтимоиро дар ҷомеа танзим мекунад. Фарорасии иди Қурбон ба хотири одамони сарватманд мерасонад, ки онҳо дар назди Худованди бузург ва ҷомеа як навъ ўҳдадорие доранд. Ин одамон то ҷое соҳибхитиёри имконияти молӣ ҳастанд, набояд ин дороиро танҳо барои хушнудии худ, балки онро бояд ба мақсади амри хайр низ истифода намоянд. Дар ҷомеаи дунявӣ дар бораи одамони камбағалу нодор фикру андеша кардан он тараф истад, ҳатто худро аз нигоҳи онҳо дур гирифта, аз онҳо ҳазар мекунанд. Худованди мутаъол ин камбудии мавҷударо дар фаҳмиши одамон бартараф намуда, баръакси он ҳукм мекунад,

ки дар ҳаққи табақаи нодор ғамхор бошанд ва фикри ғизои онҳоро кунанд ва меғӯяд ҳама дар назди Парвардигор баробаранд.

Дар бораи муомилаи наку доштан ба ҳамаи одамон Аллоҳ Таъоло дар Қуръони карим мефармояд:

«Ва Худоро бипарастед ва чизеро шарики Ӯ муқаррар макунед ва ба падару модар ва ба хешон ва ятимон ва гадоён ва ҳамсоияи хешованд ва ҳамсоияи бегона ва ҳамнишини наздик ва мусофир ва он, ки дастӣ шумо молик ӯ шуд, нақӯкорӣ кунед, ҳамона Худо касеро дӯст намедорад, ки ботакаббури худсито бошад». (Сураи Нисо, 36).

Ҳукми Худованди Мутаъол дар ҳадисҳои мубораки Паёмбар (с) акси худро ёфтаанд: “Касе, ки сер асту, аммо ҳамсоияи он гурусна, ӯ аз мо нест”. (Ҳайсамӣ, “Маҷмаъу-з-завоид”, 167).

Аз ҳадисҳои мубораки Паёмбар (с) маълум ва равшан мебарояд, ки дар назди ҳар шахс дар ҳолати доштани имконоти молӣ масъулияти расонидани кӯмаку мадад ба одамон меистад.

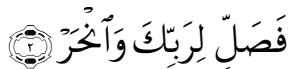
Маросими қурбонӣ ҳамаи тафриқаи миёни одамонро дар қаноат гузошта, онҳоро бо ҳам наздик гардонид, барои мустақам гаштани дӯстӣ ва ягонагии онҳо мусоидат мекунад. Одамони бо имон дар рӯзҳои ид барои анҷом додани корҳои хайру нақӯ сайъ карда, дар баробари одамони барояшон наздик ба одамони дигар низ чизе мебахшанд ва инчунин гӯшти қурбониро ҳамчун тӯҳфа барои онҳо мебаранд. Дар хонаи ҳар як мусалмон дар рӯзҳои ид рӯҳияи саховат ва меҳмондӯстӣ ҳукмфармост.

Дар миқёси ҷаҳон ин ид роҳи бузургеро ба сулҳу сафо ва ризоият ва ягонагии ҳамаи одамони кураи замин боз мекунад. Иди Қурбон ба одамон ҳамраӣ ва инчунин ба ҷо овардани эҳтироми яқдигарро омӯхта, ба онҳо дӯстии беғаразонаро талқин мекунад. Мусаллам аст, ки дар муқаррар гардидани қурбонии идона адолат, ҳақимӣ ва хирадмандии Худованди Мутаъол ифода гардида, он ба таъмини гуруснагон ва аҳли мискин дар тамоми дунё, равона гардидааст, ки ин қисмати башар низ чун ҳамаи одамони дигар ҳуқуқи зиндагии комилро доранд! Қобили таваҷҷуҳ аст, ки инсонии сарватманд метавонад ба чанде одамон хушнудӣ ва хурсандӣ оварад. Хушбахтона, аз ҳама муҳимаш ин аст, ки ӯ ризоияти Парвардигорро ба даст оварда, ҳаловати рӯҳӣ мегирад ва на ҳар одами сарватманд дар

муддати тамоми ҳаёти худ онро ба даст оварда метавонад.

Ҳамин тариқ, қурбонӣ кардан на танҳо ба покизашавии рӯҳонии шахси боимон мусоидат мекунад, балки инчунин қисми гуруснаи аҳолии дунёро, ҳатто агар чанд вақт ҳам бошад, ба ғизо таъмин мекунад.

БАРОИ КӢ ҚУРБОНӢ КАРДАН ҲАТМӢ МЕБОШАД Аллоҳ Таъоло мефармояд:

«Пас, барои Парвардигори худ намоз гузор ва қурбонӣ кун!». (Сураи Кавсар, 2).

Бояд шахси қурбоникунанда:

- 1) Мусалмон;
- 2) Оқил;
- 3) Ба балоғат расида;
- 4) Озод (ғулом набошад);
- 5) Дар мусофират набошад;
- 6) Ба миқдори нисоб (моле, ки арзишаш баробари 80 г тилло бошад) мол дошта (тамоми сол доштани нисоби мол ҳатмӣ нест) бошад.

КАӢ ВА ЧӢ ГУНА ҚУРБОНӢ БА ЧО ОВАРДА МЕШАВАД.

Қурбониро дар се рӯзи иди Қурбон ба чо меоваранд. Беҳтараш рӯзи аввали ид мебошад. Дар шаҳрҳо ва дигар маҳаллаҳои аҳолинишин, кучое, ки намози ид баргузор мегардад, баъд аз анҷоми намоз маросими қурбонӣ ба чо оварда мешавад. Вале дар рустоҳое, ки дар он чо намози ид хонда намешавад, қурбониро баробари фаро расидани субҳидам ба чо меоваранд. Дар ҳадиси муборак гуфта шудааст: “Имрӯз (яъне дар рӯзи ид) кори аввалини мо ин хондани намози (идона), баъд қурбониро ба чо овардан мебошад. Касе, ки чунин мекунад, ӯ суннати моро ба чо меоварад. Агар касе қурбониро пеш аз ин (намоз) анҷом бидиҳад, ин чиз гӯшти оддӣ барои аҳли хонадон додашуда ҳисобида мешавад”. (Бухорӣ ва Муслим).

Қурбониро дар шаб кардан макрӯҳ мебошад, чунки дар ториқӣ шахс метавонад ба хатое роҳ диҳад. Агар ҷои қурбонӣ хуб равшан бошад, ин амал макрӯҳ ҳисобида намешавад.

Баъди намози хуфтани рӯзи сеюми ид қурбонӣ кардан манъ аст.

Ҳар касе, ки қурбониро сар бурида метавонад, бояд ин корро худаш анҷом диҳад ва агар натавонад, метавонад дигар мусалмонро фармояд. Қурбониро куштани аҳли Китоб дуруст набуда, он макрӯҳ ҳисобида мешавад ва ин амалро ба мушрикону кофирон ва беҳудоён бовар кардан иҷозат дода намешавад. Ҳайвони барои қурбонӣ пешбинӣ шударо эҳтиёткорона мебояд забҳ намуд. Барои он ки он азоб накашад, корд бояд тез бошад. Ҳайвонро аз пояш кашола карда, то ҷои сарбури бурдан дуруст нест. Дар ҳолате, ки пойҳои он баста шудаанд, баъд кордро ҷутуҷӯӣ намудан, ё кордро дар ин вақт тез кардан, ё ки дар пеши чашми як ҳайвон ҳайвони дигарро сар буридан, аз амалҳои нодуруст дониста мешаванд. Ҳамаи ин таъкидҳо ва дигар амалҳои дақиқу боназоқат аз он гувоҳӣ медиҳанд, ки бояд муносибат ба ҳамаи махлуқи Аллоҳ Таъоло бодикқат ва боадабона сурат бигирад.

Ҳайвони қурбониро ба паҳлуи чап хобонида, сарашро ҷониби қибла гардонидан лозим аст. **“Бисмиллоҳ, Аллоҳу Акбар”** гуфта, сурхрӯда, роҳи нафас ва рағи варидаи онро мебуранд. Такбири **“Ташриқ”**-ро низ мехонанд:

“Аллоҳу Акбар, Аллоҳу Акбар, ло илоҳа иллаллоҳу валлоҳу Акбар, Аллоҳу Акбар ва лиллоҳи-л-ҳамд».

“Аллоҳ бузург аст, Аллоҳ бузург аст, нест худованде ба ғайри Аллоҳ, Аллоҳ бузург аст ва ҳама ҳамду сано бод Аллоҳро”.

Ва ояти дигар:

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢٧﴾

«Бигӯ: «Ба дурустӣ ки намози ман ва ҳаҷу қурбони ман ва зиндагонии ман ва марги ман- (ҳама) барои Худо-Пар-

вардигори оламиён аст». (Сураи Анъом, 162)

Нияти қурбонӣ : “Худовандо, ба хотири ризои Ту қурбонӣ мекунам”.

То он даме, ки ҷони ҳайвон танашро тарк накунад, сарашро аз тан ҷудо намудан ва пӯсти онро қандан нодуруст аст. Дар вақти сар буридани қурбонӣ **“Бисмиллоҳ”** гуфтан нокифоя мебошад. Дар ин вақт гуфтани **“Бисмиллоҳ, Аллоҳу Акбар”** ҳатман лозим аст. Агар забҳқунанда дидаву дониста **“Бисмиллоҳ, Аллоҳу Акбар”** нагӯяд, гӯшти ҳайвони кӯшташуда ҳаром мегардад. Агар ӯ ин чиро аз рӯи фаромӯшӣ нагуфта бошад, онгоҳ бахшида мешавад.

ГҶШТ ВА ПҶСТИ ҲАЙВОНИ ҚУРБОНИРО ЧӢ КОР МЕКУНАНД?

Гӯшти ҳайвони қурбониро метавонанд тақсим кунанд, ё ин ки барои худ монанд. Беҳтар (мандуб) аст, ки онро се тақсим карда, як қисмашро ба хешовандон ва дӯстон, дигар қисмашро ба камбағалон ва боқимондаашро барои худ монанд. Хуб мешуд, ки ҷигари ҳайвони қурбонӣ кардашударо дар аввал худи соҳиби қурбонӣ хӯрад.

Гӯшт ва пӯсти ҳайвони қурбониро фурӯхтан ва ё ҳамчун дастмузд қассобро додан макрӯҳ мебошад. Ба худи соҳиби қурбонӣ истифода намудани пӯсти он иҷозат дода мешавад. Инчунин онро ба одами камбағал, ё созмони хайрия додан мумкин аст. Ба ғайри мусалмон додани гӯшти қурбонӣ, чун тӯҳфа, иҷозат дода мешавад.

ҚУРБОНИИ НАЗРӢ

Назри қурбонӣ ин қурбоние мебошад, ки шахс онро ихтиёран барои худ анҷом медиҳад. Ин навъи қурбонӣ амри воҷиб мебошад. Назри қурбонӣ ду намуд аст:

1. Назре, ки ба ин ё он шарт алоқае надорад. Масалан, мегӯянд: “Ман қурбониро аз барои Аллоҳ мекунам”. Дар ин ҳол шахс озод аст, ҳар вақте ки хоҳад ин қурбонро мекунад.

2. Назре, ки ба ин ё он шарт алоқаманд аст. Масалан, касе мегӯяд: “Агар ин бемор сиҳат шавад, ман аз барои Аллоҳ Таъоло қурбонӣ мекунам, баъд аз ин бемор сиҳатӣ ёфтани қурбонӣ қардан ҳатмӣ мегардад. Мӯҳлати амалӣ гардидани хоҳишро нигоҳ накарда, қурбонӣ қардан низ мумкин аст. Гӯшти назри қурбониро касе, ки онро барои қурбонӣ овардааст, истеъмол қарданаш мумкин нест.

Ҳамчунин ин гўштро истеъмом кардани зан, волидон, биби ва бобо, фарзандон ва наберагони ин шахс дуруст нест. Ба ғайр аз ин гўшти назри қурбониро шахсони сарватманд, яъне шахсони соҳиби нисоб набояд истеъмом кунанд.

Дар рўзи иди Қурбон барои шахси мутаваффо қурбонӣ меку-
нанд. Гўшти қурбонии барои шахси мутаваффо баҷоовардари ме-
тавананд тақсим кунанд, ё ки барои худ нигоҳ доранд. Аммо гўшти
хайвони аз рӯи васият қурбонишударо ба камбағалон тақсим карда
медиханд.

ҲАЙВОНОТЕ, КИ ҚУРБОНӢ КАРДАНИ ОНҲО ИҶОЗАТ АСТ ВА ҲАЙВОНОТЕ, КИ ҚУРБОНӢ КАРДАНИ ОНҲО МАНЪ КАРДА МЕ- ШАВАД.

Барои қурбонӣ танҳо ҳайвонҳои зеринро забҳ кардан иҷозат
дода мешавад; гўсфанд, буз, гов, говмеш ва шутур. Гўсфанд ва буз
бояд аз яксола хурд набошанд. Гов ва говмеш бояд на камтар аз
ду сол умр дошта бошанд. Шутур бояд панҷсола бошад. Гўсфанди
шашмоҳаро қурбонӣ кардан иҷозат аст, ба шарте, ки тану ҷисми он
монанди гўсфанди яксола бошад. Барои буз пур кардани яксолағӣ
шарти ҳатмӣ мебошад.

Беҳтар он аст, ки якчанд рӯз пештар аз рӯзи қурбонӣ мол
харида, оварда шуда, дар оғилхона нигоҳ дошта шавад. Агар чанд
хайвони барои қурбонӣ пешбинишудаи якхела, дар як оғилхона
нигоҳдорӣ карда шаванд, беҳтараш он аст, ки қурбонии ҳудро бояд
нишонӣ гузошт.

Як гўсфанд ва ё як бузро як одам метавонад қурбонӣ кунад.
Як гов, говмеш, ё ки як шутурро аз як то ҳафт одам метавонанд дар
якҷояги гирифта, қурбонӣ кунанд. Дар оила қурбонӣ кардани шахсе,
ки таъмини оила бар дўши ӯст, кифоят мебошад.

Ҳайвонҳои ваҳшии сумҷуфт, аз қабилҳои говмеши ваҳшӣ ва
бузи ваҳшӣ, ки истеъмоли онҳо ҳалол мебошад, вале барои қурбонӣ
забҳ намешаванд ва инчунин, хурӯс, мурғ, мурғобӣ, ғайраро низ
қурбонӣ намекунанд.

Агар ҳайвон каме норасоӣ дошта бошад, масалан: шохаш
шикаста бошад, чанд дандонҳояш шикаста бошанд, ё ки каме лан-
гад барои қурбонӣ кардан иҷозат дода мешавад. Аммо норасоӣҳое
мавҷуданд, ки ҳайвонро барои қурбонӣ кардан тамоман нодаркор

мегардонанд:

- 1) Агар як, ё ҳарду чашми ҳайвон кӯр бошад;
- 2) Агар як, ё ҳарду шохи он аз бех шикаста бошад;
- 3) Агар ними гӯш ё думи ҳайвон бурида бошад;
- 4) Агар ҳайвон ланг буда, ба по хеста натавонад;
- 5) Агар бе гӯшу дум зоида шуда бошад;
- 6) Бештари дандонҳояш шикаста бошанд, ки ҳайвон чарида натавонад;
- 7) Агар ҳайвон касал бошад;
- 8) Агар ҳайвон хеле бемадор бошад;
- 9) Агар синаҳои ҳайвон зарар дида бошанд;
- 10) Агар гӯсфанд, ё ин ки буз як синааш хушк шуда бошад, агар гов ё говмеш ду синааш хушк гардида бошад.

ГҶШТИ ҲАЛОЛ ВА ҲАРОМ.

Мувофиқи қонуни Ислоҳ ба мусалмонҳо истеъмоли гӯшти ҳайвоноти хонагӣ ва паррандаҳои хонагӣ иҷозат дода шудааст. Ё худ гӯшти ин қонварон барои мусалмонон ҳалол мебошанд. Барои мусалмонон гӯшти ин қонварон: гов, говмеш, шутур, асп, гӯсфанд, буз, мурғ, товус, кафтар, харгуш, мурғобӣ ҳалол ҳисобида мешаванд. Истеъмоли малах низ иҷозат дода шудааст. Ҳамаи моҳиҳо ҳалол доништа мешаванд. Бо вучуди ин бояд қайд намуд, ки дар масъалаи истеъмоли гӯшти асп фикри олими бузург имом Абӯҳанифа низ мавҷуд аст, ки истеъмоли гӯшти аспро бо кароҳият мепазирад. Фикри мазкур бо он асоснок шудааст, ки аспҳоро пештар дар амалиёти ҷангӣ ба сифати василаи ҳамлу нақл истифода мекарданд.

Барои он ки гӯшти ҳайвон ва паррандаҳои дар боло номбаргардида ҳалол гарданд, дониستاني қоидаҳои забҳ ҳатмӣ мебошад. Аввалан ин қоида аз буридани раги варидаи гардан, сурхрӯда, роҳи нафас бо ёд овардани номи Аллоҳ Таъоло (“Бисмиллоҳи, **Аллоҳу Акбар**”) иборат мебошад. Одами сари молро буранда бояд, ки мусалмон ва ё аз аҳли Китоб (яъне насронӣ, ё яҳудӣ) буда, ақли солим дошта бошад. Истифодаи гӯшти ҳайвонҳои даррандаи дандони ашк дошта ва лошахурон барои ғизо қатъиян манъ карда мешавад. Ба ин гурӯҳ дохил мешаванд; шерҳо, палангон, гургҳо, шағолҳо, кафторҳо, юзҳо, рӯбоҳҳо, самурҳо, хирсҳо, сагон, калтакалосҳо ва ғайра. Истеъмоли гӯшти ҳайвоноти алафхӯри ваҳшӣ (ғизол, гавазн,

гови ваҳшӣ, харгӯш ва ғ). дар ҳолати риояи қоидаҳои забҳ ҳалол мебошанд. Дар ҳолати шикор бо яроқи оташфишон ёд овардани номи Аллоҳ Таъоло (“Бисмиллоҳи, **Аллоҳу Акбар**”) дар вақти тир паррондан ҳатмӣ мебошад. Агар сайд танҳо чароҳат бардошта, афтода бошад, шикорчӣ бояд бо василаи корд маросими забҳро ба анҷом бирасонад. Гӯшти хар, хачир, гурба, санҷоб, паррандаҳои дарранда (уқоб, шоҳин, каргаси сиёҳ, заған, калхот, зоғ) ва мӯшҳои паррон низ ҳаром мебошанд. Истеъмоли гӯшти хук барои мусалмонон қатъиян манъ карда шудааст.

Гӯшти ҳайвонот ва ҳашароте, ки танаффур ва кароҳатро пайдо мекунонанд, масалан; мушҳо қурбоққаҳо, морон, пашша, қундузҳо шапаракҳо ва каждумҳо истеъмолашон ҳаром мебошад. Ба ғайр аз инҳо гӯшти ҳайвоноти баҳрӣ (ба ғайр аз моҳиён) ҳаштпоҳо, моллиюскҳо, харчангҳо ва ғ. низ ҳаром доништа мешаванд. Ҳайвоноти хазанда ба монанди сангпӯшт ва тимсоҳ барои мусалмонон ҳаром мебошанд.

РАСМУ ТАОМУЛИ ИСЛОМӢ БАЪД АЗ ТАВАЛЛУДИ ФАРЗАНД.

Ҳамаи ҳукму ҳидоят ва амалҳои матлубе, ки дар бораи онҳо ин ҷо сухан меравад аз ҷумлаи муборакбодӣ, сартарошӣ, ширин кардани коми навзод, ақиқа, номгузорӣ ва хатна дар ҳаёти бачагон аҳамияти бағоят зиёд доранд. Ба ҷо овардани ин расму таомул зарур буда, ба бачагон фоида расонида, ба онҳо қуввату саломатӣ медиҳад. Агар волидон барои дар ҳаёт амалӣ гардидани суннатҳои Расулulloҳ (с) нисбати навзодагон ҳар чӣ бештар кушиш кунанд, ин амал бо ирода ва қудрати Аллоҳ Таъоло дар оянда сабаби сипосгузорӣ ва минатдории фарзандон мегардад.

Бачаҳо ҳадя ва лутфу марҳамати Парвардигор мебошанд. Аз ин рӯ, барои мусалмон ҳар чӣ зудтар ба наздикон расонидани хабари таваллуди фарзанд амали нақў доништа шуда, табрик ва муборакбод намудани волидон ва ақраби навзод низ чунин қурбу манзалат дорад. Ва инчунин хондани чунин дуо суннат мебошад: “Ё, Аллоҳ Таъоло ба падар ва модар мадад намо, то ки фарзанди хушхулқу хушахлоқ ба воя расонанд. Ва ба онҳо қувват бидеҳ, то ўро эъзозкунандаи Исломи тарбия кунанд”. (Ширбинӣ, “Муғниу-л-муҳтоҷ”, 296).

Ин табрику таҳният дили падару модарро пур аз фараҳ гар-

донида, муносибати бародаронаро дар миёни мусалмонон қавӣ дошта, дар натиҷаи он ризоят ва муносибати дӯстона дар ҷомеа мустаҳкамтар мегардад. Дар бораи аҳамияти муждарасонӣ ва муборакбод он оёте, ки дар чанд ҷои Қуръони карим оварда шудааст, шаҳодат медиҳад:

«(Гуфтем:) Эӣ Закариё, ҳамоно Мо туро ба тифле мужда медиҳем, ки номи ӯ Яҳё аст ва пеш аз ин барои ӯ ҳеч ҳамном пайдо накардаем». (Сураи Марям-7).

Паёмбари Худо Муҳаммад (с) волидайнӣ навзодро муборакбод карда ва барои ӯ дуо мекард.

Азбаски бачаҳо ҳадяи Аллоҳ Таъоло мебошанд дар бораи таваллуди онҳо мужда расонидан ва падару модари оҳоро муборак намудан на фақат дар вақти таваллуди писар, чи тавре ки ин дар баъзе мамлакатҳо маъмул мебошад, балки дар вақти таваллуди духтарбача ҳам дар дини мубини Ислом амали нақў ҳисобида мешавад. Хабар медиҳанд, ки Паёмбар (с) гуфтааст: “Ҳар касе, ки ду ё се духтар, ё хоҳарро тарбият намуда, илм омӯзонид, баъд ба шавҳар медиҳад, албата ба Ҷаннат меравад”. (Тирмизӣ ва Абӯдовуд).

Падари тифли навзод бояд завҷаи худро барои аз ҳомиладорӣ сихату саломат раҳой ёфтаниш муборакбод намуда, шукру сипоси Парвардигорро ба ҷо оварад. Дар баъзе оилаҳо ба падар ва модари тифли навзод тўҳфа кардани чизе ва гулу гулдаста ба ҳукми анъана даромадааст. Ин кор ҳаргиз аксуламали рўҳу ҳарфи Ислом нест. Паёмбар Муҳаммад (с) мефармояд: “Миёни худ тўҳфаҳо бадал кунед, ин муҳаббати байни яқдигарро қувват мебахшад”. (Манновӣ, “Файзу-л-қадир”, 111, 271).

“Ба ҳамдигар тўҳфаҳо бахшед, барои он ки тўҳфаҳо дар дил нафрату кинаро мешуянд”. (Тирмизӣ).

ХОНДАНИ АЗОН ВА ИҚОМАТ.

Баъди таваллуди тифли навзод дафъатан бояд падараш дар гўши ростӣ ӯ азон ва дар гўши чапаш иқоматро (ба қисми “Суннатҳои намоз”ниг). хонад. Ин амал суннат аст. Дар ҳадиси аз ҷониби Алӣ (р) ривоятшуда, гуфта мешавад: “Онҳое, ки дар хонадонашон тифл таваллуд шудааст, бигзор дар гўши ростӣ навзод азон ва дар гўши чапаш иқомат хонанд” (Байҳақӣ). Инчунин аз рӯи шаҳодати Ибни Аббос (р) Паёмбар (с) дар гўши ростӣ набераи худ Ҳасан азон, дар

гўши чапаш иқомат хондааст. (Абӯдовуд “Адаб”, 107; Тирмизӣ).
 Маъно ва сиру асрори хондани азон ва иқомат дар гўши тифл аз он
 иборат аст, ки аввалин калимае, ки навзод дар ин дунё мешунавад,
 мадҳ ва ситошиш ва бузургу гиромӣ донистани Аллоҳ Таъоло ва
 Паёмбар Муҳаммад (с) буда, инчунин шунидани даъват ба ибодати
 Аллоҳ Таъоло, яъне ба парҳезгорию некӯкорӣ мебошад. Ба ғайр аз
 ин калимаи Шаҳодати яккахудой (**Ло илоҳа иллаллоҳ**) ва калимоти
 азон шайтони раҷимро ронда, тифлро аз фитнаи он ҳифз мекунад.
 Бар замми ин дар гўши рост ин калимаҳоро аз Қуръони карим гуф-
 тан суннат мебошад:

وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرِيَمَ وَإِنِّي أُعِيدُهَا بِلِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿١٦٦﴾

«Ва ба дурустӣ, ки ман ўро ва насли ўро аз шайтони раҷим дар паноҳи Ту мекунам». (Сураи Оли Имрон, 36).

Аз рӯи яке аз хабарҳо Паёмбар (с) дар гўши рост тифли на-
 взод сураи “Ихлос”-ро хондааст. (Зўҳайлӣ).

АТ-ТАҲНИК

Таҳникро ба чо овардан суннат мебошад. Ширази хурмои пух-
 та расидаи мулоимро гирифта, бо он комҳои тифли навзодро аз та-
 рафи рост ва чап молида, соиш медиҳанд. Агар хурмо набошад, ис-
 тифода намудани ҳамагуна ширинӣ; асал, қанди қоғазпеч, (конфет)
 ва қанд мумкин аст. Дар бораи суннат будани ин маросим ҳадисе, ки
 Абӯмўсо (р) расонида аст, шаҳодат медиҳад: “Вақте, ки писари ман
 таваллуд шуд, ман ўро ба назди Паёмбар (с) овардам. Расулulloҳ
 (с) ўро Иброҳим ном гузошт, ба коми вай ширази хурморо молид”.
 (Бухорӣ; Муслим).

Маънои “таҳник” дар он ифода меёбад, ки навзод дар ин ҳаёт
 аввалин бор на талхӣ, балки ширинӣ - ширинии ҳаёт, ширинии дину
 имонро ҳис кунад. Гузаронидани ин маросимро, монанди дигар рас-
 му русуми исломӣ беҳтар аст, ки ба инсонии худопарасту парҳезгор,
 ростқавлу, меҳрубон вогузор кард. Дар ин сурат умеди бештареро
 дар таъсири сифатҳои мусбии он дар рафтор ва хусусияти ахлоқии
 минбаъдаи навзод интизор бояд шуд.

ТАРОШИДАНИ МҶЙҲОИ САРИ НАВЗОД.

Дар рӯзи ҳафтуми ҳаёти навзод мӯйҳои сари ӯро метарошанд. Мӯйҳои тифлро партофтан манъ аст. Онҳоро ҷамъ карда, бармекашанд. Мувофиқи вазни мӯйҳо, волидони тифл ба камбағалону мӯхтоҷон нуқра (ё арзиши баробарии пулии онро) ба сифати садақа тақсим карда медиҳанд. Баъд беҳтар аст, ки мӯйҳоро дар ҷои покиза кофта гӯр кунанд.

Мақсаду мароми тарошидани мӯи сари навзод аз ин иборат мебошад:

-тарошидани мӯй пӯсти сар ва мӯйҳоро қавӣ гардонида, бар болои ин дар як вақт шомма, басира ва шунавоиро беҳтар мегардонад;

-тақсими садақа имкон медиҳад, ки то андозае ба мӯхтоҷон кумак намоянд ва ин боиси ҳамрағӣи миёни мусалмонон мегардад;

-тарошидани мӯи сар дар рӯзи ҳафтуми баъди таваллуд, маъноии покшавӣ ва ифтитоҳи ба ҷо овариши суннатҳоро дорад.

Дар бораи матлуб будани тарошидани мӯйҳои сари навзод ҳадис ҳаст. Анас (р) ривоят мекунад: “Паёмбар (с) ҳукм намуд, ки баъди рӯзи ҳафтуми таваллудашон мӯйҳои сари Ҳасан ва Ҳусейнро тарошанд. Баъд ӯ мӯйҳоро дар тарозу баркашид ва мувофиқи вазни онҳо, чун садақа, нуқра тақсим кард”.

Вобаста ба ин маросим бояд дар хотир нигоҳ дошт, ки дар дини мо қайчӣ задан, ё ин ки танҳо қисми сарро тарошида, қисми дигарашро мондан манъ қада шуда аст. Дар ин бора ҳадисе, ки Абдуллоҳ ибни Умар (р) ривоят мекунад, шаҳодат медиҳад: “Расулуллоҳ (с) тарошидани ними сарро манъ кард”. (Бухорӣ, “Либос”, 72; Муслим, “Либос”, 72).

АҚИҚА

Мӯйҳои дар сари тифли навзод бударо “ақиқа” мегӯянд, аз ин рӯ, қурбонии барои тифли навзод кардаро, ба мақсади гирифтани хайру баракати Аллоҳ Таъоло ва аз бемориҳо эмин мондани навзод “ақиқа” ном мебаранд. Ақиқаро “насиқа” низ гӯянд.

Аз рӯи мазҳаби Имом Абӯҳанифа (р) ақиқа мӯбоҳ ё мандуб мебошад. Аз рӯи се мазҳаби дигар он суннат ҳисобида мешавад.

Қурбонии ақиқаро аз рӯзи таваллуд то ба балоғат расидани

навзод ба ҷо овардан мумкин аст. Барои ин амал рӯзи ҳафтуми мавлуд беҳтарин вақт ҳисобида мешавад.

Ҳайвоне, ки барои ақиқа пешбинӣ гардидааст, бояд монанд қурбонӣ ҷавобгӯи чанд талабот бошад. Соҳиби ақиқа метавонад онро истеъмол кунад ва ба дигарон тақсим намояд.

Ҳам барои писарбача ва ҳам барои духтарбача як ғӯсфандро қурбонӣ мекунад. Чунин ақида низ вучуд дорад, ки мувофиқи он барои писарбача ду ғӯсфанд қурбонӣ мекунад.

Устухони ҳайвони қурбонишударо бо табар набурида, онро дар ҷои пайвастшавии банду буғум бо корд ҷудо мекунад. Ин амалро боиси саломатии навзод доништа, онро мустаҳаб меҳисобанд. Мувофиқи ақидаи дигар, буридани устухонҳо беҳтар аст, зеро ки ин амал сабаби хоксор ва беодати бад гардидани тифл дар оянда мегардад. Ин ҳам мустаҳаб шуморида мешавад.

Ибни Аббос (р) хабар медиҳад, ки Паёмбар (с) барои ҳар кадом наберааш Ҳасан ва Ҳусейн алоҳида як ғӯсфандӣ забҳ карда фармудааст: “Бо таваллуди фарзанд ақиқа мавҷуд мебошад, аз ин рӯ барои он хуни ҳайвони қурбониरो бароред, мӯи сари тифлро гиред”. (Абӯдовуд).

Ҳасани Басрӣ (р) аз рӯи гуфтаҳои Самур бини Ҷундуба (р) сухани Паёмбар (с)-ро ривоят мекунад: “Ҳар як тифл тўҳфаест ба ивази ҳайвони барои ӯ дода шудае, ки бояд дар рӯзи ҳафтум, қурбонӣ карда шавад. Дар ин рӯз сари тифли навзодро тарошида ба вай ном диҳанд”.

НОМГУЗОРӢ

Номгузорӣ рӯйдоди муҳим ва пураҳамият дар ҳаёти тифли навзод мебошад. Ном қисми шахсияти инсон ба ҳисоб меравад, аз ин хотир дар Ислом ба ин аҳамияти ниҳоят бештар дода мешавад. Самра (р) хабар медиҳад, ки Расулulloҳ (с) гуфтааст: “Ҳар як тифли навзод дар рӯзи ҳафтуми баъди таваллуд, ба ақиқа алоқаманд аст». (Тирмизӣ). Дар ин рӯз сарашро метарошанд, ном мегузоранд, барои ӯ ақиқа забҳ мекунад. Аз ин ҳадиси муборак бармеояд, ки дар рӯзи ҳафтум ба тифл додани ном матлуб мебошад. Боз ҳадисҳои низ мавҷуданд, ки дар рӯзи аввали ба дунё омадани навзод бояд ба ӯ ном гузошта шавад. Чи тавре, ки Анас (р) хабар медиҳад Паёмбар

(с) гуфтааст: “Шаб дар хонадони мо писар таваллуд гардид ва ман ўро номи падари падари худ (яъне, падари Паёмбарон)-Иброҳим гузоштаам”. (Бухорӣ, “Адаб”, 105-106; Муслим, “Адаб”, 2).

Аз ду ҳадиси дар боло оварда шуда бармеояд, ки ба тифли навзод дар рўзи аввал, дар рўзи сеюм ё дар рўзи ҳафтум ва ҳатто баъд аз он ҳам бо салоҳдиди волидон номгузорӣ мешавад.

Номҳои муносиб

Ҳар тифли навзод ҳуқуқи қонунии гирифтани номи зеборо дорад. Ҳар падару модар пас аз ба дунё омадани тифл вазифадор мебошанд, ки барои фарзанди худ номи зебо ва хуб интиҳоб кунанд. Пӯшида нест, ки ном дар ҳаёти ояндаи фарзанд бевосита таъсири ҳудро мерасонад. Бар замми ин, ҳангоми интиҳоби номи зебо ва хуб мо васияти Паёмбар (с)-ро ба ҷо меоварем.

Абӯдардо (р) хабар медиҳад, ки Паёмбар (с) моро чунин таълим меод: “Дар рўзи Қазо шуморо бо номи шумо ва номҳои падарони шумо даъват мекунанд, номҳои хуб интиҳоб кунед”. (Абӯдовуд, “Адаб”, 61).

Ибни Умар (р) хабар медиҳад, ки Паёмбар (с) мегуфт: “Дар ҳақиқат номҳои дўстдошта назди Аллоҳ Таъоло номҳои Абдуллоҳ (бандаи Аллоҳ) ва Абдурахмон (бандаи Раҳмон) мебошанд”. (Бухорӣ, “Адаб”, 105-106; Муслим, “Адаб”, 2).

Бо ҳамроҳ кардани пешоянди “Абд” (банда) мо метавонем ба писарони худ номгузорӣ кунем. Масалан, Абдулкарим, Абдурраҳим, Абдулғафур ва ғ. к. Вале танҳо гузоштани номҳои Парвардигор ба фарзандон, монанди Аллоҳ, Қуддус (зоти пок аз ҳар айбу зиштӣ), Холиқ (Офаранда) Раҳмон (бисёр раҳмкунанда) мумкин нест. Ин сифатҳо танҳо хосси Аллоҳ Таъоло мебошанд. Ба писарбачагон гузоштани номҳои мубораки Паёмбар (с) Муҳаммад, Аҳмад, Ҳабиб, Ёсин, Мустафо, Тоҳо ва инчунин номи ҳамаи Паёмбарон: Мӯсо, Исо, Юнус, Юсуф (Ба қисми VI “Имон ба Паёмбарон” нигаред) ва ғ. амали матлуб ҳисобида мешавад. Ба ғайр аз ин, ба фарзандон додани номҳои саҳобагон, имомҳо, зоҳидон, шайхҳо ва пешгузаштагонӣ шучоъ шоёни таҳсин аст. Бе ягон шакку шубҳа бачаҳои номи ин бузургонро дошта, аз файзи баракати эшон бонасиб мегарданд.

Ба бачаҳо ва одамони калонсол додани ҳар гуна лақаб, монанди кур, ланг, кар ва ғайра, аз рӯи одоб намебошад. Вале, агар

касери танҳо аз рӯи чунин нишонааш донанд, дар он сурат ин тавр ном гирифтани иҷозат дода мешавад.

Дар Қуръони карим гуфта шудааст: **«Ва дар миёни хеш айбҷӯӣ макунед ва бо лақабҳои бад якдигарро махонед! Баъд аз имон овардан фосиқӣ номи баде аст. Ва касоне, ки тавба намекунанд, онҳо ситамгаронанд».** (Сураи Ҳуҷурот, 11).

Номҳои бадро бо номҳои зебо иваз намудан ин суннати Паёмбар Муҳаммад (с) мебошад. Зеро, ки Паёмбар (с) номи Барраро бо номи Зайнаб (Муслим, “Адаб”, 14, 15; Тирмизӣ, “Адаб”, 66). иваз намудааст. Оиша (р) низ хабар додааст, ки Паёмбар (с) одатан номҳои номуносибро ба номҳои хуб иваз менамуд.

ХАТНА

Хатна яке аз маросими хеле маъмул дар Исломи мебошад. Аз Паёмбар (с) ривоят аст, ки Ҳазрати Иброҳим (а), бо ҳукми фармони Аллоҳ Таъоло, дар синни 80-солагӣ хатна намудааст. Аз он вақт ин ҷониб, хатна дар шариати паёмбарони минбаъда амали қобили қабул гардид.

Паёмбар Муҳаммад (с) мегуфт: “Инсон аз рӯи фитрати хеш ба панҷ амал эҳтиёҷ дорад: хатна намудан, нохун гирифтани, мӯйҳоро аз зери ноф ва зери каш дур кардан ва мӯйҳои лабро бо микроз кӯтоҳ кардан. Дар ҳадисе омадааст: “Ҳар касе, ки Исломиро пазируфта аст, бигзор хатна кунад, ҳатто агар ӯ ба балоғат ҳам расида бошад”. Бо вучуди ин, мебошад ба эътибор гирифтани, ки хатна ба роӣ қабули Исломи шарт ҳисобида намешавад. Ин маросими матлуб ва рағбатнок буда, аз ҷониби Паёмбар (с) ба хоҷири ба саломатии инсон фоидабахш буданаш пазируфта шудааст. Аз ин рӯ ба ҷо овардани хатна наметавонад монетаи эътиқоди инсон ба Худоӣ якка ва ягона ва қабули Исломи гардад.

Вақти беҳтарин барои ба ҷо овардани маросими хатна синни бачагӣ мебошад. Ҳадис ҳаст, ки дар он гуфта мешавад: Паёмбар (с) қурбонӣ барои Ҳасан ва Ҳусейн овард ва онҳоро дар рӯзи ҳафтуми баъд аз мавлудашон хатна намуд. Хатнаро мумкин аст, дертар ба ҷо овард, вале набояд он замоне, ки бача ба синни мукаллаф наздик шавад.

Аз нуқтаи назари тиб хатна як амалиёти ҷарроҳие мебошад, ки беҳад зиёд барои марди оянда фоида дорад. Ҳамин хел муқаррар

шудааст, ки бактерияҳои лундашакли хушамонанд боиси фасодҳои гунонунгардандаи хамиртурушмонанд ва иллати сирояткунандаи сӯзоки сари олати мардона бештар ба бемориҳои сершумори узвҳои ҷинсии ҷай мардона ва ҷай занона оварда мерасонад. Дар байни халқҳои, ки хатна мекунанд, бемории саратони узви ҷинсӣ дида нашуда, бар болои ин дар байни занон бемории саратони гарданаи бачадон ниҳоят кам пайдо мешавад. Мувофиқи маълумоти духтурони америкӣ, ки бештар аз 200 ҳазор мардонро дар бемористони ҳарбӣ муоина намудаанд, сирояти бемории роҳҳои пешоббарор 11 маротиба бештар дар организми мардони амалиёти ҷарроҳии хатнаро нагузаронида ба қайд гирифта шуда аст. Вобаста бар ин, хатна ба амалиёти паҳнгардидаи ҷарроҳӣ мубаддал гардида, дар тамоми мамлакатҳои ҷаҳон бидуни ақидаи динӣ гузаронида мешавад.

Мардоне, ки бо сабабҳои гуногун дар бачагиашон хатна накарда буданд (масалан, онҳое ки Исломо акнун қабул намудаанд) дар синни 30–40 солагӣ хатна намуда, беҳтаршавии тавоноиро яқин мушоҳида намуданд. Ин барои ҳамоҳангӣ ва хушбахтии оила, ки Ислом ба он аҳамияти бешар медиҳад, бениҳоят муҳим мебошад.

ЧАШМГИРӢ

Модаре, ки беист ба тифли худ назар меафканад, метавонад ўро чашм гирад. Муҳаббати беандоза ба фарзанд таъсири бад дорад. Ба бачагон бо меҳру муҳаббат нигариш хуб аст ва ҳатто зарур ҳам мебошад. Ва ҳар гоҳ пеш аз он, ки ба онҳо нигарем мебояд калимаҳои “Мошоаллоҳ, ло ҳавла ва ло қуввата илло биллоҳ”-ро ба забон гирем, ки чунин маъноро ифода мекунанд: “Аллоҳ ҳамин тавр меҳаҳад. Касе ба ғайр аз Ў қудрат ва тавонӣ надорад”. Ё ин ки ин тавр гуфт: “Боракаллоҳ” (Аллоҳ баракат барояш ато гардонад). Ин суханон қувваи бузургро доранд: Парвардигор қувваи назари манфиро мулзаму нотавон мегардонад.

Мавҷудияти чашмгирӣ воқеӣ мебошад.

Паёмбари Худо (с) мефармояд: “Мавҷудияти чашмгирӣ ин ҳақиқат аст”. (Бухорӣ, “Тиб”, 36; Муслим, “Салом”, 41).

Моҳияти чашмгирӣ аз ҷай иборат аст ва мувофиқи дастури Ислом ҷай тавр аз он худро бояд ҳифз кард? Ба ҳадиси мубораки Паёмбар (с) муроҷиат мекунем. Дар ҳадисе, ки Оиша (р) ривоят меку-

над, омадааст: “Ба зери ҳимоя ва кумаки Аллоҳ Таъоло бишитобед, барои он ки чашмгирӣ ҳақиқат аст”. (Ибни Моча, 231/1159).

Ҳангоме, ки инсон эътироф мекунад, ки чашмгирӣ вучуд до-
рад, бояд минбаъд ӯ роҳҳои ҳимоят аз онро ёд гирад. Паёмбар (с)
ба саҳобагони худ маслиҳат меод, ки аз барои чашмгирӣ ояти “Ал-
Курсӣ”, сураи “**Фалақ**” ва “**Нос**”-ро хонанд. Вақте ки назди Паёмбар
(с) ду нафар бачаҳои беморро оварданд, ӯ гуфт: “Ба онҳо дуо хонед.
Дар ҳақиқат, агар чизе метавонист қазову қадарро пеш гузарад, ин
чашми бад мебуд”. (Кафолати ҳимоя аз чашми бад ин риоя намуда-
ни ҳамаи ҳукму фармони шариати дини мубини Ислому мебошад).

Барои муҳофиза аз чашми бад ба Паёмбар (с) маҳз ду оят
аз сураи “Қалам” нозил гардид. Олусӣ дар тафсири “Рӯҳу-л-маъонӣ”
омадааст: Як араб баъди чанд рӯзи танҳонишинӣ дар хаймаи худ
чунин хислатро соҳиб гардид: агар ӯ ба берун баромада ба рамаи
гӯсфандон ва шутурони аз паҳлӯяш гузаранда нигоҳ карда мегуфт:
“Ман ҳеҷ гоҳ аз ин рама зеботар рамаеро надидаам”. Баъд аз ин
ҳамоно ҳамаи ҳайвонот касал шуда, аз пой меафтиданд. Мушри-
кони Макка тамоми чораҳоро меандешиданд ва тамоми роҳҳоро
чустуҷӯ мекарданд, то ки ба Муҳаммад (с) зарару бадие расонанд.
Онҳо ба ин мард муроҷиат карданд то Паёмбар (с)-ро чашм гирад.
Ин одам розӣ шуд. Аллоҳ Таъоло Паёмбари дӯстоштаи худ (с)-ро бо
нузули оятҳои 51-52 сураи “Қалам” муҳофиза намуд. Ин оятҳо барои
рафъи чашми бад пешакӣ таъин гашта буданд. Дар китоби “Асрори
Муҳаммадия” гуфта мешавад: “Таъсири ин оят як хел аст: чӣ он дар
одам хонда шуда бошад, ё дар обе, ки инсон менӯшад, ё ки дар обе,
ки инсон танаи худро мешӯяд, ё ки ин сураро инсон дар шакли на-
вишта (тумор) ҳамроҳи худ гирифта мегардонад, то он ки аз чашми
бад раҳой ёбад.

Гарчанде анҷоми ин расму таомулҳо бо ҳоҳиши дил вобаста
бошанд ҳам, хеле амалҳои пураҳамият буда, баробари кори савоб
мебошанд. Онҳо ба муваффақияти тарбияи минбаъдаи фарзанд
ва рафтори ӯ алоқаманд мебошанд. Чӣ тавре, ки мегӯянд, мурак-
каб аз оддӣ, бисёр аз кам, ҳатмӣ аз хоҳиш ибтидо мегирад. Аз ин
хотир, агар мо бо амалҳои вобастаи хоҳишу ихтиёр диққати чиддӣ
надиҳем, он гоҳ мунтазам бо беэҳтиётӣ мусолиҳакорӣ дар анҷоми
вазифаи дар пеш гузошта рӯ ба рӯ хоҳем шуд.

ҚАСАМ ВА ИЦРОИ ОН.

Қасам – ин ба забон овардани номи Аллоҳ Таъоло барои тақвияти сухани гуфта шуда мебошад.

Қасам се намуд мешавад:

1. Лағв – қасами бо хато ёд карда шуда. Масалан, касе пул дорад, вале ў хаёл мекунал, ки вай пул надорад ва қасам ёд мекунад “Валлоҳи (қасам ба Аллоҳ)! Ман пул надорам”. Чунин намуди қасам каффорат надорад. Дар Қуръон гуфта шудааст: “Аллоҳ меси-тонад аз шумо на аз барои (нохост,ногаҳон) таҷовуз намудани (риоя накардани) қасам” (Тирмизӣ, Малик, Ибни Моча).

2. Ғамус - ин қасами бардурӯғест, ки дидаву дониста гуфта мешавад. Масалан: Касе меғӯяд: “**Валлоҳи** (қасам ба Аллоҳ)! Ман дидам ки...». , дар ин вақт дар воқеъ чизеро надидааст; ё ин ки: “**Валлоҳи** (қасам ба Аллоҳ)! Ман қарзамро баргадонидам, вале дар Ҳаққиқат ин корро накардааст. Чунин қасамҳо гуноҳи кабира ҳисобида мешаванд. Шахси қасами бардурӯғ хӯрда, бояд тавба намуда, аз Аллоҳ Таъоло омӯрзиши гуноҳ талаб намояд. Агар қасами бардурӯғ боиси таҷовузи ҳуқуқи касе гардида бошад, бояд зарари дидаи шахси ранҷбурда, чуброн шуда, аз ў урзхоҳӣ карда шавад. Бар ивази қасами бардурӯғ чизе талаб карда намешавад, каффорат барои чуброни ин гуноҳ ҳаргиз кифоят нест.

3. Муақида -қасам ёд кардан дар бораи анҷом додан ё на-додани ягон чиз дар оянда. Масалан, “**Валлоҳи** (қасам ба Аллоҳ)! Ман пагоҳ қарзро бармегардонам”; ё ин ки “**Валлоҳи** (қасам ба Аллоҳ)! Ман ба ин одам гуфтугӯ мекунам”. Агар шахси қасам ёд-карда, қасами худро шиканад, бояд ў каффорат диҳад. Паёмбар (с) гуфтааст: “Агар касе дар бораи ягон чӣ қасам ёд кадааст, баъд беҳтар аз он чизе, ки қасам ёд карда буд, дидааст, бигзор қасами худро шиканад ва каффорат диҳад”. (Олусӣ, “Рӯҳу-л- маъонӣ”, 29/38).

Дар Қуръони карим омадааст: **«Худо дар савгандҳои беҳудаатон аз шумо бозхост намекунад, валекин ба сабаби бастанӣ савгандҳо аз шумо бозхост мекунад».** (Сураи Моид-89).

Каффорат барои иҷро накардани қасам.

Каффорати ба ҷо наовардани қасам чунин аст: бояд ба 10-

нафар камбағал сару тан намуд ва ё ба ҳар кадоме аз онҳо баробари арзиши закоти “фитр” пул бояд дод. Ҳар касе, ки чунин имконият надорад, бояд се рӯз рӯза бигирад.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. Забҳи қурбонӣ киро вочиб аст?
2. Қурбониро кай мекушанд?
3. Пӯст ва гушти ҳайвони қурбониро чӣ кор мекнанд?
4. Кадом ҳайвонро қурбонӣ кардан иҷозат аст ва куштани кадом ҳайвон барои қурбонӣ манъ карда шудааст?
5. Назри қурбонӣ чист? Пӯст ва гушти ҳайвони назри қурбониро чӣ мекунанд?
6. Гуштҳои кадом ҳайвонҳо ҳалол ва кадом ҳайвонҳо ҳароманд?
7. Қасам чист ва чанд намуди қасамро медонед?
8. Каффорати қасам чист?

ҚИСМИ Х

РЎЗУ ШАБ ВА МОҲҲОИ МУБОРАК.

- Рўзи чумъа.
- Рўзҳои ид.
- Мавлуди Паёмбар Муҳаммад (с).
- Муҳаррам.
- Ошуро.
- Шаби Рағоиб
- Меъроҷ.
- Шаби Барот.
- Шаби Қадр.

ЧУМЪА

Чумъа барои мусалмонон рўзи ид ва рўзи мубораки ҳафта ба ҳисоб меравад. Дар ҳадиси муборак гуфта мешавад: “Яҳудиён барои худ шанbero интиҳоб карданд, насронийён якшанbero, ба мусалмонон Аллоҳ Таъоло чумъаро ато кард”. Рўзи чумъа аз заволи офтоб дар рўзи панҷшанбе оғоз гардида, то заволи офтоб дар рўзи чумъа давом меёбад.

Чанд маротиба зиёд намудани аҷру подош барои ибодат ва амалҳои нақў дар давраҳои ҷудоғонаи вақт, аз ҷониби Аллоҳ Таъоло аз рӯи меҳрубонӣ ва лутфу марҳамати Худ ба бандағони Ў имкониёт медиҳад, то паҳлӯҳои тарозуро дар рўзи Қазо дар тарафи некӯӣ вазнинтар гардонанд. Чунин вақт ҳар ҳафта шабу рўзи чумъа мебошанд. Мувофиқи ҳадиси мубораки Паёмбар (с) чумъа рўзи хайр ва пур аз файзу баракат, ҳатто нисбат ба рўзҳои ид (иди Қурбон, иди Рамазон, рўзи Ошуро) ҳисобида мешавад. Гуноҳ содир кардан дар рўзи чумъа ин безътиной ба ин рўзи саиду муборак ва носипосӣ ба меҳрубонӣ ва лутфу карами Парвардигор ҳисобида мешавад. Аз ин рӯ, дар рўзи чумъа на танҳо аҷру подош барои амалҳои хайр чанд маротиба бештар мешавад, балки ҷазо барои гуноҳ низ чандин маротиба афзун мегардад. Ҳар ҳафта мардум дар масоҷид барои якҷоя гузаронидани намози чумъа ҷамъ мешаванд. Намози бо

ҷамоати ҷумъа мусулмонҳоро муттаҳид гардонид, ба онҳо дарку эҳсоси уммати ягона буданро медиҳад.

Ҷумъа рӯзи фавқуллода ва ғайриоддӣ буда, дар ин рӯз би-сёр ҳодисаҳои бузург гузаштаанд. Дар рӯзи ҷумъа Аллоҳ Таъоло бобои мо Паёмбар Одам (а)-ро офарид. Ӯ дар рӯзи ҷумъа ба замин муҳочир гардид ва дар рӯзи ҷумъа вафот кард. Паёмбар (с) гуфта аст: “Аз ҳама беҳтарин рӯз ин ҷумъа аст. Одам дар ин рӯз офарида шуд, дар ин рӯз ӯ вориди Ҷаннат гардид ва дар ҳамин рӯз аз Ҷаннат берун карда шуд”. (Муслим, “Ҷумъа”, 17; Тирмизӣ, “Ҷумъа”, 1,2).

Дунё низ дар рӯзи ҷумъа ба охир мерасад. Сокинони Ҷаннат дар ин рӯз ҳаловат ва айши олиро мечашанд. Аллоҳ Таъоло бо назари хос, бесурат ва бемакон дидори Худро ба онҳо нишон медиҳад.

Дар муддати рӯзи ҷумъа, лаҳзае вучуд дорад, ки Аллоҳ Таъоло дуои моро қабул мекунад, аммо ин лаҳза пӯшидааст, то ки мусалмонон тамоми рӯзро дар ибодат гузаронанд. Зеро, ки ибодат дар ин рӯз арзиши зиёде дорад.

Чуноне, ки Паёмбар (с) гуфтааст: “Дар рӯзи ҷумъа соати муайяност, ки дуои одамон аз ҷониби Аллоҳ Таъоло қабул мегардад”. (Аҳмад ибни Ҳанбал, II, 311).

Арафа ва рӯзи ҷумъаро чӣ тавр мегузаронанд.

1. Аз намози асри рӯзи панҷшанбе шуруъ карда, ба рӯзи ҷумъа тайёри мебинанд. Дар ин вақт дуо мақбул мегардад. Дар субҳидам ғул карда, мӯйҳро қайчӣ зада (ришро ба тартиб оварда) ва нохунҳоро гирифта, либосҳои тоза мепӯшанд.

2. Дар шаби ҷумъа ва рӯзона сураи “**Каҳф**” хонда, инчунин на камтар аз 300-маротиба ба Паёмбар Муҳаммад (с) салавот фиристонидан амали хуб мебошад. Дар ҳадис гуфта мешавад: “Рӯзи аз ҳама пурқимат ҷумъа мебошад, ба номи ман бешар салавот фиристед, зеро ки онҳо ба ман мерасанд”.

3. Рӯзи ҷумъа гирифтани рӯза суннат аст. Нияти рӯзаро дар арафаи шаб мекунанд. Танҳо рӯзи ҷумъа доштани рӯза мумкин нест. Рӯзаро бояд рӯзи панҷшанбе ва ҷумъа ва ё ки ҷумъа шанбе гирифт.

4. Садақа диҳед, кушиш кунед, ки наздикони худро хурсанд гардонед, хешовандони худро хабар гиред, ба дидорбинии волидайн равед, ба аёдати беморон равед ва қабри наздиконро зиёрат кунед. Барои худ ва меҳмонон ғизои хушлаззат омода кунед.

5. Мувофиқи имконот чумъаро барои Охират чудо кунед, то ки он каффорати дигар рӯзҳо гардад. Дар маҷлисе, ки олимони дин бораи дини мо сӯхбат мекунанд иштирок кардан хеле хуб аст.

6. Барои одамони қобили қору амал, мардони мукаллаф, озод ва ба балоғат расида ва сокини маҳали аҳолинишин, ки дар он ҷо намози чумъа барпо мегардад, хондани намози чумъа фарз мебошад. Мувофиқи ҳадис: Касе, ки се намози чумъаро бесабаб тарк мекунад, дар сафи мунофиқон ҳисоб карда мешавад.

Барои онҳое ки намози чумъа бар дӯшашон фарз гардида аст, баъди садои азони намози чумъа ва то ба итмом расидани он, машғули савдо ва ё корҳои дигар будан ҳаром аст. (Ин ба заълон таъллуқ надорад, барои онҳо хондани намози чумъа фарз намебошад. Агар зарурияти пайдо гардад, заълон метавонад ҳар гуна корхоро дар рӯзи чумъа ба анҷом бирасонанд). Ба намози чумъа барвақтар омадан беҳтар аст. Барои ба ҷо овардани намоз кушиш кунед, ки дар сафи аввал ҷой гиред.

РӯЗҲОИ ИД.

Дар муддати як сол мусалмонон ду ид доранд:

1. Иди Рамазон.

2. Иди Қурбон.

Ид рӯзи хурсандии тамоми мусалмонон мебошад. Барпо намудани намози бо ҷамоати идона рамзи бародарӣ ва ягонагии мусалмонон мебошад. Идҳо лутфу қарами Аллоҳ Таъоло буда, онҳо дар сулҳу салоҳ ва баҳамоии мусалмонон нақши намоёнро мебозанд.

Дар моҳи Рамазон ба камбағалон ва бепарасторон закоти анҷоми рӯза (садақаи фитр)-ро медиҳанд. Дар рӯзи иди Қурбон бошад, гӯшти қурбони ро тақсим мекунанд. Дар рӯзҳои ид ба хонаҳои хешовандон ва дӯстон мераванд, шахсони қарӣ оштии дода мешаванд. Ба ҳамдигар тӯҳфаҳо мебахшанд.

Дар ин рӯзҳо қабристонро зиёрат намуда, барои гузаштагонии худ Қуръон хондан, барои онҳо омӯзиши гуноҳ аз Аллоҳ Таъоло талаб кардан ва барои онҳо садақа додан амали савоб мебошад.

МАВЛУДИ ПАЁМБАР МУҲАММАД (С).

Расулуллоҳ (с) охирин ва аз ҳама бузургтарин паёмбари фиристодаи Офаридагор, барои наҷоти инсоният, шаби 12 моҳи қамарии Рабиъу-л-аввал дар соли “фил” таваллуд шудааст.

Дар ин вақт, дар рӯи замин бесару сомонӣ, чаҳолат ва фиску фасод ҳукмфармой дошт. Одамон дини Аллоҳ Таъолоро фаромӯш карда буданд. Паёмбар (с) бо таваллуди худ заминро мунаввар ва дилҳоро бо имон равшан намуд. Давраи баробарӣ, адолат ва бародарӣ фаро расид. Одамоне, ки Паёмбар (с)-ро пайравӣ карданд, ба хушбахтии ҳақиқӣ расиданд.

Таърихшиносон соли таваллуди ӯро соли 570 (71) солшумории милодӣ ҳисоб мекунанд. Дар ахбори Ибни Аббос (р) чунин омадааст: “Расули Худо (с) дар рӯзи душанбе ба олам омад, дар рӯзи душанбе ба Мадина расид, дар рӯзи душанбе ба он дунё сафар кард. Дар рӯзи душанбе “Ҳачару-л-асвад” (санги сиёҳ)-ро дар Каъба ба чо гузошт. Дар рӯзи душанбе дар муҳоробаи назди Бадр ғалаба ба даст овард. Дар рӯзи душанбе ояти сеюми сураи “Моида” расидааст:

“Ман имрӯз дини шуморо ба итмом расонидаам”. (Аҳмад, 1, 277; Хайшомӣ, 1, 196).

Ҳамаи ин рӯйдодҳо нишонаи хос ва муҳими ин рӯз мебошанд. Шаби таваллуди Паёмбар (с) “мавлуд” номида шуда, валиён онро шаби муборак ва фархунда баъди шаби “Лайлату-л-қадр” меҳисобанд.

Рӯзи мавлуди Паёмбар (с) якчанд садсолаҳо инҷониб чашн гирифта мешавад. Дар ин рӯз ба хотири эҳтирому шарафи Паёмбар (с) намоз мегузоранд, ба саҳифаҳои ҳаёти муборакаш, ки барои мусалмонон меъёри ахлоқ гардидааст, рӯй оварда, саъю кушиш мекунанд, ки сазовори муҳаббат ва рафтори тақводоронаю парҳезгоронаи ӯ бошанд.

Дар мавлуд Қуръонро тиловат мекунанд. Зикру салавот исигфор (дуои омӯрзиши гуноҳ) мегӯянд. Дар ин чашн шеърҳое, ки дар бораи таваллуди Паёмбари Худо (с) ва ҳаёт ва рисолати пайёмбарии ӯ (чунин шеърҳоро низ мавлуд меноманд) қисса мекунанд, хонда мешаванд. Дар мавлуд инчунин ба муносибати таваллуди Паёмбар (с) хурсандӣ намуда, шукру сипоси лутфу меҳрубонии Аллоҳ Таъолоро мекунанд, ки моро сазовори уммати Паёмбар (с)

донистааст. Дар рӯзи мавлуд инчунин дуо хонда, амри маъруф ва наҳйи аз мункар мекунад ва ба камбағалон садақа медиҳанд. Хуласи калом, дар ин шаби чашн мусалмонон ғамхорию муҳаббати бештареро бо ҳамазҳабони худ зоҳир мекунад.

Муҳтавои ин муҳаббати беинтиҳоро ба Расули худ Офарандаи Коинот дар фармони зерин чунин ифода намуда аст: «Ва [чунон] нест, ки то ту дар миёни онҳо бош, Худо онҳоро азоб кунад ва модом ки онҳо талаби омӯрзиш мекунад, Худо ҳаргиз азобкунандаи онҳо нест». (Сураи Анфол, 33).

Ин Паёмбари Худованд ба хотири кирдори мунофиқон фиристонида шуда буд. Биёд, дар ин бора акнун фикр кунем, агар чӣ ҳатто мунофиқон бо сабаби маскун будан дар як мамлакат чунин кафолатро гирифта бошанд, он гоҳ дар тассавур ҳеч намеғунҷад, ки мўъминони ҳақиқӣ устуворона қадами мубораки ўро пайравикунанд, чӣ гуна меҳру муҳаббати бепоёнро мушарраф мегардида бошанд?! Ба ғайр аз ин, мусалмонон на танҳо ба рисолати Паёмбар (с) имон овардаанд. Онҳо ба ў муҳаббати бепоён ва эҳтироми беандоза доранд. Маҳз дар ҳамин ҷо ҳамаи дорой ва фасоҳату балоғати нутқи инсон норасой мекунад. Дар ҳақиқат мусалмонон Паёмбар Муҳаммад (с)-ро он қадар дўст медоранд, ки ў ҳамон қадар дар ин Дунё ва ҳам Охират соҳиби хушбахтӣ ва осоиш аст.

Ҳангоми гузаронидани Мавлуд гуфтугӯи нодаркор, ба вижа дар бораи шахсони ҳузурнадошта, ки дигар талаботи Шариатро ҳалалдор месозанд, қатъиян манъ карда шуда аст.

Ҳангоми дар ҳаёт будани Паёмбари Худо (с) ҳамаи маросимҳое, ки имрӯз дар Мавлуд гузаронида мешаванд, баргузор мегардиданд, вале истилоҳи “мавлуд” он замон исифода намегардид. Мавҷуд набудани ин иситилохро дар ҳадисҳо баъзе одамон “гўё чун манъ шудани гузаронидани он” маънидод мекарданд. Бо вучуди ин, Ҳофизи Суютӣ дар мақолаи “Ниятҳои нек дар гузаронидани Мавлуд” роҷеъ ба муносибати Шариат ба гузаронидани мавлуди Паёмбар (с) дар моҳи қамарии Рабиъу-л-аввал чунин гуфтааст: “Бунёд ва таҳкурсии гузаронидани Мавлуд аз ҷамъ гардидани одамон, қироати сураҳои ҷудогонаи Қуръон, ҳикоят дар бораи ҳодиса ва воқеаҳои машҳур, ки дар вақти таваллуди Паёмбар Муҳаммад (с) рух дода буданд ва аз зиёфати ба ин муносибат омодагардида иборат мебошад. Агар Мавлудро бо чунин тарз гузаронанд, онгоҳ

ин навгонӣ мувофиқи Шариат буда, аз ин мусалмонон савоб (мукофот барои амалҳо аз ҷониби Аллоҳ Таъоло дар ҳаёти оянда) дарёфт мекунанд, зеро ки он барои бузургдошти Паёмбар Муҳаммад (с) ва барои исботи ҳақиқати ин воқеа барои мусулмонон фархунда аст, гузаронида мешавад. Охир худи ӯ гуфта буд “Дар ҳама ҷое, ки мавлуд хонда мешавад, фариштаҳо ҳозир мегарданд ва ҳамчунин меҳрубонӣ ва лутфу карам ва хушнудии Аллоҳ аз ин мардумон кам намешавад».

Инчунин дигар олимони машҳур ва забардасти дини Исломо бо тамоми нозуқиҳои фаро гирифта, дар муддати бисёр асрҳо ба ягон шакку шубҳа мавлудро пазируфта, худ дар гузаронидани он саҳм гирифтаанд. Барои ин сабабҳои воқеӣ мавҷуд мебошанд. Дар ин ҷо чанде аз онҳоро зикр мекунем:

1. Паёмбар (с)-ро дӯст доштан, яъне дар рӯзи таваллуди ӯ хушнудӣ намуданро ба мо Аллоҳ Таъоло ҳукм кардааст.

2. Паёмбари Худо (с) рӯзи мавлуди хешро гирифта медошт (маҳусан, ӯ рӯзҳои душанбе рӯза мегирефта, чун ӯ дар рӯзи душанбе ба дунё омада буд), вале набояд инро чун далели шарҳи ҳол қабул намуд. Ӯ ба он хотир Аллоҳ Таъолоро сипосгузори менамуд, ки ӯро офарид, ба ӯ ҳаёт ато кард, ҳамчун меҳрубонӣ ва лутфу марҳамат ба ҳамаи инсоният. Барои ин хайру некӣ Паёмбар Муҳаммад (с) Аллоҳ Таъолоро мадҳу ситоиш мекард.

3. Мавлуд - ин ҷамъомади мусалмонон барои ифодаи хушнудӣ ва хурсандӣ ба муносибати таваллуди Паёмбар ва муҳаббат ба ӯ мебошад. Дар ҳадис гуфта шудааст “Дар рӯзи Қазо ҳар шахс дар паҳлӯи касе қарор мегирад, ки ӯро дӯст дорад».

4. Нақли қиссаҳо дар бораи мавлуди Паёмбар (с), дар бораи ҳаёт ва рисолати паёмбарии ӯ, барои гирифтани дониш дар бораи Паёмбар (с) кӯмак мерасонанд. Ва барои онҳое, ки чунин маърифатро аллакай соҳиб гаштаанд, ёд овардани ин гуна қиссаҳо ривоятҳои онро мутаассир гардонидани, баҳри бештар гардидани муҳаббат ба Паёмбар (с) ва мустаҳкам гардидани имону эътиқодашон мусоидат мекунанд. Бо вуҷуди ин, Аллоҳ Таъоло дар Куръони карим мисолҳои бисёре аз ҳаёти паёмбарони пешгузашта барои дилпур ва дилбардорӣ кардани Паёмбар Муҳаммад (с) ва чун панду насиҳат ва намунаи ибрат барои муъминон овардааст.

5. Паёмбар Муҳаммад (с) ба он шоироне, ки ӯро дар

шеърхояшон васф менамуданд мукофотҳо медод ва инро меписандид.

6. Дар дини Ислом ба ибодати дастаҷамъӣ, омӯзиши дин ва инчунин дар ҷамъоварӣ ва тақсими садақа ҳозир гардидани мусалмонон хеле қадр қарда мешавад.

Чӣ тавре ки ба мо аз сарчашмаҳои исломӣ маълум аст, яке аз ширдиҳандаи Паёмбари Худо (с) зани хушбахтарин, Савбия ба шумор меравад. Ин зан ғуломи душмани ашаддии Расулаллоҳ (с), Абӯлаҳаб буд.

Абулаҳаб аз Савбия дар бораи таваллуди бародарзодаи худ фаҳмида, аз хурсандӣ ба ғуломи худ озодӣ бахшид. Ин кирдорро Абӯлаҳаб танҳо аз рӯи муносибати хешу ақрабӣ анҷом дод, ки маҳз он чун хайру эҳсон ва некӯкорӣ дар ҳаёти баъди маргаш ҳисобида шуд.

Баъди марги Абӯлаҳаб касе аз наздиконаш ёро дар хоб дид ва пурсид:

Оқибатат чӣ шуд, эй Абӯлаҳаб?

Абӯлаҳаб ҷавоб гуфт:

“Ман дар Дўзахам, гирифтори азоби абадиям ва танҳо дар шаби душанбе вазъи ман каме хубтар мешавад. Дар чунин шабҳо ман ташнагии худро аз фаввораи борике, ки аз байни панҷаҳоям ҷорӣ мешавад, мешиканам, ин чиз барои ман сардии сабуке меоварад. Ин аз он сабаб рӯй дод, ки ман ғуломи худро вақте ки дар бораи таваллуди Паёмбар Муҳаммад (с) ба ман хабар расонид, озод намудам. Барои ин Аллоҳ Таъоло дар шаби душанбе маро аз меҳрубонии Худ бенасиб намонанд.

Ибни Ҷаъфар дар ин бора чунин мегӯяд: “Агар чунин беимон, монанди Абӯлаҳаб танҳо, ҳамин, ки фақат барои ақрабӣ наздики Паёмбар (с) будан ва барои таваллуди ӯ хурсанд шуда, амали нек анҷом додааст ва барои як шаб дар ҳафтае Худованд гуноҳи ёро бахшидааст, чӣ касе медонад, ки Худованд ба он мўъминоне, ки саъй доранд то муҳаббати Паёмбар (с)-ро касб кунанд ва бо рӯҳи болида дар ин шаби ид хайру саховат мекунанд, чӣ гуна хушию хайрият ато мегардонад?!”

На ҳамаи амалҳои анҷомнадодаи Паёмбар (с) манъ ва номатлуб ҳисобида мешаванд. Масалан, дар вақти бар ҳаёт будани ӯ на Қуръон ва на ҳадисҳо дар шакли китобҳои алоҳида гирдоварӣ

нашуда буданд. Илмҳои ҷудогонаи Ислом, ба монанди фикҳ, ақида, тафсири Қуръон ва ҳадисҳо ва ғайра ҳанӯз шакл нагирифта буданд. Китобҳои исломӣ, донишкадаҳои исломӣ вучуд надоштанд. Тавасути радио ва телевизион мавъизаҳои исломӣ ва монанди инҳо табиист, ки он замон мавҷуд набуданд. Ба ҳар ҳол, ин чизҳо на танҳо манъ карда намешаванд, балки ҳамаҷониба дастгирӣ меёбанд.

Агар суҳан дар бораи фикри одамони ҷоҳил равад, онҳо идаъо доранд, ки гӯё ид баҳшида ба рӯзи таваллуди Паёмбар (с) бозгӯии аз ҳад зиёд ва таърифкунии ӯ мебошад. Воқеан, ҳуди Паёмбар (с) гуфтааст: “Маро мағруру худписанд накунад, чун насрониҳо Исо (а)-ро намуда буданд, ман танҳо Расули Аллоҳ ва банда Вай мебошам” (Аҳмад, 1, 153).

Олимони Ислом нодуруст будани ин далелро исбот наму-данд. Дар хотир гиред, ки дар ҳадис оварда шудааст: “Маро мағруру худписанд накунад, чун насрониҳо яъне насрониҳо Исо (а)-ро писари Худо мегуфтанд. Агар ҳарф дар бораи мавлуд равад, ҳангоми ҷашн гирифтани он ҳеҷ гоҳ чунин намешавад, мо танҳо ҳозир дар бораи сифатҳои ахлоқии он ёдрас шудем, ки ҳеҷ гоҳ хилофи Шариат нестанд. Ҳуди Паёмбар (с) бошад, саҳобаҳоро таъриф мекард, онҳо бошанд ўро ва Паёмбар (с) онҳоро на танҳо манъ намекард, балки тарафдорӣ мекард. Саҳобагон дар ҳузури Паёмбар (с) зуд-зуд шеър ва достонҳои шоиронро, ки мадҳи ўро карда буданд, иқтибос меоварданд ва ў онҳоро таҳсин мегуфт. Ба хотир оваред, чӣ гуна сокинони Мадина бо суруд Паёмбар (с)-ро пешвоз гирифтанд. Магар ин рафтори саҳобаҳои Паёмбар (с) хилофи шариат буданд? Агар ин ҳамин тавр мебуд, оё Паёмбар (с) хомӯш менишаст? Агар Паёмбар (с) аз он касоне, ки ўро таъриф кардаанд, хушнуд гардида бошад, магар вақте, ки мо сифатҳои ахлоқии ўро ба хотир оварем, ў аз мо норозӣ мешавад?

Аз ин ҷо бар меояд, ки гузаронидани Мавлуд-навғониест, ки Шариат онро мақбул медонад ва дар ягон ҳолат набояд инро инкор кард. Баръакс, мо метавонем онро суннат гӯем. Чуноне, ки ҳуди Паёмбар (с) гуфта буд, ки ў рӯзи таваллуди худро қадр мекунад. Яъне ў дар назар дошта буд қадр кардани он рисолатеро, ки Парвардигор ба зиммааш ниҳода аст: намуна будан барои одамоне дар ҳама чиз. Вақте, ки аз Паёмбар (с) пурсиданд, ки дар ин рӯз барои чӣ рӯза мегирад, ў ҷавоб дод: “Дар ин рӯз ман таваллуд шудаам, дар ин

рўз ман ба (назди одамон) фиристонида шудам ва (дар ин рўз) он (Қуръон) ба ман нозил шуд”. (Муслим, “Сиём”, 197-198).

Мавлуди Паёмбар (с) ид барои мусалмонон аст. Ин рўзи хос, рўзи ҳамду сипосгузории Аллоҳ Таъоло аст. Иншоаллоҳ, ҳар як мусалмон на танҳо дар ин рўзи муборак, балки дар давоми ҳаёти худ, саъю кўшиш мекунад, ки бештар дар бораи Паёмбар (с) донишу маърифат ба даст оварад, мисли ӯ бошад ва мушаррафи ҳамсоягӣ бо ӯ дар Ҷаннат гардад. Банобар ин, бояд, ки самимона Паёмбар (с)-ро дўст дошт.

Таърихи Ислом пур аз лаҳзаҳое мебошад, ки онҳо шаҳодат бар муҳаббат ва садоқати саҳобагони Муҳаммад (с) медиҳанд.

Анас ибни Молик ривоят мекунад: “Боре ба назди Паёмбар (с) як аъробӣ омад ва аз ӯ суол кард: Ё Расулаллоҳ! Дунё кай ба охир мерасад? Паёмбар (с) гуфт: Ту барои он дунё чӣ тайёри дидаӣ? Марди омада ҷавоб дод: Муҳаббат ба Аллоҳ ва Расули Ӯ! Паёмбар (с) ба ӯ гуфт: Дар ин ҳолат, дар он дунё ту бо онҳое ҳамроҳ мешавӣ, ки дар ин дунё ононро дўст медоштӣ.

Анас ибни Молик (р) дар идомаи ин воқеа меафзояд: Ҳеҷ чиз ба ғайр аз хурсандие, ки вақти мусалмон шуданамон эҳсос қада будем, моро дигар чиз ин қадар фараҳманд нагардонида буд, ба ҷуз хабари Паёмбар (с): “Дар ҳақиқат ту бо онҳое бо ҳам меоӣ, ки онҳоро ту дўст медоштаӣ». Ва ман Аллоҳро дўст дорам, Расули Ӯро, Абубақр ва Умарро дўст дорам. Гарчанде, ки ман қисми кучаки амали онҳоро ба ҷо оварда натавонистам. Ба ҳар ҳол умед дорам, ки дар он дунё дар ҳалқаи Паёмбар (с) ҷой мегирам». (Муслим, “Бирр”, 183).

Аҷру сипос гузоштан ба мавлуди Паёмбар (с), муҳаббати ӯро дар дил боз бештару тозатар мегардонад. Дар мавлуди муборак ба Аллоҳ Таъоло ба хотири фиристонидани Паёмбар (с) ба ин ҷаҳон, суҳанҳои сипосу миннатдорӣ гуфта мешавад. Дар ин маҳфил тиловати Қуръон маъноӣ таваҷҷуҳ ба аслу моҳияти паёмро дорад, ки ба воситаи Паёмбар (с) фиристонида шуда буд.

Биёед, лаҳзае чунин тассавур кунем; агар ин Инсон таваллуд намегадид, он гоҳ ҳоли ин ҷаҳон чӣ мешуд?!

МУҲАРРАМ

Моҳи Муҳаррам моҳи аввали тақвими ҳиҷрии мусалмонӣ мебошад. Ин яке аз чаҳор моҳ (Раҷаб, Зулқаъда, Зулҳиҷҷа, Муҳаррам) мебошад, ки дар давоми онҳо Аллоҳ Таъоло ҷанг, низоъ, нифоқ ва ғайраро ҳаром эълон кардааст. Дар бораи олиқадр будани моҳи Муҳаррам дар Қуръон ва суннат бисёр гуфта шудааст. Аз ин хотир ҳар як мусалмон бояд саъй кунад, ки ин моҳро дар ибодати Аллоҳ Таъоло гузаронад. Имом Ғазолӣ дар китоби худ "Эҳё" менависад, ки агар моҳи Муҳаррамро дар ибодати Худованд гузаронида бошӣ, он гоҳ метавонӣ умед бар он бандӣ, ки баракати он ба моҳҳои дигари сол ҳам мерасад.

Дар ҳадиси Паёмбар (с) гуфта шудааст: "Баъди моҳи Рамазон моҳи аз ҳама беҳтарин барои рӯзадорӣ Муҳаррам - моҳи Аллоҳ мебошад". (Муслим, "Сиём", 202,203; Абӯдовуд, "Сиём", 56).

Дар ҳадиси дигари Паёмбар (с), ки Табаронӣ ривоят кардааст, гуфта мешавад: "Ҳар касе, ки як рӯз дар моҳи Муҳаррам рӯза мегирад чун, 30-рӯза тақдир карда мешавад". (Табаронӣ). Мувофиқи як ҳадиси дигар рӯзаи панҷшанбе, ҷумъа ва якшанбеи моҳи Муҳаррам олиқадр мебошад. Имом Нававӣ дар китоби худ "Завоиду Равза" чунин менависад: "Аз ҳамаи моҳҳои олиқадр Муҳаррам барои рӯза беҳтарин мебошад.

Муҳаррам моҳи тавба ва ибодат ва моҳи бахшишу омӯрзиши гуноҳ ва аҷру мукофот аз ҷониби Аллоҳ Таъоло аст. Бинобар ин, саъй ва кӯшиш бояд намуд, ки аз ин имконияти илоҳӣ пештар исифода карда, аз Аллоҳ Таъоло омӯрзиши гуноҳ ва аҷру мукофоти бештарро ба даст овард. Агар дар рӯзи аввали муҳаррам 1000 маротиба сураи "Ихлос" бетанаффус бо "**Бисмиллоҳ**" хонда шавад, он гоҳ Парвардигор дар бахшидани гуноҳи иззати нафси дигарон гаштан кумак мекунад ва чунин инсон то даме гуноҳаш аз ҷониби дигар инсонҳо бахшида нашавад, фавақ нагардад.

ОШҶУРО

Рӯзи мубораки Ошҷуро ба рӯзи даҳуми моҳи Муҳаррам рост меояд. Ин рӯз аз ҳама пурарзиштарин рӯзи ин моҳ ба шумор меравад. Бисёр ҳодисаҳои таърихи башарият маҳз дар ҳамин рӯз - рӯзи Ошҷуро ба вуқӯъ омадаанд. Дар ин рӯз Аллоҳ Таъоло Замин, Осмон, Арш, (калонтарин ҷисми сахте, ки Аллоҳ Таъоло офаридааст)

Фариштаҳо, аввалин инсон ва Паёмбар Одам (а)-ро (Ошӯро аз калимаи “ашара” гирифта шуда, дар забони арабӣ маънои даҳро дорад) офаридааст. Қиёмат низ дар рӯзи Ошӯро қоим мешавад. Дар ин рӯз бисёр ҳодисаҳои бо Паёмбарон алоқаманд низ рух додаанд:

-Аллоҳ Таъоло тавбаи Паёмбар Одам (а)-ро қабул намуд, баъди обхезии бузург киштии Нӯҳ (а) дар кӯҳи Ҷуди (Ироқ) лангар партофт. Паёмбар Иброҳим (а) таваллуд ёфт. Паёмбарон Исо (а) ва Идрис (а) ба Меъроҷ сафар карданд. Паёмбар Иброҳим (а) аз оташи афрӯхтаи мушрикони наҷот ёфт. Паёмбар Мӯсо (а) ва қавми ӯ аз таъқиби Фиръавн фирор карданд ва худӣ ҳамон рӯз ин бадбахтро замин фуру кашид. Паёмбар Юнус (а) аз ишками моҳӣ бурун шуд. Паёмбар Аюб (а) аз бемории вазнин офият ёфт. Паёмбар Яъқуб (а) бо писараш баъди ҷудоӣҳои тулонӣ бо ҳам вохӯрданд. Паёмбар Сулаймон (а) ба тахти шоҳӣ нишаст. Паёмбар Юсуф (а) аз маҳбас озод гардид.

Инчунин дар ин рӯз набераи Паёмбар Муҳаммад (с), муборизи роҳи Ҳақ Хусейн ба шаҳодат расид.

Дар рӯзи Ошӯро ва боз як рӯз пеш аз он ва як рӯз баъд аз он гирифтани рӯза суннат мебошад. Мувофиқи як ҳадис рӯзадорӣ дар рӯзи Ошӯро муъминро аз гуноҳи солҳои пештарааш пок мегардонад, ба хайре ки баробари дона вазн дошта, агар дар рӯзи Ошӯро карда шавад, Аллоҳ Таъоло онро ба аҷри баробари кӯҳи Уҳуд (номи кӯҳе дар канораи шаҳри Мадина) қадр мекунад. Дар як ҳадис гуфта шудааст: “Касе дар рӯзи Ошӯро оилаи худро меҳӯронаду менӯшонад, Аллоҳ Таъоло ба ӯ тамоми сол баракат ато мекунад». (Табаронӣ). Агар касе дар рӯзи Ошӯро ғул кунад, Аллоҳ Таъоло тамоми сол ӯро аз бемориҳо эъмин нигоҳ медорад. Агар ба чашм сурма моланд, Аллоҳ Таъоло чашмо бедард мегардонад. Ҳар ки дар рӯзи Ошӯро одами беморро айёдат мекунад, ин амал баробар бар он аст, ки гӯё ҳамаи фарзандони Одам (а)-ро (яъне тамоми одамонро) дидорбинӣ карда бошад. Дар рӯзи Ошӯро садақа мекунад, Қуръон мехонад, бачаҳо ва наздиконро хурсанд мегардонанд ва инчунин дигар корҳои худопарастиро ба ҷо меоваранд.

МОҲИ РАҶАБ ВА ШАБИ РАҶОИБ

Моҳи Раҷаб яке аз моҳҳои мубораки (Раҷаб, Шаъбон, Рамазон) ба шумор рафта, бузургтарин меҳрубонӣ ва лутфу қарамии Аллоҳ Таъоло бар бандагони худ мебошад. Дар ин моҳҳо аҷру

мукофотро барои амалҳои нек, аз он ҷумла ибодат, Аллоҳ Таъоло чандин маротиба зиёд мегардонад ва гуноҳи одамони аз таҳти дил тавба кунандаро омӯрзиш мекунад. Ба ҳамин минвол, мӯъминонро имконият даст медиҳад, ки паҳлӯи некӯии тарозуи аъмодро дар рӯзи Қазо вазнинтар гардонанд. Ин меҳрубонии Аллоҳ Таъолоро истифода накардан камоли беҳирадӣ буда, ба шаъни муъмин ҳаргиз зебанда нест.

Дар яке аз ҳадисҳои мубораки Паёмбар (с) чунин гуфта мешавад: “Агар хоҳед, ки пеш аз марг хотирҷамъ гашта ва боимон аз ин дунё биравед ва аз шарри Шайтон эъмин бошед, ин моҳоро эҳтиром гузошта, рӯза гиред ва аз барои гуноҳҳои карда тавба кунед”.

Вақте, ки моҳи Раҷаб фаро мерасид Паёмбар (с) мегуфт: “Худовандо! Моҳҳои Раҷаб ва Шаъбонро барои мо пурбаракат гардон ва моро ба Рамазон наздик расон”. (Ҷомиъу-с-сағир, ҷ. 5, ниг. с.131). Моҳи Раҷаб низ яке аз чор моҳе (Раҷаб, Зулқайда, Зулҳиҷҷа ва Муҳаррам) мебошад, ки дар давоми онҳо Аллоҳ Таъоло ҷанг, низоъу нифоқ ва ғайраро, ҳаром эълон кардааст. Ба ғайр аз ин, дар ин моҳ ду воқеаи муҳим рух дода аст. Дар панҷшанбеи аввали моҳи Раҷаб (Шаби Рағоиб) ақди никоҳи падару модари Паёмбар Муҳаммад (с) Абдуллоҳ ва Омина баргузор гардид. Дар шаби аввали моҳи Раҷаб Омина духтари Ваҳб дар батни худ Расули мубораки Аллоҳ Таъолоро (с) бардошт. Ба хотири аҷр ва саховати беандозаи дар ин моҳ нозилшуда, Раҷаб моҳи Худованд ном гирифтааст.

Дар ҳадиси муборак омадааст: “Фаромӯш накунад, ки Раҷаб моҳи Худованд аст. Касе, ки дар моҳи Раҷаб як рӯз ҳам рӯза медорад, Худованд аз ӯ розӣ мегардад».

Шаби ҷумъаи аввали моҳи Раҷаб “Шаби Рағоиб” ном дорад. Дар ҳадиси муборак гуфта мешавад: “Панҷ шабе мавҷуд аст, ки ҳаргиз талаб рад намегардад: шаби ҷумъаи аввали моҳи Раҷаб, шаб дар миёнаи Шаъбон, шаби ҷумъа ва ҳар ду шабҳои ид (Иди Рамазон ва Иди Қурбон)”.

Инчунин шаб ва рӯзи 27-уми моҳи Раҷаб низ муборак доништа мешаванд. Ин шабро ба бедорхобӣ ва ибодат гузаронидан суннат аст. Яъне, пайваста ибодатро идома дода, рӯзона рӯза доштан беҳтарин амали солеҳ ба ҳисоб меравад.

Дар шаби 27-уми моҳи Раҷаб сафари муъҷизавии Исро ва Меъроҷи Паёмбар (с) ба вуқӯъ пайвастанд. Дар моҳи Раҷаб бештар хондани сураи “Ихлос” суннат аст.

ШАБИ ИСРО ВА МЕЪРОҶ

Бо амри Аллоҳ Таъоло Расулulloҳ (с) аз “Масҷиду-л-Ҳаром”-и шаҳри Макка ба “Масҷиду-л-Ақсо”-и шаҳри Доруссалом бардошта оварда шуд. Аз он ҷо бо ҳамроҳии фаришта Ҷабраил (а) онҳо ба осмони ҳафтум ба мавзеи “Сидрату-л-мунтаҳо” баромаданд ва дар ин ҷо Паёмбар Муҳаммад (с) нутқи азалии Аллоҳ Таъолоро шунид, ки ба нутқи ягон махлуқе монандӣ надошт. (Нутқи Аллоҳ Таъоло беовоз, бе ҳарф, бе фосила, на арабию на ба забонҳои дигар монанд буд). Паёмбар (с) нутқи Аллоҳ Таъолоро бидуни миёнравон шунавид.

Ин сафари муборак аз ду марҳила иборат буд. Сафар аз Макка ба Доруссалом (Байтулмуқаддас) “Исро” ном дорад. Аз Доруссалом то осмони ҳафтум баромаданро “Меъроҷ” мегӯянд. Паёмбар Муҳаммад (с) аз ин Меъроҷи муборак барои мӯъминон панҷ вақт намозро тӯҳфа овард.

Шаби Меъроҷ яке аз мӯъҷизаҳои бузургтарини Паёмбар (с) ба шумор меравад. Ин сафар якуним сол пеш аз Ҳичрат, дар шаби 27-уми моҳи Раҷаб ба анҷом расида буд.

Дар ҳадисе гуфта шудааст, ки: “Панҷ шабе мавҷуд аст, ки вақти қабули дуо мебошад: шаби ҷумъа, шаби даҳуми Муҳаррам, шаби 15-уми Шаъбон, шаби пеш аз иди Рамазон ва шаби пеш аз иди Қурбон. Дар ин шаб аз Лавҳу-л-Маҳфуз номҳои шахсоне, ки дар давоми сол ғавт меёбанд, тоза карда мешавад.

Дар шаби Барот се маротиба сураи “Ёсин”-ро мехонанд; маротибаи аввал бо нияти дароз гардидани умр, маротибаи дуюм барои муҳофизат аз фалокату бадбахтӣ, маротибаи сеюм барои зиёд шудани ризқ.

ШАЪБОН ВА ШАБИ БАРОТ.

Дар моҳи Шаъбон доштани рӯза мустаҳаб мебошад. Оиша (р) хабар медиҳад, ки Муҳаммад (с) дар ягон моҳ чун моҳи Шаъбон рӯзаи бештар намегирифт. Расулulloҳ (с) тамоми моҳро бо рӯзадорӣ мегузаронид. (Муслим, “Салот”, 176; Абӯдовуд, “Савм”,

56).

Чи тавре Паёмбар (с) мегуфт, номи моҳи Шаъбон аз калимаи “ташаъаба” гирифта шуда, маънои вусъатдиҳӣ, паҳншавӣ”-ро дорад. Яъне, дар ин моҳ хайру некӣ паҳн мешавад.

Дар моҳи Шаъбон шаби олиқадре бо номи “Барот” мавҷуд аст, ки миёни рӯзҳои 14- 15-уми ин моҳ меояд. Барот маънои “тамоман дур, ё чудо шудан”-ро дорад. Ин шаб вақти покшавӣ аз гуноҳҳо аст. Аллоҳ Таъоло гуноҳи он мӯъминониеро, ки дар ин шаб тавба ва ё дуо мекунад, мебахшад.

Дар ҳадисҳо гуфта мешавад, ки дар ин шаб ба ғайр аз гуноҳи ҳасудон, чодугарон, майхорагон, қатъкунандагони силлаи раҳм, оқи волидайн, мутаккабирон ва фитнагарон, гуноҳи ҳамаи дигар мусалмонон бахшида мешавад. (Аҳмад ибни Ҳанбал, II, 176). Бинобар ин, хоб нарафта, ин шабро бо ибодат ва ёди Аллоҳ Таъоло рӯз намудан хеле хуб аст.

Ба ин мақсад, Паёмбар (с) гуфта буд: “Дар шаби понздаҳуми моҳи Шаъбон намоз барпо гузоред, рӯзона дар рӯзи дигар рӯза доред. Дар ин шаб то баромадани офтоб меҳрубонии Аллоҳ Таъоло беандоза буда, Ў ҳаргиз шахсони мӯҳтоҷро бенасиб намегардонад. Аллоҳ Таъоло мегӯяд:

-Ҳастанд онҳое, ки мағфирати гуноҳ металабанд? Ман онҳоро мағфират мекунам.

- Ҳастанд онҳое, ки сарват меҳоҳанд? Ман ба онҳо сарват медиҳам.

- Ҳастанд бемороне, ки шифо меҳоҳанд? Ман табобаташон мекунам.

-Агар талаб дошта бошед, талаб кунед. Ман онро иҷро мекунам. (Ибни Моча “Ат-тоҷ”, II, 93).

ШАБИ ҚАДР

Шабе, ки 27-уми моҳи Рамазон онро хеле ба хушнудӣ истиқбол мекунад, “Шаби Қадр” (ё ин ки “Лайлату-л-Қадр”) ном дорад. Вақти аниқу дақиқи он барои ҳеҷ касе аз мирандагон маълум нест. Он метавонад дар дигар шабҳои ин моҳи муборак низ пайдо шавад. Дар шаби Қадр барои сарвару пешвои мусалмонон ҳазрати Муҳаммад (с) Қуръони карим – охирин китоби осмонӣ нозил гардид. Дар ин шаби олиқадр, дар вақтҳои мухталиф, барои дигар паёмбарон низ

китобҳои муқаддас аз ҷониби Аллоҳ Таъоло нозир шуда буданд: Забур ба Ҳазрати Довуд (а), Таврот ба Ҳазрати Мусо (а), Инҷил ба Ҳазрати Исо (а). Ба дурустӣ, ки чӣ тавре Худованди бузург мегӯяд Ӯ дар миёни Паёмбарони Худ тафриқае намегузорад,, ба ҳамаи онҳо рисолати расонидани ҳақиқатро ато кард, ба ҳамаи онҳо дини итоат ба Худои якка ва ягона- Исломо ҳисса намуд. (Сураи Бақара ояти 285).

Дар Қуръон гуфта шудааст, ки шаби Қадр аз ҳазор моҳ беҳтар аст. Паёмбар Муҳаммад (с) дар бораи ин шаб чунин гуфтааст: “Ҳар, ки дар шаби Қадр аз рӯи имону эҳтисоб (яъне бо умеди савоб) шабзиндадорӣ кунад, ҳамаи гуноҳони қаблан содир кардааш омурзида мешаванд». (Бухорӣ, “Имон”, 25, 27, 28, 35. “Савм”, 26; Муслим, “Мусофирин”, 173-176).

Боре модарамон Оиша (р) аз Паёмбар (с) мепурсад: “Эй Расулulloҳ! Шаби Қадр кай меояд ва ман чӣ дуоро хонам?”

Паёмбар (с) ҷавоб доданд:

Аллоҳумма иннака афуввун, каримун, туҳиббу-л-афва, фаъфу ʻаннӣ”.

Яъне, “Эй Аллоҳ, Ту ғафур ва каримӣ! Ту бахшиданро дӯст медорӣ, маро бубахш!» (Тирмизӣ, “Даъват”, 84; Ибни Моча, “Дуо”, 5).

Чӣ тавре ки Паёмбар (с) васият карда буд, шаби Қадрро бояд ҳамаи мусалмонон бо ибодат гузаронанд.

Ид мувофиқи Шариат чӣ гуна ид аст? Агар идҳои маъмулиро ҳуди одамон вобаста ба ин ё он воқеа ва рӯйдод фикр карда бароварда бошанд, идҳои мусалмонӣ ва шабҳои муборак ва фархундаро Аллоҳ Таъоло бо воситаи паёмбари Худ Муҳаммад (с) таъин намудааст. Дар фаҳмиши мусалмонон ид - ин сабаби шодии огоҳона мебошад, ки бо раҳмати бепоёни Офаридгори мо иртибот дорад ва фурсатест барои ҳар як мусалмон, ки амалҳои неки худро чанд баробар зиёдтар кунад, то дар рӯзи Қазо (дар канори аъмоли бад) ба тарозу гузошта шаванд.

Идҳои мусалмонӣ боиси ибодати бо завқ ва ҷидду ҷаҳд барои мӯъминон мегарданд. Бинобар ин, мусалмонон дар рӯзҳои ид ва дигар рӯзу шабҳои муборак намозҳои хосси иловагӣ ва Қуръон мехонад. Ва инчунин дигар намозҳои гуногунро мехонанд. Мусалмонон саъй ва кӯшиш менамоянд, ки дар ин рӯзҳо хешу та-

бор, ҳамсоягон, шиносу ношиносонро хурсанд гардонанд. Садақа медиҳанд, ба хонаҳои яқдигар ба меҳмонӣ мераванд, ба ҳамдигар тӯҳфаҳо мебахшанд. Нӯшидани нӯшоқиҳои спиритӣ ва истеъмоли дигар маводҳои мадхушкунанда ва ё машғули дигар амалҳои дар Ислом мамнӯъ ва ҳаром доништа шуда, дар рӯзҳои иди мусалмонон, таҳқиру разилӣ нисбати ин идҳо доништа мешавад.

Мутаассифона, аксар вақт мусалмонон дар зери таъсири муҳити атрофи ҷомеаи бисёрдинӣ, мафҳуми “ид”-ро ба бо воқеияти ба Ислом ҳеҷ муносибат надошта, омехта мекунанд.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. Дар бораи аҳамияти рӯзи ҷумъа нақл кунед.
2. Мусалмонон дар як сол чанд ид доранд? Ва моҳияти онҳо аз чӣ иборат мебошад?
3. Дар бораи мавлуд нақл кунед.
4. Шаби “Рағоиб” чӣ маъно дорад?
5. Дар бораи шаби “Барот” нақл кунед.
6. Дар бораи шаби пурбаракати Қадр нақл кунед.
7. Дар шабҳои пурбаракат кадом амалҳо суннат доништа мешаванд?
8. Муносибати Ислом бо идҳои ғайриисломӣ чӣ гуна аст?

БОБИ СЕЈОМ

АХЛОҚ

ҚИСМИ I

ИСЛОМ ВА АХЛОҚ

- Таърифи ахлоқ.
- Ахлоқ ва Ислом.
- Нақиш дин ва ибодат дар ташаккули ахлоқи инсон
- Паёмбар Муҳаммад (с) намунаи олии одобу ахлоқ.
- Меҳнат ва ахлоқ.
- Оё ахлоқро дигар кардан мумкин аст?
- Ахлоқи Имом Абӯҳанифа.
-

ТАЪРИФИ АХЛОҚ

Ахлоқ-ин одатҳои инсон аст, ки дар амал ва дар муносибату муомилаи ӯ бо атрофиён зоҳир мегардад. Одатро бо ду намуд ҷудо мекунамд: одати хуб ва бад.

Ба хоҳири он, ки ризояти Аллоҳ Таъоло ба даст оварда шавад, ҳатман бояд аз одатҳои бади худ қадам ба қадам даст кашида, худро ба ахлоқи ҳақидаи исломӣ одат кунонида, рафтори некӯ ва тақводорона намоем.

АХЛОҚ ВА ИСЛОМ

Яке аз мақсадҳои Ислом тарбияи одамони некахлоқ мебошад. Паёмбари маҳбуб Муҳаммад (с) мегуфт: “Ман ба назди шумо барои такмили ахлоқ нузул шудаам». (Кашфу-л-хафо, ҷилди I, саҳ. 211).

“Аз ҳама дӯстдоштатарин ва аз ҳама наздиктарин ба ман дар рӯзи Қазо касест, ки ахлоқи ҳақида дорад”. (Тирмизӣ, “Бирр”, 71).

Вақте ки аз Паёмбар (с) пурсиданд, ки бандагони дӯстдоштаи Аллоҳ кӣҳо мебошанд, ӯ дар ҷавоб гуфт: “Он касоне, ки ахлоқи нақӯ доранд”. Ин одам боз пурсид: “Эй Расулulloҳ! Қадом муъмин аз ҳама оқилтар аст? Паёмбар (с) ҷавоб дод: “Аз ҳама хирадманд он касест, ки дар бораи марг бисёр андеша мекунад ва ба он омодагӣ мебинад». (Ибни Моҷа, “Зухд”, 31).

Ба монанди барпо сохтани ибодат, инчунин риояи қонунҳои ахлоқ низ ҳукми Аллоҳ Таъоло мебошанд.

НАҚШИ ДИН ВА ИБОДАТ ДАР ТАКМИЛИ АХЛОҚИ ИНСОН

Ҳамаи рафтору кирдои муъмин дар назди Аллоҳ Таъоло маълум аст. Ва ӯ медонад, фариштаҳое мавҷуданд, ки ҳамаи амалҳои вайро навишта мекунад. Ӯ инчунин боварӣ дорад, ки дар рӯзи Қазо амалашро дар наздаш ҳозир мегардонанд ва барои амали некаш подошу инъом мегирад ва барои амали бади худ, агар Аллоҳ ӯро набахшад ҷазо хоҳад гирифт.

Аллоҳ Таъоло дар Қуръони карим мефармояд:

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٧٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٧٨﴾

«Пас, ҳар ки ҳамсанги як зарра амали нек карда бошад, онро бибинад; ва ҳар ки ҳамсанги як зарра амали бад карда бошад, онро бибинад». (Сураи Зилзол, 7-8).

Ин чиз муъминро водор месозад, ки гуноҳ накунад ва аз паси амали нек шавад. Инсони беимон ва шахсони имони заифдошта дар назди Офаридагор масъулиятро кам дарк намуда, гуноҳ ва ҳама гуна рафторҳои ношоиста мекунад.

Ибодат имонро мустаҳкам мегардонад, намози панҷвақта моро одат мекунонад, ки ҳамеша дар бораи Офаридагори Бузурги коинот андеша кунем, рӯза дар қалби мо раҳму шафқатро бедор намуда, дасти моро аз ҳаром, забонамонро аз ҳарфи дуруғ боз медорад. Закот бошад моро аз ҳасисӣ наҷот дода, ҳисси муовина-ту бародариро қавӣ мегардонад. Ҳамаи ин амалҳо барои ҷамъият манфиати беҳисоб меоваранд.

ПАЁМБАР МУҲАММАД (С) НАМУНАИ ОЛИИ ОДОБУ АХЛОҚ

Паёмбар (с) бо амру қудрати Аллоҳ Таъоло соҳиби дараҷаи баландтарини ахлоқу одоб ва беҳтарин сифатҳои инсонӣ буд. Вақте ки аз Оиша (р) дар бораи Паёмбар (с) пурсиданд, ӯ чунин ҷавоб дод: «Ахлоқи ӯ Қуръон буд». (Шарҳу-ш-шифо, Али Қорӣ, ҷилди I, саҳ. 222).

Худи Паёмбар (с) аз рӯи қонуни ахлоқ зиндагонӣ мекард ва онро ба саҳобагони худ меомӯзонид. Дар Қуръони карим гуфта шу-дааст:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾

«Ба дурустӣ, ки барои шумо-барои касе, ки (савоби) Худо ва рӯзи Охирро умед дорад ва Худоро бисёр ёд мекунад, дар [кори] Паёмбари Худо иқтидои писандидае ҳаст». (Сураи Азҳоб, 21).

Дар ин ояти карима Аллоҳ Таъоло ҳукм мекунад, ки ҳаёти Паёмбар (с) бояд барои мо намунаи ҳаёт аз рӯи қоида ва қонуни Ислом гардад.

МЕҲНАТ ВА АХЛОҚ

Ислом ба мусалмонон ҳукм мекунад, ки барои зиндагӣ ва маишати худ меҳнат кунанд, то ки пойбанд ва муҳтоҷи касе набошанд. Меҳнату қор ва даромади одамон гуногун мебошад. Мо бояд бештар ба он диққат диҳем, ки бо роҳи ҳалол даромад пайдо намуда, ризку рӯзи худро бо пули ҳаром олуида нагардонем.

Паёмбар (с) бо хабари хуш онҳоро, ки содиқона меҳнат мекунанд, хушнуд мегардонад: “Касоне, ки одилона савдо мекунанд, дар рӯзи Қазо дар як ҷо бо паёмбаранд». (Ҳадис, саҳ. 62).

Сарвату дороии ҳар касеро, ки аз Аллоҳ Таъоло метарсад, зиёне намерасонанд». (Ибни Моҷа, “Тичорат”, 1).

“Бигиред ҳар он чиро ки ҳалол аст ва воғузуред он чиро ки ҳаром аст». (Ибни Моҷа, “Тичорат”, 2).

“Музди коргарро пеш аз оне, ки арақаш хушк гардад, пардохт намоед”. (Ибни Моҷа, “Рӯҳхун”, 4).

“Ҳар касе, ки қарзро бо нияти дар вақташ баргардонидан мегирад, ўро Аллоҳ Таъоло кумак мекунад». (Нисай).

“Аллоҳ Таъоло дар рӯзи Қазо ба се тоифа мардумон ҳарф наместанад, ба рӯйяшон наменигарад ва онҳоро ҳаргиз аз ҷазо боз намедорад ва барои онҳо ҷазои пуразоб дар пеш аст». Паёмбар Муҳаммад (с) инро се маротиба такрор намуд. Сипас Абӯзар хитоб намуд: “Лаънат бар номи онҳо бод! Бигзор, онҳо ба мақсади худ нарасанд! Онҳо киҳоянд, ё Расулуллоҳ?” Паёмбар (с) ҷавоб дод: “Онҳо ин касонанд:” мутаккабире ки ғурураш ба ў иҷоза намедихад, ки то домони либосашро бардорад, шахсе, ки дигарро барои кӯмаки кар-

дааш миннат мекунад, он шахсе, ки бо қасами бардурӯғ молашро дар савдо мегузаронад». (Муслим, “Имон”, 171; Тирмизӣ; Абӯдовуд, “Либос”, 25).

“Он чӣ ки иҷозат гардидааст, маълум аст ва он чӣ ки манъ шудааст. низ маълум аст. Бо вучуди ин, дар миёни онҳо чизи дигаре ҳаст, ки он шубҳа мебошад, бисёре аз одамон онро фарқ карда наметавонанд. Ҳар касе, ки худро аз шубҳа канор мекашад, он имон ва шарафу номуси худро наҷот медиҳад. Аммо касе ба шубҳа ворид мегардад, ӯ ба манъ ворид мегардад, монанди он чӯпоне, ки рамаро ба ҷои носанҷида мебарад, ки имкон аст, дар он ҷо рама ба хатаре гирифтор шавад». (Бухорӣ, “Имон”, 39; Муслим, “Мусқат”, 107, 108).

Ҳақоният яке аз усули ахлоқи Ислом мебошад. Муъмин аз дурӯғ, ҳасад, ихтикор (ҳарида гирифтани маводи ғизоӣ бо мақсади савдо ҳангоми баланд гардидани нархҳо) бояд ҳамеша дурӣ гирад. “Қасами бардурӯғ метавонад фурӯши молро тезонад. Вале тиҷоратро бебаракат мегардонад”. (Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад”, 235).

Истеҳсолгар бояд молро бидуни фиребкорӣ, хушсифат истеҳсол кунад. Вазифаи коргар ва дигар кормандони тобеъ аз ин иборат аст, ки кори бар душашон воғузур гардидаро бе ягон айбу нуқсон, хушсифат анҷом бидиҳанд. Агар коргар вазифаи худро мусолиҳақорона анҷом диҳад (гуё касе одамони масъул ўро намебинад), бо ин амали худ аз ҳақиқат дур мешавад ва музди корро ғайри қонунӣ аз худ мекунад. Чунин муносибат ба меҳнат дар дини мубини Ислом ҳаром мебошад.

Ҳамин тариқа, дини Ислом инсонро вазифадор менамояд, ки аз рӯи вичдон меҳнат кунад ва бо роҳи ҳалол пул ба даст оварад ва фаромӯш накунад, ки мо ба хотири супоридани имтиҳом ба ин дунё омадаем ва рӯзе фаро хоҳад расид, ки мо дар назди Худованди хеш барои ҷавоби амали худ ҳозир мешавем.

ОЁ МЕТАВОН АХЛОҚРО ДИГАР КАРД?

Дар ин олам тифл поку бегуноҳ таваллуд мешавад. Агар падару модар ўро тарбияи хуб намоянд, дар он сурат он чун инсонии хушодобу хушахлоқ ба воя мерасад. Дар ҳолате ки инсон аз тарбия дур мемонад, аз ӯ одобу ахлоқ ва некиро интизор шудан ғайри имкон аст.

Ҳангоми беморӣ барои ҳарчи зудтар шифо ёфтан мо худро бо доруҳои гуногун таъбаат мекунем. Ҳамин тариқ мо сиришту фитрати худро аз шарри шайтон покиза намуда, онро тақомул дода, ҳубу беҳтар мегардонем.

Паёмбар Муҳаммад (с) мегуфт: «Ахлоқи худро мукаммал кунед». Ин суҳанони Паёмбар (с) далел бар он мебошанд, ки ҳислати шахсро метавон тағйир дод. Ҳамнишинӣ бо одамони бадахлоқ ба он оварда мерасонад, ки инсон бо мурури замон айбу нуқсонҳои онҳоро ба худ мегирад. Паёмбар (с) мегӯяд: «Дӯстӣ бо марди порсо ва ё марди гунаҳгор, бо дӯстии мушкфурӯш ва ё оҳангар мушобеҳи якдигаранд. Аз аввалӣ ту метавонӣ мушк гирӣ, ё бӯи ҳуши онро бибӯӣ. Дар назди дуҷумъаи ту метавонӣ либоси худро бо шарора бисӯзӣ, ё ин ки аз бӯи нофорамии он нороҳат гардӣ». (Муслим, «Бирр», 146).

Мо мебояд бо одамони нек дӯстӣ намуда, аз одамони бад дурӣ ҷӯем, мо бо одами бад, танҳо ба мақсади ўро наҷот додан метавонем ошноӣ дошта бошем.

АХЛОҚИ ИМОМ АБЎҲАНИФА

Имом Абӯҳанифа (р) яке аз олимони бузурги Ислом, соҳиби дониши васеъ ва заковати фавқуллода ва ахлоқи ҳамида буд. Ў гӯё монанди ситораи раҳнамо, ки ба сайёҳ роҳ нишон меода бошад, ҷўяндағони ҳақиқатро бо роҳи дуруст ҳидоят мекард.

Абӯҳанифа гарчанде ба кори тичорат машғул буд, вале ҳеҷ гоҳ ақидаи ахлоқии худро тағйир намендод. Ў нисбат ба он, ки дар бораи худ фикр кунад, бештар дар бораи дигарон фикр мекард. Боре як зан мехост, ки ба ў матои абрешимӣ бифурӯшад. Имом ҷўё шуд, ки ў чӣ қадар пул гирифтад мехоҳад. Зан гуфт:

-Сад дирҳам.

Абӯҳанифа эътироз кард: Ин матоъ бештар аз сад дирҳам арзиш дорад. Нархи онро бигӯед.

Зан нархи матоъро сад танга боло бардошт, вале Абӯҳанифаи олиҳиммат аз нав бо ин розӣ нашуд. Матоъ ба гуфтаи ў арзандаи нархи бештаре буд.

Ҳамин тавр, нархи матоъ то чорсад дирҳам боло бардошта шуд, вале Имом аз раӣи худ ҳеҷ намегашт. Зан фикр мекард, ки ў ҳазл мекунад, аммо Абӯҳанифа аз зан хоҳиш кард, ки арзиши матоъро аз каси дигар пурсад. Зан ҳамин тавр кард. Дар охир нархи

матоъ муайян гашт. Абӯҳанифа онро дар панҷсад дирҳам харидорӣ кард.

Имом Абӯҳанифа бо ин рафтори худ, дар мисоли равшан ба мо нишон дод, ки ҳеҷ гоҳ набояд манфиати дигар одамонро фаромӯш намуд.

САВОЛҶО БАРОИ ВАЗИФА:

- 1. Ахлоқ чист?
- 2. Дар бораи Ислом ба ахлоқ чӣ гуна аҳамият медиҳад, нақл кунед.
- 3. Нақши дин ва ибодат дар такмили ахлоқи инсон чӣ гуна аст?
- 4. Ахлоқи Паёмбар (с) чӣ гуна буд?
- 5. Муносибат ба меҳат аз назари ахлоқи исломӣ.
- 6. Шумо чӣ андеша доред, оё тағйир додани ахлоқи инсон имконпазир аст?

ҚИСМИ II

ВАЗИФАҲОИ МУСАЛМОН

- Вазифаҳои мусалмон.
- Ҳаққи Аллоҳ Таъоло, Паёмбар, Қуръон дар назди мо
- Ҳаққи мо бар худи мо.
- Одоби меҳмондорӣ.
- Одоби таом хӯрдан.
- Одоби сухан гуфтан.
- Дигар қоидаҳои рафтор.

Вазифаҳои мусалмон аз панҷ қисм иборат мебошанд:

- 1) Ҳаққи Аллоҳ Таъоло, Паёмбар (с), Қуръон дар назди мо;
- 2) Ҳаққи мо бар худи худи мо;
- 3) Ҳаққи оила дар назди мо;
- 4) Ҳаққи халқ ва ватан дар назди мо;
- 5) Ҳаққи инсоният дар назди мо.

ҲАҚҚИ АЛЛОҲ ТАЪОЛО, ПАЁМБАР ВА ҚУРЪОН ДАР НАЗДИ МО

Ҳаққи Аллоҳ Таъоло дар назди мо.

Аллоҳ моро аз ҳеч офарид, ба мо узвҳои мукамал ато кард ва ҳама он чизе, ки дар олам мавҷуд аст, дар ихтиёри мо дод. Он зътибор ва манзалате, ки Офаридагори ба инсон ато кардааст ба дигар ҳеч халққардаи Худ надодааст. Дар ҳадиси қудсӣ гуфта мешавад: “Эй инсон! Агар ман туро бе забон меофаридам, он гоҳ ту ҳарф зада наметавонистӣ, агар бечашм меофаридам, ту намедидӣ, туро кар меофаридам, онгоҳ ту намешунавидӣ. Аз ин хотир, шукру сипосгузор Маро ва қимати неъматҳои доштаи худро доништа инкор макун. Зеро, ки боз ба назди Ман бармегардӣ”.

Бинобар ин ҳаққи Аллоҳ Таъоло дар назди мо чунин аст:

- 1) Ба вучуд ва ягонагии Аллоҳ Таъоло имон оварем;
- 2) Ибодати Аллоҳ Таъолоро ба ҷо оварем.
- 3) Ҳукуму фармонҳои Аллоҳ Таъолоро иҷро намуда, он чизеро, ки Ў ҳаром доништа аст, ҳаром донем;
- 4) Аз ҳама бешар Аллоҳ Таъолоро дӯст дорем;

- 5) Аллоҳ Таъоло ро бо ҳамаи номҳояш мадҳу ситоиш намо-ем;
- 6) Барои неъматҳои атокардааш шукру сипосгузор бошем.

Ҳаққи Паёмбар дар назди мо.

Аллоҳ Таъоло рисолати паҳн намудани Исломо дар рӯи замин ба Паёмбари охируззамон Муҳаммад (с) дода аст. Паёмбари Худо (с) бо нури Илом ҷаҳонро мунаввар намуда, ба одамон роҳи расидан ба хушбахтиро ҳидоят кардааст. Аз ин рӯ мо бояд:

- 1) Бовар ба он дошта бошем, ки ӯ беҳтарин ва охирин Паёмбар аст.
- 2) Ӯро дӯст дорем ва ҳамеша ба ӯ салавот фиристам ва ҷангоми ба ёд овардани номи муборакаш низ дуруд фиристонем.
- 3) Бо роҳи нишондодаи ӯ равем;
- 4) Ахлоқи ҳамида ва олии ӯро дар ҳаёт барои худ намунаи ибрат донем.

Дар Қуръони карим гуфта шудааст:

«Эй мӯъминон, Худоро фармонбардорӣ кунед ва Паёмбару фармонравоёнро аз ҷинси хеш фармонбардорӣ кунед».

(Сураи Нисо, 59).

«Бигӯ: «Агар Худоро дӯст медоред, пас маро пайравӣ кунед, то Худо шуморо дӯст дорад ва гуноҳони шуморо бароятон биомӯрзад; ва Худо Омӯрзандаи Меҳрубон аст!».

(Сураи Оли Имрон, 31).

Ҳаққи Қуръон дар назди мо:

- 1) Имон бар он дошта бошем, ки Қуръони карим охирин китоби нозил кардаи Аллоҳ Таъоло буда, он ба Паёмбар Муҳаммад (с) фиристонида шудааст.
- 2) Қуръонро аз рӯи қоидаи қироъати он зебо хондан. Паёмбар Муҳаммад (с) мегуфт: “Беҳтарини шумо он касест, ки Қуръонро омӯхта аст ва онро ба дигарон меомӯзонад». (Бухорӣ, “Ҷазоилу-л-Қуръон”, 21; Абӯдовуд, “Витр”, 14).
- 3) Қуръонро хонем ва саъю кушиш кунем, ки маънои оятҳои мубораки онро фаҳмида гирем.
- 4) Одобӣ хондан ва шунидани Қуръони каримро ба ҷо биоварем.

5) Ҳукми Қуръони каримро ба чо оварда, аз он чизе он манъ кардааст, худдорй намоем.

Дар Қуръони маҷид оварда шуда аст: **«Ба дурустӣ ки ин Қуръон ба чизе роҳ менамояд, ки он дурусттар аст ва ба он мўъминоне, ки корҳои шоиста мекунад, мужда медиҳад, ки барои онҳо музди бузург бошад».** (Сураи Исро, 9).

«Ва бигў: «(Дини) ҳақ омад ва (дини) ботил нобуд шуд; ба дурустӣ ки ботил нобудшаванда аст. Ва аз Қуръон он чиро фуруд меорем, ки вай барои мўъминон шифо ва раҳмат аст; дар ҳаққи ситамгарон ба ҷуз зиён [чизеро] намеафзояд». (Сураи Исро, 81-82).

Олими бузурги Исломи (аз тобеъин аст) Ҳасани Басрӣ (р) гуфта аст: “Эй одамон, Қуръони карим, китоби Худованд барои мўъминон шифо, барои худопарастон раҳнамост. Ҳар касе, ки ба ин китоби Аллоҳ пайравӣ мекунад, роҳи ҳақиқатро пайдо мекунад, агар касе аз он рӯй мегардонад, бадбахт шуда, худро дучори хатар мегардонад».

ҲАҚҚИ МО БАҶ ХУДИ МО

Инсон мавҷудест иборат аз ҷону тан. Аз ин рӯ ўҳдадорихои мо ба ду қисм ҷудо мегардад:

- а) Ҳаққи тан дар назди мо;
- б) Ҳаққи ҷон дар назди мо.

Ҳаққи тан

1. Ғизои дуруст. Ба хотири тани солиму бардам доштан ҳатман ба он чизе, ки меҳўрему менўшем, бояд диққати ҷиддӣ диҳем.

Дар Қуръони Карим гуфта мешавад:

يَتَأْتِيهَا النَّاسُ كُلُّوْا مِمَّا فِي الْاَرْضِ حَلٰلًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوْا خُطُوٰتِ الشَّيْطٰنِ ۗ اِنَّهٗ لَكُمْ

عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ

“Эй одамон! Аз он чизҳое, ки дар замин мавҷуданд, танҳо чизҳои пок ва Аллоҳ иҷозатдодаро хўред». (Сураи Бақара-168).

Паёмбар (с) гуфта аст: “Мўъмини зўру тавоно, нисбати мўъмини сусту заиф беҳтар ва дўстдоштатарини Аллоҳ аст». (Муслим, “Қадар”, 34; Ибни Моча, “Зухд” 14).

Аз ин чо маълум мешавад, ки Паёмбар (с) хоҳони он буд, ки мусалмонон на танҳо рўҳан, балки ҷисман ҳам бардаму бақувват бошанд.

2. Ҳифзи саломатӣ. Мусалмон вазифадор аст, ки ба саломати худ диққат диҳад. Агар бемор шуда монад, худро бояд табобат кунад. Яке аз арабҳо суол кард: “Ё, Расуллуллоҳ! Табобат иҷозат аст”? Паёмбар (с) гуфт: “Эй бандағони Аллоҳ! Дардҳои худро табобат кунед, ба дурустӣ, ки Аллоҳ ягон бемориеро нузул накардааст, табобати он ва ё роҳи аз он халос гаштанро ба ғайри як чиз надода бошад». Пурсиданд: “Эй Паёмбар ин чист? Ў ҷавоб дод: “Пирӣ” (Ҷомиъу-с-сағир).

Дини мубини мо истеъмоли нўшокиҳои спиртӣ ва маводи муҳаддирро манъ карда, ҳукм менамояд, ки аз ҳама гуна чизҳои ба тану ҷисм зараровар дурӣ ҷўем.

Яке аз неъматҳои бузурги Аллоҳ Таъоло саломатӣ ва тани сиҳат мебошад. Инсон қодир аст, ки ба қадри ин неъмат иллоҳӣ бирасад. Агар саломатӣ набошад, гузаронидани ҳаёти шоиста ва фараҳбахш хеле мушкил аст. Инсон аксар вақт ба қадри саломати худ намерасад. Паёмбар (с) гуфта аст: “Аксарияти мардумон дар ду чиз фиреб меҳўранд (яъне, ки ба қадри ду чиз намерасанд): яке саломатӣ, дигаре вақти холӣ». (Ҷомиъу-с-сағийр, мақолаи “Нун”).

Барои хуб нигоҳ доштани саломатӣ мебояд ба маслиҳати табибон гўш дод ва барои пешгирии баъзе аз бемориҳо парҳез кардан зарур аст. Ба ҷойҳое ки манбаъи сирояти бемориҳо мебошанд, набояд наздик омад. Паёмбар (с) дар ҳадиси муборак мефармояд: “Аз ҷузом (як навъ беморӣ) чун шер дар гурез бошед”. (Бухорӣ).

Дини Ислом ба тиб аҳамияти калон медиҳад. Худи Паёмбар Муҳаммад (с) аз беморӣ табобат гирифтааст ва дигаронро низ маслиҳат додааст, ки мувофиқи имконияти ҳамон давр табобат гиранд. Паёмбар (с) мегўяд: Аз мусалмонҳо касе нест, ки Аллоҳ Таъоло дар беморӣ ўро аз гуноҳ пок нагардонида бошад, монанди он ки ў дарахтонро озод мегардонад аз гаронии баргҳо”. (Бухорӣ, “Тиб”, 1; Муслим, “Салом”, 69).

“Ҳар чӣ ки ба мўъмин фиристонида мешавад: дарди сар,

хастагӣ, беморӣ, ё ки ғам, ҳатто ғуссаи оддӣ ин каффорати гуноҳҳои вай мебошад». (Муслим, “Бирр”, 52).

Дар олами Исломи чунин табибон ба монанди Абӯбақри Розӣ, Ибни Сино маълуми машҳуранд. Дар тамоми олам то ба имрӯз асарҳои онҳо омӯхта мешаванд. Табобат зидди таваккул бар Аллоҳ Таъоло нест. Баръакс, баъди он ки бемор ҳамаи амалҳои барои табобат заруриро анҷом медиҳад, таваккули самимӣ ва дуо ҳатмӣ мебошад.

3. Ба тозагӣ диққат бояд дод. Тану либос ва манзили мусалмон бояд тозаву озода бошад. Тозагӣ барои тансиҳати нақши намӯро бозӣ мекунад. Паёмбар (с) гуфта аст: “Покизагӣ ними имон аст”. (Муслим, “Таҳорат”, 1; Аҳмад ибни Ҳанбал, 260).

“Вақте, ки касе аз шумӯён аз хоб бармехезад, бигзор пеш аз он ки ба зарфи обдоштае (ё дигар асбобу анҷоми хона) даст расонад, аввал дастони худро бишӯяд, зеро ки номаълум аст, дасти дар хоб ба чӣ мерасад». (Бухорӣ, “Вузӯ”, 26; Муслим, “Таҳорат”, 87).

Панҷ шарт зарурӣ бар фитрати инсон созгор аст: “хатна кардан, мӯйҳои зери нӯфро тоза кардан, нохун гирифтани мӯйҳои зери кашро тоза кардан ва мӯйи лаб тарошидан”. (Бухорӣ, “Либос”, 51; Муслим, “Таҳорат”, 49-50).

Либосҳои сафедро дарбар гиред. Воқеан тоза ва гуворо мебошанд. Ва мурдагонро дар кафани сафед бипечед”. (Абӯдовуд, “Либос”, 213; Тиб, 14; Тирмизӣ, “Ҷаноиз”, 18; “Адаб», 46).

Расулulloҳ (с) ба нигоҳубини дандонҳо аҳамияти зиёд меод. Ӯ мефармояд: “Мисвокро истифода баред”. (Байҳақӣ, Мисвок).

Намози баъд аз истифодаи мисвок барпо шуда, ҳафтад дараҷа афзалият дорад». (Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад”, VI, 272).

Мисвокро истифода баред, зеро, ки он даҳонро тоза мекунад. Ин ба Аллоҳ Таъоло хушоянд аст. Фаришта Ҷабраил ба ман исроқорона маслиҳати истифодаи мисвокро меод, ки ман тарсидам мабодо ба ман ва уммати ман чун фарз доништа нашавад». (Ибни Моҷа, “Таҳорат”, 7; Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад”, V, 263).

Агар ман боварӣ медоштам, ки ин бар уммати ман гаронӣ намекунад, онҳо фармони истифодаи мисвокро ҳангоми ҳар вузӯ меодам». (Бухорӣ, “Савм”, 27; Муслим, “Таҳорат”, 42).

Мисвок – ин шоткаи дандоншӯие мебошад, ки аз дарахти арақ тайёр карда мешавад. Ин дарахт дар Арабистони Саудӣ

мерӯяд. Барои тоза кардани дандонҳо истифода кардани шоткаи дандоншӯии ҳозиразамони аз ашъи поку тоза тайёркардашуда, низ иҷозат дода мешавад.

Ҳаққи рӯҳу ҷон.

1. Дилро аз ақидаи ботил ҳифз намудан.

2. Дар дил парвариш додани эътиқоди ҳақиқӣ ва ақидаи ро-
сту дуруст.

3. Фитратро бо дониши ҳақиқӣ ва аҳамиятнок зебу зиннат до-
дан. Паёмбар Муҳаммад (с) дар бораи моҳияти илм чунин мегӯяд:
“Саъю кӯшиш барои илм ба ҳар як мусалмон фарз аст». (Ибни Моҷа,
“Муқаддима”, 23).

“Касе барои омӯзиши илм саъю кушиш мекунад, дониши
омӯхтааш каффорати гуноҳҳои ӯ мегарданд». (Тирмизӣ, “Илм”, 2;
Ибни Моҷа, “Муқаддима”).

Ҳар касе, ки барои гирифтани илм роҳ тай мекунад, то боз-
пас баргаштанаш дар роҳи Аллоҳ аст”. (Тирмизӣ, “Илм”, 2).

Ҳар касе, кӣ роҳи гирифтани донишро пеш мегирад, Аллоҳ
роҳи Ҷаннатро барояш осон мегардонад». (Тирмизӣ, “Илм”, 2).

Ҳар касе, кӣ ҷавобро медонад, вале ба саволи дода шуда
ҷавоб намегӯяд, дар рӯзи Қазо дар даҳонаш лаҷоми оташин зада
мешавад». (Тирмизӣ, “Илм”, 3; Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад”, II,
499).

“Ҳар касе, ки аз барои Аллоҳ таҳсили илм накарда аст ва
мехоҳад, ки аз барои ким- кадом кас ба ғайр аз Аллоҳ илму дониш
бигирад, бигзор барои худ дар Дӯзах ҷой тайёр кунад». (Тирмизӣ,
“Илм”, 6).

4. Аз фикру ақида ва тамоюлҳои рӯйрости ҳалокатовар худро
раҳо кунед!

5. Дар сиришти худ нишонаҳои мусбии хислатро ҷойгир ку-
нед!

Нишонаҳои манфии хислат: душманӣ, бухлу бахилӣ, ҳасудӣ,
дурӯғгӯӣ, ба аҳд вафо карда натавоништан, мунофиқӣ, бешармӣ,
беҳаёӣ, беэҳтиромӣ ба мусалмонон, беадабӣ, густохӣ, бераҳмӣ,
тарсуй, танбалӣ, хасисӣ, ҷавобаландӣ, ситамгарӣ, беадолатӣ,
бесабрӣ, дағалӣ, беиҷозат истифодабарии он чизе ки барои

нигоҳдорӣ дода шудааст, сангдилӣ...

Нишонаҳои мусбии ҳислат: муҳаббат, шавқату меҳрубонӣ, ростӣ, ҳақгӯӣ, саховатмандӣ, шуҷоатмандӣ, меҳнатдӯстӣ, тоқатпазирӣ, ҳаёю ҳилм доштан, эҳтиром ба калонсолон намудан, бо аҳди худ вафо кардан, хулқи хуш доштан, хушодобӣ, ҳалимӣ, бахшида тавоништан, хоксорӣ, ғазабро фурӯ шинонидан, забонро дошта тавоништан.

Шайх Абдулқодири Гелонӣ (р) мегуфт: "Эй писар! Ба касоне, ки туро дар лаҷом задани нафс мадад мекунанд, дӯстӣ намо. Ба сӯҳбатҳои онон ҳозир шав ва ба он касоне, ки ба ту мадад мекунанд то аз паси нафс шитобӣ, дӯстӣ макун. Аввал ба доштани нафси худ машғул бош, вақте, ки онро дошта тавонистӣ ба тарбияи дигарон машғул шав. Ба тарбияи дигарон машғул гардида, тарбия кардани худро аз хотир набарор".

ОДОБИ МЕҲМОНДОРӢ

1. Ба меҳмонӣ одамони худотарсу парҳезгор, боинсоф ва камбағалро ба тариқи истисно гунаҳгоронро (агар бо мақсади дар бораи дин сӯҳбат кардан ва даъват барои дасткашидан аз амалҳои манъгардида) намо.

2. Одамеро, ки будани ӯ дар зиёфат боиси ноҳинҷории дигар меҳмонон мегардад, даъват нанамо.

3. Ба меҳмонӣ танҳо одамони сарватмандро даъват макун.

4. Дар меҳмонӣ, баъд аз хӯрдани таом, дуру дароз нашин.

5. Дар вақти зиёфат аз меҳмон хӯрдану нохӯрдани ин ё он таомро напурс.

ОДОБИ ХӢРДАНИ ТАОМ

1. Ҷизоҳои ҳалолро истеъмол кунед. Дар Қуръони карим гуфта мешавад:

«Эй касоне, ки имон овардаед, аз покизаҳои он чӣ шуморо рӯзӣ додем, бихӯред ва агар Худоро мепарастед, Ӯро сипос гӯед!». (Сураи Бақара, 172).

Дар дигар сура омада аст:

(“Гуфтем:”) «Эй паёмбарон! Аз таомҳои покиза бихӯред ва кори некӯ кунед, ба дурустӣ, ки Ман ба он чӣ мекунад, Даноам!». (Сураи Муъминун, 51).

Шайх Абдулқодири Гелонӣ (р) гуфта аст: “Эй писар! Таоми ҳаром дилро мекушад, ҳалол онро зинда мегардонад. Таоми мавҷуд ҳаст, ки онро хӯрда, инсон танҳо машғули дунё мегардад, боз таоми ҳаст, ки инсон онро хӯрда, машғули охират мешавад ва боз таоми ҳаст, ки боиси пайдоиши муҳаббат ба Аллоҳ- Офарндаи ҳарду олам мегардад».

2. Пеш ва баъд аз хӯрдани таом даст мешӯянд. Паёмбар (с): “Бо шустани дастҳо пеш ва баъд аз таом шукргузори он бошед”. (Тирмизӣ, “Аъима”, 39).

Бар сари дастархон дар вақташ ҳозир шавед, дигаронро маътал нагардонед.

3. Хӯрдани таомро бо “Бисимиллоҳ” шурӯъ кунед ва онро бо дуои “Алҳамдулиллоҳ” анҷом диҳед. Паёмбар (с) мефармояд: “Агар яке аз шумоён ба хӯрдани таом шурӯъ намояд, бигзор ғӯяд: “Бисимиллоҳ”. Агарчи гуфтани ” Бисимиллоҳ”-ро фаромӯш карда бошад, вақте ки ба ёдаш ояд, бигзор бигӯяд: “Бисимиллоҳи аввалаҳу охираҳу”. (Абӯдовуд, “Аъима”, 15; Тирмизӣ, “Аъима”, 47).

4. Лукмаи дар назди худ бударо гиред. Бо дасти рост хӯред. Паёмбар (с) мефармояд: “Бигӯй: “Бисимиллоҳ», бо дасти рост хӯрданро шурӯъ намо ва он чӣ ки дар назди туст, онро бигир”. (Бухорӣ, “Аъима”, 2; Муслим, “Ашриба”, 108). “Агар яке аз шумоён таом хӯрдани шавад, бигзор бо дасти рост хӯрад ва агар нӯшад, бигзор бо дасти рост нӯшад, ба дурустӣ ки шайтон ба дасти чап меҳӯрад ва ба дасти чап менӯшад». (Муслим, “Ашриба”, 105-106; Абӯдовуд, “Аъима”, 19).

“Ҳеҷ гоҳ ба дасти чап нахӯред ва нанӯшед, барои он ки шайтон бо дасти чап меҳӯрад ва ба дасти чап менӯшад». (Муслим, “Ашриба”, 104-106).

5. Лукмаеро бигиред, ки дар даҳон ғунҷад ва онро хоида, баъд фуруъ бибаред.

6. Дар вақти ба даҳон гирифтани лукма ҳарф назанед, дар вақти таом аз суханони беҳуда худдорӣ кунед.

7. То он даме, ки луқмаи аввалро хоида фурӯ набурдаед, луқмаи дигар нагиред. Дар вақти хоидани луқма лабонро пӯшида доред.

8. Меваҳои норасидаи хомро бо таом нахӯред.

9. Ба таом, барои зудтар сард гардиданаш, пуф накунад. Дар вақти нӯшидан дар пиёла ва ё стакан ҳаворо нафас накашед. Паёмбар (с) таъкид мекард: “Вақте ки яке аз шумоён менӯшад, бигзор дар зарфе, ки аз он менӯшад нафас накашад ва дар маъраз даст рост ба ҷои шаҳватангези пайкар нарасонад». (Бухорӣ, “Вузӯ”, 18; Муслим, “Таҳорат”, 63).

Бо як нафас аз тарафи нимкафида ва таркишдори зарф наошомед. Паёмбар (с) нӯшокиро дар се дафъа менӯшид ва дар ҳар қурт нафас мегирифт ва мегуфт: “Бешубҳа ин хеле фоида дорад, об озодона аз гулӯ гузашта, ба тан ҷорӣ мегардад». (Муслим, “Ашриба”, 123-124).

Дар дигар ҳадис Расулulloҳ (с) мегӯяд: “Обро бо як нафаскашӣ нанӯшед, ба шутур монанд мегардед, онро дар ду се маротиба бинӯшед. Пеш аз он ки ба нӯшидан шурӯъ кунед “Бисимиллоҳ” гӯед ва вақте ки нӯшиданро тамома кардед, бигӯед “Алҳамдулиллоҳ”. (Тирмизӣ, “Ашриба”, 13; Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад”, V, 426).

10. Дар сари дастархон ба амалҳои барои ҳозирон нофорам ва ногуворро машғул нашавед.

11. Дар вақти хӯрдани таом ҳарисӣ накунад, дар пеши худ аз хӯрдани зиёд таом нагузored.

Дар Қуръони карим гуфта шудааст:

«Эй фарзандони Одам! Назди ҳар намоз зиннати худро бигиред ва бихӯреду бишомед ва исроф макунед! Ба дурустӣ, ки Худо исрофкунандагонро дӯст намедорад».

(Сураи Аъроф, 31).

12. Хуб мешавад, ки ҳамаи таоми дар табақча бударо хӯред. (нонрезаҳоро ҷамъ карда, хӯрдани онҳо амали хуб аст).

13. Дар вақти зиёфат бо ҷамоат хӯрданро ба итмом расонида, пеш аз дигарон наравед.

14. Хӯрдани таомро аввал шахси аз ҳама ба синну сол бузургтар шурӯъ мекунад.

15. Дар кӯча хӯрдани таом дуруст нест.

16. Рӯи зарфҳоро пӯшонидан зарур аст. Паёмбар (с) мефармояд:” Пеш аз ғуруби офтоб бачаҳоро ба кӯча баромадан нагузоред, барои он ки дар ин вақт шайтонҳо ҳамаи фазоро пур мекунанд. Баъди ғуруби офтоб каме вақт гузашта метавонед, онҳоро иҷозат диҳед. Дарро бо ёд овардани номи Аллоҳ (мисол, “Бисимиллоҳ”) бипӯш, шамъро бо ёд овардани номи Аллоҳ, хомӯш намо, кӯзаи обдорро бо ёд овардани номи Аллоҳ пӯшон, зарфи таомдоштаро бо ёд овардани номи Аллоҳ пӯшон. (агар барои пӯшонидани он чизе наёбӣ, ягон чизро (дар болояш) гузор. Дар ин ҳолат шайтон чизи пӯшидаро кушода наметавонад. Шамъҳоро хомӯш гардонед, вагарна мӯшон онҳоро зада мегузаранд ва сухтор сар мезанад». (Бухорӣ, Муслим).

Шайх Мҳиддин Ибни Арабӣ (р) ин ҳадисро чунин шарҳ медиҳад: “Дар сол як шаби номаълуме мавҷуд аст, ки дар он ҳамаи бемориҳо нузул мегарданд. Ин бемориҳо ҳатман ба кӯзаҳои саркушодаи об, ё зарфҳои болокушодаи таом меафтанд».

ОДОБИ СУХАН ГУФТАН

Чӣ тавре, ҳангоми хӯрдани таом мо диққат мекунем, ки дар баробари луқма ба даҳонамон чизе аз қабили майдаи устухон, сангреза ва ғайра фурӯ наравад, дар вақти гуфтани сухан низ бояд диққат диҳем, ки чӣ чиз аз даҳони мо берун меояд . Дини Ислом моро таълим медиҳад, ки ҳамеша ба сухани худ эътибори ҷиддӣ диҳем.

Одоби сухан

1) Пеш аз гуфтани сухан дар бораи оқибати он бояд андеша намуд.

2) Аз гуфтани суханоне, ки на барои ҳаёти ин дунё ва на барои ҳаёти охираат аҳамияте надоранд, худдорӣ намоед.

3) Сухани каси дигарро набояд бурид ва аз гуфтани сухане, ки боиси ранҷиши дигарон мегардад, худдорӣ бояд кард.

4) Ба одамон мувофиқи мартабаашон сӯҳбат кунед.

5) Касеро беандоза таърифу ситоиш накунед.

6) Бо калонсолон бо овози баланд сӯҳбат накунед.

7) Бе зарурият ҳарфи бисёр нагӯед.

8) Дар вақти сӯҳбат даҳони худро қач накунед, худро аз дига-

рон боло нагиред, дар суханони дигарон сахву хатто наҷӯед.

9) Ба гуфтани суханони бад одат накунед, дурӯғ нагӯед, қасами бардурӯғ ёд накунед, бадгуфторӣ накунед, ғайбат накунед, он чизеро, ки аз ўҳдааш намебароед, ваъда надихед.

10) Бо тамассхур сухан накунед, ҳеҷ гоҳ касеро бо тахаллу-саш ном набаред.

11) Сирру асрори касеро накушоед. Вақте, ки аз Паёмбар (с) пурсиданд, ки роҳи наҷот дар кучост, ў ҷавоб дод: “Забони худро нигоҳ дор”. (“Риёзу-с-солиҳин”, ҷилди III, саҳ. 107).

Имом Рифоъӣ (р) гуфта аст: “Забони ту ба монанди шер аст. Агар ту онро посбонӣ намоӣ, он туро посбонӣ мекунад, агар онро раҳо кунӣ, туро меҳўрад”.

Дар ҳадис гуфта шудааст: “Ҳар касе, ки ба Аллоҳ Таъоло ва рўзи Қиёмат имон дорад, бигзор суханони нек гўяд, ё ин ки хомўш бошад». (Бухорӣ, “Никоҳ”, 80, “Адаб”, 31, 85; Муслим, “Имон”, 74, 75).

Ҳар шахсе, ки барои он чӣ дар даҳон ва миёни пойҳояш мавҷуданд, маро замонат диҳад, ман замонат медиҳам бар он ки ў ба Ҷаннат мебарояд”.

“Ба дурустӣ, ки бандаи Худо метавонад сухане гўяд, ки ба Аллоҳ Таъоло писанд гардад, аммо худ ба ин ҳеҷ эътиборе намедиҳад ва барои ин Аллоҳ Таъоло мартабаи ўро (бисиёр) дараҷа баланд мебардорад. Ва ба дурустӣ ки бандаи Худо метавонад ҷунон суханоне гўяд, ки қаҳри Аллоҳ Таъолоро оварад, ҷун (гўяндаи онҳо) ҳеҷ эътибор намедиҳад, аммо аз барои онҳо (суханҳо) ба Дўзах партофта мешавад”. (Бухорӣ, “Риққат”, 23; Тирмизӣ, “Зухд”, 10).

“Вақте, ки фарзанди Одам сўбҳ аз хоб бедор мешавад, ҳамаи аъзои пайкари ў итоатқорӣ худро ифода намуда мегўянд: “Ба хо-тири мо аз Аллоҳ Таъоло битарс, зеро ки мо мутеъӣ (танҳо) туем ва агар ту ростиро нигоҳ дорӣ, мо ростем, аммо ту қачиро писандӣ, мо низ қачравӣ мекунем”. (Тирмизӣ, “Раҷоъ”, 11; Ибни Моча, “Никоҳ”, 3).

ДИГАР ҚОИДАҲОИ АХЛОҚ

Чашм, гўш, дасту по низ ба тарбия ва назорат эҳтиёҷ доранд. Барои ин зарур аст:

1. Дафт ва пойро аз овардани зарар ба дигарон ва амали

ҳаром боздошт.

2. Бо ҳасад ба касе ва чизе набояд нигоҳ кард, ба ҳар чизе, ки дидани он манъ аст, нигоҳ набояд кард, камбудӣ ва норасоӣҳои дигаронро назора накунад, бо нигоҳи худ дигаронро нороҳат нагардонед.

3. Ба сухани дурӯғ, ғайбат ва он чизе ки на барои ин дунё ва на барои охираат аҳамияте надоранд, гӯш наандозед.

4. Ба саломатӣ, чизу чораи дигарон зарар нарасонед. Иззат ва эътибори каси дигарро паст назанед.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. Вазифаҳои мусалмон ба чанд гурӯҳ тақсим карда мешаванд?
2. Ҳаққи Аллоҳ Таъоло, Паёмбар (с) ва Қуръони карим дар назди мо чӣ навъ мебошанд.
3. Ҳаққи мо бар худи мо, дар назди тан ва рӯҳу ҷони мо чӣ гуна мебошад?
4. Нишонаҳои бад ва хуби хислат кадомҳоянд?
5. Ҳангоми хӯрдани таом кадом қоидаҳо бояд риоят карда шаванд?
6. Ҳангоми сӯҳбат мо кадом қоидаҳоро бояд ба инобат гирем?
7. Чӣ хел бояд чашм, гӯш, даст ва пойҳои худро назорат кунем?

ҚИСМ III

ҲАҚҚИ ОИЛА ДАР НАЗДИ МО

- Аҳамияти оила дар Ислом
- Вазифаҳои аъзоёни оила
- Ҳаққи фарзандон бар падару модар
- Ҳаққи хешовандон
- Ҳаққи ҳамсоғон.
-

АҲАМИЯТИ ОИЛА ДАР ИСЛОМ

Оила ҷомеаи кўчакест, ки аз шавҳар ва зан, падару модар ва бачагон иборат мебошад. Оила ин таҳкурси ва пойгоҳи миллат аст. Агар оила осудаву хуштбахт бошад, миллат бақувват ва тавоно мегардад.

Оила ин аввалин мактабе мебошад, ки дар он анъана ва расму одати халқи худро меомӯзанд. Дар оила бачаҳо аввалин дарсро дар бораи вазифаҳои худ дар назди Аллоҳ Таъоло ва халқу Ватан мегиранд. Бачаҳо ба калонсолон назора карда, мецоҳанд, ки дар ҳам чиз ба онҳо монанд бошанд. Ҳамин тарз хислати инсон дар оила ҳанӯз, дар бачагӣ ташаккул меёбад.

ВАЗИФАҲОИ АЪЗОЁНИ ОИЛА

Асоси оила зану шавҳар мебошанд. Паёмбар (с) гуфта аст: Дар хотир доред, ки шумо ва занони шумо, ҳар яке дар назди якдигар ҳақ доред». (Тирмизӣ, “Разоъ”, 11; Ибни Моҷа “Никоҳ”, 3).

Ҳаққи зан бар мард:

Паёмбар (с) гуфта аст: “Дар ин дунё ба ман се чиз писандидатар аст: Занони (порсо), хушбўй ва нури чашмони ман дар намоз мебошад”. (Насой).

1) Мард бояд ба зани худ муносибати хуб дошта, ўро дўст дорад. Дар Қуръони карим гуфта мешавад: «Ва бо занон ба ваҷҳи писандида зиндагонӣ кунед». (Сураи Нисо, 19).

Паёмбари Худо (с) гуфта аст: “Имони мукамалро касе дорад, ки хулқи нек дорад. Беҳтарини шумо он касест, ки ба зани худ муносибати хуб дорад». (Тирмизӣ, “Разоъ”, Абӯдовуд).

2) Мард бояд барои таъмини оилаи худ бо ғизо, либос ва

дигар чизҳои зарурӣ пулу моли ҳалол кор кунад. Боре ба Паёмбари Худо (с) ба суол муроҷиат карданд: “Ё Расулulloҳ! Кадом ҳаққи ҳуқуқи занонро мо риоят кунем”? Паёмбари Худо (с) ҷавоб дод: “Агар худат чизе меҳӯрӣ, ба ӯ ҳам хӯрон, агар барои худат либос гирифтӣ, барои ӯ ҳам бигир. Дар рӯяш назан. Ӯро дашном мадеҳ ва баъди ҷанҷол ӯро дар хона танҳо нагузор”. (Наваӣ).

3) Мард бояд аъзоёни оилаи худро барои анҷом додани ҳукму фармонҳои динӣ кӯмак намояд. Паёмбари Худо (с) гуфта буд: “Касеро Аллоҳ Таъоло зани порсо муносиб дидааст, Аллоҳ Таъоло ӯро дар нисфи дин кӯмак кардааст, ҳамин тавр бигзор ӯ аз Аллоҳ Таъоло аз ними дигараш тарсад”. (Ҳаким).

4) Мард нисбати зани худ набояд дағалрафтору бераҳму сангдил бошад. Ба ӯ муносибати хуб дошта бошад. Паёмбар Муҳаммад (с) гуфта аст: “Шавҳар зани худро набояд бад бинад, зеро ки агар ӯро як нишонаи хислаташ писанд наомада бошад, пас он бояд аз дигар нишонаҳои хислати ӯ хушнуд ва қаноатманд бошад». (Муслим, “Разоъ”, 61).

5) Шавҳар бояд ба ноқисҳои зани худ таҳаммул намуда, ба кӯтоҳандешҳои ӯ саҳлгирона муносибат карда, бо ӯ ҳалиму нармдил бошад. Паёмбари Худо (с) гуфта аст: “Бо занон муомилаи хушкунед, ба дурустӣ ки зан аз қабурға офарида шудааст, бо қачии бештар қисми болоии он (забон) фарқ мекунад. Агар ту сайъ намой, ки қабурғаро рост мекунам (яъне, он чиро ки аз таваллуд хосси занон аст, тағйир медиҳӣ), ту онро мешиканӣ (яъне, ба ӯ муносибатро бад мегардонӣ) агар ором гузорӣ, ҳамин хел қач меистад, аз ин рӯ (ҳамеша) бо занон муомилаи хубро нигоҳ дор». (Бухорӣ, “Анбиё”, “Никоҳ”, 80; Муслим, “Разоъ”, 60).

6) Шавҳар саъю кӯшиш кунад, ки табъи зан ҳушу болида гардад, бо ӯ то андозае ҳазлу шухӣ намояд, ки он боиси косташавии эътибору манзалаташ дар назди ӯ нагардад. Паёмбари Худо (с) гуфта аст: “Чун шавҳар ва ҳамсар бо якдигар бо чашми муҳаббат нигоҳ кунанду дар миёни онҳо улфату муҳаббат пайдо шавад, ҷамъи гуноҳонашон аз миёни ангуштонашон бирезад”. (Рофизӣ).

7) Нисбати рафтори зан берашк набошед ба амалҳои ӯ, ки метавонанд оқибати нохушро ба бор оваранд, чашм напӯшед ва ӯро беасос ба ин, ё он амалу кори бад муттаҳам насозед. Паёмбари Худо (с) мегуфт: “Фосиқии як зани фосиқ монанди фосиқии ҳазор

марди фосиқ мебошад. Порсой ва парҳезгории як зан монанди порсоии ҳафтад зоҳид аст. (Бухорӣ).

“Ба онҳое, ки занонашонро чун бардагон мезананд, аммо сипас дар охири рӯз бо ҳамроҳи онҳо дар як чойгаҳ мехобанд, монанд наша-вед”. (Бухорӣ, “Тафсиру-с-суфа”, 91; Муслим, “ Ҷаннат”, 49).

8) Барои зан пулро ба андоза ҳарч кунед ва ҳасис набошед ва дар як вақт ҳарчи аз ҳад зиёд ҳам накунад.

9) Агар дар масъалаҳои динӣ эҳтиёҷ дошта, дониш ва маърифати нокифояи динӣ дорад, ҳар чӣ зудтар аз паси ин мушкилии вай бошед. Агар оиди ин масъала танбалӣ кунад, ўро аз азобу ҷазои Аллоҳ Таъоло хотиррасон кунед. Расулulloҳ (с) мефармояд: Ҳар яки аз шумо чўпонед ва ҳар яки шумо масъули рамаи худед. Ҳоким- чўпон аст ва масъули рамаи (давлати) худ аст. Мард чўпони хонадон аст, зан бошад чўпони хонаи шавҳар ва фарзандони вай буда, масъулияти онҳо бар дўши ў мебошад». (Бухорӣ “Ҷумъа”, 11, “Никоҳ”, 81,90; Муслим, “Имора”,20).

“Ба падару модар ҳурмату эҳтиром кунед,он вақт хайру баракатро аз фарзандони худ мебинед. Ба занони худ пок бошед (яъне зино накунад), дар он сурат онҳо ба шумо низ пок хоҳанд шуд». (Табаронӣ).

“Барои наздикшавӣ бо занонатон ба шумо хайру эҳсон навишта мешавад». Паёмбари Худо (с)-ро суол карданд” Ё, Расулulloҳ! Наход барои шаҳвату якҷояхобӣ барои мо савоб нависанд?”. Паёмбари Худо (с) гуфт: “Агар касе аз шумоён зино кунад, ин чун гуноҳ барояш навишта мешавад, барои наздикшавии иҷозат дода шуда бошад, савоб навишта мегардад». (Муслим) .

Ҳаққи мард бар зан:

1) Зан бояд шавҳари худро дўст дорад ва ўро эҳтиром намуна, дилбастаи вай бошад ва дар пешбурди хоҷагӣ мададгори шавҳар буда, фарзандонро тарбият кунад.

2) Зан бояд сарфакор бошад ва маблағи ба даст овардаи шавҳарро беҳуда ҳарч накунад, ў бояд соҳибхонаи хуб бошад.

3) Зан аз мард он чизеро ки имкони гирифтани онро дорад, талаб кунад ва ба додаи Худованд сабру қаноат намуда, шикоят пеши касе накунад.

4) Зан пешакӣ медонад, ки ин ё он чизеро ки гирифтани он

барои шавҳараш вазнинӣ мекунад ва ё барои ӯ ба даст овардани он чиз ғайри имкон мебошад, ҳаргиз онро аз шавҳар талаб накунад. Паёмбари Худо (с) мегуфт: “Аллоҳ Таъоло он занонро, ки ба шавҳарони худ хушмуомилаю меҳрубон ва чун қалъаи дастнорас барои дигар мардон ҳастанд, дӯст медорад”. (Дайлами).

5) Бо шавҳари худ бо овози баланд ҳарф назанад ва ба сари ӯ дод назанад. Паёмбари Худо (с) мегуфт: “Ҳар маротиба вақте, ки дар ин дунё зан шавҳари худро азоб медиҳад, зани ӯ аз ҳисоби ҳурон (занони Биҳиштӣ) мегӯяд: “Ўро азоб мадеҳ, оҳ, Аллоҳ зананд туро! Охир ӯ танҳо меҳмони туст, ки ба наздикӣ туро тарк карда, ба назди мо фиристода мешавад”. (Тирмизӣ, “Разоъ”, 19; Ибни Моча, “Никоҳ”, 62).

6) Зан барои шавҳари худ метавонад аз атриёт ва рангу равшанҳои ороишӣ истифода кунад.

7) Зан бояд ба хона дилбастагӣ дошта ва шарафу номуси худро ҳифз кунад. Паёмбари Худо (с) гуфта аст: “Ба зане, ки панҷ вақт намози фарзро ба ҷо меоварад, дар моҳи Рамазон рӯза медорад, номуси худро ҳифз мекунад ва шавҳари худро гӯш мекунад, гуфта мешавад: “Ба Ҷаннат ба ҳар даре, ки меҳоҳӣ ворид ворид шав». (Ҳадис, сах. 186).

“Агар кадом зане, ки мирад ва шавҳараш аз ӯ розӣ бошад, вай ба Ҷаннат медарояд». (Тирмизӣ, “Разоъ”, 10).

Боре, вақте ки Паёмбари Худо (с) дар миёни саҳобагон буд, ба назди Ӯ Асмо, духтари Язид, омад ва гуфт: “Ё, Расулulloҳ (с)! Ҷони падару модари ман фидои ту бод! Ман ба назди ту чун сафир, ё вакили занон омадаам. Аллоҳ Таъоло бо дини барҳақ туро ба назди ҳамаи занону мардон фиристонид ва мо ба ту ва Худованди Ту имон овардаем. Аммо, мо занон ҳамеша дар хона монда ва ҳамаи хоҳишу талаби шумоёнро иҷро мекунем. Ба шумо мардон фазила-ту афзалият дода шудааст, ки то намозҳои ҷумъа ва бо ҷамоатро дар масҷид гузоред, беморонро аёдат кунед, намози ҷаноза хонед, чанд маротиба ҳаҷ кунед, дар муборизаи роҳи Аллоҳ Таъоло ширкат кунед. Бе шакку шубҳа вақте, ки шумо ба ҳаҷ, ё ғазо меравед, мо худро ва молу чизҳои шуморо ҳифз мекунем, либосҳои шуморо медӯзем ва бачаҳои шуморо тарбия мекунем. Дар ин ҳолат, мо занон, оё шарикӣ тамоми амалҳои хайру нақӣ гуфта гузаштаам ба ҳисоб меравем?” Асмо ба таври хело ҷаззобу зебо фикри занонро

пешниҳоди ҳазрати Паёмбар (с) кард.

Паёмбари Худо (с) бо диққати том ўро гўш кард ва ба саҳобагон рўй оварда пурсид: “Шумо ягон вақт аз занон дар масъалаи Ислому чунин нутқи фасеҳро шунидаед?” Сипас, Паёмбари Худо (с) ба тарафи вай гашт ва гуфт: “Эй зан! Хуб бишнава ва ба онҳое, ки туро фиристонидаанд, гўй, ки агар зан ба шавҳари худ муомилаи хуш кунад ва вай аз ў розӣ бошад, амали ў баробари ибодати ту номбаркарда мебошад”. Асмо инро шунида, бо қафо баргашта, аз хурсандӣ: “Ло илоҳа иллаллоҳ” гуфта рафт. (Абӯдовуд; Ибни Асир, “Асаду-л-ғоба”, VII, 19).

ҲАҚҚИ ФАРЗАНДОН БАР ПАДАРУ МОДАР

Бачаҳо ҳадя ва лутфу марҳамати Парвардигор ва зебу зиннат ва баракати оила буда, ба хона хушбахтӣ меоваранд. Барои падару модар ҳангоми ба дунё омадани чӣ духтар ва чӣ писар бояд як маром хурсандӣ бошад. Волидайн барои тарбияи фарзанд дар назди Аллоҳ Таъоло ва ҷамъият масъул мебошанд. Вазифаҳои онон аз ин иборат аст:

1. Дар гўши рости тифли навзод азон ва дар гўши чапаш иқомат хонанд.

2. Барои навзод номи лоиқу муносиб ва зебои мусалмонӣ ёфта гузоранд. Паёмбар Муҳаммад (с) гуфтааст: “Дар рўзи Қиёмат шумо бо номи худ ва номи падарони хеш даъват мешавед. Аз ин рӯ ба онҳо номи хуб диҳед». (Абӯдовуд, “Адаб”, 61).

3. Як гўсфандро қурбонӣ (ақиқа) кунад. Ҳамаи ин суннат аст. Ҳасани Басрӣ (р) аз рӯи гуфтаи Самур ибни Ҷунд (р) сухани Паёмбар (с) оварда аст: “Ҳар як тифл тўҳфаест ба ивази ҳайвони барои ў дода шудае, ки бояд дар рўзи ҳафтум қурбонӣ карда шавад. Дар ин рӯз сари тифли навзодро тарошида ва ба вай ном диҳанд».

4. Тифлро бардаму солим чӣ аз назари ҷисмонӣ ва чӣ аз назари рўҳонӣ тарбия намоянд.

5. Ба фарзанд ғизои ҳаром нахўронанд. Паёмбар (с) мегуфт: “Аз ҳамаи маблағҳое, ки аз барои Аллоҳ Таъоло харҷ карда мешаванд, аз ҳама савоби бештарро он маблағи барои оила харҷгардида дорад». (Муслим, “Закот”, 38; Тирмизӣ, “Бирр” 42).

6. Дар ягон ҳолат ҷазои ҷисмониро барои бачаҳо раво набинанд. Ба бачаҳо чунон рафтор кунед, ки мабодо боиси эркагии

онҳо дар оила нагардад. Тарбияи хуб додани бачаҳо маънои онро дорад, ки дар ҳама кор намунаи ибрати онҳо мегардед. Паёмбар Муҳаммад (с) гуфтааст: “Ҳеҷ падар тўҳфаи беҳтаре аз тарбияи хуб, барои фарзандаш дода наметавонад”. (Тирмизӣ “Бирр”, “Сила”, 33).

“Касоне духтаронро тарбия мекунанд, бигзор дар ҳаққи онҳо ғамхорӣ кунанд, аслан ин духтарон муҳофизаткунандаи онҳо аз оташи Дўзах мебошанд». (Бухорӣ, “Закот”, 10; Муслим; Тирмизӣ, “Сила”, 13).

“Одаме, ки дар ҳаққи ду духтар то ба балоғат расидан ғамхорӣ мекунад, дар рўзи Қазо дар паҳлӯи ман ҷой мегирад». Дар ин ҷо Паёмбар (с) ангуштони ишораи ҳарду дастонашро ба ҳам пайваст. (Муслим, “Бирр”, “Сила”, 149).

7. Бачагонро нагузored, ки онҳо ба ҳамдигар хархашаю чангҷол кунанд ва аз онҳо он чизеро, ки зуррасашон нест талаб макунед. Аз онҳо ҳалимию хоксориро талаб кунед.

8. Ба бачаҳо намоз ва иҷрои дигар рукнҳои фарзро нишон диҳед. Паёмбар Муҳаммад (с) мегўяд: “Чун фарзанд ба синни ҳафт расид аз ӯ адои намозро талаб намоед. Агар дар даҳсолағӣ намоз нахонад, барои ин ўро ҷазо диҳед. Ва дар ин синну сол ҷомаи хоби ўро ҷудо кунед». (Абўдовуд, “Салот”, 26; Аҳмад ибни Ҳанбал, II, 180, 187).

9. Фарзандонро соҳиби илм гардонида, ба онҳо ин ё он касбро омўзонед, то ки вақте калон шуданд, тавонанд маблағеро ба даст оваранд. Алӣ ибни Абўтолиб гуфта аст: “Бачаҳои худро на танҳо барои замони ҳозира, балки барои замони оянда ба воя расонед, зеро онҳо барои оянда офарида шудаанд”.

10. Бачаҳо хонишро танҳо метавонанд бо иҷозати шумо шурўъ намоянд. Ба онҳо омўзонед, то хонишу қироатро бо калимаҳои ҳифзу нигоҳдорӣ аз ҳама гуна бадӣ оғоз кунанд ва онро бо хондани дуо дар ҳаққи падару модар ба анҷом бирасонанд.

11. Бачаҳоро дўст дошта, барои онҳо вақт ҷудо кунед, барои он ки онҳо ба ин чиз монанди ғизо эҳтиёҷдоранд. Паёмбар (с) бачаҳоро хеле дўст медошт.

Модарамон Оиша (р) мегўяд: “Як араб ба Паёмбар (с) чунин савол кард:” Оё Шумо бачаҳоро бўса мекунед? Мо бўса намекунем. Паёмбар (с) гуфт: “Чӣ метавонам бикунам, агар Аллоҳ Таъоло дили туро аз меҳру шафқат бегона карда бошад?” (Бухорӣ, “Адаб” 18;

Муслим, “Фазоил”, 64; Ибни Моча, “Адаб”, 3).

Нисбати бачаҳо боадолат бошед, бо тўхфаю навозиш миёни онҳо тафриқа наандозед. Паёмбар (с) мегуфт: “Аз Аллоҳ Таъоло тарсед ва ба бачаҳои худ адолати ягона пеша кунед”. (Бухорӣ; Муслим; Абӯдовуд, “Буюъ”, 83).

13. Бача ва духтари худро сари вақт оиладор кунед.

14. Дар ҳолати фавти фарзанд, сабру таҳаммул кунед. Паёмбар Муҳаммад (с) гуфт: “Он мусалмоне, ки се тифлаш ба балоғат нарасида фавтиданд, Аллоҳ Таъоло ўро вориди Ҷаннат мегардонад. Ўро пурсиданд:

“Оне, ки ду фарзандаш фавтида бошад?” Паёмбар (с) ҷавоб дод: “Ў низ ба Ҷаннат мебарояд”. Сипас боз ўро пурсиданд: Он касе, ки як фарзандаш мурда бошад?” Паёмбар ҷавоб дод: “Ва он касе, ки як фарзандаш мурда бошад, Аллоҳ Таъоло ўро ба Ҷаннат мебарорад. Қасам бар Оне, ки ҷони ман дар кафи дасти Ўст, ҳатто он тифле, ки норасо мурд, онҳоро ба Ҷаннат мебарорад, ба шарте, ки падару модар ин аҷру мукофотро доништа, дар вақти марги тифлон сабру таҳаммулро пеш гиранд». (Табаронӣ).

ҲАҚҚИ ПАДАРУ МОДАР БАР ФАРЗАНДОН:

Дар Қуръони карим омадааст:

﴿ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ

أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَهَرَّهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢١﴾

﴿ وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿٢٢﴾

«Ва Парвардигори ту ҳукм кард, ки ба ҷуз Худаш [дигаре]-ро ибодат макунед ва ба падару модар некӯкорӣ бикунад; агар яке аз онҳо, ё ҳарду назди ту ба калонсолӣ бирасанд, пас, ба онҳо «уф» магӯ ва бар онҳо бонг мазан ва ба онҳо сухани некӯ биғӯ! Ва аз [чиҳати] меҳрубонӣ бозуи фурутаниро барояшон паст кун ва биғӯ: «Эй Парвардигори ман, бар онҳо бибахшой, чунончи маро дар хурдсолӣ парвариш карданд!».

(Сураи Исро, 23-24).

1) Фарзандон ба падару модар муносибат ва муомилаи хуб

кунанд. Паёмбар (с) мегуфт: “Хўшнудии Худованд аз хўшнудии падару модар аст ва ғазаби Худованд аз ғазаби падару модар аст”. (Тирмизӣ, “Бирр”).

“Фарзанд наметавонад пурра тақдир кунад падарро ба ғайри фарзанде, ки фидя дода, падарро аз бандагӣ озод гардонад». (Муслим; Тиримзӣ).

2). Онҳоро дар муҳточию нодорӣ нагузорад. Расули Худо (с) фармуда аст: “Ҷаннат зери пой модарон аст”. (Анас нақл кардааст, Хатий расонидааст).

3) Дар вақти сўҳбат падару модарро ҳаргиз нороҳат нагардонад. Дар пеши онҳо ҳатто “уф” нагӯяд. Муҳаммад (с) мегуфт: “Хок бар сараш”, “хок бар сараш”, “хок бар сараш”.

Аз ӯ савол карданд:

-Ё, Расулуллоҳ (с) сухан дар бораи кӣ меравад?

-“Дар бораи он касе меравад, ки дар вақти падару модари ӯ пир шуданд, ё яке аз онҳо ба пирӣ расиданд, бар ҳаёт буд ва он натавонист ризояти онҳоро ба даст оварда, вориди Ҷаннат шавад», ҷавоб дод Паёмбари Худо (с). (Муслим “Бирр”; Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад”, II, 254).

4) Ба падару модар бо адабу меҳрубонӣ ва навозишкорона сўҳбат кунед, ба онҳо бо қаҳру ғазаб нанигаред. Паёмбари Худо (с) мегӯяд: “Беҳтарин ва мақбултарин амал дар назди Аллоҳ Таъоло дар вақташ хондани намоз ва муносибати хуб доштан ба падару модар аст». (Бухорӣ, “Адаб”, 1).

5) Агар падару модар шуморо даъват кунанд, зуд ба наздашон ҳозир шавед;

6) Ҳамаи амру фармони онҳоро бечунучаро иҷро кунед. (агар ин амру фармон бар хилофи нишондоди Шариат набошанд).

Бо кирдору рафтори худ падару модарро хушнуд гардонед. Муҳаммад (с) мегуфт: “Бузургтарини гуноҳҳо дашноми падару модар аст».

Ӯро пурсиданд:

Магар касоне ҳастанд, ки падару модарро дашном диҳанд? Ба ин савол ӯ чунин посух дод:

-Бале, чунин мешавад. Вақте, ки касе падари дигареро дашном медиҳад, он кас ба ӯ низ чунин ҷавоб медиҳад ва вақте, ки касе модари дигареро дашном медиҳад, ӯ низ ба дашномдиҳанда чунин

ҷавоб мегардонад”. (Муслим, “Имон”, 145; Тирмизӣ, “Бирр”, 4).

8) Дар назди падару модар бо овози баланду хашмгин ҳарф назанед.

9) Агар падару модар ба нигоҳубинӣ эҳтиёҷ дошта бошанд, бояд мо онҳоро бо иззату эҳтиром парасторӣ кунем.

10) Дар вақти роҳгардӣ, аз падару модар пеш нагузарем. Ҳангоми роҳгардӣ ва гузаштан беҳтараш ин аст, ки аз паси онҳо гузарем.

11) Бе иҷозат аз наздашон наравем.

12) Баъди даргузашти волидайн дар ҳаққашон дуо карда, аз Аллоҳ Таъоло омӯрзиши гуноҳхояшонро талаб кунем, дар ҳаққашон садақа диҳем, васияти онҳоро ба ҷо оварем, дӯстони онҳоро эҳтиром кунем ва аз тамоми амалҳои ношоиста эҳтиёту хуДДорӣ кунем, то ки сабабгори маломату сарзаниши онҳо нагардем. Паёмбар (с) мегӯяд: “Некӯтарини некиҳо он аст, ки инсон баъди вафоти падараш ҳамаи дӯстони падарашро дӯст дорад». (Тирмизӣ, “Бирр”).

Инчунин ӯ (с) дар бораи ҳуқуқи падару модар мегӯяд: “Аллоҳ Таъоло дар рӯзи Қазо ҳар киро хоҳад ҷазо медиҳад, аммо фақат касе ба муқобили раъйи волидайн амал кардааст, ҷазоро дар ҳаёти худ мебинад». (Мунтахаби ҳадисҳо, саҳ. 58).

Ҳаққи бародарон ва хоҳарон бар якдигар:

1) Бародарону хоҳарон бояд ҳадигарро самимона дӯстдоранд.

2) Бародарону хоҳарон- ҷузъи як чизи бутун ва ягона мебошанд. Ҳеҷ чиз набояд ин ягонагиро барҳам занад.

3) Бародару хоҳарон набояд барои мерос, пулу мол ба ҳамдигар чангу чанҷол кунанд.

4) Бародар ва хоҳари бузург барои хоҳарону бародарони хурд ҳамчун падару модар доништа мешаванд. Аз ин хотир бояд бародарон ва хоҳарони хурдӣ бародарон ва хоҳарони бузургро ҳурмату эҳтиром кунанд ва онҳоро ҳаргиз таҳқир накунанд, бародарон ва хоҳарони бузург бошанд, бояд бародарону хоҳарони хурдсоли хурдро дӯст дошта, баъди даргузашти волидайн онҳоро дар Ҳимоя ва тарбияи худ гиранд.

5) Бародарону хоҳарон бояд ба ҳамдигар ҳамеша неки кунанд ва кӯшиш кунанд, ки чи тавре барои худ нафъе меоваранд, ба-

рои дигар бародарону хоҳарон низ ҳамин тавр нафърасон бошанд.

ҲАҚҚИ ХЕШОВАНДОН БАР МО

Худованд дар Қуръон мефармояд:

﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۚ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ

وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا

مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ﴿٣٦﴾

«Ва Худоро бипарастед ва чизеро шарики Ӯ муқаррар макунад ва ба падару модар ва ба хешон ва ятимон ва гадоён ва ҳамсои хешованд ва ҳамсои бегона ва ҳамнишини наздик ва мусофир ва он, ки дасти шумо молик шуд, некӯкорӣ кунед! Ҳамонро Худо касеро дӯст намедорад, ки ботакабури худсито бошад». (Сураи Нисо, 36).

Дини мубини Ислом оиди масъалаи хешутаборӣ аҳамияти бузург медиҳад. Мусалмон бояд:

1. Ба хешовандон бо эҳтирому ва муҳаббат муносибат кунад. Паёмбар (с) мефармояд: «Шахсони ба Аллоҳ Таъоло ва рӯзи Қазо имоноварда бигзор дар ҳаққи хешовандон ғамхорӣ кунанд». (Бухорӣ, «Илм», 37; «Сайд», 8; Муслим «Имон», 74-77,120).

2. Агар хешовандон муҳтоҷ бошанд, ба онҳо кӯмак кунад; Паёмбари Худо (с) мегӯяд: «Эй мардумон! Ба ҳамдигар салом диҳед. Муносибати хешовандиро некӯ доред! Ҳамдигарро мууроот кунед! Вақте ки дигарон ба хоб мераванд, намоз барпо доред ва ба Ҷаннат бо осоиш ворид шавед». (Тирмизӣ; «Қиёмат», 42; Ибни Моҷа).

3. Ба дидорбинии хешовандон равед ва онҳоро фаромӯш накунад; ҳазрати Муҳаммад (с) мегӯяд: «Ҳар касе, ки алқоқаашро аз хешовандон қанда бошад, ба Ҷаннат (дар шумори аввалинҳо) ворид намегардад». (Бухорӣ «Адаб», 11; Муслим, «Бирр», 16-19).

«Ба дурустӣ, ки амали неки фарзандони Одам ба Парвардигор дар шаби панҷшанбе ба рӯзи чумъа пешниҳод мегардад ва амали некӯи ононе, ки муносибатро ба хешовандон қатъ кардаанд, қабул қарда намешавад». (Аҳмад бини Ҳанбал, «Муснад», II, 484).

4. Ба хотири қатъ нагаштани алоқа ба хешовандоне, ки дар

чойҳои дур зиндагонӣ мекунад, ба онҳо мактуб нависад ва ё ки занг занад. Паёмбар Муҳаммад (с) мегуфт: “Ононе, ки баракати неъмат ва дарозии умрро хоҳонанд, бигзор ба хешовандон муносибатро некӯ дошта бошанд». (Бухорӣ “Адаб”, 12; Муслим, “Бирр”, 16-17).

Барои мо амаку амма ва тағову хола монанди падару модар мебошанд. Онҳоро ҳурмату эҳтиром ва дӯст бояд дошт.

ҲАҚҶИ ҲАМСОЯ БАР МО

Баъди оилаи худ мо дар назди онҳое, ки дар қатори мо зиндагонӣ мекунад, масъулият дорем. Инҳо ҳамсояҳои мо мебошанд. Мо барои кӯмаку ёрӣ ба онҳо муроҷиат мекунем, шодиву ғамро бо ҳам мебинем. Дини мубини Ислом моро ба некӯ доштани муносибату муомила ба ҳамсоягон даъват мекунад. Аллоҳ Таъоло дар Қуръони карим ба мо ҳукму фармон медиҳад, ки ба ҳамсоягон муносибати некӯ барпо кунем. Ҳамчунин Паёмбар (с) мегӯяд: “Ҳамсоя лоиқу сазовори ин аст, ки агар бемор шавад, ба аёдаташ рав, агар мирад, ўро дафн мекунӣ, агар камбағал гардад, ба ў қарз деҳ, агар муҳтоҷӣ кашад, ба ў кӯмак мекунӣ, агар неъмате, ё ки хайру хубие дастрасаш гардад, ўро муборакбод мекунӣ, агар ба сараш фалокате ояд, ўро дилбардорӣ мекунӣ. (Табарӣ).

“Ҳар касе худ сер асту ҳамсояаш гурусна, ў аз мо нест”. (яъне имонаш заиф аст). (Ҳайсамӣ, “Маҷмуъу-з-завоид”, VIII, 167).

- Иморати худро бе ризояти ҳамсоя дар болои иморат ў боло набардор.

-Ўро аз оташи худ нигоҳ дор, бо бӯи деги худ, ўро нороҳат нагардон, косае аз таоми барои худ пӯхтаат, ба ў низ бидеҳ.

-Агар мева харидӣ, ҳамсояатро низ мурут намо, агар чунин накардӣ бачаҳоятро нагузор, ки дар кӯча пеши назари бачаҳои ҳамсоя мева хӯранд». (Ибни Ҳаҷар, “Фатҳу-л-борӣ”, X, “Адаб”, 31; “Ҷамъу-л-фавоид”, 1464).

Ибни Умар (р) ривоят мекунад, ки дар маконе ҳафт манзил мавҷуд буд. Боре ба яке аз хонадонҳои ин маҳал (ҳамаи сокинони ин ҷо саҳобагонӣ Паёмбар (с) буданд) чун садақа каллаи ғусфандро фиристониданд. Соҳибони хона тасмим гирифтанд, ки ҳамсояшон нисбати онҳо ҷиҳати ғизо бештар танқисӣ мекашад ва каллаи ғусфандро ба ў доданд. Ҳамсояи дуввум онро ба ҳамсояи сеюм дод. Ҳамсояи сеюм бошад, дар бораи ҳамсояи чорум фикр кард.

Ҳамин тавр садақа ҳамаи ҳафт ҳавлиро давр зад ва боз дар охир ба ҳавлии якум омад. (Ҳоким; “Фатҳу-л-борӣ” Ҳачари Асқалонӣ).

Ҳаққи асосии ҳамсоя бар мо

1) Ҳуқуқи ҳамсояро ҳамеша риоят намуда, бо сухану амал набояд боиси озор ва малоли хотири ӯ гардид. Паёмбар (с) гуфтааст: “Ҳазрати Ҷабраил роҷеъ ба ҳамсоя чунон маро маслиҳатҳои некӯе додааст, ки гумон кардам, ки ҳамсоя ба рӯйхатти меросхӯрони ман ворид карда мешавад”. (Бухорӣ, “Адаб”, 28; Муслим, “Бирр”, 140-141; Ибни Моҷа “Адаб”, 4).

2) Ҳангоми вохӯри ба ӯ салом диҳед, ё ки саломи ӯро ҷавоб гӯед.

3) Камбудихои ӯро нишон надода, гуноҳашро бахшед.

4) Аз хонаи худ истода ба он чизе, ки ӯ иҷоза надодааст, нигоҳ накунад.

5) Бо ҳамсоя ва фарзандони ӯ бо рӯи хуш сухан гӯед, дар шодӣ ва ғамаш шарик бошед.

6) Ба ҳамсоя маслиҳати муфидро, ки дар масъалаҳои ҳаёти ва динӣ ба ӯ манфиат меоваранд, дарег надоред.

7) Бо мағалу хархаша ҳамсояро нороҳат нагардонед. Дар вақти сохтани манзил ҳамсояро аз баҳрабардории рӯшноӣ ва ҳаво маҳрум нагардонед. Паёмбар (с) гуфтааст: “Ҳар касе, ки ба Аллоҳ Таъоло ва рӯзи Қазо боварӣ дорад, бигзор ҳамсояи худро озору коҳиш надихад”. (Бухорӣ, “Никоҳ”, 80, “Адаб”, 31,85).

8) Агар ҳамсоя ба қарз эҳтиёҷ дошта бошад, ба ӯ қарз диҳед. Паёмбар (с) мегӯяд: “Ҳар касе, ки бародарро аз эҳтиёҷ раҳо кунад, аз муҳтоҷии Аллоҳ Таъоло раҳо мегардад». (Тирмизӣ, “Ҳудуд”, 3; Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад”, II, 9);

9) Вақте ки фурӯши манзил пеш ояд, аввал аз назди ҳамсоя гузаред ва баъд ба дигарон пешниҳод кунед.

10) Ба аёдати ҳамсояҳои бемор равед, дар маросими дафни ҳамсоягон иштирок кунед, хешовандони мутаваффоро тасаллию дилбардорӣ кунед. Паёмбар (с) мефармояд: “Беҳтарини дӯстон назди Аллоҳ Таъоло он касест, ки бо дӯстонаш муносибати хуб дорад, беҳтарин ҳамсоя назди Аллоҳ Таъоло он касест, ки бо ҳамсояҳои муносибати хуб дорад”. (Тирмизӣ, “Бирр”; Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад”, II, 168).

Ҳар чиро, ки ба худ писанду раво медонӣ, барои ҳамсоя низ писанду раво дон, ҳар амалеро худ қабул надорӣ, дар ҳаққи ҳамсоя онро раво мадор.

Агарчи ҳамсояҳо мусалмон набошанд ҳам, мо муваззафем, ки бо онҳо муносибати хубу ҳасана дошта бошем. Ҳамеша дар тӯли таърихи Ислом чунин буд.

Боре Абдуллоҳ писари Умар (р) ба хизматгори худ амр намуд, ки ғусфандеро забҳ кунад ва ғўшташро ба ҳамсоягон тақсим карда диҳад. Ва таъкид кард, ки аввал ғўштро ба ҳамсояҳои ғайри мусалмон тақсим кунад. Ў ин суханро се маротиба такрор кард. (Алӣ Қорӣ, “Шарҳи Айну-л-илм”, ҷилди I, саҳ. 291).

Дини мубини Ислом ҳар яки моро вазифадор мекунад, ки дар зиндагии худ ҳамеша қоидаҳои ҳамсоядорӣ дар боло овардашударо риоя ва ба ҷо оварем. Аммо, мутаассифона, имрӯзҳо мо аз ин таълими башардӯстонаи Ислом хеле дур гардидаем. Бисёри мо ҳамдигарро аз наздик намешиносем, ба якдигар салом намедиҳем, гарчи солҳои тӯлоние дар як макон, паҳлӯи якдигар, ҳаёт ба сар мбарем. Ин ҷо чӣ расад аз кўмаку ёри ба ҳамдигар!? Мо мусалмонон бояд қадам ба қадам ин ҳолатро тағйир дода, худ намунаи дўстию рафоқат ва покдилию боинсофӣ бошем.

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. Ислом ба оила чӣ гуна аҳамият медиҳад?
2. Ҳаққи зану шавҳар бар якдигар чӣ гуна мебошад?
3. Ҳаққи фарзандон бар падару модар чӣ гуна аст?
4. Вазифаи фарзандон дар назди падару модар аз чӣ иборат аст?
5. Бародар бар хоҳар ва хоҳар бар бародар байни худ чӣ гуна ҳақ доранд?
6. Хешовандон бар ҳамдигар чӣ гуна ҳақбар мебошанд?
7. Ҳамсоягон бар якдигар чӣ гуна ҳақ доранд?

ҚИСМИ IV ҲАҚҚИ АТРОФИЁН БАР МО

- Ҳаққи одамон бар мо.
- Ҳаққи ҳайвонот бар мо.
- Вазифаҳои маънавий-ахлоқии мусалмон.
- Дар Ислом чӣ манъ карда шудааст?

ҲАҚҚИ ОДАМОН БАР МО

1. Ба ҳеч кас зарар нарасонидан.

Дини мо ба моликият, ҳаёт, манзил, озодӣ ва шаъну шарафи инсон расонидани зарарро манъ мекунад. Мусалмон ўҳдадор аст, ки ҳуқуқи дигаронро эҳтиром намуда, эҳтиёт кунад то ба ягон кас бо сухану кирдораш зиён нарасонад. Ин яке аз муҳимтарин нишонаҳои мусалмони боимон аст. Расули ақрам (с) фармудааст: “Мусалмон касест, ки аз дасту забони ӯ касе озор набинад”(ин чӣ дар мадди назар аст; ба дигар мўъмин расонидани зарару зиён бар симои мусалмон созгор нест). (Бухорӣ, “Имон” 4, 5, “Риққат” 26). “Худованд мутобиат кардани бародаронтоиро бар шумо муқаррар сохт, он кас, ки бародараш дар тобеати ўст, бигзор ғизою пўшокро тақсим намуда, ба вай меҳнати вазнинро нафармояд. Агар фармояд, бигзор ба ў ёрӣ кунад. (Бухорӣ, “Имон” 22, “Адаб”, 44; Муслим, “Имон”, 38).

2. Ба инсонҳо ёрӣ расонидан.

Чеҳракушоду хушмуомила будан, расондани кўмак ба эҳтиёчмандон, раҳнамоӣ намудани роҳгумкардагон ва амсоли инҳо. Паёмбар, (с) мефармояд: “Чун мардумони беҳирад набошад, ки мегўянд: “Мо бо онҳое, ки нисбатамон муносибати хуб доранд, хуб муносибат мекунем ва бо онҳое, ки ба мо зарар мерасонанд, зиёнашон мерасонем”. (Тирмизӣ, “Бирр”, 62). “Ба ҳар як амали неки инсоне, ки мутобиқи Ислом зиндагонӣ мекунад, аз даҳ маротиба ва бештар, то ҳафтсад маротиба савоб ҳисоб карда мешавад, ба кирдори зиште, ки анҷом додааст ба ў як ҷазо навишта мешавад”. (Бухорӣ, “Имон”, 31; Муслим, “Имон”, 205).

Абўбарзо (р) бо чунин суханон ба Паёмбар (с) муроҷиат кард: “Ё Расулаллоҳ! Ба ман ягон чизи манфиатоварро омўзон”. Ҷавоб дод: “Аз сари роҳи мусулмонон он чӣ ба онон зарар меорад, барта-

раф соз”. (Муслим, “Бирр”, 131, 132; Ибни Моча “Адаб”, 7).

3. Эҳтиром ба калонсолон ва меҳрубонӣ бо хурдсолон.

Эҳтироми падару модар (волидайн), бародарони бузургу хоҳарон, муаллимон ва аз худ бузургон. Паёмбар (с) фармудааст: “Чавоне, ки пиронсолро ба хотири синну солаш эътироф мекард, Худованд ба ӯ дар пиронсолиаш касеро мефиристад, ки ӯро эҳтиром намояд”. (Тирмизӣ, “Бирр”, 75).

Ба онҳое, ки хурду танҳо ва заъифанд, ёрӣ расонидан, ба ятимон зоҳир намудани меҳрубониву шафқат. Расули акрам (с) фармудааст: “Он касе, ки ба хурдсолон шафқат зоҳир намекунад, байни мо беҳтар нахоҳад шуд”. (Тирмизӣ, “Бирр”, 5).

“Касе, ки яtimi мусалмонеро парасторӣ намуду сер гардонд, бешубҳа, Худованд ворида Биҳишт мегардонад, агар ӯ гуноҳҳои нобахшиданӣ накарда бошад”. (Тирмизӣ, “Бирр”, 14).

4. Ба яқдигар салом додан.

Ҳангоми вохӯрӣ мусалмонон ба ҳамдигар салом мегӯянд. Салом додан суннат асту посухи он фарз, яъне ўҳдадорист. Афзал аст, ки хурдон нахуст бузургонро, раҳгузарон нишастагонро салом диҳанд, чавоби “салом” бародарии мусалмононро таҳким мебахшад. Паёмбар (с) фармудааст: “Мусалмонро назди мусалмон шаш ҳақ аст: ҳангоми вохӯри ба ӯ салом гӯяд, даъвати ӯро бипазирад, маслиҳаташ бидиҳад, агар ӯ аз чизе бихоҳад, бидҳад, агар атса зада **“Алҳамдулиллоҳ”** гӯяд, дар посух **“Ярҳамукаллоҳ”** бигӯяд, ҳангоме, ки бемор аст, ӯро аҳволпурсӣ намояд, чун ин оламро падруд гуфт, дар ҷанозааш ширкат намояд. (Муслим, “Салом” 6; Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад”, II, 68).

Аз Абдуллоҳ ибни Амр (р) ривоят шуда; “Нафаре пурсид: “Ё Расулуллоҳ! Дар Ислом чӣ беҳтар аст?” “Сер гардонидани гурусна, салом додан ба шиносу ношинос”. Посух дод Расулуллоҳ (с). (Бухорӣ, “Имон”, 6, 20; Муслим, “Имон”, 63).

“Наврасидагони шумо бигзор ба ҳозирбудагон ва тарккунандагонатон ба бозмондагон салом гӯянд. Ва аз рӯи аҳамиятноки саломи аввалро бар саломи сонӣ мебояд афзал донист”. (Тирмизӣ).

Аз Анас (р) ривоят шудааст:

«Ҳангоми вохӯрӣ бо кӯдакон Анас бо онон салом дода, ме-

гуфт: “Паёмбар (с) низ чунин мекард”. (Бухорӣ; Муслим, “Салом”, 15; Абӯдовуд, “Адаб”, 47).

5. Дилозурда нашудан.

Агар мусулмонон байни ҳам хархаша кунанд, навобаста аз сабабҳои он, бояд мусолиҳа намоянд. Паёмбар (с) гуфтааст: “Ба мусулмонон рухсат надихед, ки байни якдигар аз се рӯз зиёд қаҳрӣ бошанд”. (Абӯдовуд, “Адаб”, 47).

Аз ин ҳадис бармеояд, ки муддати зиёд қаҳрӣ будан, ё хархаша намудан гуноҳ аст. Ин далел тавассути ҳадиси дигар низ тасдиқ мешавад: “Тамоми сол бо бародари мусалмони худ қаҳрӣ будан ин гуноҳест, монанди хуни ўро рехтан”. (Абӯдовуд, “Адаб”, 47).

6. Ошті додани қаҳришудагон.

Агар нафаре бинад, ки ду мусулмон бо ҳам ҷангу ҷидол доранд, вазифадор аст, ки онҳоро ошті диҳад.

Дар Қуръони карим омадааст:

«Ҷуз ин нест, ки мўъминон бародарони якдигаранд, пас, миёни ду бародари хеш сулҳ кунед ва аз Худо битарсед, то бар шумо раҳм карда шавад!». (Сураи Ҳуҷурот, 10).

Расули Худо (с) гуфт: “Беҳтарин садақа ошті додани онҳоест, ки қаҳриянд”. (Ҳадисҳои мунтахаб, саҳ. 237).

7. Ҳолпурсии наздикон.

Мусалмон бояд аз волидайнӯ ақрабо ва дўстон дидан намо-яд. Ҳангоми дидорбинӣ ба ҷӣ бояд тавачҷӯҳ кард:

а) Барои дидидорбинӣ вақти мувофиқро бояд интихоб кард.

б) Бо ҳузури худ мизбононро хаста нагардонидан.

в) Аз рӯи имконот роҷеъ ба сафари худ барвақтар иттиллоъ додан.

г) Бо чеҳраи кушода ва болида рафтан.

д) Ба хона ва ё ҳуҷраи касе бе иҷозат ворид нашудан.

8. Меҳмонро қабул кардан.

Меҳмоннавозӣ як ҷузъи ҷудонопазири дини мо маҳсуб гардида, дар расму оини мардуми мусалмон мавқеи муҳимро ишғол менамояд. Дар таърих мусалмонон ҳамеша аз меҳмоннавозии худ иф-

тихор доштан. Паёмбар (с) мегуфт: “Ҳар, ки ба Худову рӯзи Қиёмат имон дорад, бигзор меҳмонашро гиромӣ дошта, ўро таъом диҳад”. (Бухорӣ “Адаб», 31; 85; Ибни Моча “Адаб», 5).

“Қабули меҳмон то се рӯз идома мекунад, вале беҳтарин қабул як рӯзу як шаб аст. Харочоте, ки барои меҳмони аз ин муҳлат бештар меистад, чун садақа доништа мешавад. Аз ин муҳлат зиёд дар меҳмонӣ будан, иҷозат нашудааст”. (Бухорӣ “Адаб», 31; Муслим).

Ҳаққи асосии меҳмон бар мо.

- а) Меҳмонро бо салому суханони меҳрангез қабул намудан.
- б) Ба иззату иқром қабул намуда, онҳоро таъом додан.
- в) Дурушту чеҳрагирифта набудан ва кўдакони хизматгоронро сарзанишу ҷанҷол накардан.
- г) Агар меҳмонон бираванд, онҳоро гусел кардан.

9. Даъватро пазируфтан.

Агар барои рафтани ягон сабаб набошад, бояд даъвати бародари мусалмонро қабул кард ва аз он чӣ ў пешкаш менамояд, истифода намуд. Ин муҳаббати байни мусалмонро қувват мебахшад. Муҳаммад (с) гуфтааст: “Агар бародари мусалмон шуморо ба туйи арӯсӣ, (ё ба ҷои дигар) даъват намояд, онро бипазиред”. (Бухорӣ, “Никоҳ», 74; Муслим, “Никоҳ», 100).

Расули акрам (с) байни дорову нодор фарқ намегузошт. Агар ўро ҳатто хизматгор ҳам даъват менамуд, қабул мекард. Паёмбар (с) гуфтааст: “Бадтарин зиёфат-зиёфати арӯсиест, ки дар он танҳо тавонгарон даъват шуда, нотаъвонон фаромӯш гардидаанд”. (Бухорӣ, “Никоҳ», 72; Муслим, “Никоҳ», 107, 108).

“Мусалмонро бар мусалмон панҷ ҳақ аст: посух бар саломи ў; аёдати ў ҳангоми беморӣ; ширкат дар ҷанозаи ў; қабули даъвати ў; чун атса занад, бар вай тансиҳатӣ хоستان”. (Бухорӣ “Ҷаноиз», 2; Абӯдовуд, “Атъима», 1).

10. Айбҷӯӣ накардан

Мусалмон набояд ба ҳаёти ғайр даҳолат намуда, камбудихои дигаронро эрод гирифта, дуруштгӯфторӣ кунад. Вақте ки хатои бародари мусалмонро мушоҳида намуд, бе таҳқиру сарзаниш бояд

холисона онро ислоҳ кунад. Паёмбар (с) фармудааст:

“Ҳар ки нуқсонҳои мусалмонро пинҳон дорад, Аллоҳ Таъоло нуқсонҳои ӯро дар дунёву ва рӯзи Қазо ниҳон медорад. Ва Худованд ходимеро, ки бародари худро кӯмак медиҳад, кӯмак мекунад». (Муслим, “Зикр», 38).

Ҳасани Басрӣ (р) гуфтааст: “Шумо соҳиби имони комил намешавед то даме, ки дар камбудии худ айби дигаронро мебинед”.

Аз ин рӯ, дар навбати аввал ба худ бояд таваҷҷӯҳ намуд, пеш аз он ки ба дигарон назар афканед, аввал хатоҳои хешро ислоҳ кунед.

11. Бахшидани бадӣ.

Инсон, ки соҳиби хулқи хуш аст, бояд тавони бахшидани бадӣ ва некӯӣ кардан бар ивази он дошта бошад. Паёмбар (с) фармуда: “Он касе, ки соҳиби ин се сифот аст, бо лутфи Илоҳӣ ворида Биҳишт мешавад. “Қадам авсоф?”. -Пурсиданд асҳоб. “Додан (бахшидан) ба касе, ки ба ту намениҳад, рафтан ба касе, ки ба (хонаи) ту намеояд, бахшидани рондашудагон”. (Ҳадисҳои мунтахаб 221).

“Аз Худованд битарс, ҳар кучое бошӣ ва ҳар касе бошӣ. Бо хубӣ бадиро ислоҳ кун. Бо мардум бо беҳтарин равиш муносибат нам”. (Тирмизӣ, “Бирр”, 55 Дорамӣ, “Риққат”, 47; Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад”, III, 5).

12. Аёдати бемор.

Мусалмон бояд бародари беморгаштаро аёдат кунад, вале дар соати барои ӯ мувофиқ, на дар ҳангоми таомхӯрӣ, истеъмоли доруворӣ, истироҳат ва ё лаҳзае, ки ӯ дарди сахтро аз сар мегузаронад.

Назди бемор набояд зиёд нишаст. Танҳо дар сурати дархост намудани бемор ва хушоянд будани аёдаткунандаҳо. Дар назди ӯ бозмондан ҷоиз аст. Ба бемор зеҳн монда нигоҳ накунад, аз ӯ камтар савол карда, бо лутфу меҳрубони сӯҳбат намояд. Илова бар ин, аз суханоне, ки беморро хаста месозанд, худдорӣ кунад. Доир ба марги фавтидагон набояд сухан кард. Барои шифои ӯ сидқан дуо кардан лозим аст.

Паёмбар (с) фармудааст: “Гуруснагонро бихӯронед, беморонро аёдат намоед ва ходимони хешро озодӣ бахшед”. (Бухорӣ,

“Атъима Дорамӣ).

“Аёдаткунандаи бемор то бозгаштан ба хонааш вориди биҳишт аст”. (Муслим, “Бирр”, 39; Имом Молик, “Муватта” 17).

Паёмбар (с) бо дасти росташ чанде аз беморонро сила намуда, мегуфт: “Худованд, ўро аз мушкилӣ раҳо соз! Шифояш бахш, ки аз Шифокунандагонӣ. Нест шифои дигаре ҷуз аз ҷониби Ту, ўро шифо бахш, то аз бемориаш асаре боқӣ намонад”. (Бухорӣ, “Тиб”).

Олими бузурги Исломи Имом Ғаззолий (р) гуфтааст: «Бандаи Худо бояд аз Ў барои бадбахтиҳо ташаккур кунед, зеро дар ин дунё барои мўъминон, ба ҷуз қуфру гуноҳҳо бадбахтии дигаре нест. Дар мусибат шояд бар ту манфиате ниҳон бошад, вале ту аз ин чиз огоҳ нестӣ. Худованд беҳтар медонад, ки чӣ хуб асту чӣ зишт. Он чӣ, ки ту бар худ зишту бад медонӣ, шояд дар асл бароят хуб бошад”.

Беҳтарину беҳавфтарин роҳ ин ризо будан дар баробари тақдир аст ва дар ҳама аҳвол Аллоҳ Таъолоро бояд шукр кард.

13. Ширкат кардан дар намози ҷаноза.

Ҳаққи охирини мо назди мусалмони фавтида, ин гусел намулдани ӯ ба роҳи охирин, ширкат дар намози ҷаноза ва дуои бахшиши гуноҳони ӯ аз Худованди бузург аст. Паёмбар (с) мегӯяд: “Агар касе ба савоб эътимод дораду онро аз Худованд интизор аст, фавтшударо бояд то ғӯристон гусел намояд, бар ӯ намози ҷаноза гузорад ва он ҷо то дафн карданаш бозмонад, дар ин сурат Аллоҳ ба вай ду қирот музд ато намояд, ки ҳар кадом чанд баробари кўҳи Ўҳуд аст. Ва касе, ки ҷанозаро хонаду то дафн кардан мунтазир нашавад, вайро як қирот музд аст”. (Бухорӣ, “Имон”, 35).

Имом Ғаззолий (р) фармудааст: “Инсонии хирадманд бояд ба нафси хеш гӯяд: “Дар ман ягона сармоя аст, ки он ҳаёт мебошад”. Ин сармоя чандон арзишманд аст, ки ҳатто як нафаси онро баргардонидан ғайри имкон аст. Ҳама нафасҳои он ҳисобшудаанд. Аз ин рӯ, онҳоро баҳри некӯӣ истифода намоед ва ба ин ҷаҳон чунин назар кун, ки гӯё фардо мемириӣ. Узвҳои худро аз ҳаром ҳифз намоед ва худотарсу парҳезгор бош”

14. Ба бародарони мўъмини худ беҳбудиро раво бин.

Мусалмон ба бародари худ бояд он чӣ ба худ меписандад, раво донад ва он чӣ намписандад, раво надонад. Паёмбар (с) ме-

фармояд: “Табассуми ту ба бародарат- садақа аз туст. Ва даъвати ту ба хувиву манъ карданат аз зиштӣ, садақа аст. Ва дастури ту ба роҳи ҳақ низ бар гумроҳшуда садақа аст. Аз роҳ тоза намудани сангу регу хору хас ва устухон садақа аз туст. Ва ба бародар бурдани об ҳам садақаи ту мебошад”. (Тирмизӣ, “Бирр”, 36).

Имом Ғаззоли (р) фармудааст: «Эй фарзанд, ҳар чизе, ки мегузараду воқеъ мегардад, бо иродаи Ҳақ аст. Касеро ғаниву каси дигарро фақир, якеро солиму дигареро маъюб ва нафареро олиму дигареро ҷоҳил халқ кардааст. Ҳамоҳангии ин олам маҳз ҳамин тавр ҳифз мешавад. Агар ба мардуме, ки аз сатҳи ту поёнанд, дучор оӣ, таҳқирашон макун. Бо онҳо мутакаббирона муносибат макун, зеро мумкин буд, ки ту дар ҷои онҳо қарор дашта бошиву онҳо бар ҷои ту. Дар ин бора тафаккур намуда, бо чунин афрод дӯстӣ кун. Дар муносибат бо онҳо самимию хоксор бош, одамият ва диёнати ҳешро ҳифз кун. Танҳо бо чунин роҳ метавонӣ саодатро ба даст оӣ.

Меҳоҳӣ дар дунёву охират осуда бошӣ, ҳеҷ касро маранҷон! Агар инсонӣ хурдтар аз худро бинӣ, бигӯ: “Гуноҳони ӯ камтар аз гуноҳонӣ ман аст”, агар бузурғтар аз ҳешро бинӣ, гӯӣ: “Савобҳои ӯ бештар аз ман аст. Дар ӯ бисёр авсофи хуб ниҳон аст, ки онҳоро ман мушоҳида кардан наметавонам”.

Агар олимро бубинӣ, бо худ биандеш: «Дар ӯ донишест, ки худро наҷот медиҳад”. Вале агар донишмандеро ки аз ту камтар медонад, вохӯрӣ, бигӯ: “Ӯ намедонад, бинобар ин, шояд Худованд ӯро бибахшад”. Ҳатто ҳангоме, ки ба беимон (мункари ҳақ) вомахӯрӣ, биандеш, ки шояд Худованд бар ӯ имон ато намуда, гуноҳашро бахшад ва дар назди Аллоҳ Таъоло бегуноҳ ҳашир гардад. Ҳарчанд, ки ҳешро бишиносиву худро аз дигарон бартар нашуморӣ, ҳамон қадар мақоми ту назди Худованд баланд мегардад”.

ҲАҚҚИ ҲАЙВОНОТ БАР МО

Дини мубини Ислом муносибати хуб кардан ба ҳайвонотро ташвиқ мекунад. Зарар нарасонидан ва дилсӯз будан ба онҳо яке аз вазифаҳои мо мебошад. Паёмбар (с) дар бораи зане нақл мекунад, ки бо гурба бераҳмӣ зоҳир намуд (онро маҳбус карда, чизе нахӯронид, ки дар натиҷа фавтид) ва барои ин кирдораш дар Ҷаҳаннам афтод. Ҳамчунин, Расули ақрам (с) роҷеъ ба зани гунаҳкоре ривоят мекунад, ки бо сағ шафқат зоҳир намуд. Боре ӯ дар роҳ ба ташнагӣ ду-

чор шуд. Бо дарёфти чоҳ ташнагии худро шикаста, сагери дид, ки аз асари ҳамин ҳолати ташнагӣ хокро мелесид. Зан дигар бора ба чоҳ ворид шуда, дар пойафзоли худ об гирифта, онро бо доштани дандон аз чоҳ берун овард ва сагро аз ташнагӣ наҷот бахшид. Худованди бузург аз ин зан розӣ шуда, гуноҳҳои ӯро бахшид. (Бухорӣ, “Анбиё», 54; Муслим, “Салом”, 151, 154, “Бирр”, 133; Насой “Кусуф”, 14).

Ибни Умар (р) хабар медиҳад: “Паёмбар (с) он касонери, ки ба ҳайвонот азобу дард мерасониданд, лаънат кардааст”. (Бухорӣ, “Забоиҳ”, 25; Насой; Дойраамӣ).

Дар Шариат роҷеъ бо нигоҳ дошти ҳайвонот якчанд маҳдудиятҳо вучуд доранд. Масалан, дар хона нигоҳ доштани сағ ва парвариши хинзир (хук) иҷозат нест.

Паёмбар (с) гуфтааст: “Малоик ба хонае, ки дар он сурат (тасвир) ва сағ аст, ворид намешаванд”. (Муслим, “Либос», 83,87).

Касе, ки ба чуз саги шикорӣ ва чӯпонӣ, дигар сағ нигоҳ мебарорад, ҳар рӯз амалҳои хайраш ду қирот кам мешаванд”. (Бухорӣ, “Ҳирс”, 3; Муслим).

Сагон, чун махлуқоти дигар, аз ҷониби Холиқ барои хизмати инсонҳо таъин шудаанд. Мутаассифона, дар замони муосир акси ин чизро мушоҳида кардан мумкин аст. Одамон дар ҳучраҳои хеш сагонро парвариш намуда, ҳатто дар хобгоҳашон имкони истироҳат кардани онҳоро фароҳам меоранд ва барои онон маблағи калонро харҷ мекунанд. Дар як қатор мамлакатҳо миқдори сагон ба ҳадде афзудааст, ки онҳо ҳатто ба роҳгузарон ҳучум мекунанд. Одамоне, ки ҳайвоноти худро нигоҳубин намуда, ба онҳо ғизои хуб ва табобат таъмин мекунанд, ба марги гуруснагон ва фақру бемориҳои ҳазорон одамон бетафовутанд.

Баъзе аз навхонадорон ба ҷои таваллуди фарзанд парвариши сагро афзал мешуморанд. Ин ҳама аз надонистани фармоишоти Илоҳист, ки ин инсонро аз ҳақ мунҳариф месозад.

ВАЗИФАҲОИ МАЪНАВИЮ АХЛОҚИИ МУСАЛМОНОН

Мусалмон бояд;

1) Бешубҳа, ба рукнҳои имон эътимоду боварӣ кунад ва шаҳодат диҳад.

2) Кӯшиш намояд, ки улуми динро аз худ кунад, Қуръони ка-

римро тиловат кунад ва зикру саловот бифиристаду андешаашро аз бадихо пок созад.

3) Ибодатро चुнончи Аллоҳ Таъоло фармуда ва Паёмбар (с) онро ичро намудааст, ба чо орад. Тану चुони худро барои риояи шариаат истифода кунад.

4) Аз он чи Шариаат манъ кардааст (масалан, нӯшидани шароб, қиморбозӣ, дуздӣ ва амсоли онҳо) канорагирӣ кунад.

5) Аз фиребу найранг, қасамҳои дурӯғ, шаҳодати бардурӯғ, бадгуфторӣ (бадлафзӣ) дурӣ ва парҳез намояд. Паёмбар (с) гуфтааст: “Ҳақчӯ бошед! Дар ҳаққиқат, ҳақчӯӣ ба хайру хубӣ меорад ва хубӣ ба Биҳишт. Агар инсон ростгуфтор асту бо ростӣ умр ба сар мебарад, ӯ дар назди Худо ростгӯ ҳашр мешавад. Аз дурӯғ бипарҳезед! Дурӯғ ба гуноҳ меорад, гуноҳ ба Дӯзах. Агар инсон дурӯғ гуфтанро идома диҳад, ӯ дар назди Худованди мутаъол дурӯғгӯ бармехезад”. (Бухорӣ, “Адаб», 69; 85; Муслим).

“Аз дурӯғ бипарҳезед. Ба дурустӣ ки он ба бадӣ мушабеҳ аст. Содиркунандаи ину он ҳам дар оташанд». (Муслим, “Бирр”, 103-1054; Абӯдовуд, “Адабин”, 80).

6) Бо гуфтору кирдор озор нарасонед. Паёмбар (с) гуфтааст: “Ҳар, ки ба Худову рӯзи Қазо имон дорад, бигзор сухани хуб гӯяд ва ором бошад”. (Бухорӣ, “Адабин”, 31,85; Муслим, “Имон”, 74).

7) Бар ваъда вафо карда, дар назди ӯ чӣ ба амонат гузошта шудааст, хиёнатӣ ғадр накунад. Паёмбар Муҳаммад (с) фармудааст: “Бо ҳамдинони хеш баҳсу муҷодила макун ва ҳазлу шӯҳӣ ва он чӣ анҷом дода наметавонӣ, ваъда макун”. (Тирмизӣ).

8) Барои ҳар амали ночиз ба ҳашм наояд. Чӯхати камбудихои ошкоршуда ғазоби худро зоҳир накунад. Кӯшиш намояд, ки шарафи худро ҳифз намояд.

9) Вазифаи хешро дар беҳтарин сурат ичро намояд, асрорро ҳифз кунад. Ҳамеша самимӣ ва эҳсоси шарм кунад.

10) Аз ихтилофангезӣ байни мардум бипарҳезад.

Дар Қуръони карим омада :

«Ва фитна андохтан аз куштан сахттар аст».

(Сураи Бақара, 217)

11) Аз нифоқ дур бошад, амал набояд муқобили гуфтор бошад. Муҷодалакардагонро созиш диҳад. Паёмбар (с) фармудааст: “Бешубҳа, бадтарини инсонҳо - инсони дурӯя аст, ки бо як चुониби рӯ

ба ин ва як ҷониби рӯ ба он нигоҳ мекунад”. (Бухорӣ, “Маноқиб», 1; “Адаб”, 52; Муслим, “Бирр», 98).

“Худованд ҳар касеро, ки аз рӯи нифоқ, на аз барои Ӯ хайр мекунад, сарзаниш мекунад. Парвардигор асрори касеро, ки риёкорона хайр мекунад, фош месозад”. (Бухорӣ, Муслим).

“Мунофиқӣ се нишона дорад; дурӯғ дар сухан, хилофати ваъда ва хиёнат дар амонат”. (Бухорӣ, “Имон”, 24; Муслим, “Имон», 106-108).

12) Бо мардуми хушахлоқ дӯстӣ карда, аз одамони бад дур будан лозим аст;

Имом Ғаззоли (р) фармуда: “Эй фарзанд! Бо кӣ муошират кардани ту бисёр зарур аст. Себи пӯсида ҳеч гоҳ солим намешавад, агарчи онро дар зарф бо себҳои хуб ҳам гузорӣ. Аз он себҳои дигар ҳам метавонанд пӯсанд. Аз ин рӯ, ҳамеша дар ҳалқаи одамони некҳо бош. Дӯсти хуб мисли атрфурӯш аст, ё ту аз ӯ атриёт мехарӣ, ё ӯ туро муаттар месозад ва ё хоҳу ноҳоқ хушбӯй бар ту асар мегузорад.

Инсон бо касонест, ки онҳоро дӯст медорад ва дар рӯзи Қазо низ бо онҳое ҳашр мешавад, ки дар ин дунё дӯсташон медошт. Бинобар ин, дар сӯҳбати олимоне ширкат намо, ки қору амолашон тибқи донишҳои аз дӯстони Ҳақ фарогирифта мебошад”.

13) Мутақаббир мабош: Паёмбар (с) фармудааст: “Вориди Биҳишт нашавад шахсе, ки дар вучуди ӯ заррае кибр бошад”. (Муслим, “Имон”, 91).

“Касе, ки худро бузург шуморида, мутақаббирона рафтор мекунад, ҳангоми ҳашр гаштан ғазаби Худоро эҳсос менамояд”. (Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад”, II, 118).

14) Ҳасад нахӯрдан: Паёмбар Муҳаммад (с) фармудааст: “Аз ҳасад бипарҳез. Ба дурустӣ, ки ҳасад хубиро барбод медиҳад, чунон ки оташ ҳезумро”. (Ибни Моҷа “Зухд”, 22, Абӯдовуд, “Абабин”, 44).

“Дар қалби банда имону ҳасад ба ҳам намеоянд”. (Насай, “Ҷиҳод”, 8).

15) Падару модарро эҳтиром намояд ва аз анҷом надодани он чизе, ки барои онҳо зиёновар аст, худорӣ кунад.

16) Хурдонро дӯст дошта, бузургонро эҳтиром намояд.

17) Бо ҳамсоиягон муносибати хуб дошта бошад ва онҳоро

наранчонад.

18) Баробари поймол намудани ҳуқуқи касе, аз ӯ узрхоҳӣ намуда, ба осебдидагон зарари овардаро чуброн кунад ва аз Аллоҳ Таъоло авфи гуноҳ тавалло кунад.

19) Озордихандаро бахшад ва аз ӯ қасос нагирад.

20) Дар ин ҳаёт чунон зиндагӣ кунад, ки гӯё абадан ҳаёт ба сар мебарад ва ба ҳаёти оянда чунон тайёри бинад, ки гӯё пагоҳ фавт меёфта бошад, ба роҳи ҳалол ризқу рӯзӣ ба даст оварад.

21) Барои ба ҳама некӣ кардан кӯшиш кунад, ба камбағалону нодорон ва одамони танҳо кӯмак намуда; бо дасту дили кушод садақа диҳад.

22) Дар роҳи Аллоҳ Таъоло фидокор буда, ҳар чӣ, аз дасташ ояд, онро анҷом бидиҳад.

23) Тамасхур накунад, худро аз дигарон боло нагирад, ба ҳама муносибати хуб намуда, хоксор бошад. Паёмбар (с) мефармояд: “Ба дурустӣ, ки Аллоҳ ба ман ваҳӣ нозил кард, фурутан бошед, бо ҳамдигар худписанду ҳавобаланд ва исрофкор набошед”. (Муслим, “Қаннат”, 64; Абӯдовуд, “Адаб”, 40; Ибни Моча, “Зухд”, 16).

24) Ҳамаи мусалмононро бародари худ ҳисобед. Паёмбар Муҳаммад (с) гуфтааст: “Аз гумону шубҳа каноргирӣ кунед, ба дурустӣ, ки гумон аз дурӯғ бадтар аст. Ба ҳар чиз гӯш надихед, кунҷковӣ накунад, бо якдигар ҳарифӣ накунад, ҳасад нахӯред, ба ҳамдигар душманӣ накунад, аз якдигар рӯй нагардонед. Бандаи Худо бошеду бародари ҳамдигар”. (Тирмизӣ, “Бирр”, 55).

25) Аз ноилоҷию сахтӣ ноумед нашавед, сабуру ботамкин бошед. Паёмбар (с) мегӯяд: “Ба ҳар одами бо босабру тамкин Аллоҳ Таъоло боз сабру тамкин ато мегардонад. Ба ҳеҷ касе неъматӣ беҳтаре, аз сабру қаноат дода намешавад». (Тирмизӣ, “Бирр”, 76).

“Ҳароина, ба касе нигаред, ки ӯ аз шумо кӯтоҳдаст аст, на ба касе нигарист, ки ӯ аз шумо болотар аст. Ба дурустӣ ки ин барои бо шукру сипос, қадрдонӣ кардани неъматҳои додаи Аллоҳ Таъоло хеле зарур аст». (Тирмизӣ, “Қиёмат”, 58; Ибни Моча, “Зухд”, 9; Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад», II, 254).

Дар Қуръони карим гуфта шудааст:

وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا

بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾

«Қасам ба замон, ки ҳароина ооами оар зиен аст, магар онон, ки имон оварданд ва амалҳои шоиста карданд ва якдигарро ба (дини) ҳақ васият карданд ва якдигарро ба шикебой васият карданд». (Сураи Аср).

26) Ба кори некӯ ва хайр саъй кунед, аз бадӣ канорачӯӣ на-мояд. Паёмбар (с) гуфтааст: “Ҳар касе, ки бо шарре рӯ ба рӯ гардид, бигзор онро бо дасти худ боздорад. Ба даст, ки натавонад, бигзор бо забон боздорад, ба забон, ки натавонист, бигзор бо дил напосандад. Вале охири тариқи хеле заиф зоҳир кардани имон аст». (Бухорӣ, “Илм” 28; Насой, “Имон”, 7; Муслим, “Илм”, 78).

“Қасам ба Оне, ки чони ман дар дасти Ёст, амали хайро су-фориш кунед ва шарро боздоред, вагарна дар наздиктарин фурсат ҷазои Худованд шуморо фаро хоҳад гирифт, ҳатто агар ҳам баъд аз он дуо бихонед, қабул нахоҳад шуд”. (Тирмизӣ, “Фитан”, 9).
Яъне, қатъи даъвати мардум ба умури хайр сабаби ҷазои Худованд хоҳад шуд. Забони мӯъминон сазовори гуфтани хайру некӯист. Дар ин бора дар ҳадис омадааст: “Дин – насиҳат аст”. (Бухорӣ, “Ширкат”, 6; Тирмизӣ, “Фитан”, 12).

“Онҳое, ки барои ҳалалнопазир будани марзҳои Илоҳӣ та-лош мекунанд ва онҳое, ки ин марзҳоро ҳалалдор мекунанд, онҳоро метавон ба одамоне шабеҳ кард, ки бо найзаандозӣ қуръа мекаши-данд, то дар кишти барои худ ҷой пайдо кунанд ва дар натиҷа бар-хе дар қисмати болои(и кишти) ҷой гирифтанд ва бархи дигар дар поин. Онҳое, ки дар поин буданд, чун мехостанд об бигиранд, бояд аз рӯи онҳое мегузаштанд, ки дар боло буданд ва дар ниҳоят гуф-танд: “Беҳтар нест, ки мо (зери киштиро) сурух кунем то об гирем ва онҳое, ки дар болоянд нороҳат насозем?” Ва агар онҳоро ба худ бигзоранд ва монеи ин корашон нашаванд, пас ҳамашон аз байн мерванд, вале агар онҳо дасти онҳоро бигиранд, пас ҳам худашон наҷот меёбанд ва ҳам дигаронро наҷот медиҳанд”. (Тирмизӣ, “Фи-тан”, 12).

ҲАДИСҲО ДАР МАВЗЌИ АХЛОҚ

Паёмбар (с) гуфтааст: “Ба дурустӣ ки беҳтарини шумо он касоне мебошанд, ки ахлоқи беҳтарин доранд”. (Бухорӣ, “Адаб”, 39; Муслим, “Фазоил”, 68).

“Бандагони Худо, ба ҳамдигар бародар шавед!” (Бухорӣ “Никоҳ”45, Муслим», “Бирр” 23; Абӯдовуд, “Адаб” 47).

“Мўмин бо мўмин монанди сангҳои бино бо ҳам алоқаманданд”. Сипас, Паёмбари Худо(с) панҷаҳои дастонашро ба ҳамдигар васл намуда, ин алоқамандиро нишон дод. (Бухорӣ “Мазалим” 5; Тирмизӣ “Бирр” 18).

“Шахси бародарро аз муҳтоҷӣ раҳодиҳанда, аз муҳтоҷии Аллоҳ меёбад”.

(Тирмизӣ, “Худуд” 3; Аҳмад бини Ҳанбал, “Муснад», II, 9).

“ Ва сухани нек низ садақа аст”. (Бухорӣ, “Ҷиҳод”, 128; “Адаб”,34; Муслим, “Закот”,56).

Паёмбар (с) фармудааст: “Бародари мўминатро, хоҳ золим бошад, ё мазлум, ёрӣ намо». Саҳобагон пурсиданд: “Бародари золимро чӣ гуна ёрӣ намоем? Паёмбар (с) гуфт:” Ўро аз зулм намудан манъ намоед, ин ёрии шумо ба ӯ мебошад». (Бухорӣ).

Паёмбар (с) фармудааст: “Ҳафт гурӯҳ одамонро Худованд зери сояи Арш дар рӯзи Қазо, ки ба ҷуз сояи он ҳеҷ сояе нест, нигоҳ медорад: амирони боадолат, наврасе ки дар ибодати Аллоҳ Таъоло ба воя расидааст, шахсе ки дилаш ба масҷид баста бошад, ду шахсе, ки ба хотири Худо дӯстӣ намоянд, марде ки зани соҳибҷамол ва соҳибмансаб ӯро ба фоҳишагӣ даъват кунад ва ӯ гӯяд: “Ман аз Худо метарсам”, одами саховатпешаи амали хайрро то дараҷае пинҳон анҷомдиҳанда, ки ҳатто дасти чапаш огоҳ намегардад, ки дасти росташ чӣ додааст». (Бухорӣ, “Азон” 36, “Закот” 16; Муслим, 2, “Закот”, 91).

Расулulloҳ (с) гуфтааст: “Одамони носипос ба Аллоҳ низ шукргузор нестанд». (Абӯдовуд, “Адаб”11; Тирмизӣ, “Бирр”, 35).

“Сабук гиред ва мураккаб нагардонед; хурсандӣ кунед, нафрат накунед”. (Бухорӣ, “Илм”11; Муслим, “ҷиҳод” 5; Абӯдовуд, “Адаб” 5).

“Касе тараҳҳум надорад, тараҳҳум намебинад». (Бухорӣ “Адаб”, 18; Муслим, “Фазоил” 65; Абӯдовуд, “Адаб”145).

“Аз ҳасад канора гиред, ба дурустӣ ки ҳасад молро месўзад,

чун оташе ки ҳезумро месўзонад». (Ибни Моча, “Зухд”, 22; Абўдовуд, “Адаб”, 44).

“Бо ҷамоат бошед, ба дурустӣ ки гург гўсфанди аз рама танҳо мондари мехўрад». (Абўдовуд, “Салот”, 46; Нисой, “Иқомат”, 48).

ДАР ИСЛОМ КАДОМ АМАЛҲО ҲАРОМ МЕБОШАНД.

Амалҳоро ки анҷом додани онҳоро Исломи манъ карда аст, амалҳои “ҳаром” ном доранд. Монанди он ки ба ҷо овардани амру фармони Аллоҳ суду нафъи бисёр дорад, чун аз манъкардаи Ў канорагирӣ намудан чунин аст. Аллоҳ Таъоло ҳаромро барои санҷиши одамон офаридааст. Ҳар касе, ки манъкардаи Аллоҳ Таъолоро риоя намекунад, гирифтори ҷазо мегардад. Ба хоҳири дўри аз гуноҳ донишмандони ҳаром шарт ва зарур аст.

Баъзе амалҳои ҳаром.

Ин амалҳоро Исломи манъ гардонидаст:

- 1) Касеро ё чизеро ба Худованди ягона шарикӣ баробар донастан.
- 2) Падару модарро гўш накардан ва дар муқобили онҳо истодагирӣ кардан.
- 3) Одамро бесабаб қатл кардан.
- 4) Ба касе зарар расонидан ва ё қасд ба молу ҷони касе кардан.
- 5) Истеъмоли ҳамаи он чизе ки мадхушқунанда мебошанд, аз он ҷумла афюн.
- 6) Қиморбозӣ кардан ва судхўрӣ намудан.
- 7) Зино ва ба ҳамчинси худ расидан (ливота). Паёмбари Худо (с) мегўяд: “Ҳиссаи зиное, ки фарзанди Одам аз он канорагирӣ карда наметавонад, пешакӣ муайян карда шудааст: зинои чашм (нигоҳи хилват ва дуздона ба чизи манъгардида дар назар аст. Масалан, ба зани номаҳрам ба назари шаҳват нигаристан), зинои гўш (гўш додан ба чизи манъгардидаро дар назар аст), зинои забон (сухан гуфтан), зинои дастҳо (даст задан ба чизи манъкардашуда), зинои пойҳо бошад роҳ гаштан аст. Ҳар он чизе, ки мутааллиқи дил аст, ба хоҳиши он марбут мебошад, узвҳои ҷинсӣ бошад онро тасдиқ мекунад ва ё инкор мегардонанд”.
- 8) Вақти хариду фурӯш дар тарозу ва ченак хиёнат кардан,

(дар вақти баркашӣ ва чен кардани ин ё он чиз фиреб додан).

9) Дуздӣ кардан, фиреб додан, ҳиллагарӣ кардан.

10) Гӯши ҳайвони забҳ нагардида ва худмурдаи ҳаром шуда, хук ва дигар гӯшти ҳайвоноти манъкардари хӯрдан.

11) Дурӯғ гуфтан, қасами дурӯғ ёд кардан, ғайбат кардан, тўхмату бўҳтон кардан, бардурӯғ шоҳидӣ додан, тамасхур кардан, ба одамон лақаб гузоштан, ваъдахилофӣ кардан;

Паёмбар (с) гуфтааст: “Меҳоҳед, ки дар бораи аҳли Дўзах ба шумо нақл кунам? Инҳо одамони бераҳму сангдил аз некӣ гурезанда ва кибру ғурури худро нашикаста мебошанд”. (Бухорӣ, “Имон” 9; “Адаб” 6; Муслим, “Ҷаннат”, 46; Тирмизӣ, “Ҷаҳаннам”, 13).

12) Худсарона аз худ кардан ва истифода намудани молу мулки бепарасторон. Паёмбари Худо (с) мегуфт: “Аз (анҷом додани) ҳафт (гуноҳи) ҳалокатангез худдорӣ кунед”. Одамон пурсиданд: Ё, Расулulloҳ, (с), ин (гуноҳҳо) кадоманд? Ў фармуд: “Дар баробари Аллоҳ дигар маъбудери шарик доништа ибодат кардан, ҷодугарӣ кардан, одамеро ки Аллоҳ Таъоло қатлашонро манъ кардааст, ба қатл расонидан, судхӯрӣ кардан, худсарона истифода бурдани молу мулки бепарасторон, дар рӯзи ғазо ақибнишинӣ кардан, тўхмати зино ва сабукпой задан дар ҳаққи занони мўъминаю покдоман (ки дар сар чунин фикри бад надоранд)”. (Бухорӣ; Муслим).

13) Ришва гирифтани.

14) Қаҳру ғазаб кардан, бадҳашм шудан.

15) Беадолатӣ намудан, дар байни одамон тафриқа гузоштан.

16) Мунофиқӣ ва риёкорӣ кардан, кибру ғурур намудан.

17) Бидуни илму дониши мукамал фатво додан.

18) Дўстони бад доштан.

19) Сеҳру афсун ва ҷодугарӣ кардан.

Паёмбари Худо (с) мегуфт: “Намози шахсе, ки ба назди фолбин меравад, аз ӯ чизеро мепурсад ва ба он бовар мекунад, дар муддати чил рӯз қабул карда намешавад». (Муслим, “Салом”, 125).

Оиша (р) хабар медиҳад: “(Боре) одамон Паёмбари Худо (с)-ро дар бораи ғайбгӯйҳо суол карданд ва ӯ (с) фармуд: “(Онҳо) чизе надоранд”. (Яъне, ҳеч чизи рости ҳақ надоранд). Онҳо гуфтанд: “Ё, Расулulloҳ (с) баъзан онон он чизро мегӯянд, ки дар охири дуруст мебарояд!” Паёмбари Худо (с) гуфт: “Ин суҳан ба ҳақиқате

(марбут аст), ки чин аввал онро медўздад, пас, онро дар гўши дўсти худ (даъвокунандаи ғайб) мегўяд, онҳо бошад ба он садҳо (сухани) дурўғро ҳамроҳ мекунад». (Бухорӣ, “Тиб”, 46; Муслим, “Салом”, 122-124).

“Ба дурустӣ ки фариштаҳои дар бораи амалҳои осмонӣ ёдкунандаи пештар дар осмонҳо буда, ба абрҳо фаромада мерасиданд ва шайтонҳои суханчин (суханҳои) онҳоро (мешунаванд) ва онҳоро ба ҷодугарон талқин мекунад, баъди ин онҳо аз пеши худ ба он чие, ки аз шайтонҳо шунидаанд сад сухани дурўғи дигар зам мекунад”. (Бухорӣ).

20) Беиҷозат ворид гаштан ба хонаи бегона, ё дар набудани соҳиби хона.

21) Ҳангоми бачо овардани амалҳои мазҳабӣ сохтакорию риёкорӣ намудан.

22) Ба заъфу нуқсони дигарон пайиҳам нигаристан.

23) Беадолатию ноҳаққиро дастгирӣ кардан.

24) Ба он чизе, ки барои нигоҳдорӣ дода шудааст, безътиной кардан.

25) Ба занон пўшидани либоси мардона, ба мардон пўшидани либоси занона.

Расули Худо (с) мегўяд: “Аллоҳ занони ба мардон мушобеҳшуда ва мардони ба занон мушобеҳшударо лаънат мекунад». (Бухорӣ, “Либос”, 62. Тирмизӣ, “Адаб”, 24).

26) Барои мардон пўшидани либосҳои маҳини шохӣ ва истифодаи орошоти тиллоӣ.

27) Холкубӣ кардан.

Паёмбари Худо (с) мегўяд: “Лаънати Аллоҳ бод онҳонро, ки худ хол мекубанд, ё ин ки дигаронро хол мезананд». (Бухорӣ, “Либос”).

28) Пулро бо суд (фоиз) қарз додан.

Дар Қуръони карим гуфта шудааст:

«Ва Худо савдогариро ҳалол кардааст ва судро ҳаром сохтааст». (Сураи Бақара, 275).

Хабар дода мешавад, ки Ибни Масъуд (р) мегўяд: “Расулуллоҳ (с) касоне, ки аз судхўрон пул қарз мегирифтанд ва он касоне, ки ба судхўрӣ машғул буданд, лаънат мекард”. (Муслим, “Мускат”, 105-106; Тирмизӣ).

29) Хасисӣ кардан.

Паёмбар (с) гуфтааст: “Саҳй ба Аллоҳ Таъоло ва ба Ҷаннат ва ба мардум наздик аст ва аз Дӯзах дур аст. Хасис аз Аллоҳ Таъоло, аз Ҷаннат ва аз мардум дур аст ва ба Дӯзах наздик аст. Саҳии нодон назди Аллоҳ аз мумсики хушибодат маҳбубтар аст”. (Тирмизӣ, “Бирр”, 40).

“Эй фарзанди Одам! Ба дурустӣ ки хайр намудани қисме аз молатон барои шумо некӯкорист. Хасиси барои шумо бад аст. Агар барои худ чизҳои заруриро нигоҳ доред, ҳаргиз шуморо мазаммат намекунад. Додани хайротро аз бачаҳои худ сар кунед. Дасти диҳанда аз дасти гиранда беҳтар аст”. (Муслим, “Закот”, 97; Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад», V, 262).

“Ҳарисӣ пешгузаштагони шуморо маҷбур сохт, ки хуни якдигарро резанд ва чизҳои ҳаромро барои худ раво бинанд». (Муслим, “Бирр”, 57).

30) Бо зани бегона дар як ҷо танҳо будан.

Паёмбари Худо (с) гуфта аст: “Бигзор ҳеҷ касе аз шумоён ҳеҷ вақт ба назди зани бегона наравад!” Яке аз ансориён пурсид: “Ба ман бигӯй, агар ин ҳешованди наздики шавҳар бошад? Ў ҷавоб дод” Хешованди наздик – ин ҳалокат аст!” (Бухорӣ “Никоҳ”, 11; Муслим, “Салом”, 20).

Хешовандони наздик, писари хола, амма, аммак ва тағо, инчунин писари бародар ва хоҳар ҳисобида мешаванд. (Ин ҷо ин чиз дар назар дошта шудааст, ки ҳарчанд мард бо шавҳар ҳешовандии наздик дошта, ба хона бо тариқи озод рафту омад ҳам мекунад, он метавонад боиси иғво ва васваса гардад).

31) Ба шайтону номусалмонҳо монанд нашавад.

Расулulloҳ (с) гуфта аст: “Бигзор ҳеҷ кас аз шумоён ҳаргиз бо дасти чап нахӯраду нанӯшад, зеро бо дурустӣ ки шайтон вақти хӯрдану нӯшидан аз дасти чапи худ истифода мекунад». (Муслим, “Ашриба” 107).

“Ба дурустӣ, ки яҳудиён ва насронииён мӯйҳои худро ранг намекунанд, шумо бошед монанди онҳо рафтор накунед!” (Бухорӣ, “Анбиё” 50; Ибни Моҷа, “Либос” 32). (Ин ҷо ранг кардани мӯйҳои сафеди сар ва риш бо ранги сурх ва ё зард дар назар дошта шудааст. Ранги сиёҳ кардани ин чизҳо бошад манъ карда шудааст).

32) Танҳо як қисми сарро тарошидан. Боре Паёмбари Худо

(с) писарбачаеро дид, ки қисме аз мўйҳои сарашро мондаанд ва қисми дигарашро тарошидаанд. Паёмбари Худо (с) инро манъ карда гуфт: “Ё ин ки (мўйҳоро) тамоман тарошед, ё ки онҳоро тамоман даст нарасонед”. (Абӯдовуд, “Тарачул” 14).

Хабар медиҳанд, ки Алӣ (р) гуфтааст: “Расулulloҳ (с) занонро аз тарошидани мӯи сар манъ кард”. (Насой, “Зиннат” 4; Тирмизӣ, “Ҳаҷ” 75).

33) Мусалмонро кофир гуфтан.

Паёмбари Худо (с) мегуфт: “Агар одам бародари худро (дар Ислому) гӯяд: “Эй кофир”, ин чиз ба яке аз онҳо бармегардад. Агар ӯ чунин бошад, чуноне ки гуфта шуд, (пас маълум мегардад, ки инро арзандааст), дар ҳолати акс бошад (бо гӯш) бармегардад (ба оне, ки инро гуфтааст)” (Бухорӣ, “Адаб”, 73; Муслим, “Имон”, 111).

34) Барои мурда навҳагарӣ кардан.

Шариат барои мурда гиристанро манъ намекунад, вале ба тариқи қатъӣ бо овози баланд гиристанро манъ мекунад. Инчунин раво нест, ки хешовандони наздики мутаваффо рӯи худро харошанд ва мўйҳои худро кананд, ё тани худро ҷароҳатнок намуда, либосҳои тани худро пора кунанд. Паёмбар (с) мегуфт: “Майит дар қабр аз барои он ки барои ӯ мегирянд, азоб мекашад”. (Бухорӣ, “Ҷаноиз”, 36,38,39; Маноқиб, 8; Муслим, “Имон”, 165).

“Ҳар касе, ки ба хотири майит либосҳои худро медаронад, бар рӯи худ мезанад, ё ки доду фиғон мекунад, ки ҳамаи ин расму русуми замони ҷоҳилият мебошанд (то замони ҷорӣ гардидани Шариати Паёмбар Муҳаммад (с)- аз мо нест. (яъне дар ҳисоби порсоён нест)”. (Бухорӣ Ҷаноиз,34; Муслим Ҷаноиз,28 Тирмизӣ Ҷаноиз,23)

35) Кашидани тасвирҳо.

Паёмбар Муҳаммад (с) мегуяд: “Ба дурустӣ, ки дар рӯзи Қазо аз ҳамаи одамон азоби сангинро бештар шахсони тасвиркашанда мебинанд!” (Бухорӣ, “Либос”, 89, 91, 92, 95; Муслим, “Либос”, 96, 97, 98).

“Ҳар касе, ки сурат мекашад, гирифтори оташ мешавад ва дар ивази ҳар сурат чизе офарида мешавад, ки вайро дар Дўзах азоб медиҳад”.

(Муроҷиат ба шахсест, ки гуфт танҳо бо сураткашӣ хароҷоти рӯзгорашро таъмин мекунад, зеро кори дигаре аз дасташ намоеяд).

Ибни Аббос (р) мегӯяд: (Ба одаме, ки ба ӯ муроҷиат карда

ва гуфта буд, ки он чизе ки ман барои гузаронидани ҳаёт анҷом медиҳам, танҳо кашидани тасвир аст, аз дасти ман дигар коре намеояд) “Агар ту бевосита ин корро бояд анҷом доданӣ бошӣ, пас дар рахтон ва дигар ҳамаи чизҳое, ки дар онҳо рӯҳ мавҷуд нест, тасвир намо”. (Бухорӣ ва Муслим).

Ҳазрати Муҳаммад (с) мегуфт: “Аллоҳ Таъоло мегӯяд: “Кӣ аз одам дида бештар беадолат аст, ки кӯшиш мекунад ба монанди офаридаи Ман чизе биофарад? Бигзор онҳо мурчае офаранд, ё бигзор, донаи ҷаве созанд, ё ин ки бигзор онҳо донаи гандуме созанд!”. (Бухорӣ, “Либос”, 90; Муслим, “Либос”, 101).

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. Ҳаққи ҳамсоя бар мусалмон чӣ гуна мебошад?
2. Меҳмон бар мо чӣ гуна ҳақ дорад?
3. Ҳангоми даъват ба чӣ бояд диққат дод?
4. Барои чӣ мо бо ҳайвонот бояд раҳм кунем?
5. Сифатҳои мусалмонро номбар кунед.
6. Дар бораи чизҳои манъкардаи Ислом нақл кунед ва баъзеи онҳоро номбар кунед.

ЗАМИМА-1

Инсон, ки тасмим гирифтааст мусалмон мешавад, албатта чунин саволро медиҳад:

ИСЛОМРО ЧӢ ТАВР БОЯД ҚАБУЛ КАРД?

Исломро пазируфтани хеле кори сахл аст. Барои ин ягон ҳел тайёрии пешакӣ (масалан таҳорат кардан ва ғ). шарту зарур нест. Баъди дар дил пайдо гардидани майл ва рағбати қабули дини мубини Ислом чунин мебошад кард: бо нияти аз таҳти дил дар бораи пазируфтани дини Ислом, ҳар ду калимаҳои Шаҳодати Исломро бо забони арабӣ ба забон мегиранд: “Ашҳаду анло илоҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва расулуҳу”.

(“Ман шаҳодат медиҳам, ки ҳеҷ маъбуде ба ҷузъ Аллоҳ нест ва шаҳодат медиҳам, ки Муҳаммад (с) банд ва паёмбари Ўст»).

Ин калимаҳои шаҳодат гувоҳ бар он аст, ки танҳо Худои Якка ва Ягона барои тамоми махлуқот вучуд дорад. Ба парастии иб-

дат танҳо Ў сазовор аст ва набояд одамон, ашё суратҳо, ҳайвонот ва ғайра мавриди парастии ибодат қарор гиранд. Пайравони дини мубини Исломи ба ҳамаи паёмбарони аз ҷониби Парвардигор фиристонида шуда, аз Паёмбари аввалин Одам (а) баъд Нӯҳ (а), Иброҳим (а), Исмоил (а), Довуд (а), Мусо (а), Исо (а) ва дигарон, то охири паёмбар - Муҳаммад (с) имон овардаанд. Мувофиқи ахбори 124 ҳазор паёмбарони Худо ба дунё омадаанд. Мусалмонон имону эътиқоддоранд, ки ҳамаи паёмбарон пайрави яки дини ягона, дини ибодату итоат ба Ҳолиқи ягона буданд, ки онро дар забони арабӣ “Исломи” мегӯянд. Мусалмонон ҳамаи саҳифаҳо ва китобҳои муқаддас: Таврот, Забур, Инҷил, Қуръонро, ки тавассути паёмбарони Худо фиристонида шудаанд, дар шакли аввалашон (то замони мо танҳо аз китобҳои муқаддас Қуръон бетағйир омада расидааст) эътироф намуда, ба онҳо имон овардаанд.

Баъди аз таҳти дил ва содиқона ба забон овардани калимаи Шаҳодат инсон бе ягон шакли шубҳа мусалмон мешавад. Дар бораи қабул кардани Исломи бояд мусалмонони дигар низ огоҳ бошанд. Аз ин рӯ, шаҳодати ду мусалмони порсою парҳезгор низ зарур мебошад, зеро дар вақти вафот ёфтани шахси Исломиро нав қабулкарда, бояд ӯ мувофиқи расму русуми исломӣ ба хок супурда шавад. Бинобар ин, дар назди онҳо бори дигар калимаи Шаҳодатро гуфтан зарур аст. Ин даъфа дар назди ин одамон гуфтани калимаи Шаҳодат чун нияти ёди Аллоҳ доништа мешавад.

Вақте ки инсон Исломиро мепазирад, ин нишонаи раҳмат ва атои Парвардигор бар ӯ мебошад. Минбаъд ӯ бояд имон ва эътиқоди дурусти худро эҳтиёт кунад. Дар ин кор инсонро омӯзиши илму дониши динӣ кӯмак мекунад. Муҳаммад (с) гуфтааст, ки саъю кӯшиш барои ба даст овардани илму дониш вазифаи ҳар мард ва зани мусалмон мебошад. Имом Алӣ (р) низ мегӯфт, ки илм аз сарвати дорой беҳтар аст, чунки инсон сарватро муҳофизат мекунад, илм бошад, ӯро муҳофизат мекунад. Аз ин рӯ, инсон мусалмоншударо хеле зарур аст, ки барои гирифтани донишҳои зарурии исломӣ ба худ муаллими босаводу хушсалиқа пайдо наояд.

Мусалмонҳо орзуи онро доранд, ки ҳамаи одамон шомили дини ҳақиқӣ, дини итоат ва ибодати танҳо Парвардигор бошанд.

ЗАМИМА-II ГУНОҲҲОИ КАБИРА

Гуноҳҳои кабира он гуноҳҳое мебошанд, ки дар Қуръони карим ва ҳадисҳои Паёмбар (с) хотиррасон шуда, чуноне, ки агар одами ба ин гуноҳҳо муттаҳам доништа шуда, мувофиқи қонуни Шариат ҷазои худро нагирифта бошад ва инчунин агар Аллоҳ Таъоло ӯро набахшид, гирифтори азоби Дўзах мегардад. Расули акрам (с) моро аз нӯҳ гуноҳи кабира пешакӣ огоҳ мекунад:

1) Куфр (беимон будан) ва ширк (ба Аллоҳ чизеро шарик донистан).

2) Қатли инсон.

3) Ба зино мутаҳам кардани мусалмони бегуноҳ.

4) Вақте, ки ҷанг барои дифои Исломи меравад, аз майдони ҷанг гурехтан.

5) Судхӯрӣ кардан (ба ғайри муайяне пул қарз додан).

6) Ба манфиати худ истифода кардани пулу моли бачаҳои бепарастор.

7) Ба ҷодугарӣ машғул шудан.

8) Дар Масҷидулҳаром гуноҳ кардан.

9) Падару модарро азоб додан.

Яке аз олимони амалҳои зеринро гуноҳи кабира меҳисобад: қатл кардани инсон, зино ва ливота, истеъмоли нӯшоқиҳои спиртӣ, афюн, ҷодугарӣ, гунаҳгор доништани мусалмони бегуноҳ ба зино ё ливота, нагирифтани рӯза дар моҳи шарифи Рамазон (бе сабабҳои шариат пешбинӣ намуда), роҳзанӣ, шохидии бардурӯғ, ришва, барпо намудани гуноҳ (масалан, кушодани ғошишахонаҳо ва ғ), аз пардохти закот саркашӣ кардан, аз майдони ҷанг гурехтан, вақте ки ҷанг барои муҳофизати Исломи аст, ҳангоми хариду фурӯш фиреб додан, тўхмат ва бадзабонӣ кардан, қасами бардурӯғ, тасдиқи бардурӯғи он чи ки дар Қуръон ва ҳадисҳои Паёмбар (с) ҳақиқат, муносибатро аз волидайн ва ҳешовандон баркандан, тарки силлаи раҳм намудан, бе узр намозро тарк кардан, дар ғизо истифода кардани гўшти ҳук ва гўшти мувофиқи Шариат забҳ нашуда, дуздӣ.

ТАВБА

Инсони гуноҳкарда, бояд зудтар тавба кунад. Барои ин ин ҳатман:

- Аз гуноҳи кардаи худ пӯшаймон шавад;
- Гуноҳ карданро қатъ кунад;
- Ният кунад, ки дигар ҳаргиз гуноҳ намекунад.

Агар гуноҳи кардашуда дорои ягон хел қарзу байъ набошад, ё ин ки ба мусалмони дигар дахлу вобастагӣ надошта бошад, масалан, намоз нахондан, рӯза надоштан, ё ки закот надодан. Дар ин ҳол, ин гуноҳҳо чун қарз бар гардани шахси гунаҳгор бор мешаванд. Ў бояд чун қарз онҳоро адо намояд.

Агар гуноҳи кардашуда ба зарару зиёни дигар шахс анҷом ёфта бошад, масалан, чизи касеро дуздидан, касеро бесабаб латту қўб кардан ва ғ. , одами гунаҳгор бояд чизи дуздадаашро баргардонад ва барои кори кардааш бахшиш пурсад.

Дар ҳолати дур шудан аз имон, бояд шахс калимаи шаҳодатро ба нияти қабул намудани Ислому ба забон гирад.

Тавбаро ҳар чӣ зудтар анҷом додан шарт ва зарур мебошад. Масалан, агар банохост касе арақ нӯшиду аз кардаи худ пушаймон шуд, вай набояд интизор шавад, ки кай арақ тамом мешавад. Ў бояд ҳамонро тавба кунад.

Тавба дар тури ҳаёт, то замоне, ки инсон фариштаи аҷал - Азроил ва яке аз нишонаҳои Қиёмат - аз ғарб баромади офтобро дидан, қабул карда мешавад.

ЗАМИМА-2 НИКОҲ

- Аҳамияти никоҳ дар Ислому
- Маросими никоҳ
- Никоҳ
- Монеъаҳо барои никоҳ
- Маҳр
- Никоҳро чӣ гуна анҷом медиҳанд
- Талоқ
- Намудҳои талоқ

АҲАМИЯТИ НИКОҲ ДАР ИСЛОМ

Дини мубини Ислом ба никоҳ аҳамияти бағоят муҳим медиҳад. Дар Қуръони карим гуфта мешавад:

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً

وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾

«Ва аз нишонаҳои Худо он аст, ки барои шумо аз ҷинси худатон занон офарид, то бо онҳо ором гиред ва дар миёни шумо дӯстию меҳрубонӣ пайдо кард. Ба дурустӣ, дар ин кор барои гурӯҳе, ки андеша мекунад, нишонаҳое ҳаст».

(Сураи Рум, 21).

وَأَنْكِحُوا الْأَيْمَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ ۚ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمْ

اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٢﴾

«Ва занони бешавҳар аз қавми хеш ва бандагону канизакони шоистаи хешро ба никоҳ диҳед! Агар дарвеш бошанд, Худо онҳоро аз фазли Хеш тавонгар мекунад. Ва Худо Кушоишдиҳандаи Доно аст».

(Сураи Нур, 32)

Паёмбари Худо (с) дар сӯҳбатҳои худ ҳамеша мӯъминонро ба зангирӣ маслиҳат медод. Дар як ҳадиси мубораки Ӯ гуфта мешавад: «Эй ҷавонон! Бигзор онҳое, ки аз шумо имконияти зангирӣ доранд, оила барпо намоянд». (Бухорӣ, “Никоҳ”, 1, Муслим, “Никоҳ”, 1).

Дар ҳадиси дигар гуфта шудааст: “Чаҳор суннате мавҷуд ҳаст, ки ба ҳамаи паёмбарон хос мебошад... яке аз онҳо издивоҷ аст». (Тирмизӣ, “Никоҳ”, 1 “Муснад”, ҷилди V, сах. 421).

Оят ва ҳадисҳои бисёр мавҷуданд, ки дар бораи ҳаёти якҷояи занон ва мардон, никоҳ мувофиқи қонун ва фармуदाҳои Аллоҳ Таъоло хабар медиҳанд. Яъне, дар ин оят ва ҳадисҳои муборак барпо намудани оила танҳо бо тариқи Шариат - никоҳ таъкид карда мешавад.

Аз оятҳои дар боло овардашуда мо дарк мекунем, ки

Аллоҳ Таъоло мард ва занро барои якдигар офарида, саховату муҳрубониرو ба бандагони Худ изҳор доштааст. Барпо намудани оила танҳо бо роҳи никоҳ имконпазир мебошад. Никоҳ барои нигоҳ доштани ахлоқ дар ҷомеа аҳамияти бузург дорад. Мардон ва заноне, ки аз никоҳ канорагирӣ намуда, ба алоқаи ғайриқонунӣ майлу рағбат доранд, онҳо қонунҳои Шариатро риоя намекунанд.

Ислом аз насронияте, ки ба сифати маросими динӣ ба пайравони худ қабули роҳибият ва беникоҳиро талқину пешниҳод мекунад, фарқ мекунад.

МАРОСИМИ НИКОҲ

Хутба (фотиҳа кардан ё номзад кардан).

Фотиҳа кардан ин эълон намудани хоҳиш дар бораи ба занӣ гирифтани зани муайян ба худаш, ё ба хонадони ӯ мебошад. Ин корро метавонад худи мард, ё ки аҳли оилаи ӯ, ё ки вакили ӯ ба анҷом бирасонад. Агар ҷавоби духтар, ё ин ки аҳли хонаводаи ӯ мусбат бошад, дар он сурат маросими фотиҳа, ё номзадӣ анҷомёфта ҳисобида мешавад.

Маросими фотеҳа марҳилаи тайёри ба никоҳ ба шумор рафта. имкон медиҳад, ки арӯс ва домоди оянда ва оилаҳои онон аз наздик ба ҳамдигар шинос шаванд.

Хутба ин никоҳ нест, танҳо номзадӣ, яъне фотиҳа мебошад. Арӯсу домод номзади ҳамдигар гардида, бошанд ҳам, онҳо то ба ҳол барои ҳамдигар бегонаанд, аз ин рӯ онҳо бо ҳам танҳо буда наметавонанд.

Ҳангоми интихоби ҳамсар бояд ба чӣ бештар диққат дод. Барои он ки оила мустақкам гардида, никоҳ дарозмуддат бимонад, ба интихоби ҳамсар диққати зарурӣ бояд дод. Ҳангоми ҳалли ин масъала ба худопарастӣ ва ахлоқи ҳамсари оянда аҳамият додан шарт мебошад.

Сифатҳои арӯс:

1. Худопарастӣ. Паёмбари Худо (с) гуфтааст: “Зан барои худопарастииш, мақомаш, молаш ва ё зебоиаш никоҳ карда мешавад. Пас, ту занро ба хотири худопарастииш интихоб кун, ки дасти туро дароз ва оқибататро ба роҳат гардонад”. (Бухорӣ, “Никоҳ”

15; Муслим “Разоъ”, 53).

Аз ҳама бештар мўъмини тақводори дар хидмати Аллоҳ Таъоло бударо зани порсо хушбахтӣ ва некӯӣ меоварад. Чунин зан ўро итоат мекунад. Дар вақти ба ў нигаристанаш мардро ҳисси фараҳмандӣ фаро мегирад. Ин зан ўро кўмак мекунад, ҳаргиз аҳди ба вай кардаашро намешиканд. Дар ҳолати дар хона набуданаш ў ҳам шарафу номуси худ ва ҳамшанъу шараф ва моли шавҳарашро эҳтиёт мекунад». (Ибни Моча, “Никоҳ”, 5/1857).

“Дунё пур аз неъмат манфиатбахш ва хушбахтӣ аст. Аз ҳама азимтарини инҳо зани порсо ва худопараст мебошад”. (Муслим, “Разоъ”, 64; Насай, “Никоҳ”, 15; Ибни Моча, “Никоҳ”, 5).

Дар Қуръони маҷид омадааст:

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٥١﴾

«Эй Парвардигори мо, ба мо дар дунё неъмат ва дар Охират неъмат бидеҳ ва моро аз азоби оташ (-и Дўзах) нигоҳ дор!». (Сураи Бақара, 201).

Халифа Алӣ (р) ин ояро чунин шарҳ меод: “Эй Парвардигор мо. Ба замин барои мо занони порсоро фиристон. Моро аз (азоби оташи) фиребу найранг ва ҳамчунин аз пойбандии занон ва бадии онон нигоҳ дор». (Мулло Алӣ Қорӣ, “Мирқот”, VI, 265).

2. Зан бояд қобилияти таваллуди фарзандро дошта бошад. Паёмбар (с) меғуфт: “Никоҳ карда, хонадор шавед ва наслатонро зиёд намоед. Зеро ман дар рӯзи Қазо аз бисӣрии шумораи умматонам, дар пеши умматони дигар паёмбарон фаҳр мекунам».

3. Душиза будани зан. Паёмбар (с) мефармояд: “Барои никоҳ занони бокираро интиҳоб кунед”.

4. Диндории хонаводаи арӯси оянда.

Бояд ба аслу насаби арӯс низ аҳамият дод, зеро ки фарзанди ба дунё меомада аз эҳтимол дур нест, ки ба дигаре аз ҳешовандон монананд таваллуд шавад. Ба хотири он ки фарзанди таваллуд мешуда хушахлоқу парҳезгор тарбият ёбад, аз ҳама муҳим он аст, ки бояд он дар хонадони хуб ба дунё ояд, зеро ки решаҳои мустаҳкамӯ қавӣ, навда ва шоҳаҳои сарзабӯ солим медиҳанд.

Абӯсаиди Худрӣ (р) хабар медиҳад, ки Паёмбар (с) гуфтааст: “Аз хидра ва димон дур бошед”. Саҳобагон пурсиданд: “хидра ва димон чист, эй Расулulloҳ?” Ӯ ҷавоб дод: “Зане, ки дар партовгоҳ (дар гуноҳ) ба воя расидааст”. (Дайлами).

5. Хубрӯю зебо бошад.

6. Хеле хуб мебуд, ки арӯси оянда аз хешовандони наздик набошад.

Ба аврати зани бегона нигоҳ кардани ҷавонони ба балоғатрасида манъ карда шудааст.

Агар мард нияти гирифтани занро дошта бошад, онгоҳ ба ӯ иҷозат аст, ки ба рӯй, панҷаи даст ва пои арӯс нигоҳ кунад.

Бекор гардонидани хутба.

Хутба никоҳ ҳисобида намешавад, аз ин рӯ ҳарду тараф метавонанд ин созишномаро лағв кунанд, ба вучуди ин бидуни сабаб ақдро бекор эълон кардан ҷоиз нест.

Агар тарафҳо ба ҳамдигар тўҳфа дода бошанд, баъди лағви ақд метавонанд, онҳоро баргашта гиранд.

НИКОҲ

Дини мубини Ислом ба оилае, ки пойдевори он никоҳ мебошад, аҳамияти ниҳоятдараҷа муҳим медиҳад. Никоҳ ин такрори тариқати паёмбарон ва суннати Паёмбар Муҳаммад (с) мебошад.

Никоҳ шараф ва номуси занонро ҳифз намуда, дар навбати дигар қалъаи номус, покӣ, покдоманӣ ва маъсумии занон ва мардон мебошад. Он инсонро аз ҳайвон фарқ мекунонад, рӯҳияи инсонро баланд мебардорад. Муносибати ғайриникоҳӣ, хилофи табиат ва рисолати инсон мебошад. Ҳаёти якҷояи беникоҳро дин манъ карда, чун гуноҳи хатарнок ва азим арзёбӣ намуда, дар назди Аллоҳ Таъоло ҷазои сангин доштанаширо таъкид мекунад. Ислом зиноро чун расвоию шармандагӣ манъ карда ва онро ҳамчун гуноҳ ба муқобили хушахлоқӣ, покию погизагии ҳаёти оилавӣ шинохта, онро чун василаи маҳвкунандаи насли инсонӣ баррасӣ мекунад. Ба ҷуз аблаҳӣ ва бемулоҳизагии бепоён чизи дигар ҳеҷ наметавонад, ки оромии осудаҳолии ҷаҳонро, ки ба василаи никоҳ омада расидааст, ба алоқаю муносибатҳои бетартибона иваз намояд. Набояд фаромӯш кард, ки ҳар халқу миллат бо одоби ахлоқи худ, ки дар ҳимояи он

оила истодааст, зўру тавоно мебошад.

Олими исломӣ Мухуддин Арабӣ (р) ҷавонро барои ба ҷо овардани суннати дини мубини Ислом - никоҳ даъват карда, дар бораи мартабаи ононе, ки дар ин амали хайр онҳоро дастгирӣ мекунамд мегӯяд: «Ба ду нафаре, ки оилаи хушбахт барпо кардани мешаванд, кўмаку ёрмандӣ намудан, садакаи ҷорӣ ҳисобида мешавад. Ҳамаи амали неке, ки аъзоёни ин оила ба анҷом мерасонанд, бар ӯ чун амали нек навишта мешавад».

Аллоҳ Таъоло бар он даъват мекунад, ки бандагони Ӯ поку тоза ва хушбахтона зиндагонӣ кунанд. Чунин имкониятро ба инсон оила дода метавонад, вале оилаи дар заминаи нодонию беҳабарӣ, манфиатҷӯию хоҳиши тану ҷисм таъсисгардида, ба одамон хушбахтӣ оварда наметавонад. Дар ин ҳолат, ҳамсарон наметавонанд ба таври сазовор ин ҳодисаи муҳими дар ҳаёти худ ба амал омадаро барои ташаккули маънавии хеш истифода баранд.

Оилаи аз рӯи қонуни Аллоҳ Таъоло бо мақсади соҳиб гардидани хушнудӣ ва қаноатмандии Ӯ барпо шуда, инъикоси Ҷаннат дар рӯи замин мебошад. Ҳаёти оилавии бо иродаи Аллоҳ Таъоло дар Ҷаннат шурӯъгардидаи Одам (а) ва Ҳавои парҳезгору порсо, мувофиқи қонуни Ислом барпо гардида буд. Ба хотири он ки оилаи мо низ пур аз нуру сафои Ҷаннат ва осмони софу беғубори баҳорӣ бошад, мо бояд саъю кўшиш кунем, то чунин муҳити маънавии муҳаббат ба Аллоҳ Таъоло ва худопарастиро, ки бобо ва модаркалонии аввалини мо чун намуна барои мо барпо дошта буданд, низ дар хонадони худ бар ҷо гузорем. Оилаҳои дорои чунин пойгоҳи наҷибонаю пуршарафона: оилаи паёмбар Иброҳим (а), оилаи паёмбар Мӯсо (а), бо духтари паёмбар Шўъайб (а) дар Қуръони карим ёд мешаванд.

Дар Қуръони Карим гуфта мешавад:

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ الْيَتَامَىٰ مَتْنَىٰ وَتِلْكَ وَرُزِعَ ط

فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا ﴿٦٧﴾

«Ва агар бидонед, ки дар ҳаққи духтарони ятим адл наметавонед кард, пас, аз занони дигар он чи шуморо хуш ояд,

ду-ду ва се-се ва чаҳор-чаҳор никоҳ кунед ва агар донед, ки (дар ин сурат низ) адл роиоя наметавонед кард, пас бо як зан (никоҳ кунед) ё онро, ки дастҳои шумо молик шуд (сурия ги-ред)! Ин кор ба он наздиктар аст, ки чабр накунад». (Сураи Нисо, 3).

Паёмбар (с) мегӯяд: “Эй ҷавонон! Ҳар касе қуввату имконият дорад, бигзор хонадор шавад».

Никоҳ ин маросими хонадоршавӣ мувофиқи Шариат мебошад, ки баъди анҷоми он ба марду зан иҷозаи бо ҳам наздикшавиро медиҳад.

Рукнҳои никоҳ:

- 1) Амали ба созиш омадани пешниҳод ва қабул кардан (иҷоб ва қабул).
- 2) Ҳозир будани тарафҳо (арӯс ва домод ё ин ки парастор ва ҳомии онҳо).

Шароити инъиқод (ҳукми қонунӣ гирифтани никоҳ):

- 1) Ризояти дучониба.
- 2) Анҷом додани маросими созиш дар як ҷо ва дар як вақту замон.
- 3) Аз ҷониби тарафҳо шунидан ва фаҳмидани қарори созиш.
- 4) Мавҷуд набудани радия ва пешниҳод, то вақти қабули пешниҳодот ва қабули созиш.
- 5) Мукаллаф будани ҳарду ҷониб ва ё ҳомии онҳо.
- 6) Набудани монеа барои никоҳ.

Мувофиқи мазҳаби Имом Абӯҳанифа дар ҳолати мавҷуд набудани яке аз ин рукнҳо ё шароити инъиқод никоҳ нодуруст ҳисобида мешавад ва бояд ҷонибҳо як ҷо нашуда ҳар кадоме ба манзили худ баргардад. Чунин никоҳро “никоҳи ботил” меноманд.

Шароити никоҳи комил:

- 1) Ҳозир будани шохидон (мувофиқи мазҳаби Имом Абӯҳанифа ду мард ё ки як мард ду зан)
- 2) Набудани монеа барои никоҳ.

МОНЕАҲО БАРОИ НИКОҲ

1. Хешовандони наздикро ба занӣ гирифтани мумкин нест:

а) Модар, модаркалон аз ҷониби падар ва модар, модари биби ва аз он пешгузашта;

б) Духтарон ва набераҳо;

в) Хоҳари ҳамбатн ва духтарон ва набераҳои ӯ, духтарон ва набераҳои бародари ҳамбатн, набераҳои писарони бародар ва ё хоҳари ҳамбатн.

г) Хола ва амма, ё ки хешовандони наздики падар.

2. Ба шахсоне, ки дар натиҷаи никоҳ хеш гардидаанд, издивоҷ манъ аст:

а) Модарарӯс ва модари вай;

б) Модарарӯси писар;

г) Духтарон ва набераҳои зани писар;

д) Моиндар ва модару модаркалони ӯ.

3. Ба хешовандони ширхора никоҳ манъ аст.

4. Монеаҳои миқдорӣ:

а) Зани панҷум.

б) Дар як вақт бо ду хоҳарони ҳамбатн ва ё зан ва холаи ӯ дар никоҳ будан.

5. Мусалмон наметавонад бутпараст, даҳрӣ ё зани аз дин баромадаро ба никоҳи худ дарорад.

6. Се қарат талоқ барои бастанӣ ақди никоҳи дубора ба он зани талоқгардида монеа мегардад.

МАҲР

Ин ваъдаи мард дар бораи додани маблағ, чиз ё чизи қиматбаҳое ба арӯсаш мебошад. Додани маҳр амри воҷиб мебошад.

Маҳр ба ду намуд тақсим мешавад:

1) Маҳри муаччал - ин маҳре мебошад, ки дафъатан дода

мешавад;

2) Маҳри ғайримуаҷчал - ин маҳрест, ки ҳангоми чудошавӣ, ё баъди фавти мард дода мешавад.

АҚДИ НИКОҲ ЧӢ ГУНА БАРГУЗОР МЕГАРДАД

Ҳангоми баргузор гардидани ақди никоҳ ҳатман эълон карда шавад:

- 1) Номи арӯс;
- 2) Номи домод;
- 3) Номи падарони онҳо;
- 4) Номи шоҳидон;
- 5) Агар ҳомиён бошанд, номи онҳо;
- 6) Намуди маҳр ва миқдори он.

Ҳангоми бастанӣ ақди никоҳ ҳозирон бояд чамъ омада, тавбаву зикр намуда, хомӯш нишаста ба хондани хутба гӯш диҳанд. Хондани хутбаи никоҳ суннат мебошад.

Он шахсе, ки ақди никоҳро мегузаронад рӯйхати номи одамони ҳозирбударо хонда, ба арӯс муроҷиат мекунад:

-Бисмиллоҳӣ ва ало суннати Расулиллоҳи. Ту ба шавҳарӣ фалонӣ ва фалон миқдор маҳри муаҷчал ё ғайримуаҷчалро дар назди шоҳидон қабул кардӣ?

-Ҳа, қабул кардам. Ҷавоб мегӯяд арус (се маротиба ҷавоб гуфтан айни муддао доништа мешавад).

Чунин савол ба домод низ дода мешавад ва ӯ ҳамчунӣ ҷавоб мегӯяд. Сипас дуои никоҳ хонда мешавад.

Шаклҳои мухталифи иҷоб ва қабул мавҷуд мебошад, муҳиммаш он аст, ки саволҳои ба арӯсу домод додашуда ва ҷавобҳои онҳо дар шакли замони гузашта бошанд.

ТАЛОҚ

Дар дини Ислом талоқ бидуни маҳкама анҷом дода мешавад. Зеро, ки дар ҳаёти оилавӣ сиру асрор ва ҳарфҳои зиёде мавҷуд мебошад, ки дар марзи муҳокима гузоштани онҳо дуруст нест. Вале дар баъзе ҳолати ғайриоддӣ, ин масъала дар маҳкама муҳокима карда мешавад. Аллоҳ Таъоло дар Қуръони карим мефармояд:

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِن طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمِمَّعُوهُنَّ عَلَى

الْمُوسِعِ قَدْرُهُ وَعَلَى الْمَقْتَرِ قَدْرُهُ مَتَّعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْإِحْسَانِ

«Бар шумо гуноҳе нест, агар занонро дар он вақт талоқ диҳед, ки ҳанӯз ба онҳо даст нарасонидаед...». (Сураи Бақара-236).

Дар дини мубини Ислом талоқ иҷозат буда, вале хуш пазируфта намешавад. Паёмбари Худо (с) мегӯяд: “Ягона ҳалоле, ки Аллоҳ Таъоло дӯст намедорад, ин “талоқ” аст”. (Абӯдовуд, “Талоқ”, 3; Ибни Моҷа, “Талоқ”, 1).

Зану мард дар никоҳ ҳуқуқи баробар доранд, вале дар талоқ мард ҳуқуқи бештареро соҳиб мебошад.

Дар вақти никоҳ ва баъди он ба зан додани ҳуқуқи талоқ низ иҷозат дода мешавад. Дар ин ҳолат зан ва мард дар масъалаи талоқ ҳуқуқи баробар доранд.

Дар Ислом ҳуқуқи се маротиба ҷудо шуда, боз аз сари нав яқоя зиндагӣ кардани зану шавҳар иҷозат дода мешавад. Баъди талоқи якум ва дуввум мард дар мӯҳлати идда метавонад, зани ҳудро бидуни никоҳи дубора ба хона баргардонад, баъди се талоқ, ё талоқи сеюм бошад, шарти дигар мавҷуд аст.

НАМУДҲОИ ТАЛОҚ

1) Раҷъй - ин талоқест, ки ба мард ҳуқуқ дода мешавад дар давраи идда занашро бидуни никоҳ ва дигар шарту шароит боз гардонида оварад. Ин амал баъди як, ду талоқ ё талоқи якум ва дуввум имкон дошта, баъди сеюм, ё се талоқ манъ карда мешавад.

2) Боин - ин талоқест, ки никоҳро тамоман ботил мегардонад ва зану шавҳар наметавонанд, бидуни никоҳи нав ба назди ҳамдигар баргарданд. Ин намуди талоқ барои талоқи якум, ё як талоқ, барои талоқи дуввум, ё ин ки ду талоқ амал мекунад.

3) Талоқи се карата - ин талоқро мумкин аст якбора диҳад ва гӯяд: “ту се талоқ шудӣ”, ё се маротиба такрор кунад: “ту талоқ шудӣ, ту талоқ шудӣ, ту талоқ шудӣ”, ё ин ки ин намуди талоқ метавонад дар натиҷаи се талоқи ҷудогона ба анҷом расад.

Баъди се талоқ, ё талоқи сеюм барои он ки зану шавҳар ду-

бора ба ҳамдигар бипайванданд, зарурият ба ҳалола мемонад. Ҳалола чунин маъно дорад, ки баъд аз гузаштани идда, баъди се талоқ, зан ба марди дигар ба шавҳар мебарояд, он мард ба зан ҳамхоба мешавад. Сипас ин мард агар занро талоқ медиҳад дар он сурат, баъди гузаштани идда шавҳари аввалааш метавонад, онро ба никоҳи худ дароварад. Баъди фавти мард шавҳари аввалаи зан низ метавонад, занро ба никоҳи хеш дарорад. Баъд ин мард аз сари нав ҳуқуқи се қарат талоқ доданро соҳиб мегардад.

Сабабҳои талоқ:

- 1) Бадбинии миёни зану шавҳар, бадхулқии ҳамсар.
- 2) Саркашии мард ва ё ноухдабароии ӯ дар таъмини оила.
- 3) Бемории вазнин, ё девона гаштани ҳамсар.
- 4) Беҳад зиёд гуноҳ намудани яке аз зану шавҳар, ифроткорӣ ва талафкорӣ, ҳасисӣ, пурхӯрӣ ва баднафсӣ, ки ба бад гардидани вазъи оила оварда мерасонад.
- 5) Безурётии яке аз ҳамсарон.
- 6) Ҳамдигарро нафаҳмидани зану шавҳар.
- 7) Муомила ва муносибати бади мард бо зан ва зан бо мард.
- 8) Камбудӣ ва ноқисии яке аз ҳамсарон, ки монеаи ҳаёти оилавӣ мегардад.
- 9) Пайдо гардидани монеа барои никоҳ: масалан, маълум мешавад, ки арӯс хоҳари ширхӯраи домод будааст.
- 10) Зинокории ҳамсар.
- 11) Риоя накардани ҳукму фармони Аллоҳ Таъоло.

ҲАДИСҶО ДАР МАВЗӢИ НИКОҶ

Паёмбар (с) мегӯяд: “Дар муносибату муомила бо занон ҳу-дотарс бошед, зеро, ки шумо онҳоро чун амонати Аллоҳ Таъоло ги-рифтаед”. (Абӯдовуд, “Маносик”, 56; Ибни Моҷа, “Маносик”, 84).

“Бигзор, марди мӯъмин аз ҳамсари бовафои худ ҳашмигин нашавад, зеро ки агар ӯро як нишонаи хислати ӯ писанд наомада бошад, пас он бояд аз дигар нишонаҳои хислати вай хушнуд ва қаноатманд бошад». (Муслим; Аҳмад ибни Ҳанбал, “Муснад”, II , 329).

“Имони комилро аз мӯъминон он мӯъмине дорад, ки бо ахлоқи аз ҳад беҳтар фарқ мекунад. Беҳтарин аз шумоён касест, ки

бо занаш муомилаи хуб дорад”. (Тирмизӣ, “Ризо”, 11; Ибни Моҷа, “Никоҳ”, 50).

САВОЛҲО БАРОИ ВАЗИФА:

1. Дар бораи аҳамияти ақди никоҳ дар дини Ислом нақл кунед.
2. “Хутба” чист?
3. Шартҳои никоҳро номбар кунед.
4. Никоҳ чӣ гуна барпо мегардад?
5. Чӣ чиз барои никоҳ монеа шуда метавонад?
6. Маҳр чист?
7. Дар бораи талоқ ва намудҳои он нақл кунед.

РҶҲАТИ АДАБИЁТИ ИСТИФОДАШУДА

1. Қуръони карим.
2. Усманов М. Н. “Қуръон, тарҷума аз арабӣ бо тафсираш” Москва; Ладомир, “Восточная литература” 1995 с.
3. Имом Наваӣ: “Риёзу-с-солиҳин”, тарҷума ва шарҳи профессорон Я. Кандемир, И. Л. Чакан, дотсент Р. Кучук. Стамбул: Нашриёти “Эркам” 1998 с.
4. Профессор ДондуренХ. “Ислом Илмиҳалӣ”, Стамбул: Нашриёти “Эркам” 2004 с.
5. Дотсентон Челик О. , Озтурк М. “Усваи Ҳасана” Стамбул: Нашриёти “Эркам” 2004 с.
6. Толбаш О. Н “Ислом. Вера Поклонение” Масква: Сад, 2005 с.
7. Ташгемирен А. “Алтин Огутлер”, Стамбул: Нашриёти “Эркам” 1992 с.
8. Рамазонов О. Н. “Основы Мусульманской Религии» Махачкала 1999 с.
9. Аляутдинов Ш. «Путь к вере и совершенству 1» Москва Муслим медиа пресс, 2001 с.
10. Маҷмӯаи дарсҳо “Основы Ислама”, Москва: ЦЗП “Алиф” 2003 с.
11. “Крепость Мусульманина”, нашри панҷум, Қазон.
12. К. Т. Магомед “Праведная Мусульманка”, нашри дуввум, Доғистон 2003 с.
13. Маҷалаи “ Золотой Родник”, шумораҳои мухталиф.

МУНДАРИЧА

ПЕШГУФТОР. . .

БОБИ ЯКУМ. АҚИДА

ҚИСМИ 1. Дини Ислом ва вижагиҳои он.	10
Дин чист.	10
Ислом дар миёнаи динҳои дигар.	10
Мақсади дини Ислом.	11
Вижагиҳои дини Ислом.	12
Саволҳо барои вазифа.	13
ҚИСМИ II. Имон.	14
Калимаҳои шаҳодат ва аҳамияти онҳо.	14
Рукнҳои имон.	15
Одамон аз нуқтаю назари имон.	16
Имони ба инсон осоишу хушбахтидиҳанда.	16
Робита миёни имон ва амал.	17
Шароити дуруст ва мақбули имон.	18
Саволҳо барои вазифа.	20
ҚИСМИ III. Имон овардан ба Аллоҳ	21
Мавҷудияти Аллоҳи якка ва ягона.	21
Сифатҳои Аллоҳ.	21
Муҳаббат ба Аллоҳ.	25
Дар бораи аҳаммияти имон.	26
Саволҳо барои вазифа.	27
ҚИСМИ IV. Имон овардан ба фариштаҳо.	28
Сифоти фариштаҳо.	28
Номи фариштаҳо ва вазифаи онҳо.	29
Манфиати имон аз фариштаҳо.	30
Чинҳо.	31
Саволҳо барои вазифа.	32
ҚИСМИ V. Имон овардан ба китобҳо	34
Моҳияти ваҳй.	34
Намудҳои ваҳй.	34
Навиштаҷоти муқаддас ва саҳфаҳои лулапеч.	35
Нузули Қуръони карим.	36
Навиштани оёти Қуръон ва тартиб додани Китоб.	38
Хосияти Қуръони карим.	39
Ҳаққи Қуръони маҷид бар мо.	41
Ҳадисҳои мубораки Паёмбар Муҳаммад (с) бораи манфиати хондани Қуръон.	42
Саволҳо барои вазифа.	43

ҚИСМИ VI. Имон овардан ба паёмбарон.	44
Нубувват, зарурият ба паёмбарон.	44
Рисолати паёмбарон.	46
Сифот ва рисолати хосси паёмбарон.	47
Номҳои паёмбарони дар Қуръон ёд шуда.	47
Умумияти моҳияти динҳое, ки паёмбарон таблиғ менамуданд.	48
“Каромот” ва “Мўъҷиза” чӣ маъно дорад?.	48
Мўъҷизаҳои паёмбар Муҳаммад (с).	50
Сифоти хосси паёмбар Муҳаммад (с).	51
Паёмбар Муҳаммад (с) охирин паёмбар.	52
Суханони одамони машҳур дар бораи паёмбар Муҳаммад (с)	52
Паёмбар Муҳаммад (с) ба чӣ даъват менамуд?.	53
Саволҳо барои вазифа.	55

ҚИСМИ VII. Боварӣ ба рӯзи Қазо

Боварӣ ба рӯзи Қазо чӣ маъно дорад?.	56
Боварӣ ба рӯзи Охират чӣ медиҳад?.	57
Марг.	59
Қабр.	59
Қиёмат.	60
Зинда гардонидан.	61
Мукофот ва ҷазо, Ҷаннат ва Дўзах.	65
Саволҳо барои вазифа.	67

ҚИСМИ VIII. Боварӣ доштан ба қазову қадар ва тақдир

Қазову қадар.	68
Масъулияти инсон.	69
Боварӣ ба қазову қадар чӣ медиҳад?.	70
Асрорро танҳо Аллоҳ Таъоло медонад.	71
Ризқ.	72
Аҷал.	72
Таваккул ва меҳнат.	73
Аҳамияти меҳнатдӯстӣ дар дини Ислом.	74
Саволҳо барои вазифа.	76

БОБИ ДУЮМ ИБОДАТ

ҚИСМИ I. Ибодат

Ибодат чист?.	78
Намудҳои ибодат.	78
Дараҷаи ибодат.	79
Манфиати ибодат.	79
Мазҳаб дар Ислом.	80
Гуногунандеши аз меҳрубонии Аллоҳ Таъоло аст.	80
Олимон меросбари паёмбарон.	82
Бигзор намедонистагиҳо аз донистагиҳо бипурсанд.	86
Саволҳо барои вазифа.	88

ҚИСМИ II. Ислом

Ислом чӣ маъно дорад?	89
Рукнҳои Ислом.	89
Мукаллаф кист?	89
Вазифаҳои мукаллаф.	90
Саволҳо барои вазифа.	92

ҚИСМИ III. Покизағӣ

Покизағӣ. Ислом ба ин чиз чигуна аҳамият медиҳад?	93
Намудҳои об.	95
Истинҷо.	96
Истибро.	97
Тарзи дурусти қазои ҳочат.	97
Нафъи таҳорат.	98
Фарзҳои таҳорат.	99
Суннатҳои таҳорат.	99
Чӣ тавр таҳоратро анҷом медиҳанд.	100
Макрӯҳот дар таҳорат.	101
Ҳолати шикастани таҳорат.	101
Бе вузӯ чӣ амалро наметавон анҷом дод?	102
Масҳ.	102
Бо бандина тоза кардан.	103
Ғусл.	104
Ҳолати узр.	105
Наҷосат.	106
Хусусиятҳои хосси ҷисмонии занон.	108
Таяммум.	110
Дастор.	111
Дар бораи аҳамияти ҳичоб.	114
Авратро чӣ тавр пинҳон кардан лозим аст.	115
Саволҳо барои вазифа.	117

ҚИСМИ IV. Намоз (I)

Аҳамияти намоз. Кӣ муваззаф аст намоз гузорад.	118
Вақти намоз.	121
Намудҳои намоз.	123
Фарзҳои намоз.	129
Мандуби намоз.	136
Ҳолати фосидкунандаи намоз.	137
Амалҳои макрӯҳкунандаи намоз.	139
Тартиби барпо сохтани намоз.	139
Намозҳои панҷвақта.	158
Намози Витр.	162
Баъди намоз чӣ хонда мешавад.	165
Дуо ибодати Аллоҳ аст.	167
Дуои баъди намоз.	167
Сачдаи сахв.	170

Сачдаи тиловат.	171
Сачдаи шукр.	
Шарти гирифтани мукофот аз барои намоз.	173
Сураҳои Қуръони карим.	
Зикр – ситоиши Аллоҳ.	173
Манфиат аз хондани салавот.	177
Саволҳо барои вазифа.	178
ҚИСМИ V. Намоз (II).	179
Дар бораи масҷидҳо.	179
Хусусиятҳои хосси меъмурии масҷидҳо.	181
Одоби масҷид.	181
Манфиати намози боҷамоат.	182
Намози ҷумъа ва барпо доштани он.	186
Намозҳои идайн ва барпо доштани онҳо.	189
Такбири Ташриқ.	191
Намози Таровиҳ.	192
Нишаста ва бо имоу ишора хондани намоз.	195
Намози мусофир.	196
Намозҳои қазогардида.	196
Намози ҷаноза.	197
Тартиби хондани намози ҷаноза.	198
Саволҳо барои вазифа.	201
ҚИСМИ VI. Рӯза.	202
Аҳамият ва манфиати рӯза.	202
Рӯза дар моҳи шарифи Рамазон барои кӣ фарз аст.	206
Саҳар ва ифтор, дуои ифтор.	207
Эътикоф.	208
Кай ва чи гуна нияти гирифтани рӯза мекунад?.	209
Намудҳои рӯза.	210
Сабабҳои, ки боиси дар дигар вақт гирифтани рӯзаи моҳи Шарифи Рамазон мегарданд.	211
Фидя.	212
Ҳоли онҳое, ки бесабаб рӯза намедоранд.	212
Амалҳои шиканандаи рӯза, қазо ва каффорат.	213
Амалҳои, ки боиси шикастани рӯза ва қазои он мегарданд.	215
Ҳолатҳои, ки рӯзаро намешикананд.	215
Амалҳои макрӯҳ дар вақти рӯза.	215
Амалҳои, ки дар вақти рӯза макрӯҳ ҳисобида намешаванд.	216
Саволҳо барои вазифа.	216
ҚИСМИ VII. Закот.	217
Закот чист? Манфиати закот дар чист?.	217
Кӣ бояд закотро пардохт намояд?	218
Закотро ба кӣ медиҳанд?.	219
Моликияти, ки закоти он дода намешавад.....	221

Моликиятте, ки закоти он пардохт карда мешавад.	221
Ҷазо барои пардохт накардани закот.	221
Садақи “Фитр”.	222
Саволҳо барои вазифа.	223
ҚИСМИ VIII. Ҳаҷ.	224
Аҳамияти ҳаҷ.	224
Ҳаҷ барои кӣ ва кай фарз аст мегардад?	225
Намудҳои ҳаҷ.	227
Эҳром. Талбия. Тавоф. Саъй. Вақифа.	228
Чӣ хел маросими ҳаҷро ба чо меоваранд?	229
Умра.	231
Маросими ҳаҷи Умра чи гуна ба чо оварда мешавад?	231
Саволҳо барои вазифа.	232
ҚИСМИ IX. Қурбонӣ.	233.
Аҳамияти қурбонӣ.	233
Барои кӣ қурбонӣ кардан ҳатмӣ мебошад?	235
Кай ва чи гуна қурбонӣ ба чо оварда мешавад?	235
Гӯшт ва пӯсти ҳайвони қурбониро чӣ кор мекунад?	237
Назри қурбонӣ.	237
Ҳайвоноте, ки қурбонӣ кардани он чоиз аст.	238.
Ҳайвоноте, ки қурбонӣ кардани онҳо манъ аст.	238
Гӯшти ҳалол ва ҳаром.	239
Маросимҳо дар вақти таваллуди фарзанд.	240
Дар гӯши навзод хондани азон ва иқомат.	241
Таҳник.	242
Маросими мӯйсартарошӣ.	243
Ақиқа.	243
Номгузорӣ.	244
Хатна.	246
Чашмгирӣ.	247
Намудҳои қасам ва ба чо овардани онҳо.	249
Саволҳо барои вазифа.	250
ҚИСМИ X. Рӯзу шаб ва моҳҳои муборак.	251
Рӯзи чума.	251
Рӯзҳои ид.	253
Мавлуди Паёмбар Муҳаммад (с).	254
Муҳаррам.	260
Ошӯро.	260
Моҳи Раҷаб. Шаби Рағоиб.	261
Шаби Исро ва Меъроҷ.	263
Шаъбон ва шаби Барот.	263
Шаби Қадр.	264
Саволҳо барои вазифа.	266

БОБИ СЕЮМ. АХЛОҚ

ҚИСМИ I. Ислом ва ахлоқ	268
Таърифи ахлоқ.....	268
Ахлоқ ва Ислом.....	268
Нақши дин ва ибодат дар ташаккули ахлоқи инсон.....	269
Паёмбар Муҳаммад(с) намунаи олии одобу ахлоқ.....	269
Меҳнат ва ахлоқ.....	270
Оё ахлоқро дигар кардан мумкин аст?.....	271
Ахлоқи Имом Абӯҳанифа.....	272
Саволҳо барои вазифа.....	273
ҚИСМИ II. Вазифаҳои мусалмонон	274
Вазифаҳои мусалмон.....	274
Ҳаққи Аллоҳ Таъоло, Паёмбар, Қуръондарназдимо.....	274
Ҳаққи мо бар худи мо.....	276
Одоби меҳмондорӣ.....	280
Одоби таом хӯрдан.....	280
Одоби сухан гуфтан.....	283
Дигар қоидаҳои рафтор.....	284
Саволҳо барои вазифа.....	285
ҚИСМИ III. Ҳаққи оила дар наздимо	286
Аҳамияти оила дар Ислом.....	286
Вазифаҳои аъзоёни оила.....	286
Ҳаққи фарзандон бар падару модар.....	290
Ҳаққи падару модар бар фарзандон.....	292
Ҳаққи хешовандон.....	295
Ҳаққи ҳамсоягон.....	296
Саволҳо барои вазифа.....	298
ҚИСМИ IV. Ҳаққи мардумон бар мо	299
Ҳаққи мардум бар мо.....	305
Ҳаққи ҳайвонот бар мо.....	305
Вазифаҳои маънавий-ахлоқи мусалмон.....	306
Ҳадисҳо дар мавзӯи ахлоқ.....	311
Дар Ислом чӣ манъ карда шудааст?.....	312
Саволҳо барои вазифа.....	317
ЗАМИМА - I	
Исломро чӣ тавр бояд қабул кард?.....	317
ЗАМИМА - II	
Гуноҳҳои кабира.....	319
Тавба.....	320
ЗАМИМА - III	
НИКОҲ.....	320
Аҳамияти никоҳ дар дини Ислом.....	321
Маросими никоҳ.....	322
Никоҳ.....	324
Монеъаҳо барои никоҳ.....	327
Маҳр.....	327

Никохро чй гуна анчом медиҳанд.	328
Талоқ.	328
Намудҳои талоқ.	329
Ҳадисҳои дар мавзӯи никоҳ.	330
Саволҳои барои вазифа.	331
РҶҲАТИ АДАБИЁТИ ИСТИФОДАШУДА.	332
МУҲАВАҶАТ.	333

